

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

Е. А. ЄРЬОМЕНКО

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В БОЙОВОМУ ХОРТИНГУ

МОНОГРАФІЯ

*Прийнято на засіданні Президії
Громадської спілки «Національна федерація бойового хортингу України»
(Рішення Президії ГС «НФБХУ» № 1 від 02.01.2023 р.)*

Київ – 2023 р.

УДК 373.3.015.31:179.9:796.034.2

ББК 75.715(4Укр)я7

€80

Монографію схвалено до друку науково-методичною колегією Громадської спілки «Національна федерація бойового хортингу України». Затверджено рішенням Президії ГС «НФБХУ» №1 від 02.01.2023 р., протокол №1 від 02.01.2023 р.

Автор:

Єрмоєнко Едуард Анатолійович – професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, начальник відділу спеціалізованої та професійної підготовки фахівців з фінансових розслідувань Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, член кафедри ЮНЕСКО превентивної освіти і соціальної політики, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат педагогічних наук, президент Всесвітньої федерації бойового хортингу та Національної федерації бойового хортингу України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України. голова Союзу ветеранів війни і Збройних Сил України, майор десантно-штурмових військ Збройних Сил України, учасник бойових дій, кавалер бойових державних нагород.

Рецензенти:

Бех І. Д. – академік, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Заслужений діяч науки і техніки України;

Оржеховська В. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ЮНЕСКО превентивної освіти і соціальної політики Міністерства закордонних справ України, завідувач лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Федорченко Т. Є. – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Болтівець С. І. – доктор психологічних наук, професор, завідувач відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України;

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, учасник бойових дій;

Гришук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій.

Е. А. Єрмоєнко

€80 Засоби навчання в бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – 519 с.

ISBN 978-966-437-568-6.

Монографія «Засоби навчання в бойовому хортингу» містить практичний матеріал із застосування засобів і методів тренування і виховання спортсменів бойового хортингу різних вікових груп у закладах освіти, рекомендації щодо навчально-тренувальної і виховної роботи з юними спортсменами, опис загальнорозвивальних, спеціальних вправ, ігор, елементів базової техніки, імітаційних вправ, тактичної підготовки, інструкторської та суддівської практики, а також методичні поради щодо всебічного особистісного виховання дітей та молоді на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Метою монографії є надання методичного та практичного матеріалу для здійснення навчально-тренувальної роботи щодо підготовки спортсменів, зміцнення здоров'я, всебічної фізичної підготовки, формування морально-етичних якостей і патріотичного виховання підростаючого покоління засобами бойового хортингу. Видання має міждисциплінарний характер і поєднує в собі педагогічний, спортивно-підготовчий, методично-фізіологічний, медико-психологічний, соціальний та виховний компоненти.

Монографія адресована фахівцям і любителям, педагогам з бойового хортингу, керівникам закладів освіти, вчителям фізичної культури та викладачам фізичного виховання, керівникам спортивних секцій бойового хортингу, тренерам-викладачам закладів вищої освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, клубів фізкультурно-оздоровчого, військово-спортивного та національно-патріотичного напрямку.

УДК 373.3.015.31:179.9:796.034.2

ББК 75.715(4Укр)я7

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність наданого для видання матеріалу несе автор.

Будь-яке відтворення тексту без згоди автора та видавництва забороняється.

ISBN 978-966-437-568-6

© Єрмоєнко Е. А., 2023

© Видавець ГС «НФБХУ», 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. БОЙОВЕ КОРЕННЯ І СУЧАСНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ШКОЛИ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	21
1.1. Передумови виникнення та філософське підґрунтя бойового хортингу	21
1.2. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном	52
1.3. Бойовий хортинг як засіб військової підготовки та явище бойової культури українців	65
1.4. Бойове коріння і сучасне призначення бойового хортингу	82
1.5. Бойовий хортинг як спорт – фактор миру та дружби між народами	145
1.6. Декларація Всесвітньої федерації бойового хортингу	148
1.7. Соціально-біологічні основи бойового хортингу	150
1.8. Основні засади оздоровчої програми бойового хортингу	153
1.9. Організм спортсмена бойового хортингу як єдина саморегульована біологічна система	161
1.10. Біологічний потенціал спортсмена та соціальні умови його здоров'я	164
1.11. Складові здорового способу життя спортсмена бойового хортингу	184
1.12. Взаємозв'язок між загальною культурою спортсмена бойового хортингу і рівнем його досягнень	215
1.13. Популяризація здорового способу життя у середовищі бойового хортингу	219
1.14. Медико-педагогічні аспекти впливу бойового хортингу на організм спортсмена	228
РОЗДІЛ 2. БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНА СИСТЕМА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	237
2.1. Теорія і методика бойового хортингу як наукова і навчальна дисципліна ...	237
2.2. Зміст програми теоретичних занять з бойового хортингу	243
2.3. Основні аспекти бойового хортингу як професійно-прикладного виду єдиноборства	258
2.4. Поясна система Всесвітньої федерації бойового хортингу та атестація на кваліфікаційні ступені	269
2.5. Врахування вікових особливостей учнів під час атестації з бойового хортингу	283
2.6. Багаторічна підготовка атестованих спортсменів	285

багатьох проблем. Воїн думає про те, як людині жити в злагоді зі своєю пам'яттю. Він постійно закликає зберігати мир і культурне середовище, таке необхідне для духовного життя кожної української людини.

Проста істина: любов до рідного краю, знання його історії є основою духовної культури і кожного з нас, і всього суспільства в цілому. Наша мала Батьківщина потребує нашої великої турботи і любові. Нам доведеться виконувати прощальні заповіді воїнів, які загинули, захищаючи Україну. Виховання громадянськості неможливе без прищеплення любові до малої Батьківщини, місця, де народився, і особливо важливо, щоб ця любов прищеплювалася з дитинства, щоб діти знали: хто вони, звідки їх витоки, яка історія землі, на якій вони ростуть і, яку, коли виростуть, вони будуть захищати, примножувати її багатство.

Є яскраві зірки на небосхилі, а є маленькі. Воїни-герої, учасники бойових дій, ветерани війни є найяскравішими зірками сузір'я українських військових. Тому, і після їхньої смерті, їх зірки будуть вічно опромінювати і зігрівати душі людей. Не дарма імена загиблих воїнів були присвоєні вулицям і проспектам міст України.

Ветеранське бойове братерство українських воїнів, які залишилися живими і повернулися з визвольної війни за Батьківщину – це планета мудрості, знань, любові, добра і розуміння. Ідеї українського воїнства будуть розвиватися, і ми докладемо всіх зусиль для того, щоб наша країна, наша велика Україна пишалася не тільки своєю історією, своїм найкращим минулим і сьогоденням, а й прагнула до перспективного світлого майбутнього.

1.4. Бойове коріння і сучасне призначення бойового хортингу

Бойовий хортинг у загальному розумінні – це наука оборони, а не нападу, яка служить на добрі справи і на користь людям. Він не лише вчить самозахисту, а й дає багатий життєвий досвід, що формує твердий і мужній характер, стійкість і витривалість, наполегливість, цілеспрямованість та інтелектуальні здібності, які необхідні в побуті, роботі та громадській діяльності.

Бойовий хортинг – не тільки вид спортивного єдиноборства, це система виховання, що сприяє розвитку фізичних, розумових, морально-вольових якостей людини, патріотизму і громадянськості. Він сприяє виробленню самодисципліни, формує внутрішню моральну опору і сильну особисту позицію в досягненні життєвих цілей. Бойовий хортинг формує соціальну опору українського суспільства, людей, здатних постояти за себе, за свою сім'ю, за Батьківщину, виховує в людях справжнє почуття справедливості.

Законодавство України одним із основних завдань визначає виховання кожного громадянина України патріотом своєї держави. Ефективним засобом

виховання патріота України та її захисника є бойовий хортинг – професійно-прикладний вид підготовки і спорту працівників силових структур держави, установ та відомств, військових і правоохоронних органів. Бойовий хортинг є системою комплексного фізичного виховання, створеною для професійної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України, співробітників фізичної охорони, різних підрозділів спецслужб МВС, СБУ, МНС та інших силових відомств держави.

Бойовий хортинг, крім першого свого завдання з навчання різним способам самозахисту, є індивідуально орієнтованим, і всебічно розвиває напрями фізичної культури особистості. Він включає в себе також медичний курс підготовки, психологічну, тактико-спеціальну підготовку, складається з декількох програм навчання і перепідготовки з бойового хортингу та силової нейтралізації противника в екстремальних умовах війни, а також взаємодії з правопорушником у мирний час.

Особливостями системи бойового хортингу є лаконічність руху, раціональність дії, величезний вибір арсеналу прийомів самозахисту і професійне ведення рукопашної сутички з противником у різних умовах, висока потужність спеціалізованих ударно-захватних дій та ефективність бойових прийомів самозахисту. У процесі вивчення прийомів люди з різним початковим фізичним рівнем однаково ефективно можуть діяти у бойових умовах або в умовах спортивної сутички, тому що набувають професійно-прикладних навичок фізичної силової самооборони, які завжди стануть у пригоді в разі особистої або колективної громадської небезпеки.

У наш час для більшості людей звичайні спортивні заняття давно абсолютно не є рецептом для підтримки самопочуття і функцією для досягнення встановлених висот, а вони є варіантом самопідготовки, укріплення здоров'я, психологічного загартування, відпочинку і навіть, у якійсь мірі, розваги. Досить простий регламент спортивних змагань об'єднав шанувальників спорту різних країн, незважаючи на відмінності в мові, віці, соціальному статусі. Інша справа – бойовий хортинг, у якому закладена система формування професійно-прикладних навичок, необхідних для служби у різних силових та правоохоронних органах.

У будь-якому випадку, бойовий хортинг для всіх його прихильників грає важливу роль у житті, оскільки для людей, які зайняті бойовим хортингом, притаманні такі якості: витривалість, координація, швидкість, спритність, реакція, рішучість, сила і завзятість. Також від бойового хортингу можна мати достатньо специфічних позитивних емоцій, вивчаючи прийоми самооборони і стежачи за своїм самовдосконаленням.

Технічна основа бойового хортингу фактично є однією з кращих вітчизняних розробок системи підготовки військовослужбовців і правоохоронців, яку складають вивчені, досліджені, перевірені часом та практикою прийоми найсильніших систем і програм військового напрямку, фахівців у галузі правової та фізичної охорони. Ці дані

збиралися і оброблялися засновником бойового хортингу протягом десятків років у багатьох країнах світу з подальшою адаптацією до найрізноманітніших потреб, завдань і цілей спецпідрозділів державних силових служб.

На відміну від більшості сучасних стилів і напрямів самозахисту, бойовий хортинг формується на науковій основі дослідження можливого противника, при цьому використовуються тільки надійні дані, отримані з першоджерел, від спецпідрозділів при веденні бойових дій під час локальних війн тощо.

Бойовий хортинг має великий різнобічний потенціал, здатний скласти реальну конкуренцію будь-якій визнаній у світі школі бойових мистецтв, що неодноразово підтверджується, як спортивною практикою на змаганнях, так і реальними фактами з військового бойового життя. Протягом тривалого часу бойовий хортинг приваблює масу людей всіх спецпідрозділів силових структур нашої держави своєю надійністю та абсолютною ефективністю.

Від самого початку заснування бойовий хортинг як прикладний спорт є на піку популярності, оскільки абсолютно всі розуміють, що це важливі життєві навички, здоров'я, витривалість, краса, активність, хороший гарт для організму. Переважна більшість соціологічних анкет молодих людей, які займаються бойовим хортингом, говорять про те, що цей професійно-прикладний вид спорту сприяє утворенню головної думки про навколишній світ, життя, суспільство, яке потребує захисту.

Безпосередньо у бойовому хортингу особливо практично, і поряд з цим, ефективно показуються найважливіші для прогресивного суспільства цінності, такі як високі силові показники і високий рівень володіння прийомами самозахисту, рівність шансів на успіх, прагнення бути першим, осилити не тільки суперника, але і свої негативні риси: малодушність, невпевненість, страх, апатію, пасивність, безініціативність.

У кожної людини різноманітний інтерес до бойового хортингу, а для спортивних благодійників, які працюють для підтримки спортсменів, лікарів, директорів спортивних товариств, керівників силових спецпідрозділів, військових командирів, особовців та спецпризначенців, тренерів з бойового хортингу – це, перш за все, специфічна робота, рід існування, життєвий шлях.

З проблемами самозахисту стикаються представники всіх стилів і видів бойових мистецтв. У кожному з них є розроблені і далі розробляються свої варіанти рішень цих проблем. Однак, дуже часто школи і стилі критикують, часто вже не заслужено, представників інших шкіл і стилів. Це відбувається через відсутність єдиних норм, правил і оцінок техніки і тактики арсеналу прийомів самооборони.

Окремі школи і стилі заявляють навіть про неможливість їхнього порівняння, вважаючи, що єдиним мірилом ефективності може бути тільки реальна вулична бійка. Таке ставлення є невірним, і тому може привести до застою в розвитку самооборони, а також до особистих проблем з законодавством. Навички самооборони бойового хортингу, які фактично є невидимою зброєю, мають служити людям на

добрі справи, і саме так заповів своїм учням і послідовникам засновник стилю, і саме такий підхід у впровадженні програм підготовки спортсменів сповідує професійно-прикладний вид спорту військовослужбовців та правоохоронців України.

Для успішного проведення бойової сутички необхідне уявлення про реальні бойові можливості потенційного противника, а також планомірна розробка широкого арсеналу прийомів рукопашної сутички та ефективних методів підготовки. Не секрет, що за останні роки рівень підготовки багатьох шкіл бойового хортингу в Україні значно виріс і за технічними, і за тактичними характеристиками.

Водночас, арсенал прийомів бойового хортингу для реальних бойових дій виріс у кілька разів. Крім того, в останні роки стали створюватися і розвиватися нові синтезовані напрями і школи бойового хортингу в різних областях України, які взяли на озброєння техніки з різних, часто антагоністичних шкіл, і об'єднавши їх отримали нові, нестандартні рішення. Тому, для успішної підготовки і розвитку навичок самозахисту необхідний постійний обмін досвідом, можливий тільки у змагальному форматі або під час проведення семінарів за участю відомих майстрів бойового хортингу.

Умови, в які потрапляє людина в реальному військовому бою чи вуличній сутичці, не відповідають умовам проведення спортивної сутички. У спортивній сутичці у суперників приблизно рівні вагові показники, приблизно рівний рівень підготовки, відсутність зброї, ряд часткових обмежень для вільного проведення технічних прийомів.

Спортивна змагальна сутичка між суперниками починається і закінчується за командою, підлягає ретельному нагляду суддівської бригади, а також має жорсткий регламент. Це призводить до зміщення акценту в підготовці спортсменів на більш вузьке коло технічних дій найбільш можливих у спортивній сутичці для отримання перемоги над суперником.

Такий підхід, виправданий в умовах спортивних змагань, дуже часто призводить до неефективності захисних дій у реальному військовому бою або можливому справжньому вуличному протистоянні з нападником. Умови реальної сутички з противником вимагають від того, хто захищається, більш широкого, можливо іноді менш технічно складного і відпрацьованого, арсеналу бойових прийомів.

Через певну травмонебезпечність проведення змагань з бойового хортингу у розділі самозахисту з демонстрацією у повний контакт розширеного арсеналу бойових дій, на практиці можливе лише у режимі демонстрації варіантів захисту від заздалегідь відомих і обумовлених атак.

Правила спортивних сутичок бойового хортингу для зниження травматичності регламентують і вводять ряд обмежень на проведення бойових прийомів, що призводить до виключення з арсеналу найбільш ефективних з точки зору самозахисту

технічних дій: удари в пах, горло, очі, інші больові області, удари ліктем у голову, больові прийоми на пальці, шию, хребет тощо.

Наявність захисного спорядження також призводить до зниження травматичності ряду ефективних прийомів системи бойового хортингу. Досить часто, намагаючись отримати максимальну оцінку, спортсмени бойового хортингу проводять дуже технічно складні й ефектні прийоми, допускаючи проведення проти них в цей же час контратакувальних прийомів і дій, менш ефективних, і які оцінюються за правилами змагань нижче, але є дуже небезпечними з точки зору самозахисту.

Часто у спортивних сутичках перемога присуджується спортсмену, який показав кращий результат за оцінками окремих технік, але не отримав реальної переваги. Натомість, правила бойового хортингу дозволяють оцінити реальне проведення прийомів і оголосити перемогу спортсмену, який дійсно переміг.

Всі згадані аспекти також призводять до зміни підходів у підготовці спортсменів, що призводить до зниження ефективності їх дій в умовах реальної сутички з противником. Вихід з ситуації, що склалася, можна знайти, і це частково допоможе вирішити завдання проведення змагань з бойового хортингу у розділі «Самозахист» з демонстрації прикладної техніки самооборони з акцентом в оцінках на ефективність цих технік з точки зору безпеки та результативності.

Хоча початок і завершення спортивної сутички відбувається за сигналом, і час сутички обмежений, але це надає можливість для проведення розвідувальних дій і вироблення переможної тактики. У такому випадку і за такими правилами спортсмен бойового хортингу, який програвав на початку рукопашної сутички, може взяти реванш в кінці, захопивши ініціативу по ходу ведення сутички.

Природно, такий підхід не може бути виправданий з точки зору ведення професіоналом, майстром бойового хортингу реального бойового протистояння, де перша атака може виявитися останньою в цьому бою. Імовірність наявності в реальній сутичці кількох супротивників також вимагає від того, хто захищається, лаконічності та ефективності у проведенні контратак і подальшого атакування нападника.

Вирішити дану проблему можна шляхом спеціальної підготовки до змагань з проходженням випробування через напади декількох суперників поспіль, тобто, естафети з проходження одним спортсменом декількох ділянок, згідно встановленої жеребкуванням послідовності атакування різних асистентів за мінімальний час. Це є однією з головних тренувальних методик у бойовому хортингу для вироблення автоматизму і спонтанності захисних дій.

Система прийомів самозахисту бойового хортингу розглядає можливість застосування в реальній рукопашній сутичці різних видів холодної зброї, підручних засобів, загрозу застосування вогнепальної зброї як з боку нападника, так і застосування відібраної зброї тим, хто обороняється. Техніки бойового хортингу з обеззброєння і застосування зброї та підручних засобів є надзвичайно

продуманими, ефективними проти нападника, і досить безпечними для того, хто обороняється, при правильному технічному виконанні цих прийомів.

В умовах реальної сутички можливе зіткнення з противником, який перевищує того, хто обороняється, за масою тіла, швидкістю пересування, а також нападником, який володіє ударною або борцівською технікою. Природно, арсенал проти кожного противника необхідно вибрати відповідний ситуації: борців – бити, ударників – бороти, з важкими і більш повільними опонентами слід вести сутичку на дальній дистанції, з легкими – потрібний вхід у ближній бій тощо.

Однак, слід пам'ятати про неможливість у деяких випадках провести розвідку і точно класифікувати противника, провести найбільш тактично вигідні прийоми через особливості місця сутички: обмежене приміщення, слизька поверхня, природні перешкоди, певний вид зброї в руках противника тощо.

Окремо варто розглянути можливість ведення сутички з декількома супротивниками. Система бойового хортингу щодо застосування колективних прийомів самозахисту розглядає не тільки технічний арсенал, але і тактику ведення групової сутички проти чисельно переважаючого супротивника: відхід із зони атаки, спеціальне шиккування в лінію, використання природних перешкод, застосування допоміжних засобів оборони, використання особливостей приміщень, територіальних характеристик, особливостей місцевості, умов видимості тощо.

Для вирішення даного кола проблем самозахисту Національна федерація бойового хортингу України пропонує проведення спортивних змагань з бойового хортингу та багатоборства самозахисту, а також розділів змагань, які сприяють підготовці військовослужбовців до служби у Збройних Силах України, правоохоронців – до служби у державних правоохоронних органах системи Міністерства Внутрішніх Справ України.

Дана технологія не є остаточним варіантом і для подальшого розвитку бойового хортингу приймаються до розгляду пропозиції представників силових установ і відомств України, які співпрацюють з Національною федерацією бойового хортингу України, представників інших стилів і шкіл бойових мистецтв, організацій і клубів військово-прикладного спрямування.

Оскільки мистецтво застосування прийомів бойового хортингу ніколи не було обмежене заборонами: виконання задушливих і больових прийомів, атаки по нервах, використання підручних засобів тощо, це демонструє, як динамічно професійно розвивається наше українське бойове мистецтво, залишаючись вірним своїм базовим принципам, оскільки бойовий хортинг розвивався одночасно зі спортивним напрямом, і маючи прикладні методики став національним професійно-прикладним видом спорту України, виховною системою особистості, засобом підготовки молоді до служби в силових структурах держави.

Бойовий хортинг, безумовно, є самою об'ємною системою самооборони в Україні. Оскільки вона включає різні тактичні стилі ведення бою, її вивчення нагадує вивчення відразу декількох напрямів у стратегії і тактиці бойових мистецтв. Це першопочатки українських бойових традицій – земля, вогонь, вода, вітер; технічний арсенал – удари, захвати, кидки, больові прийоми, задушливі прийоми, озброєний бій; педагогічні умови – знання, послідовність, визначення, правильна реакція, повага, вміння, досконалість, ефективність і професіоналізм.

Кожен напрям бойового хортингу по-своєму вирішує питання, на що більше робити акцент, у залежності від особистих уподобань воїна, душевного стану, фізичної форми, попередньої підготовленості, матеріальної частини, бойової готовності тощо. Безперечно те, що комбінація потужності і техніки бойового хортингу є руйнівною.

Методика підготовки у значній мірі використовує тільки необхідну потужність. Саме необхідну, коли вона не використовується в надлишок і не починає суперечити головному принципу – гнучкості відповіді та контролю за тим, щоб підготовчі заняття не переростали у змагальні за темпом та об'ємом навантаження.

Поєднання елементів бойового хортингу, рефлексів органів чуття, технічної майстерності, потужності, сили, твердості з одного боку, з розумом, досвідом, рухливістю, гнучкістю, м'якістю – з іншого боку, породило надзвичайно ефективне професійно-прикладне бойове мистецтво Збройних Сил України – сучасний стиль бойового хортингу.

Всі техніки, наведені у методичних розробках цього стилю – приклад використання основних принципів бойового хортингу, і є, без винятку, практичними та ефективними прийомами самооборони. Звичайно, завжди необхідно враховувати індивідуальні переваги і можливості, які могли б використовуватися, розвиватися і вдосконалюватися тренерами і спортсменами.

Бойовий хортинг, як засіб самозахисту, навчить піклуватися про себе в небезпечних ситуаціях, будь то озброєні або беззбройні напади. Це цінне дослідження, оскільки воно виховує воїна, щоб уникнути впливу сили противника і, у відповідь, напасти на нього в точці, де він може застосувати лише невелику частину від своєї повної сили.

Система бойового хортингу вчить розбалансовувати суперника. І навпаки, людина навчається зберігати свій власний баланс і застосувати 100 % своєї сили, щоб акумулювати всі зусилля, які можна докладати проти нападника. Людина, яка навчена і натренована у бойовому хортингу за методиками ефективної самооборони, інстинктивно буде діяти за цим принципом у всьому, що вона робить, чи займається вона фізичним змаганням, або розумовим пізнанням.

Тому, курс бойового хортингу обов'язково залишить свій постійний відбиток на менталітеті воїна, зробивши його обережнішим, але сміливішим. Дана система вчить бійця зберігати свою рівновагу на арені, де змагання є фізичними, або на громадському форумі, де розум протиставляється розуму, інтелект – інтелекту.

Воїн має інший і більш безпосередній результат у ресурсах самозахисту, які будуть у його безпосередньому розпорядженні, коли воїн захищається від нападу, або коли він іде на допомогу комусь іншому. Адже за традицією бойового хортингу воїн плекає в собі відчуття справедливості і вчиться завжди іти на допомогу іншому.

Сильна людина за допомогою бойового хортингу буде мати можливість використовувати свої сили в більш робочому порядку, а слабка людина зможе за можливістю та обставинами знизити вищу силу свого супротивника. Жінка, озброєна наукою бойового хортингу, більше не буде на милості хулігана. Крім того, вона збереже свою присутність розуму і збереже прохолоду аналізу у надзвичайній екстремальній ситуації.

Водночас, бойовий хортинг є різновидом національного професійно-прикладного виду спорту України, заснованого на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він є багаторічним спеціально організованим процесом навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання та оздоровлення дітей і молоді. Також у системі бойового хортингу містяться ефективні форми і методи військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки учнівської молоді.

Метою виховних і тренувальних програм системи бойового хортингу щодо військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки є: всебічне виховання громадянина-патріота на військових, культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка молоді засобами бойового хортингу до захисту України.

Основні завдання програми бойового хортингу: оволодіння основами військових та правоохоронних знань, базової техніки бойового хортингу в обсязі, необхідному та достатньому для участі у спортивних, військово-прикладних і фізкультурно-оздоровчих заходах; розвиток фізичних здібностей, вольових і морально-етичних якостей; формування навичок здорового способу життя; формування критичного ставлення до особистої спортивної майстерності; залучення до фізичного виховання та світового і вітчизняного спорту; сприяння професійному визначенню молоді щодо служби у Збройних Силах України та інших силових структурах.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу з бойового хортингу є: науковість, синтез інтелектуальної та практичної

діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу. Навчальний матеріал програми бойового хортингу адаптований до занять з учнями різного рівня підготовленості, містить теоретичні відомості, елементи базової техніки бойового хортингу, що подані у вигляді програм фізичної підготовки, спеціальних силових фізичних вправ та імітаційних формальних комплексів, елементи самозахисту бойового хортингу.

В тренувальному процесі з бойового хортингу застосовуються такі методи: наочні (показ вправ, демонстрація вправ на схемі, макеті, екрані тощо); словесні (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, переконання, бесіда тощо); практичні (метод вправ і його варіанти: початкове вивчення технічних дій у цілому або частинами), метод багаторазового повторення (перемінний, інтервальний, ігровий, змагальний тощо).

Навчальна програма з бойового хортингу розрахована на людей усіх вікових груп, починаючи з дошкільного віку, і закінчуючи літнім віком. Вона враховує кращий досвід відомих тренерів з бойового хортингу, практичні рекомендації військової, тактичної та спортивної медицини; результати наукових досліджень з теорії і методики фізичного виховання, військової справи, педагогіки, фізіології, гігієни, психології, філософії, історії України та підготовки молоді до служби у Збройних Силах України і правоохоронних органів.

Програма підготовки спортсменів бойового хортингу визначає цілі та завдання роботи у навчальних групах і містить: пояснювальну записку з загальною характеристикою принципів і методів роботи з бойового хортингу, термінів реалізації програми, тижневого навантаження, засобів організації навчального процесу; розділи з визначеним змістом, формами, засобами і методами, навчально-тематичними планами за розділами підготовки на різних рівнях навчання та військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу; зміст з переліком тем; методичні рекомендації щодо організації тренувального процесу з бойового хортингу; прогнозований результат реалізації програми та шляхи його діагностики; експериментальні дані щодо дослідження ефективності розроблених методик з розвитку та популяризації, поліпшення тренувального процесу з бойового хортингу; перелік обладнання й індивідуального спорядження, необхідного для забезпечення ефективного навчально-виховного, фізкультурно-оздоровчого та тренувального процесу з метою впровадження бойового хортингу у систему підготовки військовослужбовців до виконання відповідних спеціальних завдань силового характеру щодо захисту інтересів громадян і держави.

Мета бойового хортингу – розвиток в особистості воїна високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення

особистості, що володіє позитивними цінностями і якостями, здатних проявити їх в творчому процесі в інтересах України.

У програмі підготовки спортсменів розкривається сучасне розуміння бойового хортингу як одного з пріоритетних напрямів діяльності державних інститутів в умовах консолідації українського суспільства, Збройних Сил України, інших військових формувань і органів, розвитку національного професійно-прикладного виду спорту України.

Зміст програми підготовки спортсменів розкривається за допомогою викладу сукупності основних ідей, положень, що визначають спрямованість, характер та інші компоненти виховання патріотизму, готовності до гідного служіння Батьківщині в сучасних умовах. При цьому враховується досвід і досягнення минулого, реалії та проблеми сьогодення, тенденції розвитку найважливіших сфер життєдіяльності українського суспільства.

Програма підготовки з бойового хортингу також являє собою систематизований і послідовний виклад теоретичних основ військово-патріотичного виховання дітей, молоді та дорослих, обґрунтування його вихідних засад, цілей, змісту, завдань, принципів, напрямів, методів, а також умов забезпечення ефективності діяльності в процесі взаємодії її суб'єктів – відповідних державних органів, у тому числі органів освіти, федерацій бойового хортингу, громадських об'єднань і організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування.

Сутність цієї діяльності визначається, з одного боку, інтересами і вимогами військової та правоохоронної служби до особистості, з іншого – інтересами суспільства і самої особистості, її ставленням до проблем, що вирішуються державними інститутами з метою зміцнення обороноздатності і безпеки України. Бойовий хортинг включає кращі практики національного єдиноборства українців, систему передачі знань від старших до молодих поколінь, має ефективні засоби фізичного тренування і морально-етичного виховання.

Така система, спрямована на пошук всього передового і доцільного, лягла в основу філософії бойового хортингу – філософії постійного розвитку, оновлення, відкритості до всього кращого. Разом з прийомами бойового хортингу система підготовки ввібрала в себе і моральні принципи українського народу, який передав бойовому хортингу частину своєї культури. Ці цінності дали бойовому хортингу силу пройти через суворі випробування часом, вистояти і загартуватися в них.

Сьогодні діти, займаючись бойовим хортингом, не тільки навчаються захищати себе, але і отримують досвід гідної поведінки, заснованої на загальнолюдських цінностях колективізму, патріотизму і громадянськості, адже вони є вихованими, поважають своїх батьків, вчителів, наставників, ведуть

здоровий спосіб життя, розвиваються інтелектуально, дотримуються правил особистої гігієни, беруть за основу кращі життєві приклади.

Бойове коріння бойового хортингу. Історія бойового хортингу тісно пов'язана з історією України, історією перемог. Це живий символ спадкоємності поколінь. Традиції бойового хортингу сягають корінням в культуру народів України, в народні види боротьби, навички захисту та бойові звичаї української нації.

Сьогодні в Україні бойовий хортинг входить до числа найбільш масових видів спорту. Завдяки своїй доступності, адже він не вимагає дорогих спортивних споруд та екіпіровки, і ролі в соціальному житті суспільства, бойовий хортинг розвивається в усіх областях України, у багатьох містах і селах.

Бойовим хортингом займається багато військовослужбовців та працівників силових структур держави, в тому числі багато юних спортсменів у відділеннях дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних секціях і гуртках закладів освіти, державних і приватних клубах по всій Україні.

Передусім, основними місцями початкової підготовки та навчально-тренувальних занять юних спортсменів-любителів з бойового хортингу є клуби за місцем проживання, спортивні зали закладів освіти, установи додаткової освіти, спортивні клуби та секції, спортивні зали добровільних спортивних товариств тощо. Розгалужена мережа організацій і установ, які реалізують діяльність щодо залученню дітей та підлітків до регулярних занять, виступає основою для підвищення популярності і масовості бойового хортингу.

Бойовий хортинг – універсальна система навчання прийомам захисту, контратакування і нападу, що з'єднала в собі багатofункціональні елементи з природного арсеналу українських воїнських бойових систем підготовки і видів єдиноборств, випробувана в реальній бойовій діяльності.

Це сучасний вид бойового єдиноборства, який швидко розвивається та отримав популярність через повноконтактні сутички при дрібних мінімальних травмах або взагалі відсутності травмувань спортсменів. Також ця універсальна система навчання прийомам відпрацьована на багатонаціональному українському ґрунті бойових звичаїв.

Різні прийоми нападу зі зброєю і без зброї, відомі з моменту зародження людства. З того моменту, коли наші далекі предки взяли в руки камінь, дубину і спис, і стали зароджуватися різні способи ведення рукопашної сутички. З появою перших збройних організацій, не залежно від їх назв, рукопашні сутички отримали чіткий напрям на знищення або полонення противника. Уже в той час прийоми нападу і захисту зі зброєю і без неї налічували сотні і навіть тисячі різних комбінацій, які починали складатися в різні бойові єдиноборства та окремі методики.

З розвитком холодної зброї техніка його застосування значно збагачується у залежності від властивостей того чи іншого виду зброї і ступеню захищеності супротивників, якості захисних засобів. З появою ручної вогнепальної зброї рукопашні сутички не втратили свого значення, а перейшли в більш якісну форму. Штик прийшов на зміну спису і аж до Другої світової війни рукопашні сутички грали важливу роль на полі бою.

Локальні війни останнього періоду показали, що в сучасному бою виграє той, у кого вище маневреність і перевага у вогневій потужності. В даний час навряд чи хто, маючи в руках скорострільну автоматичну зброю, допустить противника до себе настільки, що потрібно буде вступати в рукопашну сутичку. Прийоми рукопашної сутички все більше стають прерогативою підрозділів розвідки і спеціального призначення, окремих підрозділів силових структур.

Таким чином, незважаючи на зазначені вище причини, за службової необхідності, сучасний бойовий хортинг має бути однією з основних дисциплін фізичної підготовки Збройних Сил України як військово-прикладний вид спорту, що готує солдата до ефективного ведення бою. Військовослужбовець, який займається бойовим хортингом є більш фізично і психологічно підготовленим до різних екстремальних ситуацій.

Крім фізичної та психологічної підготовки, він націлений на ведення жорстокої рукопашної сутички проти нападника без всяких правил, умовностей і обмежень, що важливо в такій криміногенній обстановці, і дає йому переваги перед тими, хто займається різними звичайними спортивними єдиноборствами, у програмах яких немає вивчення засобів самооборони професійно-прикладного та бойового спрямування.

Особливе місце в бойовому хортингу також відводиться наочній агітації. Так на інформаційних плакатах підкреслюється що військовослужбовці підрозділів спеціального призначення мають право застосовувати прийоми рукопашної сутички тільки при проведенні спеціальних операцій. За інших обставин застосування прийомів є неправомірним і тягне за собою дисциплінарну та кримінальну відповідальність.

У даний час стало можливим, на загальних підставах, нарівні з іншими видами єдиноборств і стилями бойових мистецтв, використовувати прийоми бойового хортингу для самозахисту і навіть для навчання осіб, які не перебувають на військовій або іншій державній службі.

Отже, система бойового хортингу, розвиває реальні об'єктивні можливості людини, її мислення, емоційну сферу, здатність відчувати небезпеку і передбачати дії нападника, тобто все те, що може бути необхідним для захисту особистого життя. Система бойового хортингу також впливає на духовну сферу людини, розкриває її інтелектуальні можливості і через оволодіння знаннями та

засобами самовдосконалення робить життя більш небезпечним, духовно багатим і фізично змістовним.

Система бойового хортингу дає можливість розвинути у людини здатність до зосередження, уважність, логіку, образність мислення, якості, що дозволять їй відрізнити достовірну інформацію від недостовірної і самостійно робити висновки про те, що і як відбувається в сучасному інформаційному просторі. Причому людина робить ці висновки самостійно, і, відповідно до цих висновків, рухається вперед обраним шляхом.

При цьому якість особистості і якість життя учня бойового хортингу різко змінюється у бік всіляких позитивних зрушень. Виховна система бойового хортингу вчить не битися, а жити, не витрачаючи сили на змагання з навколишнім світом, управляти зовнішніми силами, а не чинити їм опір. Слід направляти свої зусилля тільки на розвиток і прогрес.

Заняття бойовим хортингом є прекрасним засобом психічного тренування. Сам той факт, що в реальній рукопашній сутичці бійцеві загрожує справжня реальна смерть, сприяє загартуванню воїнів «зсередики», формує бійцівський дух.

Оскільки виникає почуття страху в таких умовах, можна повністю паралізувати всі дії воїна, то ситуація бойового єдиноборства, в яких не виключався смертельний результат, розцінюється, як особливо сприятлива для тренування незворушності і відстороненості, вичікування моменту для проведення у рукопашній сутичці відповідних максимально ефективних дій.

Система бойового хортингу є прекрасним засобом подолання стресів і нервових напружень, зміцнення здоров'я, що сприяє профілактиці хвороб, робить немедикаментозне лікування більш ефективним, допомагає регулювати серцебиття, знизити частоту дихання, заспокоїти центральну нервову систему і зберегти у повсякденному житті ясну голову та свіжий розум.

Таким чином, за допомогою методів саморегуляції системи бойового хортингу, людина змінює свій характер, вчиться бути здоровою, щасливою і прагне досягати бажаного результату в бізнесі, спорті, побуті та особистому житті.

Ще з давнини на прадавніх українських землях масові рукопашні сутички були підготовчою розвагою та спортивно-фізичною забавою для будь-якого віку, «від малого до великого». Рукопашні сутички виховували у чоловіків витривалість, реакцію, здатність витримувати удари, спритність. Участь в масових боях вважалася справою честі кожного хлопця і чоловіка.

Формування сили тіла і духу людини залежало багато в чому від українського народного здорового менталітету. Таким чином можна зробити певний висновок, що в Україні фізичну силу і бойовий дух, виховували з дитинства і прищеплювали дану культурну спадщину з покоління в покоління. З

раннього віку хлопчики від старших переймали мистецтво боротьби, а також обмінювалися досвідом зі своїми товаришами.

В даний час в нашій країні відзначається бурхливе відродження культурних традицій всіх націй і народностей, прийшли часи демократії і свободи. Утворюються культурні центри в різних регіонах країни для відтворення звичаїв і духовних цінностей попередніх поколінь. Відродився громадський і науковий інтерес до історії бойових мистецтв.

Культурна пам'ять народу, нації, країни – перша та необхідна умова саморуку суспільства. Зміни в українському суспільстві в останні роки, зростаюча підтримка держави розвитку бойових мистецтв в Україні доводить значне зближення гуманітарного значення самих бойових мистецтв і тенденцій суспільного розвитку держави.

Очевидно, що сучасна українська молодь все частіше змінює заняття в школах східних та західних видів єдиноборств з іноземною лексикою на заняття нашим українським єдиноборством – бойовим хортингом, який має коріння від нашої рідної землі. Так само почастишали випадки переходу дівчат і юнаків зі шкіл різних видів спортивної боротьби у систему бойового хортингу.

Багаторічна історія і витоки українського бойового мистецтва, який модернізовано у сучасну ефективну методичну базу бойового хортингу, і його популярність підтверджують, що це бойове мистецтво близьке по духу, філософії та ідеології більшості українців.

Саме бойовий хортинг, як цілісна система фізичної і психічної підготовки особистості, має всі шанси стати надійною основою у справі консолідації українського спортивного співтовариства для загартування і виховання молоді. Бойові традиції українців в історичному контексті є нерозривною частиною загальної культури, фізичної культури і культури, пов'язаної з бойовими мистецтвами.

Сучасна традиційна бойова культура в Україні – це бойовий хортинг, як багатофункціональне, багатогранне соціально-культурне явище. Сучасний напрям української традиційної бойової культури не втратив наступності зі змагальною і прикладною традицією бойової культури українського народу.

Бойовий хортинг, як традиційна бойова культура, будучи частиною всієї культури українського народу, має конкретну мету і завдання – ретрансляцію в життєдіяльність людини сукупності переданих з покоління в покоління значущих цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, гартування духу, регулювання поведінки і повноти самореалізації.

В принципі, тут немає нічого дивного, оскільки з точки зору підготовки людини до служби у силових структурах держави, фізичного розвитку особистості, бойовий хортинг не має собі рівних щодо універсальності та

специфічності засобів професійно-прикладної підготовки військовослужбовців і правоохоронців.

У якості ефективних впливів розвитку, бойовий хортинг пред'являє високі вимоги до всіх п'яти фізичних якостей спортсмена (сили, швидкості, витривалості, гнучкості та спритності), розвиваючи їх одночасно і, при цьому, є професійно-прикладним видом спорту, тобто тим, який має високе практичне значення для життя та професійної діяльності. Ця властивість єдиноборства, очевидно, була помічена вже давно, оцінена і прийнята на озброєння.

Мета тренування і виходу спортсмена бойового хортингу на змагальну рукопашну сутичку – отримати перевагу над суперником. Це досягається шляхом або отримання позиційної переваги (тобто в положенні тіла), або проведення такого прийому (як правило, заздалегідь вивченого і відпрацьованого), при якому суперник не може далі вести сутичку, будучи не в силах захищатися і атакувати. Хоча в багатьох сучасних видах спорту, з огляду на їх гуманізм, де правила обмежують ступінь проведення того чи іншого технічного прийому, їх початкове призначення не викликає сумнівів.

Наприклад, удар в голову покликаний позбавити суперника свідомості і, якщо поруч немає судді, то, відправивши свого суперника в нокаут, опонент може робити з ним що хоче. Суперник деякий час абсолютно не здатний протистояти. Больовий прийом, не зупинений вчасно суддею, також призведе до перелому суглоба, кістки або розриву зв'язок, що, природно, позбавить суперника можливості ефективно продовжувати сутичку.

Задушення позбавить суперника свідомості, віддавши його спортсмену бойового хортингу в повне безроздільне домінування. Очевидно, що спочатку створення систем таких прийомів було покликане для збільшення шансу на перемогу (на збереження свого життя).

В умовах панування холодної і відсутності вогнепальної зброї стимул щодо розробки і освоєння способів досягнення перемоги в рукопашній сутичці більш ніж переконливий. У бойовому хортингу дані прийоми відпрацьовуються до автоматизму. Але тут ми звертаємо увагу на першу цікаву закономірність. Усі старі єдиноборства дуже чітко діляться на кидкові та ударні. Кидкові єдиноборства мають в арсеналі наявність щільного контакту з тілом суперника.

Основа цих видів сутички – захоплення за тіло та кінцівки суперника. Вся техніка будується на захваті тулуба та кінцівок опонента для проведення кидка. Буде справедливо навіть сказати, що ці види боротьби починаються з захватів, тобто, як тільки відбулося щільне зіткнення двох суперників. Найбільш яскравим представником таких єдиноборств сьогодні є бойовий хортинг у розділі «Борцівська сутичка».

В іншому ж типі єдиноборства навпаки, дотик тіла суперника має бути максимально коротким. Перемога досягається за допомогою нанесення ударів

своїми найбільш міцними і нечутливими до болю частинами тіла (кулак, долоня, лікоть, ступня, гомілка, коліно) по найбільш болючим або життєво важливих частин тіла суперника (голова, сонячне сплетіння, печінка, нирки тощо). Тут, як правило, традиція інша, адже сутичка зупиняється при наявності клінчу, тобто щільного захоплення.

Таким чином, змагальний двобій в ударних видах спорту закінчується як раз там, де тільки починається протистояння спортсменів в основному розділі бойового хортингу «Рукопашна сутичка». Найбільш яскравими сьогодні представниками ударних видів спорту є бокс та кікбоксинг. Усі види єдиноборств мають свою досить струнку систему прийомів, методику тренувань, філософію і традиції, але тільки в рамках зазначеної концепції.

Само по собі досить дивно, що до нас дійшла з глибини століть ефективна універсальна система – бойовий хортинг, що об'єднує кидкову та ударну техніку.

Думка про розвиток в Україні такої системи настільки очевидна, що сьогодні часто з'являються все нові і нові клуби бойового хортингу в усіх частинах України, різних населених пунктах. Чому ж раніше було не так? Чому не виникало попиту на відродження і розвиток універсальної системи, що складається з ударів, кидків і партеру одночасно? Значить, не було потреби. Хоча і стверджується, що стародавні українці часто робили спроби створення універсального бойового мистецтва, такого за стилем, наприклад, як бойовий хортинг, і де дозволялося б одночасно бити і боротися стоячи на ногах, і лежачи на землі.

Однак, по-перше, до наших днів це все дійшло лише в формі чуток, а живої системи до недавнього часу ми не спостерігали. А по-друге, це скоріше була спроба вирішити одвічну суперечку, що сильніше – «бокс або боротьба», які вже окремо в програму Олімпійських Ігор входили і до того. Щось на зразок сьогоднішніх боїв без правил, де за гроші беруть участь спортсмени, представники різних шкіл єдиноборств, а власне школи боїв без правил не виникає.

В результаті аналізу близько 300 відомих в світі на сьогодні видів єдиноборств можна зробити висновок, що добра половина з них створена конкретними людьми в кінці XIX – початку XX століття, як відбір з якихось принципів тих кращих прийомів, які існували на момент життя засновника певного бойового мистецтва у певній конкретній країні в рамках вже відомих систем.

Справа в тому, що створити цілісний і ефективний вид єдиноборства, що називається «з чистого аркуша», практично нереально в рамках життя однієї людини. Можна придумати новий прийом, ну декілька прийомів, не більше. Пройде немало років, а то й десятиліть, перш ніж ці прийоми стануть відточеними і зарекомендують себе як надійна зброя.

На розробку декількох або навіть десятків прийомів, необхідних для констатації появи нової системи, може не вистачити людського життя. Тому родоначальники всіх нових шкіл і напрямів бойових мистецтв просто вивчали те, що накопичено у різних країнах світу на поточний момент в різних стилях, відбирали найраціональніше з їх точки зору, придумували нові правила або видозмінювали старі і проголошували створення нового бойового мистецтва.

Настільки бурхливий інтерес і такий сплеск появи нових напрямів бойових мистецтв наприкінці XIX століття не випадковий. З одного боку, ще велика була роль рукопашної сутички в бойових діях. З іншого боку, вже стало можливо обмінюватися інформацією з різних кінців країни або навіть світу.

Люди стали досить швидко подорожувати, ведучи при цьому записи, фотографуючи, а потім видаючи методичні рекомендації щодо використання прийомів сутички. Раніше кінця XIX століття ця можливість була доступна лише дуже заможним людям, та й ризик подібного підприємства був занадто великий.

У зв'язку зі сказаним було б цікаво заглибитися у історичне минуле і постаратися побачити ті коріння, з яких виросла сучасна українська система мистецтва ведення реального військового бою – бойовий хортинг. Очевидно, це були дуже самобутні і різноманітні види єдиноборств, такі ж різні, як народності українців і епохи, що їх створили.

Техніка досягнення перемоги відточувалася протягом століть, проходила, так би мовити, природний відбір, ретельно зберігалася бойовими культурами народностей, що жили на землях України, розкиданих безкрайними просторами навіть може й Європи, Азії та Африки, передавалася з покоління в покоління і дійшла до наших днів у вигляді прийомів самозахисту, які присутні практично у кожного народу Євразії. Українська бойова культура була не винятком у цьому сенсі і розвивалася воєнізованими підрозділами усіх поколінь прадавніх українців.

Вельми цікава тема наявності поясу в більшості видів боротьби. Причому не просто мотузяної пов'язки, що підперезує одяг (сорочку, халат або кімоно), а саме серйозного шкіряного або щільного тропічного поясу, за наявності якого можна будувати цілий пласт прийомів самозахисту із використанням захватних дій. Звідки така традиція і впевненість в наявності у суперника цього, прямо скажемо, не очевидного елемента одягу.

Звичайні люди пояс не носили. Він їм ні до чого, не було потрібно мотузок, захоплення за які, м'яко кажучи, сумнівні, а точніше просто недоцільні, а міцний пояс, здатний витримати величезне навантаження при ривку за нього атакуючого. Таку силу може витримати тільки пояс, спеціально створений для ведення сутички – пояс воїна. Саме воїни носили шкіряні «силові» пояси. Це було абсолютно необхідно для кріплення зброї в поході і захисту живота від поранення.

Тут ми приходимо до цікавого спостереження еволюції розвитку бойового хортингу у бойовій культурі українського воїнства. Воїну в багатьох випадках не потрібна ударна техніка руками та ногами. Якщо у бійця в руках – холодна зброя і між ним та противником існує деяка відстань, то воїну немає ніякого сенсу бити противника рукою. Його набагато ефективніше вдарити довгим ножом, мечем, списом або палицею.

Але, як тільки відстань між воїнами скоротилося на величину менше половини довжини руки з довгою холодною зброєю – ефективність зброї різко падає, практично до нуля в абсолютно щільному контакті. Знову підняти ефективність зброї можна тільки одним способом – відновити відстань між суперниками. І ось тут приходиться на допомогу захватна техніка боротьби зі своїми щільними захопленнями, виведеннями з рівноваги, збиваннями з ніг, кидками і переходами в партер. Схоже, це головна причина того, чому в давні століття цінувалося саме мистецтво ведення боротьби із захопленнями і кидками.

Це було прадавнє українське мистецтво ведення рукопашної сутички воїнів. Логічне продовження сутички двох збройних людей. Стає зрозуміло, чому так високо цінувалося мистецтво кинути супротивника певним прийомом, тобто мистецтво змусити його опинитися на землі. Це був вихід з тупикової ситуації рукопашної сутички, що дозволяв відновити необхідну відстань для нанесення вирішального удару ножом, мечем або списом, причому, коли противник знаходиться в дуже важкому становищі внизу, позбавлений можливості пересуватися і ефективно захищатися. Його залишалося просто добити.

А наносити удари руками по людині в латах, до того ж збройного, скажімо шаблею, просто самогубство. Навіть якщо воїн втратив зброю у ході сутички, єдиною реальною можливістю перемогти для нього є прорватися в щільний захват, здійснити захоплення противника за кінцівки або тулуб, нейтралізувавши при цьому перевагу наявності у противника зброї.

Таким чином, можна зробити висновок, що бойова рукопашна сутичка з елементами боротьби, в якій присутня техніка, заснована на захопленні, і особливо захопленні поясу, очевидно, виникла як частина підготовки українського воїна, збройної людини, професійного солдата, який готується до війни.

Цей логічний висновок досить яскраво підтверджується існуючими видами боротьби, які дійшли до нас, у яких при проведенні сутичок суперникам пов'язуються пояси. Наприклад, глім – стародавня ісландська боротьба, де присутній шкіряний пояс, бере свій початок із забави (тренування) воїнів-вікінгів під час зимівлі і в мирний час. На Кавказі також була поширена боротьба на поясах чідаоба у грузин, і кох у вірмен.

Сутички борців були засобом суперництва та визначення кращих джигітів – воїнів. Переможці змагань в середньоазіатських національних видах боротьби куреш, кураш, хуреш, курес, гюлеш, хулеш тощо отримували титул «батыра» (воїна, богатиря).

Більш того, змагання, як правило, завжди проходили в комплексі з верховою їздою і стрільбою з лука, що однозначно вказує на комплексну підготовку саме воїна, готового до бойових дій. Точно таку ж тріаду в підготовці воїна, до речі, сповідували і самураї стародавньої Японії. Про сумо розмова взагалі особлива. Зараз нерідко з вуст «знавців сходу» можна зустріти твердження, що це спочатку була забава японських селян, які раділи вдалому збору врожаю, будівництву нового моста в селі, інших подій місцевого значення.

Однак, справжнє сумо було не чим іншим як основою підготовки воїнів – самураїв. До речі, наявність поясу у борців сумо теж не випадкове. Це дуже яскраве підтвердження того, що ця бойова культура колись була військовим мистецтвом, а воїн міг пожертвувати в одязі чим завгодно, але тільки не поясом, на якому кріпився його найбільший скарб – зброя.

Партер невластивий більшості національним видам поясної боротьби. Він присутній тільки в деяких бойових мистецтвах світу. Тобто це не дуже розповсюджене в минулому явище, хоча сьогодні, за кількістю прийомів і способів досягнення перемоги, він ніяк не поступається боротьбі в стійці. Водночас, партер є вторинним, стосовно боротьби стоячи. Немає жодного відомого виду єдиноборств, де боротьба починалася б з положення лежачи.

Перед початком сутички суперники завжди знаходяться на ногах, якщо, звичайно, не вирішуються якісь спеціальні або навчальні завдання. І це природно. Людина вважає за краще пересуватися стоячи, а не на колінах або поповзом. Отже, і в рукопашну сутичку воїн вступає, в переважній більшості випадків, з положення, стоячи на ногах. Більш того, до боротьби лежачи в реальному бойовому зіткненні, справа може і не дійти.

Навіть у спортивній боротьбі сьогодні дуже багато борців нехтують партером. Звідси можна зробити висновок, що техніка боротьби лежачи повинна була з'явитися після становлення техніки боротьби стоячи, як розвиток і розширення арсеналу прийомів досягнення перемоги бійця, але ніяк не раніше.

З точки зору моделювання рукопашної сутички, сенс утримання противника спиною на землі дуже туманний. Утримання не призводить до травми або іншої втрати дієздатності суперника, і тому правилами бойового хортингу воно оцінюється як окремий технічний прийом сутички партеру, за що не віддається чиста перемога.

Більш того, в умовах реального бою проти декількох супротивників, проведення такого прийому просто небезпечно, оскільки переведення боротьби

в положення лежачи і знаходження там спиною вгору робить атакуючого бійця легкою мішенню для інших учасників сутички.

Партер є ефективним тільки в сутичці один на один, а не в груповому протистоянні. Але і тут утримання надає небезпеку спортсменам, які його практикують, оскільки основним методом захисту від утримання в спортивній ситуації попадання на лопатки вважається знаходження на землі (хорті) вниз животом, тобто спиною до суперника. Як вчить система бойового хортингу, формування і привикання до такого специфічного спортивного навичку для підготовки до реальної військової рукопашної сутички абсолютно не припустиме.

Можна припустити, що ця обставина ніяк не могла бути втрачена з виду військовими практиками середньовіччя, оскільки подібні тактичні промахи, очевидно, каралися в реальному бою однієї долею – смертю. Мабуть тому в національних видах єдиноборств боротьба лежачи або є відсутньою зовсім, або присутня як допоміжний арсенал, тобто надає можливість вибору бійцю – боротися йому лежачи чи ні. Якщо він вважає, що переведення сутички в партер небезпечно, то він може цього не робити і все одно перемогти. Тобто переведення противника в партер для воїна не може бути метою рукопашної сутички, а може бути тільки можливим варіантом розвитку подій.

Очевидно, для того, щоб не було спокуси в запалі рукопашної сутички допустити такої помилки і впасти на землю, такий пласт техніки в більшості випадків виключався зовсім. І вже якщо боротьба лежачи все-таки зав'язувалася, то вона неминуче повинна була приводити до беззастережної перемоги, а не до якогось абстрактного сумнівного переважно простого знаходження над тілом опонента.

Беззастережною перемогою в боротьбі лежачи можна вважати проведення того, що сьогодні в бойовому хортингу називається больовим прийомом або задушенням, а також до цього арсеналу можна додати добивальну ударну техніку в голову у положенні над суперником. Це має цілком зрозумілий військовий сенс. Якщо борець має можливість не боятися атаки з боку третіх осіб, то він може продовжити рукопашну сутичку лежачи, при цьому виключивши противнику свідомість добиванням в голову, зламавши йому руку, ногу або задушити.

У будь-якому з цих випадків воїн, безсумнівно, перемагає. Проведення ж утримання має тільки спортивний або тренувальний сенс – сигнал при отриманні оцінки у балах або до припинення сутички. Звідси робимо висновок – боротьба, яка містить партер як мета сутички і при цьому не містить больових і задушливих прийомів, була спочатку задумана як фізична вправа і спосіб спортивного змагання, але зовсім не як бойове мистецтво.

У той же час кидкова техніка була характерна, якщо не сказати більше, була необхідним атрибутом для воїнів еліти, у тих, хто мав зброю, носячи її завжди з собою по праву, не ховаючи свою особисту зброю, а, отже, є представником правлячої еліти.

Боротьба в захопленні – привілей військового стану, якому немає необхідності бити супротивника рукою. У нього завжди є зброя. І навпаки, позбавлені іншої можливості пригноблені верстви суспільства, змушені якимось вирішувати проблему відсутності зброї. Вони просто замінювали його своїми кінцівками, виробляючи ударну техніку. Ударна техніка також досить складна і пред'являє високі вимоги до фізичної підготовки воїна.

По суті, це – мистецтво управляти своїм тілом та своєчасно реагувати на удари суперника різними способами захистів (ухили та відхилення тулуба, блоки, підставки тощо). У той час як боротьба є мистецтвом управляти не тільки своїм тілом, а й тілом суперника, який чинить опір, що на порядок ускладнює завдання. Тому ударна техніка може бути швидше розроблена і освоєна, а, отже, доступна більш широким масам населення.

Зробивши висновки, ми бачимо, що бойовий хортинг є одним з найстаріших видів фізичної культури. За багато тисячоліть свого розвитку і існування такий вид фізичної культури став не тільки методом самозахисту, а й способом духовного і фізичного самовдосконалення людей. Неможливо перерахувати кількість видів і стилів ведення рукопашної сутички, кожен з яких має під собою власну історико-філософську базу.

На жаль, останнім часом духовні основи бойового мистецтва забуваються, до уваги береться головним чином фізична підготовка і практичне застосування, в той час як неможливо досягти досконалого володіння бойовим хортингом без знання прийомів концентрації та самопізнання.

Дійсно, бойовий хортинг є наукою захищатися і у відповідь нападати, а у практичному бойовому розумінні – він є засобом навчання українських воїнів бути готовими вести війну і вирішувати конфлікти на свою користь і в інтересах України. Існують різні форми, шляхи і способи вирішення конфліктів. Як, правило, в цьому питанні виділяють морально-правовий чи нормативний підхід і примусово-переговорний, або метод торгу.

Зрозуміло, з точки зору збереження миру і злагоди між народами найкращим є перший підхід, який ефективний у тих випадках, коли між залученими в конфлікт сторонами існує згода з приводу комплексу основних правових і моральних норм. Однак в тих ситуаціях, коли така згода відсутня, одна із залучених сторін нав'язує примусово-переговорний механізм, крайнім проявом міждержавних конфліктів і одночасно крайнім засобом їх вирішення є війна. Як же у системі бойового хортингу розглядається війна?

Саме слово «війна» походить від давнього німецького *werra*, коріння якого можна виявити, наприклад в англійському слові *war*. Коріння давньогрецького *polemos*, що також означає «війну», збереглися в словах «полеміка», «полемічний», «полеміст», а латинського слова *bellum* – «війна» збереглися в англійському *belligerent* – «войовничий». У тих чи інших формах це слово є у всіх світових мовах, як колишніх епох, так і сучасності, що служить одним з показників універсальності даного феномена.

Воїн бойового хортингу має знати і розуміти, що таке війна. Війна – колективний акт, що відрізняється за своєю природою від індивідуальних актів насильства. Називаючи війну колективним актом, ми маємо на увазі, перш за все, політично організоване співтовариство людей в особі міста – держави, князівства, імперії в минулому або національної держави в сучасному світі або ж дві протидіючі сторони в громадянській війні.

Інакше кажучи, війна є актом взаємодії не між двома конкретними особами, а між державно-організованими спільнотами людей. До війни, як правило, вдаються тоді, коли сторони, залучені в неї, переконані в тому, що за її допомогою вони доб'ються для себе більших дивідендів, ніж за допомогою переговорів.

Існує безліч форм війни: між різними родами, племенами, етносами, народами, країнами, імперіями, коаліціями держав; локальні, регіональні, світові; обмежені, громадянські, загальні, абсолютні, тотальні тощо. Але в цілому, війни поділяються на ті, які ведуть дві, кілька або безліч держав один з одним, а так само ті, які виникають між різними групами громадян однієї держави. У першому випадку це класичні міждержавні або зовнішні війни, а в другому – цивільні, громадянські або внутрішні війни.

Вся історія людства свідчить про те, що війна – це невід'ємна вроджена складова людського існування, точно так само як тяга до гри, співу, зняття стресу, маскарадів тощо. Тут апологію війни необхідно рішуче відокремити від визнання самої реальності цього феномена. Все життя людини побудоване на антиномії – це життя і смерть, добро і зло, свобода і рабство, а також багато іншого. Деякі з антиномій не розв'язні. Можливо, до цієї антиномії відноситься і антиномія між війною і миром.

Історія людства – це, перш за все історія воєн. Спрощуючи питання можна було б сказати, що тварини тому не мають історії, що вони не вели один з одним воєн. Тварина не знає війни, вона знає лише боротьбу, викликану потребами в їжі, самці, потребою в території для полювання тощо. Задовольнивши свою потребу, тварина задовольняється отриманим і не змінює порядок речей в природі. Людина не така. Щоб вийти з тваринного стану, вона має вийти за боковий вівтар природи, зі світу потреб.

Людина починає прагнути до благ, які природа не може їй надати, і які знаходяться поза межами чисто біологічних устремлінь. Людина не тільки прагне задовольнити свої біологічні потреби, але і прагне визнання себе з боку іншого і, більш того, підпорядкування цього іншого, отримуючи над ним владу.

Таким чином, війна має на меті не тільки фізичне виживання, а й нав'язування своїх цінностей іншим. Ризикуючи втратити власне життя, людина яка не пов'язана з ним на манер тварини, стурбованої збереженням свого існування, утверджує свою владу і визнання. При такому положенні боротьба з іншою людиною як би «гуманізується», тобто набуває людський вимір. Особливості ставлення до іншої людини – це ознаки відношення не тільки любові, але і конкуренції.

Людина воювала в далекій давнині, вона продовжує воювати в наші дні і, напевно, буде воювати також в майбутньому. Змінювалися уявлення про тип і характер війн і армій, системи оборони, силові методи, відповідні умови, що змінюються відповідно до реалій. Але в усі часи людські спільноти в різних формах та іпостасях аж ніяк не вважали світ вищим благом. Більш того, більшу частину історії людства майже всі спроби створення скільки не будь великих держав та імперій були пов'язані з експансією, завоювання, втручанням, окупацією.

Багато в чому сама історія людства постає як безперервна низка воєн між племенами, народами, націями, імперіями, кланами партій, воєн один з одним. Одні прагнули підпорядкувати своєму пануванню чужі країни і народи, інші жадали військової слави, треті вважали, як це були наші пращури українці – що краще померти стоячи, ніж жити на колінах, і постійно боролися із загарбниками своєї землі.

У всякому разі, виправдання для воєн завжди знаходилися найпереконливіші, оскільки людина, якщо судити по її діям, як би підсвідомо керувалася духовним максималізмом – немає в світі речі, що заслуговує пощади, якщо мова іде про честь і гідність. Завищена самооцінка правителя країни завжди спонукала його до розв'язання воєн з іншими державами.

Не випадково і те, що з найдавніших часів скептики і невдахи не переставали стверджувати, що – людина людині вовк. А з цієї формули випливав інший, відомий людству постулат – війна всіх проти всіх. Більш того, людині в усі епохи була властива схильність героїзувати, романтизувати і оспівувати війну. У зв'язку з цим звертає на себе увагу такий феномен, як підтримка війни і навіть ентузіазм народу, нерідко спостерігається в країнах перед початком війни.

У політичній сфері ворог – це не просто конкурент в економіці, противник у спортивних змаганнях або недоброзичливець у звичайному приватному житті. Тут бореться сукупність людей, що протистоїть точно такій же сукупності інших людей. Наприклад, вся історія християнського світу служить наочним

підтвердженням того, що християни зовсім не підставляли праву щоку тим, хто бив їх по лівій. Більш того, часто вони самі виступали ініціаторами воєн, умовно кажучи, даючи такі ляпаси по щоці іншим.

У самій людській природі, мабуть, полягає потреба мати ворога – злобного і нещадного, який в силу цього підлягає знищенню. Звичка направляти свою ворожість зовні, на чужинців прищепилася людині разом зі здатністю міркувати, сміятися дивуватися, радіти. З такої логіки виходить так: «За що ти мене вбиваєш? – Як за що, друже, адже ти живеш, на тому березі річки? Живи ти на цьому, я б і справді, вбиваючи тебе, зробив не праве діло, але ж ти живеш по той бік, і значить я, вбиваючи тебе, правий».

Як встановлено антропологічними та етнографічними дослідженнями, практика використання сторонніх, як небезпечного сусіда, стара як світ. Якщо не було реального ворога, який загрожував би єдності і згуртованості племені, то його придумували. На цій основі вже в родоплемінних відносинах з'явилися антитези, ми – вони, свій – чужий. В очах представника одного племені, представник іншого роду, племені, він не людина, а він – чужорідний, небезпечний ворог.

Коли в родині, у колективі, в країні справи йдуть погано, занадто часто з'являється спокуса знайти винуватців усіх бід. У їх якості виступають різні меншини, релігійні, національні, а на міжнародній арені – це держави, які нібито виношують плани завоювання або поневолення країни. Зовнішній ворог у даному випадку часто служить фактором, який об'єднує розколоту націю.

Спочатку люди створюють образ ворога. Образ втілює зброю. Люди вбивають інших подумки, а потім винаходять справжню зброю для того, щоб убити надуманого ворога фізично. Людям військової справи усіх часів відомо, що пропаганда випереджає технологію.

Сенс життя, сенс буття – філософська і духовна проблема, що має відношення до визначення кінцевої мети існування, призначення людства, людини як біологічного виду, одне з основних світоглядних понять, яке має величезне значення для становлення духовно-морального обличчя особистості.

Питання про сенс життя також може розумітися як суб'єктивна оцінка прожитого життя та відповідності досягнутих результатів визначальним початковим намірам, як розуміння людиною змісту і спрямованості свого життя, свого місця у світі, як проблема впливу людини на навколишню дійсність і уміння постановки людиною мети, що виходять за рамки її життя.

У цьому випадку мається на увазі необхідність знайти відповідь на питання: у чому полягають життєві цінності, що є метою життя або найбільш загальною метою життя людини як такої, навіщо і для чого треба жити? Питання про сенс життя – одна з традиційних проблем філософії, психології, теології та

художньої літератури, де життя розглядається переважно з точки зору визначення того, в чому полягає найбільш гідний для людини його сенс.

Уявлення про сенс життя складається у процесі діяльності людей і залежить від їх соціального стану, змісту розв'язуваних проблем, способу життя, світорозуміння, конкретної історичної ситуації. У сприятливих умовах людина може бачити сенс свого життя в досягненні щастя і благополуччя, але у ворожому середовищі існування, в неволі життя може втратити для неї свою цінність і сенс.

Питання про сенс життя люди задавали раніше і задають досі, висуваючи конкуруючі між собою гіпотези, філософські, теологічні та релігійні пояснення. Отримані відповіді на ці питання перевірялися і формували науку. В даний момент військова наука в змозі відповісти з певною часткою ймовірності на конкретні запитання наприклад того, «Як саме воювати?», «За яких умов воювати краще?», «Що буде, якщо розпочати війну?». Біологічні основи виникнення подібних питань досліджуються в військовій психології.

Окремо можна помітити, що в рамках психології бойового хортингу питання «Яка мета життя людини взагалі?» може бути вивчене, оскільки психологія бойового хортингу оперує не тільки суто спортивними поняттями, а й загальними – «мета», «людина» і «життя» тощо.

Сучасний розвиток бойового хортингу характеризується зростанням конкуренції на міжнародній арені, підвищенням вимог до техніко-тактичної підготовленості спортсменів, особливо в зв'язку зі зміною умов змагальної діяльності, обумовлених постійним вдосконаленням техніки і тактики проведення рукопашних сутичок, модернізацією правил змагань і методик підготовки спортсменів.

Бойовий хортинг є однією з найбільш популярних сучасних систем єдиноборств. Цей вид бойового мистецтва має глибокі історичні корені, він ввібрав в себе найбільш раціональні елементи національного виду бойового мистецтва і культури народів, які населяли землі України в різні часи існування. Окрім того, бойовий хортинг – одне з найвідоміших бойових мистецтв в Україні, яке є засобом підготовки воїнів, засноване переважно на ударах, захопленнях, заломах і кидках суперника на землю для продовження боротьби лежачи і отриманні при цьому перемоги ефективним прийомом партеру.

На відміну від більшості західних і східних видів єдиноборств, що роблять ставку на власну силу спортсмена, в основу бойового хортингу покладений принцип максимального використання сили супротивника, використовуючи його опір для перемоги при застосуванні тактичних напрацювань.

Найбільш великий внесок в розвиток всіх видів єдиноборств зробили самі тренери і спортсмени, багаторазово вносили новації в техніку, тактику, знаходили нові підходи в підготовці до змагань. Заслужують бути

відзначеними і науковці, які узагальнюють і впроваджують нові системи планування тренувальної, позатренувальної і змагальної діяльності спортсменів бойового хортингу.

Багатовікове культивування самобутніх видів бойових мистецтв вдосконалювало техніку і тактику сутичок, правила суддівства та систему змагань Поступово формувалися особливості кожного виду єдиноборства, що виражаються в костюмі учасника сутички, переліку дозволених і заборонених дій, тривалості сутички, умовах присудження перемоги тощо.

Святковий і мирний характер змагань опинився переважаючим, хоча не виключалася і військово-прикладна роль бойового мистецтва. Є всі підстави вважати, що тенденції розвитку бойового хортингу в світі не тільки закріпилися, а й отримали нові додаткові імпульси.

Бойовий хортинг активно впроваджується і вивчається в українській армії. Однією з проблем методики бойового хортингу є проблема свободи військових командирів, які підготовлені у системі бойового хортингу, тобто його вибору при прийнятті рішень і діяльності щодо захисту України. З точки зору філософії вирішення цього питання слід дізнатися і зрозуміти засади, на які має спиратися керівник військового підрозділу при виборі, який завжди постає перед ним у процесі службової діяльності, якими методами і способами він має при цьому користуватися і чи буде кінцевий результат його вибору сходиться з його особистою точкою зору та інтересами військової служби щодо захисту України.

Проблема вибору в службовій діяльності командира, який у реальній бойовій обстановці керує солдатами, завжди актуальна, оскільки вона безпосередньо зачіпає його думку, наскільки вільний він у виборі між запропонованими йому варіантами, і що може обмежити цей вибір. У системі бойового хортингу пропагується і застосовується поняття людського фактору. Але людський фактор являє собою сукупність всіх фізичних і духовних сил людини, товариства, колективу, групи, що реалізуються в соціальній практиці. Він проявляється як у суспільстві в цілому, так і в окремих його сферах, елементах.

Стосовно до української діючої армії, людський фактор є не чим іншим, як спонукальною дією всіх духовних і фізичних сил військовослужбовців, що реалізуються в області оборони і безпеки України, підтримання високої боєздатності військ, надійного захисту народу від можливої агресії.

Фізичні якості людини, тренуваної у бойовому хортингу, в основному відносяться до біологічних, але не слід виключати і те, що вони формуються під впливом соціального середовища і проявляються через свідому соціальну діяльність людей. Це в повній мірі відноситься і до військової діяльності. На тлі великої складності і напруженості військової праці в сучасних умовах для

командира підрозділу, який займається бойовим хортингом, гостро постають питання досягнення фізичної досконалості воїнів.

Чергування та марші, подолання перешкод в бойових умовах та максимально наближених до бойових, тренінг на спеціальній техніці, напруга у повсякденному житті поряд з іншими факторами здатні зміцнити потенціал фізичних сил воїнів. Високий рівень фізичної підготовки виступає важливою матеріальною передумовою їх соціальної активності та успішної військової діяльності.

Духовний компонент бойового хортингу щодо людського фактору виражається у можливостях, які закладені в психіці людей, в їх суспільній та індивідуальній свідомості. Це духовне багатство людини, колективу, класу, суспільства. Сюди відносяться знання, почуття, емоції, темперамент, воля. У взаємодії цих компонентів виникають такі складні духовні чинники, як світогляд, патріотичні настрої, свідоме ставлення до праці і військового обов'язку.

Духовні сили, які впроваджує система підготовки бойового хортингу, займають особливе місце в людському факторі армії. Вони повинні бути доведені до такого рівня, щоб забезпечити активну участь командира в підтримці високої бойової готовності частин і підрозділів, витримати напругу військової служби, а при необхідності і напругу сучасного бою. Тут не можна не згадати про волю, яка подібно пружині є рушійною силою духовного багатства людини, особливо в екстремальних умовах бойової діяльності військ.

На відміну від фізичного, духовний компонент людського фактора менш передбачуваний і вимірюваний, але більш динамічний, рухливий, мінливий. Він може проявлятися в різноманітних станах: від моральної пасивності та байдужості до соціального оптимізму і громадянської, патріотичної самовідданості. Духовні сили українських воїнів, які займаються бойовим хортингом, формуються як під впливом соціальних умов, військового побуту, так і в процесі цілеспрямованої виховної роботи, а також в ході морально-психологічної підготовки військ.

Граючи найважливішу роль у розвитку суспільства, його матеріальної, духовної та соціально-політичної сфер, людський фактор спортсмена бойового хортингу, воїна нерозривно пов'язаний із військовою справою. У ситуації, будь-якій обстановці від такого людського фактора, як вибір командиром раціонального і справедливого рішення, залежить, якщо не все, то багато що. Вся сукупна військова діяльність держави, діяльність Збройних Сил України немислимі без участі людського фактора, без фізичних і духовних сил людей.

Однак, прояв людського фактора і в суспільстві, і в армії не слід трактувати спрощено і однозначно. З самої сутності людини випливає, що її діяльність, з одного боку, зумовлена об'єктивними потребами і вимогами суспільства, з

іншого боку, вона, як активна істота, постійно прагне до самостійності, творчості, ініціативи. У зв'язку з цим можна виділити нормативний і творчий режими функціонування людського фактора.

У методологічному плані системи бойового хортингу важливо, щоб обидва ці режими були у достатній мірі збалансовані, не допускали перегинів у ту чи іншу сторону, щоб обов'язкові вимоги до військовослужбовця сполучалися з можливістю прояву ним ініціативи, творчості, самореалізації. Говорячи про людський фактор у військовій справі, необхідно мати на увазі досить широкий спектр його проявів, як в мирний, так і у воєнний час, як в процесі зміцнення обороноздатності України в цілому, так і при підтримці бойової потужності армії зокрема.

По-перше, від діяльності людей, їх знань, досвіду, самовідданості залежить виробництво, кількість і якість зброї, спорядження, боєприпасів тощо.

По-друге, людський фактор суспільства у значній мірі обумовлює мобілізаційні можливості, кількісний і якісний стан особового складу армії, як фізичний, духовний, так і професійний. Людина у військовій формі, яка займається бойовим хортингом, як би її не відгороджували паркани і стіни військових казарм, в інтелектуальному, фізичному і моральному відношенні являє собою відбиток, сколок української бойової культури. І сучасні проблеми армії багато в чому породжені станом бойового виховання в нашому нестабільному суспільстві.

По-третє, людський фактор впливає на функціонування військово-наукового потенціалу, навіть якщо воїн володіє основними аспектами бойового хортингу. Від наукових колективів, професіоналізму кожного вченого істотно залежить ступінь розробки нових зразків зброї і техніки, їх впровадження в масове виробництво. Неминуще значення мають дослідження військових вчених в області вирішення проблем бойового мистецтва, організації військ і управління ними, формування морально-бойових якостей особового складу.

Система підготовки розглядає роль людського фактора в зміцненні оборони України в цілому, методики бойового хортингу щодо його ефективного формування. Але він проявляє себе безпосередньо у Збройних Силах України, в їх бойовій могутності. Як відомо, бойова міць української армії має два основних компоненти: людину, з відповідною військовою майстерністю і духовним станом, і бойову техніку. Тільки з цим можна визначити і виявити роль людського фактора в армії, як в мирний, так і у воєнний час.

Таким чином, вправний воїн має займатися не тільки бойовим хортингом у розрізі фізичної підготовленості та вивчення прийомів рукопашної сутички, а вивчати досвід інших підрозділів, бойову частину основних видів зброї, постійно вчитися та обмінюватися знаннями з іншими представниками особового складу підрозділу.

Якщо врахувати, що людський фактор у Збройних Силах України – це конкретні люди, які займаються бойовим хортингом, обслуговують і використовують військову техніку, несуть бойове чергування, постійно вдосконалюють свою бойову майстерність, підвищують рівень дисципліни та організованості військ, то його вплив досить різноманітний і свобода командира у прийнятті рішень тут далеко не на останньому місці.

Людський фактор у Збройних Силах України, світогляд і переконання людей, їх громадянська позиція багато в чому визначає соціальну роль і спрямованість армії в мирний час. Людина у формі офіцера, яка займається бойовим хортингом, з розумінням сприймає необхідність робити свій вибір, але не може погодитися з тим, що її підштовхує та чи інша сторона до застосування зброї і бойової техніки. Людський фактор більшою мірою, ніж техніка, обумовлює такий комплексний стан армії, як рівень її боєздатності.

Саме люди забезпечують необхідний і своєчасний перехід військ до активних дій з метою припинення агресії ворога. Їх вишкіл, духовна і організаторська готовність, дисциплінованість дозволяють утримувати бойову техніку в повній готовності для негайного виконання бойових завдань. Від волі людини і в першу чергу від волі командира, який займається бойовим хортингом і постійно працює над собою, залежить ступінь оволодіння складною і дорогою бойовою технікою, ефективність застосування її в сучасному бою.

Від стану людського фактора, і особливо від рівня підготовки командних кадрів за системою бойового хортингу, у величезній мірі залежить вибір способів ведення збройної боротьби, їх новизна і різноманітність, а також найбільш ефективні прийоми використання бойової техніки. Тут проблема вибору командиром військового підрозділу того чи іншого рішення дуже важлива, оскільки його швидкий своєчасний вибір може докорінно вплинути на результат певної бойової ситуації або військової події.

Якщо взяти війну в цілому, то і тут людський фактор відіграє провідну роль. Люди висувають політичні цілі війни, планують і застосовують ті чи інші засоби збройної боротьби, диктують умови переможеному. Все це дає підстави стверджувати, що на рівень бойової потужності армії, де функціонує система «людина – бойова техніка», вирішальну роль грає людина, людський фактор. Тому система бойового хортингу впливає на рівень всебічної підготовки саме людини.

Безумовно, без техніки сподіватися на перемогу в сучасній війні не доводиться. Її роль велика, і вона ще більше зростає в умовах сучасного науково-технічного прогресу. Однак бойова техніка є як би продовженням, збагаченням, посиленням органів людини. Вона лише примножує сили людей, багатократно розширюючи межі можливого, а людський фактор, через навички бойового хортингу, втілює ці можливості у дійсність.

При рівному технічному оснащенні або навіть трохи поступаючись у ньому, рукопашну сутичку або військовий бій виграє сторона, що володіє більш якісним, ніж у супротивника, особовим складом підрозділів, який має високу мотивацію до перемоги та володіє людським фактором.

Оскільки бойовий хортинг виявляє і висловлює діяльнісний бік людей, виникає питання: чи є межа або міра активної, творчої, ініціативної діяльності людини або цей процес безмежний? Інакше кажучи, мова йде про ступінь свободи людини, людського фактору. Стосовно до військової справи проблема полягає у визначенні ступеня свободи такого додатку людського фактору, як командні кадри. Іноді в звичайних міркуваннях можна почути: жорстка регламентація військової служби позбавляє офіцера можливості вільного вибору.

Поняття свободи важко уявити без її взаємодії з необхідністю і її пізнанням. Дійсно, людина здійснює свою діяльність, виявляє свою свободу не в порожнечі, а в оточенні і під впливом різних явищ дійсності, що знаходяться у закономірному зв'язку і виступають як необхідність. Тому сприйняття такої свободи в її зв'язку з необхідністю не завжди однозначно і загрожує крайнощами.

Бойовий хортинг привчає військову людину протистояти збивальним факторам. Діалектичний зв'язок свободи і необхідності набагато глибше, повніше, багатше, ніж здається на перший погляд. Цей зв'язок має під собою глибокі, в тому числі і загальнобіологічні основи. Наприклад, кожен тваринний організм має вроджену, об'єктивну, генетичну програму, необхідність. Разом з тим він пристосовується до навколишнього середовища. У соціальному житті, в тому числі і у військовій справі, все складніше.

На шляху до свободи людина має оволодіти реальним світом. Це означає, що вона повинна діяти, здійснювати результативну для себе діяльність. Але для того, щоб така діяльність могла мати місце, воїну належить досягти глибокого пізнання дійсності на рівні встановлення закономірних, тобто, необхідних зв'язків у ній. Отже, ця свобода спирається на пізнання об'єктивної необхідності, здатності людини діяти у відповідності зі своїми інтересами і цілями.

Для будь-якої людини, яка займається бойовим хортингом, в тому числі і для бойового командира та солдата, бути вільним, а значить: вміти пізнавати необхідність; спираючись на це пізнання, виробляти правильні цілі, вибирати і приймати обґрунтовані рішення не з примусу, а згідно своїх переконань; на практиці втілювати їх у реальність. Свобода спортсмена бойового хортингу, військової людини, воїна включає не тільки об'єктивні, а й суб'єктивні аспекти. Це має назву – внутрішня свобода. Ці загальні положення повною мірою відносяться і до свободи командира, але наповнюються специфічним змістом.

В основі свободи бойового командира знаходиться пізнання необхідності. До неї, перш за все, відносяться: закони природи, закони суспільних відносин

людей, закони тілесного і духовного буття самої людини, закони війни, цілі озброєної боротьби, мета військової справи в цілому. Остання група законів найбільш безпосередньо впливає на прояв волі бойового командира, як в мирний, так і у воєнний час.

Система бойового хортингу у військових частинах пропагує ці групи законів – найглибші і фундаментальні пласти, складові свободи командира і солдата. Вони осягаються у процесі вивчення різноманітних наук: анатомії, біології, соціології, педагогіки, психології, філософії, військової науки тощо. Але в повсякденній практичній дійсності воїн має справу і з іншим пластом обов'язків у вигляді конкретних речей, предметів, природних умов, матеріальних засобів для досягнення поставленої мети тощо.

На основі пізнання, проблем підвищення боєздатності військ у мирний час або в умовах бойової обстановки, воїн набуває можливості на рівні внутрішньої свободи визначати свій вибір в процесі прийняття рішення. Бойова обстановка, наприклад, незважаючи на жорсткі вимоги, надає, тим не менше, багато можливостей. Наприклад, свобода військового командира, який займається бойовим хортингом, якраз і полягає у виборі тих чи інших можливостей, цілей, засобів, прийомів для розгрому противника або, якщо немає таких передумов, для уповільнення або зриву виконання ним бойового завдання. Можна сказати, що за системою бойового хортингу вся діяльність командира – нескінченний вибір.

Відповідальність командних кадрів, які вивчають бойовий хортинг, формується у процесі навчання і виховання, і стає їх властивістю. Таким чином, людина виступає як активна, діяльна істота. Її діяльна сторона в узагальненому вигляді відбивається в понятті «людський фактор». Особлива роль у військовій справі належить командним кадрам. Свобода їх діяльності нерозривно пов'язана з необхідністю і відповідальністю, тому у бойовому хортингу вивчається діалектика об'єктивного і суб'єктивного в бойовій діяльності командира військового підрозділу і його виборі. Бойова діяльність командира, тобто його цілеспрямований вплив на бойову обстановку з метою її розуміння і перетворення для успішних дій своїх військ, залежить від багатьох обставин, в тому числі і від діалектичного взаємозв'язку об'єктивного та суб'єктивного чинників.

Об'єктивне і суб'єктивне в бойовій діяльності командира знаходиться у нерозривному зв'язку, в діалектичній єдності. Бойова діяльність воїна є, з одного боку, об'єктивною, оскільки здійснюється відповідно до об'єктивної обстановки протистояння з противником, об'єктивними законами бойових дій. З іншого боку, вона є і суб'єктивною, бо завжди виступає цілепокладальною діяльністю, у значній мірі обумовленою внутрішніми спонукальними мотивами. В той же час, ці внутрішні мотиви аж ніяк не породжені амбіціями людини, а обумовлені

об'єктивними обставинами, бойовою обстановкою, що складається в даний момент.

Закони війни існують об'єктивно, незалежно від свідомості людей, це частина об'єктивного у війні. Але реалізуються вони через діяльність воїнів і їх вибір, які володіють свідомістю, волею, цілеспрямованістю – тобто завдяки суб'єктивному чиннику. Адже кожен бойовий командир, який прагне до перемоги в зіткненні з ворогом, усвідомлено вишукує і аналізує такі можливості, які привели б до досягнення бажаної мети, очікуваного результату. Але цього неможливо досягти без напруження всіх інтелектуальних сил, всього духовного світу особистості.

Через це у методиці бойового хортингу постають такі питання: в якій взаємодії знаходяться об'єктивні закони війни і свідомий, цілепокладальний компонент, свобода волі в бойовій діяльності командира? Історія військово-філософської думки показала, що не всім військовим керівникам вдалося раціонально вирішити цю проблему. Діалектичний підхід за системою бойового хортингу долає всілякі крайнощі. На відміну від законів природи, об'єктивні закони війни, рукопашної сутички, військового бою, граючи визначальну роль по відношенню до суб'єктивного фактору, зовсім не виключають, а припускають свідому діяльність воїна, прояв ним ініціативи, творчості, самостійності, військової хитрості в бою.

Без цього закони бойових дій взагалі не можуть бути реалізовані. Ці закони виражають лише об'єктивну тенденцію розвитку бойової обстановки, ходу і результату бойової операції, а реалізується ця тенденція через волю, сміливість, завзятість, мужність, інтелект воїна, свідомість і цілеспрямованість у бойовій діяльності, при повній напрузі фізичних і духовних сил.

Отже, діалектика взаємозв'язку законів війни і свідомого вибору українського воїна полягає в тому, що, з одного боку, не можна розраховувати на перемогу, діючи всупереч вимогам цих законів. З іншого боку, не можна виключати або принижувати значення свідомої діяльності кожного солдата в бою. Незважаючи на те, що бойова діяльність воїна завжди обумовлена законами бою, він не абсолютно обмежений цими законами і не безсилий перед ними. Він може і повинен впливати на прояв цих законів, здійснювати розумний вибір і цілеспрямовано використовувати їх для перемоги.

Бойовий хортинг вчить кожного воїна уміти виявляти свободу волі в бою. Передумовою і головною умовою прояву свободи волі в бою є глибоке і найбільш повне пізнання законів війни, тобто розширення знань. Лише тоді воїн має свободу того чи іншого рішення на бій, коли він всебічно пізнав закони бою, особливості їх прояву і вимоги, які випливають з них. Не в уявній незалежності від законів природи полягає свобода, а в пізнанні цих законів і знанні можливості планомірно змушувати закони природи діяти для певних цілей.

Це положення повною мірою відноситься і до свободи воїна в умовах бою по відношенню до законів війни. Які ж форми використання законів війни в ході бойових дій? Напевно, це зміна умов, в яких діють ці закони. Закони війни взагалі, і збройної боротьби зокрема, проявляються лише при наявності певних умов. Тому, змінюючи об'єктивні умови, воїн через зміну сфери і сили дії самих законів, направляє цю дію у вигідному для своїх пошуків напрямі.

Наприклад, знаючи, що співвідношення сил на даній ділянці бойового зіткнення з ворогом не на його користь, бойовий командир може змінити це співвідношення шляхом перегруповування чи запровадження резервів. Тільки в цьому разі закон співвідношення сил запрацює на нього. Особливо сприятливі можливості для зміни умов прояву законів бою виникають у разі застосування сучасних засобів ураження, які можуть привести до різкої зміни співвідношення сил і бойової обстановки в цілому.

У розумінні бойового хортингу, однією з форм використання законів війни є свідомий вибір однієї з багатьох можливостей, які можуть виникнути в бойовій обстановці в результаті прояву одного або декількох законів. Приймаючи рішення, воїн у рамках вимог законів війни може свідомо обрати таку можливість, такий спосіб дій, який буде найкраще сприяти розгрому противника та перемозі над ворогом. Важливою формою використання законів в бою є вміння воїна примусити супротивника порушувати вимоги цих законів. Це може досягатися шляхом правильного вибору тактики: вмільм маскуванням, обладнанням облудних помилкових позицій, демонстрацією відволікаючих ударів, несподіваними, нестандартними діями тощо.

Принципи бойового хортингу у військовому мистецтві

Принципи бойового хортингу у військовому мистецтві – це ті, що впливають із законів війни і законів військової науки, найбільш загальні, основоположні і нормативні положення про способи підготовки і ведення збройної боротьби з метою досягнення успіху в ній. Вони виступають як відображені і перетворені в головах людей вимоги законів війни і бою, як специфічний прояв цих законів. Але за своїм характером принципи бойового хортингу у військовому мистецтві представляють єдність усіх обставин.

З одного боку, вони виражають об'єктивний зміст законів збройної боротьби, абстрагуються від них, а не є продуктом людської уяви. З іншого боку, принципи бойового військового мистецтва суб'єктивні за формою і частково за змістом. Вони не тільки відображають зміст законів війни, а й висловлюють установку, мету діяльності всього особового складу в бойових умовах. Їх формулювання – це результат свідомої творчості людей.

Принципи бойового військового мистецтва за методикою бойового хортингу складаються у результаті безпосереднього відображення законів війни, опосередкованого відображення одного або декількох законів війни крізь призму

законів науки, шляхом аналізу бойового досвіду людей. Прийнято виділяти групу загальних і приватних принципів військового мистецтва.

Загальні принципи мають силу для збройної боротьби будь-якого масштабу. До них відносяться наступні принципи: висока активність і рішучість воїна в бою; оволодіння ініціативою та її утримання; завчасне створення і вміле використання резервів; раптовість дій, облік та повне використання духовного фактора; всебічне забезпечення бою; твердість і неперервний контроль над військом.

Ці принципи вимагають від воїна чітких рішень і раціональності при оцінці ситуації або виборі того чи іншого рішення. Приватні принципи проявляються в бойових діях кожного роду військ, у різних масштабах і видах бойових дій, в окремих війнах. Яке місце займають принципи військового мистецтва в механізмі використання законів війни? На відміну від законів військової науки, які лише констатують наявність істотного зв'язку в збройній боротьбі, і з яких не випливають конкретні практичні рекомендації для воїна, принципи бойового хортингу, військового мистецтва виступають як керівні положення, загальні рекомендації для діяльності воїна у процесі підготовки і ведення бойових дій.

Принципи військового мистецтва представляють собою нормативні правила, які більш безпосередньо впливають на поведінку воїна в бою, ніж закони військової науки. Але принципи військового мистецтва – це не строго детерміновані рекомендації. Тому процес їх використання і застосування носить творчий характер і вимагає від воїна високої майстерності, компетентності і гнучкості мислення.

Основною ланкою в механізмі використання воїном об'єктивних законів війни є бойові настанови, інструкції, в яких конкретизуються, закріплюються вимоги законів бойових дій, законів військової науки і принципів військового мистецтва. Усі настанови є відображенням законів військової науки і принципів військового мистецтва, в яких, в свою чергу, відображаються закони війни.

Отже, свобода волі воїна, який займається бойовим хортингом, відрізняється від звичного для цивільних людей поняття «свобода». У військовому житті інтереси роботи, служби і держави однозначно стоять на першому плані, і воїн у своєму рішенні в першу чергу керується бойовою необхідністю, а потім вже усіма іншими факторами. Це, власне, і відрізняє військову людину від звичайної цивільної особи. Військовий не має права відмовитися від вирішення завдань своєї служби.

Перед лідером у житті часто постає проблема вибору, і тому слід глибоко осмислити, в чому проявляється свобода волі особистості. Від того, які рішення лідер приймає, буде залежати виконання поставленого перед ним завдання і вся подальша діяльність. А це означає, що спортсменам бойового хортингу вже зараз потрібно вчитися тому, як робити свій вибір і як між багатьма рішеннями

знаходити правильне. Зрозумівши закони війни, потреби підлеглих, інтереси свої та служби, як слід зваживши їх і оцінивши, можна дати розумну і раціональну відповідь на поставлене завдання і вибрати правильний шлях його вирішення.

Аналіз проблематики показав, що бойовий хортинг як школа воїнів та професійно-прикладне бойове мистецтво є явищем дуже складним, багатоликим і продуманим. Проте, очевидна життєстійкість його бойової традиції, його незвичайна пристосованість до різних соціально-історичних і культурних умов, за незмінної привабливості для сучасної цивілізації.

Школи бойового хортингу історично склалися як спільності, об'єднання, очолювані майстрами бойового хортингу – вчителями, наставниками. Тут існує певна ієрархія, яка визначається рівнем майстерності і духовної зрілості членів школи – майстер, старші та молодші учні. Витоки цієї ієрархії лежать в сімейно-родових підвалинах організації професійних середньовічних об'єднань.

Особистісна основа навчання в школах бойового хортингу, їх внутрішня згуртованість і зовнішня автономність постійно вимагають розробки особливої розгалуженої системи особистісно-професійного відбору учнів, контролю за процесом навчання і оцінки його результатів. Розмірковуючи сьогодні про аспекти життєздатності бойового хортингу, обговорюючи перспективи розвитку цієї традиції, не можна не замислюватися і про те, що саме і в якому відношенні є прийнятним для наших українських сучасників і співвітчизників.

Цілком очевидно, що норми і принципи середньовічної, та ще й різнобічної культури не можуть зберегтися без змін. Досить звернутися для цього до досвіду асиміляції закордонних єдиноборств в Україні. Адже зараз багато прихильників бойових мистецтв інших країн переходить у бойовий хортинг – українське бойове мистецтво. У той же час будь-яка культурна спадщина вимагає дбайливого до себе ставлення. Важливо, відкидаючи минуле, зовнішнє, не упустити вічні, сутнісні, цінності, які мають загальнолюдський сенс.

Бойовий хортинг іноді асоціюється в голові обивателя як небезпечний для здоров'я повноконтактний вид спорту та бойового мистецтва, в якому противники б'ють один одного руками і ногами. Цій думці ми багато в чому зобов'язані численним телевізійним бойовикам, та ще окремим недостатньо вихованим особистостям, які використовують прийоми бойового хортингу в якості демонстрації своєї фізичної переваги над іншими людьми, і тому невірним може здатися твердження, що бойовий хортинг сприяє зміцненню здоров'я і продовженню життя. А тим часом це – саме так. Бойовий хортинг є засобом тренування та оздоровлення людини.

Позитивний вплив на здоров'я занять єдиноборствами відомий досить давно. Ще в середині ХХ століття в Україні під час проведення медичних оглядів в школах лікарями було відзначено, що діти, які займаються боротьбою і боксом, різко відрізняються від інших учнів кращою фізичною підготовкою,

пропорційністю статури і прекрасним здоров'ям. Бойовий хортинг покращує пластичність, збільшує витривалість, швидкість реакції, тренує все тіло і покращує його рухливість. Все це сприяє зміцненню здоров'я і безпосередньо впливає на збільшення тривалості життя.

З усього вищесказаного видно, що заняття бойовим хортингом допомагають людям продовжити життя і зберегти до глибокої старості фізичну активність. Тому з повною підставою можна стверджувати, що бойовий хортинг це не тільки мистецтво ведення сутички голими руками, а й мистецтво довго жити.

Філософська база бойового хортингу ґрунтується на системних принципах, що послідовно впливають один з одного, а саме: принцип освоєння прийомів і перевірки їх на практиці, де головною ідеєю є збалансований підхід до навчання на основі інтелектуального, морально-етичного та фізичного розвитку; принцип максимально ефективного використання енергії тіла і свідомості, який можна охарактеризувати як метод, що сприяє поліпшенню всіх сфер життєдіяльності людини; принцип взаємного розуміння і обміну знаннями, що є соціальним проявом вищого ідеалу бойового хортингу; принцип застосування навичок бойового хортингу не для скоєння зла іншим людям, а тільки в разі необхідності захисту честі і гідності себе і своїх близьких.

Через аналіз попередників і провідників бойового хортингу, нам вдалося з'ясувати витoki філософської бази «шляху українського воїна», а також ступінь її прояву в сучасному бойовому хортингу.

Коріння зародження принципів бойового хортингу лежать у школах військового виховання Київської Русі, Запорозької Січі та інших адміністративно-територіальних формувань бойового спрямування, що розташовувалися на прадавніх землях України.

Останній і підсумковий принцип послідовності від вивчення імітаційних форм до рукопашних сутичок бойового хортингу, був створений, розроблений Єрмоменком особисто, і таким чином було введено у програму навчання комплекси формальних вправ. У формальних комплексах він бачив як прихований сакральний сенс, так і цілком доступну для огляду практичну сторону. Крім форм Єрмоменко ввів і іншу абсолютно нову для бойових мистецтв форму навчання – це вільні сутички за комплексними правилами різнопланових відрізків часу.

Вони з великим успіхом були затребувані фахівцями бойового хортингу, і дозволили їм досягти високих результатів на спортивному поприщі. Але, спортивна сторона в них не виступає в якості ведучої, більш того, бойовий хортинг існує як реальний ефективний засіб практичної підготовки військовослужбовців та правоохоронців до виконання своїх обов'язків. Власне,

аналогічна ситуація сьогодні складається і в «світовому» бойовому хортингу, тобто тому бойовому хортингу, який знаходиться за межами України.

Те, що носить ім'я «світовий» бойовий хортинг, елементи підготовки воїна в ньому, практично не можуть бути затребувані за кордоном, оскільки це внутрішньоукраїнська система, зачинена для іноземного користування. По суті, там видно лише «вершину айсберга», причому вершину, яка під впливом часу змінила свої обриси, придбала, нові контури і мало нагадує первісну форму бойового хортингу, який є професійно-прикладним видом спорту українських силовиків.

І все ж, ідеали «шляху українського воїна» бойового хортингу, незважаючи на те, що вони прийшли до нас з далекого минулого, зі світу абсолютно попередньої для нас прадавньої української бойової культури, зрозумілі і застосовні в даний час в будь-якій точці земної кулі. Справжні ідеали бойового хортингу – це високі загальнолюдські ідеали щодо вдосконалення світу.

Розглядаючи в широкому розумінні поняття «бойовий хортинг як спорт», охоплюється власне змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї, а також специфічні міжлюдські стосунки і поведінкові норми, які складаються на основі цієї діяльності. В такому розумінні спортивний шлях у бойовому хортингу постає досить складним багатофункціональним і різноманітним явищем соціальної реальності, яке займає неабияке місце у фізичній і духовній культурі українського суспільства.

Шлях спортсмена бойового хортингу, який тренується на результат, є надзвичайно дієвим засобом фізичного виховання, і по-особливому дієвим фактором формування особистості, що постійно стимулює до самовизначення і самоствердження. У сучасному українському суспільстві бойовий хортинг придбав чимале ідеологічне значення, став національним професійно-прикладним видом спорту України, тому Національна федерація бойового хортингу України планує продовжувати роботу в напрямі подальшого духовно-морального виховання спортсменів.

Сьогодні бойовий хортинг для деяких людей став однією з найважливіших складових суспільного життя. Для них бойовий хортинг – це професія, бізнес, а часом це і політика. Спортсмени, які досягли високих результатів, стають національними героями, кумирами мільйонів: ними захоплюються і пишаються, їхні надбання хочуть наслідувати. А чи багато серед них людей, які є високодуховними, гарно вихованими? Чи може спортсмен бойового хортингу своїми результатами служити Батьківщині? До чого більше призводить бойовий хортинг – до об'єднання або роз'єднання людей? І взагалі чи сумісний бойовий хортинг – не тільки професійний, але й аматорський, побутовий – з благочестивим життям?

Духовне виховання спортсменів бойового хортингу пов'язане з їхньою життєдіяльністю, стремліннями, вподобаннями, постійним вибором шляхів, культурним розвитком, участю у громадському житті, талантами, здібностями, надбанням певного набору ціннісних загальнолюдських якостей та іншими ознаками і мотивами загальнолюдської поведінки, яка у повній мірі залежить від особистого виховання.

Широкий кругозір спортсмена бойового хортингу набувається завдяки навчанню у різних сферах діяльності, читанню літератури, вивченню історії України та зарубіжних країн, різноманітної творчості, віршуванню, написанню статей, оповідань, малюванню картин, заняттю музикою, художнім мовленням, співом пісень різних жанрів, виявленню артистичних і циркових талантів, володінню іноземними мовами, та іншим виявам особистісних талантів. Віршована мова і художня проза є двома типами організації художнього мовлення, між якими часом немає чіткої межі. Деякі явища носять перехідний характер, і їх приналежність до того чи іншого типу художнього мовлення можна визначити шляхом порівняння з іншими явищами.

Бойовий хортинг є національним видом професійно-прикладного спорту військовослужбовців та правоохоронців України, і він має великий вплив на загальнолюдське і військово-патріотичне виховання дітей, молоді та фахівців у цій галузі. Прикладні елементи підготовки спортсменів пропонуються тим особам, які бажають служити у Збройних Силах України та інших силових структурах держави. Бойовий хортинг є одним з найбільш ефективних, масових і молодих видів професійно-прикладного спорту та воїнських мистецтв, який активно розвивається в усіх областях України.

Це бойове мистецтво, що синтезує в собі вивчення техніки прийомів самозахисту, духовних, енергетичних, психологічних аспектів розвитку. Бойовий хортинг однаково ефективний, як загальноприйнята і оздоровча система фізичних вправ, так і прикладна її частина, яка є універсальним засобом особистої самооборони.

Практика бойового хортингу вельми корисна для людей любого віку, незалежно від фізичних даних. Ця система не носить релігійного характеру та однаково доступна для всіх бажаючих. Бойовий хортинг представляє собою синтез воїнських засобів і розділів підготовки, що свідчить про ефективну систему прийомів самозахисту. Крім того, даний вид прикладної підготовки воїна є динамічною формою медитації, яка призвана вирішувати більшість конфліктних ситуацій розумним мирним шляхом.

Бойовий хортинг – унікальне професійно-прикладне мистецтво військовослужбовців Збройних Сил України, що народилося в Україні на початку ХХІ-го століття. В основі бойового хортингу полягає філософія

гармонізації внутрішньої енергії людини з оточуючим світом, а також готовність особи до захисту себе, своїх рідних і держави в абиякій екстремальній ситуації.

Формування особистості воїна як людини і професійного фахівця з бойової підготовки, вивчення бойового хортингу відбувається у процесі багатократної практики специфічної техніки самооборони. Бойова техніка при уходах з лінії атаки, виконана в ефективній формі, внутрішньо продумана і зовнішньо відпрацьована, є надзвичайно потужною зброєю проти нападника.

Головна мета бойового хортингу в цьому напрямі – формування здорової, творчої і цілісної особистості людини, її гармонійного існування, а в разі нападу – своєчасної нейтралізації конфлікту через визначену техніку прийомів самооборони і володіння навичками дій в екстремальній ситуації. Можна зазначити, що для занять бойовим хортингом не існує ніяких обмежень і протипоказань ні за віком, ні за станом здоров'я. Це дозволяє працювати з маленькими дітьми, підлітками, людьми, які мають захворювання рухового апарата, які не мають зору, і навіть з відсутністю деяких зовнішніх ознак, внутрішніх органів тощо.

Бойовий хортинг як бойове мистецтво є невід'ємною частиною традиційної воїнської культури українського народу. Знання бойової культури свого народу надає неоціненну допомогу в розумінні історії поколінь, різних верств суспільства, дозволяє висвітлити нитки, що зв'язують минуле і сьогодення, а головне – дає можливість відновити соціально-історичну пам'ять і прогнозувати майбутнє.

У сучасному світі йде масове захоплення різними системами єдиноборств, але молодь у певній мірі не достатньо знає, що у слов'ян, які були прадавними українцями, була не менш цікава, і навіть більш ефективна система фізичного, соціального і духовного виховання чоловіків – бойова традиція. У дослідницькій літературі проблема української традиційної бойової культури має своє фундаментальне рішення і самостійно ставиться через необхідність готувати українських воїнів до захисту Батьківщини.

Питання традиційної бойової культури України, специфіки регіональних її форм залишаються плідними темами для культурологічних досліджень. У свою чергу Національною федерацією бойового хортингу України створена базова теоретична і методологічна модель такого феномена, як традиційна бойова культура, в тому числі давньоукраїнська. Наявність розрізнених відомостей про традиційну бойову культуру українців у різних сферах гуманітарного знання спонукає фахівців бойового хортингу синтезувати їх, розглянувши традиційне бойове мистецтво як складний і цілісний за своєю природою феномен загальної культури українського народу.

Можлива і реальна трансляція духовно-морального потенціалу, традицій бойового хортингу в соціокультурні умови, в тому числі і в сучасній Україні, за

умови врахування їх специфіки. На основі гуманітарного значення діяльності, закріпленої у видах підготовки з бойового хортингу, як професійно-прикладного бойового мистецтва непереможного українського воїна.

При розбіжності гуманітарних значень у бойовому мистецтві і держави (спрямованість, ідеолого-політична та інша система) в Україні відбулося офіційне дозволення занять і викладання (трансляція) бойового мистецтва, закріплене в законодавстві. При цьому, самодіяльний суспільний інтерес до бойового хортингу, як виду професійно-прикладного спорту та бойового мистецтва, тим самим став більш мотивований.

Сам процес передачі бойових знань полягає, в першу чергу, не в переданні їх форми, а розкритті духу, творчих можливостей особистості дітей, підлітків, молоді та дорослих. Разом з тим, подібна акультурація неминуче повинна мати свою специфіку у різних історичних і соціокультурних умовах тієї країни, де вона прищеплюється. Так і є, ця країна – Україна, на землях якої завжди жили войовничі чоловіки, мужні воїни, славні козацькі старшини та отамани, гідні захисники рідних земель.

Вивчення прикладної техніки бойового хортингу (застосування ефективної техніки прийомів сутички в нестандартних ситуаціях – у транспорті, на літньому майданчику, у вузькому коридорі, на відкритій місцевості, у лісі тощо) є елементами засвоєння тілоохоронного і поліцейського варіантів бойового хортингу.

В ході тренувань спортсмен-початківець опановує наступні навички: вчиться орієнтуватися в умовах реальної сутички; зможе універсально застосовувати техніку захватів, ударів, кидків, больових і задушливих прийомів; науково-обґрунтовує основи новітніх методик ведення сутички і захисту від озброєного нападника.

Бойовий хортинг є одним з універсальних напрямів бойового мистецтва. Від традиційного і спортивного напрямку, бойовий хортинг відрізняється тим, що породжує універсальні прикладні засоби оборонного характеру як високоефективне воїнське мистецтво, навички якого придатні для застосування на практиці.

У бойовому хортингу основний акцент робиться на досконалість бойової техніки, а також на уміння застосовувати отримані знання на практиці, в умовах агресивної вуличної сутички. На тренуваннях з бойового хортингу спортсмен вчиться швидко реагувати на атаку противника, орієнтуватися в умовах вільної сутички, застосовувати для захисту найбільш ефективні прийоми самооборони.

Філософський аспект, який закладено в широкому розумінні українського мистецтва самозахисту бойового хортингу відходить на другий план під час ведення бойових дій, в екстремальних ситуаціях, моментах необхідності захистити інших, у моментах загрози особистому життю. Необхідність діяти

швидко і жорстко під час сутички передбачає застосування бойових прийомів, які іноді можуть нанести адекватному і не зовсім агресивному супротивнику фізичної шкоди, а зловмисному нападнику – значних фізичних страждань.

Проте, це не означає, що бойовий хортинг має лише практичну, технічну і тактичну сторону, оскільки справжнє бойове мистецтво, про яке йде мова (в тому числі і тренувальний аспект бойового хортингу), являє собою систему виховання особистості, самовдосконалення тіла і духу. Тому, в бойовому хортингу духовне виховання, в певній мірі, завжди присутнє, і воно фактично супроводжує весь тренувальний процес спортсменів усіх вікових груп.

Водночас, бойовий хортинг є традиційним бойовим мистецтвом військовослужбовців та правоохоронців, а також специфічним культурним феноменом системи Збройних Сил України та інших силових структур держави. Зараз науковці військової науки в Україні досліджують бойовий хортинг та обґрунтовують необхідність його впровадження у практику підготовки воїнів до військової служби і виконання бойових завдань.

Предметом цього дослідження виступає типологічний вигляд бойового хортингу як традиційного прикладного бойового мистецтва на прикладі української військової традиції та культури. Метою цих досліджень є здійснення культурологічного аналізу процесу виникнення і особливостей розвитку найважливіших форм феномена бойового хортингу, як традиційної бойової культури та елементу явища воїнської культури українського суспільства, необхідного в сучасних умовах для виховання цілісної особистості, здатної до духовно-практичної та матеріальної творчості, а також абсолютно підготовленої до захисту України.

Таким чином, у відповідності з об'єктом, предметом і метою досліджень історії, філософії, педагогіки і психології бойового хортингу визначені завдання дослідження тренувальної діяльності для фахівців цієї галузі:

- 1) проаналізувати в широкому і вузькому сенсі основні поняття бойового хортингу;
- 2) розглянути історичний розвиток українського національного професійно-прикладного бойового мистецтва – бойового хортингу, як явища бойової культури української нації;
- 3) розглянути роль бойового хортингу у розвитку особистості дітей, юнаків, підлітків, допризовної молоді та військовослужбовців діючих військових частин, а також учасників бойових дій, ветеранів війни і Збройних Сил України;
- 4) охарактеризувати основи української військової сили та її специфічні риси;
- 5) висвітлити відображення бойового хортингу в культурі і мистецтві;

б) проаналізувати масові всеукраїнські змагання з бойового хортингу, характеризувати їх особливості та можливості популяризації військової справи в Україні;

7) дослідити культурні основи бойового хортингу;

8) розглянути роль бойового хортингу в культурі українського суспільства;

9) показати місце бойового хортингу в системі морально-етичного становлення особистості;

10) розглянути систему бойового хортингу, як засіб реалізації прихованих можливостей людини щодо оволодіння прийомами самозахисту від нападника в реальних екстремальних умовах.

Наукова новизна дослідження бойового хортингу полягає в наступному. У дослідницьке поле культурології включається феномен бойового хортингу як традиційної бойової культури української нації та специфічний комплекс різноманітних форм матеріальної і духовно-практичної діяльності, а також як засіб специфічної бойової воїнської самотворчості.

У дослідженні дається культурологічне трактування понять «військово-прикладне бойове мистецтво української нації», «традиційне бойове мистецтво Збройних Сил України» на базі сформованого дослідницького досвіду щодо розвитку бойового хортингу. Здійснено аналіз сучасних видів підготовки військовослужбовців та правоохоронців засобами бойового хортингу як традиційної бойової культури України, а також встановлена кардинальна відмінність бойового хортингу від стародавніх форм бойового традиційного мистецтва і показана трансформація традиційної бойової спадщини України.

На базі вивчення сучасного змісту бойового хортингу як традиційної бойової культури в структурі загальнолюдської культури України виявлено його роль у культурі українського суспільства, позитивна ретрансляція в життєдіяльність військової людини сукупності переданих з покоління в покоління значущих цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, які впроваджує бойовий хортинг.

Дослідження засобів бойового хортингу має велику науково-практичну значимість, яка зростає зі становленням культурологічного розуміння традиційної бойової культури української нації, адже бойовий хортинг є також формою фізичного вдосконалення. Інша справа, що люди, які приймають рішення займатися бойовим хортингом, знаходяться на тренуваннях для того, щоб навчитися навичкам ефективно захищати себе і своїх близьких. Але вони мають орієнтуватися у питаннях необхідності та правомірності застосування сили.

Треба розуміти те, що навички бойового хортингу необхідно застосовувати тільки для захисту, а не для нападу, і тим більше – не для скоєння злочину. Звичайно, сила характеру для цього потрібна, але ще важливіше – поняття

адекватного застосування прийомів, знання моментів прикладання сили, використання важелів проти нападника, фізична форма, реакція на дії нападника, володіння технікою і тактикою ведення сутички, розуміння системи орієнтування в умовах спонтанного бою, вміння відображати напад від двох або трьох супротивників, комбінувати бойові прийоми самозахисту тощо.

У цьому є основна відмінність бойового хортингу від традиційних спортивних видів єдиноборств. У теперішній час бойовий хортинг виключає застосування тієї чи іншої техніки за встановленими правилами. Напроти, на заняттях з бойового хортингу інструктори вчать комбінувати бойові техніки у залежності від ситуації, що склалася в певний даний момент, застосовуючи такі прийоми, які максимально ефективні в даний момент і у даних обставинах.

Це демонструє те, що бойовий прилад і зміст прикладної техніки бойового хортингу не є для того, щоб зайняти гідне місце на змаганнях, отримати медаль або пояс наступної кваліфікації (ступінь бойового хортингу – *rank*), а тренування проходять, передусім, з метою вдосконалення навичок самооборони, які можна застосовувати на практиці в умовах реальної сутички з противником.

Для того, щоб говорити про значення та ефективність застосування прийомів бойового хортингу, як професійно-прикладного бойового мистецтва військовослужбовців та правоохоронців, необхідно повністю вникнути в них, прийти до розуміння глибинної суті бойових прийомів. А для цього спочатку потрібно зрозуміти саму суть і значення бойового вишколу воїна. Прикладне бойове мистецтво, яким є бойовий хортинг – це різні системи підготовки і самозахисту, різні методики тренування, але всі вони спрямовані на розвиток, головним чином, автоматично відпрацьованих навичок ведення рукопашної сутички всіма можливими засобами для нейтралізації нападника.

У сучасному світі напруженого життя навички бойового хортингу використовуються як для фізичного, так і для духовного самовдосконалення. Щоденні тренування з бойового хортингу приводять до порядку тіло, допомагають воїну гармонізувати свій душевний стан. Філософія цього прикладного бойового мистецтва відіграє важливу роль у вихованні людини, робить з неї справжнього воїна-переможця. Фізична культура засобами бойового хортингу – діяльність людини, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток спеціальних фізичних здібностей, яка є частиною загальної культури людини, а також частиною культури суспільства.

Основними показниками стану фізичної культури засобами бойового хортингу в суспільстві є: рівень здоров'я і фізичного розвитку людей; ступінь використання фізичної культури у військовій та правоохоронній сфері, галузі виховання та освіти, у виробництві, побуті, в організації вільного часу; характер системи фізичного виховання, розвиток масового спорту, вищі спортивні досягнення тощо.

Таким чином, у світі складається така ситуація, що якщо люди займаються бойовим хортингом, то не відбувається спаду фізкультурно-оздоровчої активності людей після 25 років, як це буває загалом. Люди після університету починають працювати, розвиватися в професійній сфері, але і фізично вміють відпочивати. Це є важливим позитивом, оскільки в іншому випадку ситуація може привести до того, що в найбільш ефективний період трудової діяльності буде спостерігатися згасання фізичних здібностей людини і, отже, погіршення здоров'я і зниження продуктивності праці.

Проблеми розвитку бойового хортингу в Україні вирішуються через розвиток різноманітних форм активності і спортивні змагання. Органи влади України не залишають без уваги ці питання, і постійно прагнуть покращити форми роботи. Також слід виділити позитивні моменти, які вказують на те, що відбуваються поліпшення в області бойового хортингу: існує і реалізується ряд державних програм, пов'язаних з розвитком бойового хортингу за кордоном. Україна намагається активно брати участь в організації та проведенні змагань найвищого рівня в різних країнах світу.

Військово-патріотична програма бойового хортингу

Одним із основних аспектів виховання в молоді особистих якостей у системі бойового хортингу вважається саме патріотизм людини. Тільки справжній патріот України буде готовий її гідно захищати. Відповідно до таких поглядів бойовий хортинг вводить патріотизм на рівень головної національної цінності, високої та необхідної.

Патріотизм являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями, поєднує в собі любов до своєї землі, гордість за свій народ, відповідальність за його минуле та сьогодення, готовність до його захисту. В процесі навчання та тренування педагоги бойового хортингу доводять учням, що патріотизм є вищою формою проявлення духовності. У патріотично налаштованого спортсмена завжди з'явиться сила волі та бажання перемогти, навіть у складній ситуації і надмірному навантаженні.

Патріотизм у цьому сенсі являє собою моральний фундамент особистого самовиховання, суспільної та державної розбудови, використання впливових важелів національної виховної ідеї бойового хортингу. Це є однією з першочергових умов ефективності функціонування системи соціальних і державних інститутів у нашій країні.

Без вирішення питання створення ефективної системи військово-патріотичного виховання неможливий подальший стійкий суспільний розвиток і забезпечення безпеки українського народу, держави й особистості в фізкультурно-спортивній, культурній, політичній, економічній, соціальній, духовній, військовій та інших областях. Задля плідної роботи та успішного виховання людини, здатної захистити себе і свою сім'ю, свій дім і свою

Батьківщину, організація бойового хортингу розробила паралельно зі спортивною, прикладною та оздоровчою роботою певні методики з військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Вирішення вказаних завдань система бойового хортингу ґрунтує на визначенні ідеологічних засад сучасного військово-патріотичного виховання, формуванні нового ідеалу сильного українця з урахуванням необхідності поєднання у виховних процесах індивідуального та суспільного елементів, на формуванні спільного національного характеру та спільного спортивного національного духу, на впровадженні ефективної фізкультурно-спортивної, історично й ідеологічно перевіреної системи військово-патріотичного виховання, що відповідає перспективним інтересам українського воїнства, а також принципам біологічного та культурно-національного самозбереження, слідування етнічному поклику крові та патріотично налаштованим традиціям українського бойового хортингу.

Бойовий хортинг у цьому питанні є позитивним прикладом, навіть для інших держав, існування комплексної системи виховання молоді, основні принципи якої ґрунтуються на засадах відповідності існуючої концепції державного будівництва, пануючого у сучасний період релігійного вчення, світогляду народних мас та історичним вимогам часу.

Військово-патріотичне виховання та спортивно-прикладна підготовка учнів на козацько-лицарських історичних традиціях – один із пріоритетних напрямів у діяльності клубу чи спортивної секції з бойового хортингу. Патріотичне виховання спрямоване на формування та розвиток особистості, яка володіє якостями громадянина – патріота України та здатна виконувати цивільні обов'язки в мирний і воєнний час.

Саме шкільні роки – це та пора, коли закладаються основи фундаментального здоров'я на все життя. Рух, гімнастика, спортивні ігри стимулюють формування позитивних якостей юних спортсменів бойового хортингу: мужності, звитяги, цілеспрямованості, наполегливості, сміливості, рішучості, вміння долати труднощі.

Учні бойового хортингу потребують активних дій, що приносять величезну радість, задоволення та водночас дають заряд бадьорості на довгий час. Захисники України мають бути фізично підготовленими, їм необхідні глибокі знання, висока загальна культура. Процес виховання майбутнього захисника України є, перш за все, організацією способу життя молоді, наповненого патріотичними прагненнями.

В патріотичному вихованні підростаючого покоління грає велику роль спілкування з ветеранами війни, учасниками бойових дій, військовослужбовцями, працівниками правоохоронних органів, які запрошуються на свята та виховні заходи в спортивні секції бойового хортингу.

Спілкуючись з ветеранами війни та праці, слухаючи їхні спогади, знайомлячись з реліквіями народного подвигу, учні опановують величезним духовним багатством і прагненням до захисту України.

Програма військово-патріотичного виховання бойового хортингу в закладах освіти є системою комплексного типу, що передбачає різнопланову навчальну діяльність, закріплення знань з курсу Захисту України, фізичної культури та вивчення прийомів самозахисту, основ медицини, географії, біології, підтримки і укріплення здоров'я, а також здобуття практичних навичок самооборони для використання в повсякденному житті та в екстремальних умовах.

Мета військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу: національно-патріотичне виховання підростаючого покоління, формування особистості патріота і громадянина, стійкої мотивації на необхідність безпечної життєдіяльності та здорового способу життя, уникнення шкідливих звичок, придбання та закріплення навичок дій у небезпечних ситуаціях побутового та громадського характеру.

Завдання військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу: оволодіння основними навичками збереження особистої та колективної безпеки, надання само- і взаємодопомоги в екстремальних ситуаціях, зміцнення морально-вольового стану та фізичного розвитку учнів, ознайомлення з основами рятувальної справи, надання загальної та спеціальної фізичної підготовки для служби в підрозділах силових структур держави – у Збройних Силах України, підрозділах Міністерства надзвичайних ситуацій України та Міністерства внутрішніх справ України, виховання екологічної культури учнів, активна участь у діяльності організації бойового хортингу як в Україні, так і за її межами.

Відповідно до програми військово-патріотичного виховання засобами бойового хортингу проводиться робота з накопичення навчально-методичної бази, а також існують різні форми проведення занять: теоретичні заняття різноманітного виховного напрямку; практичні навчально-тренувальні заняття з виду спорту; тренування з прикладного розділу бойового хортингу; туристські подорожі, відвідування історичних місць, а також місць козацької слави; участь у календарних спортивних змаганнях.

Програма військово-патріотичного виховання бойового хортингу учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти розраховано на два рівні навчання:

початковий рівень для дітей від 6 до 13 років (діти 6–7 років, молодші юнаки 8–9 років, юнаки 10–11 років, старші юнаки 12–13 років), який є поверхневим сприйняттям проблеми, але характеризується знанням українських

традицій і зацікавленістю дітей у патріотичному вихованні через пісні, вірші, оповіді, зустрічі з дорослими відомими людьми тощо;

основний рівень для юнаків і дівчат від 14 до 17 років (кадети 14–15 років, юніори 16–17 років), який характеризується помітним розумінням тематики і необхідністю самовиховання, здатністю учнів позитивно сприймати і додатково, до техніки бойового хортингу, вивчати такі дисципліни:

військова підготовка, стройова дисципліна, вогнева підготовка (за можливостями закладу освіти);

прикладний розділ бойового хортингу, основи самозахисту, прикладна фізична підготовка, гімнастика, акробатика, метання, спортивні ігри;

безпека життєдіяльності та цивільний захист особи;

топографія, туризм, спортивне орієнтування;

етнічні бойові та оздоровчі традиції козацтва.

В процесі проведення вказаних занять тренери-викладачі з бойового хортингу підкреслюють надзвичайну роль позитивних особистісних якостей своїх учнів, тим самим проводять масову популяризацію в справі патріотичного виховання і формування у дітей та юнацтва позитивного образу захисника України. З цієї точки зору надзвичайно яскравий приклад української героїки, сили духу, організованості являє козацтво. Козацька доба принесла як самій Україні, так і світу нову, виключно ефективну, багаторівневу систему загального та військово-патріотичного виховання.

Бойовий хортинг як прикладна та виховна система по своєму духу і поглядам підходить і позитивно сприймається козацькими організаціями в Україні. Організація бойового хортингу плідно співпрацює з козацтвом, тому що, завдяки унікальній системі військового, загальноосвітнього, патріотичного вишколу, сьогодні козацтво зберігає власну самобутність і внутрішню життєву силу, утворюючи ідейне, ментальне та фізичне підґрунтя відтворення української державності та формування системи безпеки і захисту національних інтересів України. Від роду в рід, із покоління в покоління кожна людина має знати та пам'ятати найдорожче, найсвятіше, заповідальне своєї історії.

Спільно з національно-патріотичними, козацькими та іншими патріотично налаштованими організаціями Національна федерація бойового хортингу України здійснює військово-патріотичне виховання дітей та молоді за наступними методами:

особистий приклад тренера-викладача (діяльність вихователя, який є взірцем для молоді, забезпечує педагогічні та дисциплінарні вимоги системи бойового хортингу;

формування у молодих людей впевненості в суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту України;

проведення спортивних змагань з бойового хортингу, семінарів, атестацій, шкіл, таборів;

самопідготовка учнів, що проводиться як процес активного формування та самовдосконалення молодшої людини, виховання почуття патріотизму, що реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Певний розділ військово-патріотичного виховання здійснюється у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, походів місцями бойової слави, пошукової роботи, участі в роботі клубів і гуртків військово-патріотичного спрямування у закладах освіти.

Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота, яка полягає у встановленні та підтримці зв'язків клубів і гуртків з бойового хортингу з ветеранськими організаціями, військовими частинами, вищими військовими закладами освіти з метою проведення спільних заходів із військово-патріотичного виховання молоді, виховання в неї громадянських почуттів і якостей сильної особистості, готової до захисту України.

Велику роль у фізичній підготовці юнаків та молоді до військової служби у Збройних Силах України мають безпосередні заняття бойовим хортингом у спортивних залах. На заняттях з бойового хортингу формуються якості, які необхідні солдатіві: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів.

Також дає свої результати відвідування учнями бойового хортингу додаткових занять з викладачами предмету «Захист України». Під час занять із допризовної підготовки спортсмени бойового хортингу знайомляться зі специфікою військової праці, вивчають принципи підготовки до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби у Збройних Силах України, виховують у собі якості, необхідні майбутньому воїну.

Програма допризовної підготовки засобами бойового хортингу дозволяє під час вивчення кожної теми використовувати матеріали з життя воїнів у мирний час і пропагувати на заняттях приклади героїчного минулого українського народу та його Збройних Сил.

На таких заняттях також відбувається ознайомлення учнів бойового хортингу з текстом військової присяги, що дозволяє розкрити важливі вимоги до морально-бойових якостей майбутніх воїнів, формує почуття національної гордості за Збройні Сили України та Батьківщину, яку треба вміти захищати. Під час занять підвищується військово-прикладна фізична підготовка учнів.

Під військово-прикладною фізичною підготовкою в бойовому хортингу слід розуміти вид фізичного виховання, специфіка якого полягає в навчанні рухам і вихованні фізичних якостей, що мають прикладне значення по відношенню до військової служби, а також звичайної трудової та спортивної

діяльності. Цей термін використовується тоді, коли хочуть підкреслити прикладну спрямованість у процесі формування фізичних якостей, наприклад, у військовослужбовців або осіб, що займаються бойовим хортингом як специфічним до військової діяльності видом єдиноборства.

Бойовий хортинг як вид бойового єдиноборства є реальною та досконалою професійно-прикладною дисципліною. Результатом фізичної підготовки є фізична підготовленість, що характеризується певними досягненнями у формуванні рухових навичок і фізичних якостей.

Існують також і інші поняття, що є складовою частиною фізичної підготовки. Загальнорозвивальні вправи – це термін, під яким розуміються рухові дії, спрямовані на загальне зміцнення організму і створення основи для освоєння вправ більш високої складності. До таких вправ можна віднести біг, стрибки, гімнастику, найпростішу акробатику, рухливі ігри.

Професійно-прикладна фізична підготовка в бойовому хортингу – це спеціалізований процес фізичного виховання, який має на меті системний підхід до вирішення завдань, пов'язаних зі створенням широких передумов для формування фізичних якостей, необхідних у бойовому хортингу, що знадобляться юнаку в умовах майбутньої служби у Збройних Силах України.

Сюди також входять звичайні оздоровчо-профілактичні засоби: ранкова гімнастика, оздоровчий біг і плавання, дотримання режиму праці та відпочинку, виховання загальних здібностей з координації (спритності), гнучкості, сили, швидкості та витривалості. Спеціальна фізична підготовка, що проводиться зі спортсменами бойового хортингу під час військово-прикладних занять – це спеціалізоване фізичне виховання, яке спрямоване на формування та вдосконалення фізичних якостей і навичок, необхідних для вирішення професійних військових завдань.

Такими завданнями є дії, засновані на прийомах бойового хортингу, наприклад, обеззброєння противника, озброєного ножом, жердиною, лопаткою, палицею тощо. До спеціальної фізичної підготовки відносять такі вправи, як: самостраховка при падіннях, різні акробатичні та гімнастичні вправи, дії з високими швидкісно-силовими характеристиками, але в обсязі спеціалізації бойового хортингу.

З метою успішної виховної роботи у напрямі військово-патріотичного виховання тренер-викладач з бойового хортингу здійснює такі заходи та використовує специфічні до цієї діяльності методи, а саме:

здійснює заходи з військово-патріотичного виховання та планує заходи в позаурочний час;

контролює морально-етичний стан спортсменів і надає їм постійну допомогу, проводить бесіди;

залучає до військово-патріотичної роботи в групу бойового хортингу шефську ветеранську організацію, військову частину, актив батьків та інші патріотичні й козацькі громадські організації;

підтримує постійних контакт з викладачем предмету «Захист України» в організації військово-патріотичної роботи з учнями, а також надає допомогу викладачеві у створенні необхідних умов для оволодіння учнями військовими знаннями та навичками;

планує та організовує роботу щодо військово-патріотичного виховання в своїй групі учнів;

бере участь у проведенні патріотичних заходів у закладах освіти;

забезпечує активну участь спортсменів бойового хортингу в різних заходах із військово-патріотичного виховання;

сприяє підвищенню військових знань шляхом залучення учнів до військово-технічних гуртків, конкурсів, тематичних вечорів, олімпіад та інших заходів, що проводяться в закладі освіти з метою підготовки учнів до військової діяльності;

використовує навчальний матеріал з теоретичного та практичного розділу програми бойового хортингу у позанавчальний час в роботі щодо військово-патріотичного виховання;

керує роботою спортивної секції з бойового хортингу, максимально використовуючи секційні заняття для проведення військово-патріотичного виховання;

допомагає організувати читацькі конференції, вечори, огляди, конкурси, виставки, зустрічі, перегляди фільмів з військово-патріотичної тематики.

За виховною філософією бойового хортингу, військова мораль – це зведення правил моральності, які визначають поведінку воїна в суспільстві, як захисника України. Якщо з цієї ж позиції розглядати питання виховання та вдосконалення особистості в бойовому хортингу, слід спиратися на філософську концепцію про три складові людини – духовну, інтелектуальну і фізичну як про єдине ціле.

Під духовним вихованням слід розуміти моральне виховання, засноване на дотриманні принципів військової моралі.

Під інтелектуальним вихованням розуміється оволодіння знаннями тих наук, що прямо чи опосередковано стосуються військових мистецтв, підготовки до служби у Збройних Силах України, участі у пошуковій діяльності в цій області.

Під фізичним вихованням слід розуміти процес формування фізичних якостей і рухових навичок, необхідних для оволодіння прийомами рукопашної сутички – прикладною технікою бойового хортингу.

Тільки при сукупності зазначених напрямів у підготовці спортсмена та виховному впливі можна говорити про гармонійне виховання спеціаліста в бойовому хортингу. Отже, і питання вдосконалення особистості в бойовому хортингу, яка розуміє необхідність спеціальної підготовки для освоєння початкових військових знань і умінь, розглядається в контексті військово-патріотичного виховання.

Деякі посібники і документальні фільми, які демонструє Національна федерація бойового хортингу України своїм спортсменам, мають державний гриф Міністерства освіти і науки України.

Так, наприклад, документальні фільми військово-патріотичної тематики: «Афганістан. 80-та розвідрота. 20 років поспіль» та «Остання висота Едуарда Єрьюменка» (головна роль – засновник бойового хортингу Єрьюменко Е. А., ветеран 80-ї окремої розвідувальної роти 103-ї повітряно-десантної дивізії у Демократичній Республіці Афганістан) рецензовані лабораторією фізичного розвитку Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, рекомендовані до перегляду на уроках і впровадження у програму предмету «Захист Вітчизни» закладів загальної середньої освіти України.

Ці фільми мають гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах», лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1–4/18–3920 від 07.12.2011 р., затверджені комісією із Захисту Вітчизни Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (Протокол № 3 від 01.12.2011 р.).

Зважаючи на те, що у кожному закладі освіти конкретний розподіл обов'язків між членами педагогічного колективу визначається з урахуванням інтересів, можливостей, знань окремих учителів, тренерський і викладацький колектив Національної федерації бойового хортингу України бере на себе частину відповідальності разом з викладачами закладу за проведення патріотичних заходів.

У сучасних умовах поряд зі зростанням виховної функції закладів освіти підвищується роль сім'ї у вихованні дітей, підсилюється значення суспільного виховання, тому виховна робота в бойовому хортингу проводиться разом із батьками. Розвинена секція чи клуб бойового хортингу, в якому працює кваліфікований фахівець, у повній мірі може стати центром виховної роботи в мікрорайоні, і широко використовувати допомогу громадськості та батьків у роботі щодо військово-патріотичного виховання учнів.

З метою поліпшення військово-патріотичного виховання в бойовому хортингу проводиться робота з батьками учнів, а саме:

роз'яснення батькам завдань військово-патріотичного виховання учнів;

ознайомлення батьків з основними методами військово-патріотичного виховання у системі бойового хортингу;

залучення батьків до участі у роботі спортивної секції з бойового хортингу, в позакласній і позашкільній роботі в питаннях допомоги в проведенні спортивних змагань, навчально-методичних і кваліфікаційних семінарів, походів, екскурсій, військово-спортивних ігор, бесід зі спортсменами на патріотичні теми, різноманітних форм спільної пошукової і творчої діяльності та допомоги в керівництві секцією.

Різнманітні професійні знання та вміння батьків, їх захоплення при вмілому педагогічному керівництві з боку тренера-викладача з бойового хортингу допоможуть збагатити як фізкультурно-оздоровчу, так і військово-патріотичну роботу з учнями.

Батькам рекомендуємо такі форми та методи військово-патріотичного виховання учнів у сім'ї:

- ознайомлення дітей із сімейними бойовими та трудовими традиціями;
- бесіди про героїчні подвиги українського народу;
- читання та обговорення з дітьми книг на військово-патріотичну тематику;
- спільний перегляд героїко-патріотичних фільмів, телевізійних передач;
- заохочення дітей до участі в догляді за пам'ятниками та могилами воїнів, надання допомоги інвалідам війни;

- розвиток інтересу до військової професії і служби у Збройних Силах України;

- моральна підтримка в досягненні результатів у бойовому хортингу, загального здоров'я, фізичної підготовки та загартування дітей.

Досвід роботи передових організацій, клубів, гуртків і секцій з бойового хортингу показує, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту України необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо. У даному напрямі розроблена система вправ та елементів прикладної фізичної підготовки спортсменів бойового хортингу.

До методики викладання прикладних елементів входить: визначення рівня фізичної підготовленості учнів; розучування та виконання вправ на розвиток сили, швидкості, витривалості; спортивні та військово-прикладні ігри; основи самозахисту; самостраховка; підвідні та підготовчі вправи; поняття про необхідну самооборону, захист від ударів рукою, ногою; нанесення ударів, захвати, звільнення від захватів; розучування елементів бойового хортингу; здійснення захисту від раптового нападу; прийоми боротьби з декількома противниками; тренування у виконанні базової спортивної та прикладної техніки бойового хортингу; прийоми відновлення та лікування при небезпечних ураженнях і пораненнях.

Бойовий хортинг як бойове мистецтво, означає засіб досягнення перемоги над озброєним противником і однією з його методик є вид боротьби без зброї, що означатиме боротьбу неозброєним способом. Проте, насправді в бойовому хортингу відкриваються можливості набагато ширші, різноманітніші. Арсенал прийомів бойового хортингу володіє ефективними і систематизованими способами перетворення будь-якого органу або частини тіла в засіб протистояння озброєному противнику.

Тому кожний підготовлений спортсмен, який серйозно займається цим видом бойового мистецтва, має на озброєнні все різноманіття природних засобів протидії, в числі яких не тільки підготовлені кулаки, але й загартовані ноги, лікті, коліна, і що важливо – відпрацьований широкий арсенал ефективної кидкової техніки.

Ці засоби мають бути відповідно натренованими, щоб у необхідних випадках екстремальної ситуації протистояти нападнику. З їх допомогою спортсмен може нанести один, але потужний і остаточний удар у больову точку на ділянці тіла противника. За весь час свого існування та розвитку, бойовий хортинг завжди був тільки мистецтвом захисту.

Етикетом бойового хортингу в реальному житті спортсменам заборонено застосовувати прийоми для нападу. Спортсмен користується ними тільки при необхідності відображення атак нападників. **«Ніколи не застосовуй прийоми бойового хортингу для скоєння зла іншим людям»** – така головна заповідь бойового хортингу, яку висловив засновник виду спорту Едуард Єрмоєнко, і яку прищеплюють кожному, хто вперше одягнув тренувальний костюм хортівку й почав навчатися прийомам.

Як уже було зазначено вище, вдосконалення – це логічне продовження виховного процесу. Дуже важливо, щоб педагогічна система формування досвідченого спортсмена в бойовому хортингу методично пов'язувала періоди навчання і вдосконалення в процесі багаторічної діяльності, у результаті чого вихований за традиціями бойового хортингу спортсмен назавжди б став принциповим патріотом України, здатним піднятися на її захист, морально, психологічно та фізично бути готовим до служби у Збройних Силах України та інших силових структурах.

З практичної точки зору методика освоєння прикладного розділу бойового хортингу повністю відповідає потребам підготовки молодого воїна до служби, але опинившись у реальній армії, молодий солдат мусить засвоїти багато і швидко, а часу для адаптації до реальних умов служби в нього немає, тому система бойового хортингу прагне максимально залучити ветеранські та козацькі громади до військово-патріотичного виховання і допризовної підготовки молоді.

В цьому напрямі проводиться відповідна інформаційно-популяризаційна робота. Адже у виховній сфері жодна національна програма, указ президента, розпорядження міського голови нічого не варті, якщо в окремій громаді окремий хлопець чи дівчина не відчують їхньої дії та здорового, сильного духу національної спадщини.

У час надзвичайного розвитку військової техніки, коли кожного дня світове суспільство довідується про нові винаходи у сфері війни, коли майже до нуля зменшується вірогідність випадкової війни та багатократно зростає вірогідність війни планової, цілеспрямованої, надзвичайної ролі набуває сама людина як вирішальний чинник будь-яких питань у суспільних відносинах. Ні найсучасніша техніка, ні навіть найкраще командування не зможуть самі вирішити та подолати наслідки розв'язання війни.

Людина, її сильна воля, її твердий характер, висока мораль є головнішими та вирішальними у боротьбі. Завжди краще воює той, хто принциповий, хто стійкіший морально, твердіший характером і сильніший жертовною любов'ю до України, тому система військово-патріотичного виховання бойового хортингу за підтримки керівництва закладів освіти проводить конкретну роботу щодо залучення дітей та юнацтва у спортивні зали і поступово закладає в них зерно патріотизму, любові до України та готовності до її захисту.

Сучасне призначення бойового хортингу як виду спорту

В Україні та за її межами змагання з бойового хортингу проводяться серед наступних вікових груп: діти хлопці і дівчата 6–7 років; молодші юнаки і дівчата 8–9 років; юнаки і дівчата 10–11 років, старші юнаки і дівчата 12–13 років, кадети і кадетки 14–15 років; юніори і юніорки 16–17 років; дорослі чоловіки і жінки 18 років і старше. Однак, бойовий хортинг – це не тільки спорт вищих досягнень, але і масовий спорт. В Україні сьогодні ним займаються (за різними даними) від 30 до 50 тисяч осіб (загалом у світі задіяні у бойовому хортингу приблизно 100 тисяч осіб).

У розвитку виду спорту складається така ситуація, що якщо люди займаються бойовим хортингом, то не відбувається спаду фізкультурно-оздоровчої активності людей після 25 років, як це буває загалом. Люди після університету починають працювати, розвиватися в професійній сфері, але і фізично, і духовно вміють відпочивати. Це є важливим позитивом, оскільки в іншому випадку ситуація може привести до того, що в найбільш ефективний період трудової діяльності буде спостерігатися згасання фізичних здібностей людини і, отже, погіршення здоров'я та зниження продуктивності праці.

Проблеми розвитку бойового хортингу в Україні вирішуються через розвиток різноманітних форм активності і спортивні змагання. Органи влади України не залишають без уваги ці питання, і постійно прагнуть покращити форми роботи. Також слід виділити позитивні моменти, які вказують на те, що

відбуваються поліпшення у сфері розвитку бойового хортингу: існує і реалізується ряд державних програм, пов'язаних з розвитком бойового хортингу за кордоном. Україна намагається активно брати участь в організації та проведенні змагань з бойового хортингу найвищого рівня в різних країнах світу.

Сучасний і популярний професійно-прикладний вид спорту України бойовий хортинг розвивається планомірно і поступово, він як засіб підготовки став системою фізичних вправ, що спеціально підібрані та класифіковані у правила змагань, спрямовані на комплексний або виборчий вплив на певні функціональні системи організму. В бойовому хортингу є дуже привабливі змагальні елементи. В даний час найбільшою популярністю користується основний розділ змагань з бойового хортингу «Рукопашна сутичка». Саме ця система прийомів і фізичних вправ в Україні і за кордоном зараз розвивається найбільш швидкими темпами, неухильно зростає число людей, які займаються бойовим хортингом.

Спортивне змагання є одним з головних видів спортивної діяльності Національної федерації бойового хортингу України та Всесвітньої федерації бойового хортингу. Розвиток фізичних якостей, засвоєння техніки і тактики бойового хортингу, матеріально-технічне забезпечення та багато інших факторів підготовки спортсмена, врешті, знаходять своє вираження у реальному змагальному результаті. При цьому змагання з бойового хортингу не тільки підводять підсумок попередньої підготовки, але і самі є досить дійовим засобом фізичного і психічного розвитку спортсмена.

Спортивні змагання з бойового хортингу, що проводяться по всьому світу, суттєвим чином впливають на розвиток мотивації спортсменів, бажання їх попадати у збірні команди і їхати за кордон, перемагати сильних суперників з інших країн. Призи, медалі, спортивні звання, реалізація тренувальних зусиль, самоствердження та інші стимули впливають на формування та динаміку як всього виду спорту, так і кожної особистості. Об'єктивні змагальні ситуації є при цьому привабливим і ефективним способом досягнення високої спортивної мети, і завдяки цьому, мотивація спортсменів набуває більш конкретизованого, цільового змагального значення.

Проведення чемпіонатів світу та Європи, національних чемпіонатів України, формування змагальності як цілої групи мотивів, які спонукають спортсменів бойового хортингу брати участь у змаганнях і прагнути до перемоги, складає важливу сторону підготовки кожного перспективного спортсмена. У спортивних змаганнях часто виникають досить відповідальні, іноді небезпечні для життя та здоров'я екстремальні ситуації, які заставляють діяти спортсменів на межі власних можливостей.

У дослідженні процесу становлення бойового хортингу як оновленого і сучасного професійно-прикладного виду спорту, доцільно виділити два аспекти:

виявлення факторів, що впливають на процес появи новітніх та нетрадиційних методик та оновлення бойового хортингу як виду спорту з використанням інноваційних технологій навчання і тренування;

визначення та характеристика етапів становлення бойового хортингу.

Проведені дослідження дозволяють зазначити, що поява у сучасному соціально-культурному середовищі України національного професійно-прикладного виду спорту бойового хортингу, ефективність процесу його становлення визначається комплексом таких взаємопов'язаних факторів, якими є перелічені нижче.

1. Відродження бойових і спортивних традиції української нації.
2. Державна підтримка.
3. Суспільна корисність.
4. Олімпійська перспектива.
5. Громадське управління.
6. Прикладне значення і широка сфера застосування.
7. Природна доступність.
8. Ефективність техніки і тактики.
9. Соціальна доступність.
10. Позитивна громадська думка.
11. Спонсорська привабливість.
12. Висока конкурентоспроможність.
13. Методичне та кадрове забезпечення.
14. Міжнародне співробітництво.
15. Людський фактор.

Проблема визначення етапів становлення бойового хортингу, як професійно-прикладного виду спорту, безсумнівно, вимагає комплексного соціально-економічного вивчення. Важлива складова останнього – узагальнення досвіду практичної діяльності в даній сфері. Ефективне методичне та кадрове забезпечення занять бойовим хортингом, з одного боку, задовольняє вимогу збереження здоров'я тих, хто ним займається, з іншого – є основою підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Становлення бойового хортингу є багатоаспектним процесом взаємопов'язаної діяльності державних і громадських органів управління фізичною культурою і спортом. При цьому провідну роль у визначенні стратегії виду спорту грає Національна федерація бойового хортингу України, зареєстрована Міністерством юстиції України у м. Києві 30 січня 2020 року.

У різних інших видах і розділах бойового хортингу процес їх становлення має безперечну специфіку. Разом з тим, виявлення загальних закономірностей даного процесу дозволяє збагатити стратегію розвитку бойового хортингу, як

національного професійно-прикладного виду спорту військовослужбовців та правоохоронців України.

Узагальнюючи вищесказане, можна констатувати, що основними факторами філософського і психологічного характеру бойового хортингу, як виду бойового мистецтва, є його морально-етичні норми. При цьому, загальнокультурні принципи виховання спортсменів, сформульовані на засадах загальнолюдської моралі, відображають взаємозв'язок з військовою підготовкою та трудовою практикою і стимулюють їх моральний, розумовий і фізичний розвиток.

Бойовий хортинг є засобом виховання гармонійно розвиненої особистості. Він допомагає зосередити всі внутрішні ресурси організму на досягненні поставленої мети, підвищує працездатність, дозволяє втиснути в рамки короткого робочого дня виконання всіх намічених справ, виробляє потребу в здоровому способі життя.

Фізична культура кожного спортсмена бойового хортингу є частиною загальної культури суспільства, однією зі сфер соціальної діяльності, що спрямована на підтримку здоров'я, розвиток фізичних здібностей людини і використання їх, відповідно до потреб суспільної практики. Фізична культура людини засобами бойового хортингу – найширше, збірне поняття. Вона включає всі досягнення бойового хортингу, накопичені у процесі суспільно-історичної практики: рівень здоров'я, спортивної майстерності та обдарованості учнів, науки, творів мистецтва, пов'язаних з фізичним вихованням, а також матеріальні, технічні цінності, спортивні споруди, інвентар тощо.

Під фізичною культурою засобами бойового хортингу розуміють сукупність усіх властивих даному суспільству цілей, завдань, засобів, форм заходів, що сприяють фізичному розвитку і вдосконаленню спортсменів. Сюди входить і загальне фізичне виховання, і активний конкурентний спорт. Фізичне виховання засобами бойового хортингу – це педагогічний процес, спрямований на вдосконалення форм і функцій організму спортсменів, формування рухових навичок, умінь пов'язаних з ними знань, а також на виховання фізичних якостей особистості. Фізичне виховання пов'язане з іншими сторонами виховання спортсменів бойового хортингу – моральним, естетичним, виробничим, трудовим, національно-патріотичним тощо.

Бойовий хортинг як спорт – домінуюча форма прояву фізичної культури спортсменів, і це слово часто вживають як синонім до поняття «фізична культура». Вид спорту бойовий хортинг може розглядатися як система результатів фізичної культури спортсменів, оскільки цей термін означає прагнення до фізичних досягнень на основі норм і правил, тренувань і змагань.

У методиці бойового хортингу термін «спорт» вживається стосовно до різних областей у залежності від того, які цілі ставить перед собою спортсмен,

або той, хто бере участь у тих чи інших спортивних заняттях. Це дитячий і юнацький бойовий хортинг, масовий спорт (спортивні заняття під час відпочинку, у вільний від навчання час), а також бойовий хортинг високих досягнень – аматорський і професійний (юніори, молодь та дорослі спортсмени).

Загострення конкуренції на міжнародній спортивній арені зробило бойовий хортинг однією з активних сфер людської діяльності членів федерацій і клубів бойового хортингу у різних країнах світу.

Бойовий хортинг, як і загальна фізична культура спортсменів, які тренуються, об'єктивно є сферою масової самостійної спортивної діяльності. Він служить найважливішим чинником становлення активної життєвої позиції учнів, які займаються у спортивних секціях.

У ряді досліджень встановлено, що в учнів школи або студентів, які включені у систематичні заняття бойовим хортингом і виявляють в ньому досить високу активність, виробляється певний стереотип ефективного режиму дня, підвищується впевненість поведінки, спостерігається розвиток престижних установок на досягнення та високий життєвий тонус.

Вони в більшій мірі комунікабельні, висловлюють готовність до співпраці, радіють соціальному людському визнанню, менше бояться критики, у них спостерігається більш висока емоційна стійкість, витримка, їм більшою мірою властивий оптимізм, енергія, серед них більше наполегливих, сміливих, рішучих та цілеспрямованих людей, які вміють повести за собою колектив.

Цій групі учнівської або студентської молоді більшою мірою притаманні почуття обов'язку, сумлінність, зібраність, самостійність, відповідальність. Вони успішно взаємодіють у роботі, що вимагає сталості, напруги, вільніше вступають у контакти, більш винахідливі, серед них частіше зустрічаються лідери, їм легше вдається самоконтроль і самодисципліна.

Це говорить про ґрунтовний позитивний вплив систематичних занять бойовим хортингом на характерологічні особливості особистості спортсмена.

Водночас, для спортсменів високого класу існують ефективні методики вдосконалення техніки і тактики бойового хортингу. Виховання високого рівня фізичних якостей ґрунтується на постійному прагненні зробити подолання надможливостей для кожного учня, і спортсмен високої кваліфікації може навіть здивувати оточуючих своїми фізичними та вольовими можливостями.

Але для оволодіння навичками такого високого рівня потрібно постійно і регулярно виконувати правила правильного фізичного виховання, дотримуватися тренувального режиму. Основним етапом у вихованні цих якостей є прогресивний період в житті людини 14–18 років – вікова група від кадетів до дорослих (кадети 14–15 років, юніори 16–17 років, дорослі 18 років і старше), протягом якого відбувається закріплення потрібного навчального

матеріалу для його подальшого застосування в житті, високопродуктивній праці і виходу на пік спортивно-фізичної підготовленості.

Таким чином, бойовий хортинг для багатьох людей став єдиним універсальним засобом для досягнення самих різних цілей.

Для українських вчених, філософів, педагогів, психологів, релігійних діячів, слов'янських ченців – це метод приведення своєї свідомості та організму в стан, що веде до злиття з ідеалом існування, до довголіття, досягнення просвітлення, тобто – до досконалості і вищої свідомості.

Для воєначальників і воїнів, службовців правоохоронних органів – це метод вдосконалення технічної майстерності заради досягнення перемоги над конкретним ворогом, противником, злочинцем.

Для адептів народних шкіл – це можливість знайти внутрішнє, духовне самовдосконалення і долучитися до духовної традиції пращурів, тим самим здобувши нову форму існування. При цьому для фахівців бойового хортингу не як виду спорту, а як бойового мистецтва, духовне багатство часто стає альтернативою матеріального благополуччя, способом внутрішнього протистояння несприятливому зовнішньому середовищу.

У всіх трьох групах йде вдосконалення прикладної техніки і тактики бойового хортингу – як паралельними курсами, так і пересічними.

Бойовий хортинг як мистецтво українських воїнів – явище дуже складне, багатоліке. У ньому існує очевидна життєстійкість бойової народної традиції, її незвичайна пристосованість до різних соціально-історичних і культурних умов, при незмінній привабливості для сучасної цивілізації.

Проникаючи в інші країни, бойовий хортинг частково втрачає початкову цінність і відокремлює головні напрями: національну ідентичність українського одноборства, лікувально-оздоровчу гімнастику, прикладне єдиноборство і особливості ведення рукопашної сутички при абсолютній налаштованості на враження ворога, перемогу над противником, адже ці специфічні методики, зашифровані у генетичному коді українців, за кордоном України впровадити практично неможливо.

Маючи на увазі цю глибинну культурологічну передумову життєздатності бойового хортингу, як мистецтва ведення одноборства, можна виділити найбільш унікальні риси української бойової традиції. Як рід військової професії і системи рукопашної сутички, це бойове мистецтво не є чимось винятковим. Безліч аналогів ми знаходимо в історії різних народів – у прадавніх сарматів, древніх єгиптян, скіфів, слов'ян, скандинавів та інших. А ось те, що бойовий хортинг підняв від рівня просто бойової техніки до рівня військового шляху, зіграло у справі розвитку цього виду бойового мистецтва вирішальну роль, і визначило його загальнокультурну цінність, як фундамент національного бойового звичаю українців.

Ключову культуруутворювальну роль грає в цьому питанні саме виховний потенціал бойового хортингу. Його вплив виявився всепрониклим і проявився не тільки у світоглядних установах, а й у методах психологічної підготовки, в конкретних методиках вивчення та вдосконалення техніки і тактики ведення рукопашної сутички на основі прикладних особливостей українського генотипу та ефективних прийомів бойового хортингу.

Школа бойового хортингу історично склалася як форма спільності, об'єднання, очолювана майстрами-вчителями. Тут існує певна ієрархія, яка визначається рівнем майстерності і духовної зрілості членів школи – майстер, старші та молодші учні. Витоки цієї ієрархії лежать у сімейно-родових підвалинах організації професійних бойових і спортивних об'єднань.

Особистісна основа навчання в бойовому хортингу, його внутрішня згуртованість і зовнішня автономність вимагають розробки особливої розгалуженої системи особистісно-професійного відбору учнів, контролю за процесом навчання і оцінки його результатів, а також перевірки бойових навичок під час реальних рукопашних сутичок на змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівня.

Розмірковуючи сьогодні про аспекти життєздатності бойового хортингу, як виду бойового мистецтва, обговорюючи перспективи розвитку цієї воїнської традиції, ми не можемо не замислюватися і про те, що саме і в якому відношенні прийнятно для наших сучасників і співвітчизників. Цілком очевидно, що норми і принципи давніх часів, та ще й іноземної національної культури, не можуть зберегтися без змін.

Досить звернутися для цього до досвіду асиміляції бойового хортингу на сході та заході планети. У той же час будь-яка культурна спадщина вимагає дбайливого до себе ставлення. Важливо, відкидаючи хвилиenne, зовнішнє, тимчасове, не упустити вічне, сутнісне, те, що має загальнолюдську цінність, адже бойовий хортинг втілює багаті традиції народів, які жили на землях слов'ян.

У наші дні бойовий хортинг має таку класифікацію сучасних форм: масовий спорт, спеціалізовані методики підготовки, військові професійно-прикладні навички, засоби оздоровлення, методика виховання дітей та молоді тощо. Бойовий хортинг як масове бойове мистецтво, розглядається як народна фізична культура та оздоровча гімнастика для працюючих мас, підростаючого покоління і пенсіонерів. Спеціалізовані прикладні практики бойового хортингу отримали розвиток у військових, правоохоронних, спортивних і медичних закладах вищої освіти, нововиявлених спортивних секціях і клубах.

Військові спеціальні методики підготовки бойового хортингу визначаються, з одного боку, як ефективна система ведення рукопашної сутички, з іншого – система підвищення особистісних якостей військовослужбовців і правоохоронців. Під «іншими» розуміються форми, які можуть знайти

застосування у самих широких областях сучасної діяльності людини: фундаментальні дослідження, історія, виховна діяльність, психологія, медицина тощо.

Дзеркало об'єктивно відображає події, саме при цьому не змінюючись. Людина, дивлячись в нього, бачить не дзеркальну поверхню, а своє відображення. Так само справжній кваліфікований майстер бойового хортингу: його характер, істинний образ є таємницею для абсолютної більшості оточуючих. Лише у справжнього майстра, який довів свою техніку до ідеалу, прийом дійсно виходить із серця.

Так, вивчення бойового мистецтва звертається до передачі істинної традиції від учителя до учня. Наставник бойового хортингу – це живе втілення першозасновників школи, а школа забезпечує передачу того внутрішнього таємного могутнього знання, в яке присвячений вчитель бойового хортингу.

Для передачі істинної традиції бойового мистецтва важливо, щоб між учителем і учнем встановилися взаємини глибокої співдовірливості – лише абсолютна віра в учителя допоможе учневі реалізувати прийом, який він осягає. Завдяки вірі, як вищому педагогічному прояву, учень ставиться зі щирою довірою до стилю, який він вивчає, до його істинності та цінності, що закладені у його мудрості. Неподільна віра в бойовий хортинг як стиль, і вчителя задає напрям розвитку, і не дозволяє учневі зійти з істинного шляху.

Зараз бойовий хортинг, як професійно-прикладний вид спорту України, культивується в багатьох територіальних і відомчих організаціях, і регламентується навчально-методичною документацією, що направляє, регламентує та супроводжує навчальну і виховну роботу тренерів. Як комплекс навчальних дисциплін, бойовий хортинг освоюється у закладах загальної середньої, позашкільної, і вищої освіти, які формують професійну освіту фахівців, що регламентується навчальною документацією: навчальними планами, графіками проходження навчальних дисциплін, програмами, посібниками і навіть монографіями.

Крім цього, територіальними та відомчими федераціями з бойового хортингу проводяться короткострокові семінари або курси підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації суддів і тренерів.

Бойовий хортинг, як об'єкт наукових досліджень, функціонує також і у науково-дослідних закладах Національної академії педагогічних наук України. У процесі цієї діяльності формується науковий потенціал, предметне поле, методологія, методи, технологія досліджень і впровадження результатів науково-дослідної роботи щодо розвитку бойового хортингу в Україні та світі.

Бойовий хортинг також покликаний виконувати в сучасному постіндустріальному суспільстві особливу функцію, певною мірою протистоїть тиску техногенного прогресу на людську психіку непосильними фізичними та

емоційними навантаженнями, стресами, що скорочують тривалість життя людини. Бойовий хортинг забезпечує «механізми перемикання» для кожної індивідуальності, надає своєрідні «віддушину», наповнивши їх позитивним змістом, позбавляє людей від пошуків «відходу від дійсності», в наркоманію, алкоголізм, «віртуальну реальність» або навіть суїцид.

Ця функція бойового хортингу ставить особливу проблему розвитку особистості не тільки у вигляді основної професійної діяльності, скільки у формі хобі, організації дозвілля або рекреаційної діяльності для кожної людини. Створення непрофесійних, аматорських спортивних спілок і товариств з бойового хортингу виростає до проблеми реалізації насущних прав особистості на захист фізичного і психічного здоров'я в техногенному суспільстві.

Вітчизняний досвід і світова практика свідчать про те, що громадські організації з бойового хортингу мають і здійснюють значний вплив на розвиток фізкультурно-спортивного руху не тільки в межах однієї нашої країни, а й в єдиному світовому співтоваристві, роблячи значний вплив не тільки на хід економічних і політичних подій, а й на оздоровлення міжнаціональних відносин і зміцнення культурних комунікацій між різними націями.

Бойовий хортинг як міжнародний спорт, характеризується в даний час з точки зору гуманістичних ідеалів і цінностей, виступаючи важливим інтегруючим чинником у системі міжнародних відносин, граючи роль своєрідного «посла миру», який сприяє взаєморозумінню, співпраці і проявам доброї волі у встановленні дружніх відносин між різними країнами і народами.

Слід відзначити зростаючу актуальність бойового хортингу як професійного виду діяльності не тільки для спортсменів, а й тих, хто здійснює організаторську діяльність в проведенні спортивних заходів. Об'єктом наукових досліджень з даного питання є еволюція бойового хортингу, як соціокультурного явища від його зародження до сучасного стану, а також комплекс спеціальних і суспільно-корисних функцій на матеріалах Національної федерації бойового хортингу України.

Предметом цих досліджень часто виступає специфіка становлення і розвитку бойового хортингу в різні періоди історії держави під впливом економічних і політичних змін, характер і динаміка розвитку даного виду спорту в Україні та за кордоном, і його місце в повсякденному житті людини і рекреаційній культурі сучасного українського суспільства. Хронологічні рамки досліджень охоплюють усі можливі періоди історії українського народу від його витоків до сьогоднішніх днів.

Сучасна філософія бойового хортингу на сьогоднішній момент охоплює чи не всі проблеми життя людини і суспільства, та активно вирішує їх. Військові люди в українському суспільстві займають особливу нішу, оскільки на них

покладено певні обов'язки і відповідальність. Але, поряд з цим, вони обтяжені своїми проблемами, які пов'язані з їх службовою діяльністю.

Вчитися бойовому хортингу потрібно у процесі тренувань – іншими словами, в ході практичних занять під керівництвом досвідченого наставника. Його високоефективними прийомами не можна опанувати самостійно, адже бойовий хортинг являє собою прикладний спеціалізований варіант спортивного розвитку прийомів самозахисту.

Для того щоб досягти майстерності, необхідно знайти майстра, людину, готову спортсмена навчати, і групу учнів, разом з якими було б можна тренуватися. Вибір школи, секції, клубу або спортивного залу бойового хортингу залежить від віку спортсмена, інтересів і умов, але оскільки досвідчених вчителів, педагогів, хватає, знайти зручне місце для тренувань не складе особливих труднощів.

Крім спортивного залу зі спеціальним хортом, м'яким покриттям, гімнастичними матами, борцівським килимом учню буде потрібна хортовка – спортивна уніформа. Тренер бойового хортингу, зазвичай, допомагає новачкам з її вибором і придбанням. Хортовка складається з куртки, брюк і поясу. Вона зшита з міцної бавовняної тканини, і не сковує рухів, тому в ній дуже зручно займатися відпрацюванням прийомів. Це також важлива підмога для виконання захвату і кидка противника. Традиційна хортовка темно-синього кольору, але колір поясу має відповідати кваліфікації спортсмена.

Треба йти в спортивний зал у гарному настрої, приготувавшись зробити у цьому питанні все, що в силах спортсмена. З самого першого заняття спортсмен почне вивчати правила безпеки та етикету в бойовому хортингу. Зазвичай заняття починаються з поклону, покликаною продемонструвати вашу повагу до вчителя, вчення і партнерів по тренуванню, які допомагають спортсмену вчитися. За цим йде розминка і навчання мистецтву безпечного падіння на мат після кидка – самостраховки при падіннях на хорт. Страховки – важливе вміння, яким необхідно оволодіти, перш ніж приступати до вивчення інших елементів навчання, оскільки вони допомагають не отримувати травм при падіннях.

Здатність і вміння впевнено падати звільняє свідомість і розслабляє тіло. Оволодівши цим, можна переходити до вивчення більш складних рухів. Більшість людей бояться падати. Подолати цей страх допоможе лише наполеглива практика. Варіантів страховок існує багато, але, якими б спортсмен не скористався, йому буде потрібно навчитися падати в будь-якому напрямку – вперед, назад на спину, на бік, через голову тощо. До освоєння техніки кидків бойового хортингу можна переходити лише після того, як він досить впевнено освоїв дії тулуба, рук і ніг, голови у процесі кидка при падінні та у момент безпосереднього зіткнення з поверхнею хорту, килима, гімнастичного мата, підлоги, землі.

Заняття бойовим хортингом підвищують рівень фізичної підготовленості, адже, чим вона вище, тим легше буде займатися бойовим хортингом. Більшість спортсменів доповнюють свої заняття силовими тренуваннями, бігом та іншими інтенсивними вправами. Водночас, ніколи не слід забувати про запобіжні заходи, особливо якщо спортсмен займається бойовим хортингом для загального розвитку. Адже мета занять – набуття здоров'я, а не його втрата.

Оскільки для бойового хортингу характерна динаміка і сила, деякі з прийомів, якщо їх виконувати неправильно, необережно, можуть заподіяти спортсмену несподіваної травми. Небезпечні прийоми не слід практикувати поза наглядом тренера і на непідготовлених людях. Їх потрібно виконувати у групі під контролем тренера, уважно стежачи за діями партнера, на якому проводиться прийом. Словом, до практики бойового хортингу потрібно ставитися дуже серйозно і відповідально.

1.5. Бойовий хортинг як спорт – фактор миру та дружби між народами

Визначальною функцією сучасного бойового хортингу є змагальна функція. Змагальній діяльності в бойовому хортингу властиве гостре, але не антагоністичне суперництво, чітка регламентація взаємодії учасників змагань, уніфікація змагальних дій, умов їх виконання та способів оцінки досягнень. Усе це обумовлене відповідними спортивними класифікаціями та правилами змагань.

Безпосередня мета змагальної діяльності в українському національному професійно-прикладному виді спорту бойовому хортингу – досягнення найвищого результату, вираженого в умовних показниках перемоги над суперником, прийнятих умовно за критерій досягнень. Змагальна діяльність допомагає виявляти резервні можливості спортсмена бойового хортингу.

Виховна функція передбачає, з одного боку, підвищення ефективності змагальної діяльності, з іншого – сприяє всебічному вихованню соціально активної особистості. Однак, спортивна діяльність сама по собі бажаного виховного ефекту не забезпечує. Вплив спорту може мати як позитивний, так і негативний ефект. Для цього існують певні філософські принципи бойового хортингу як бойового мистецтва, яке призване нести позитивні виховні функції.

Дана функція підвищення фізичної активності та певного рівня володіння прийомами самозахисту, технікою і тактикою бойового хортингу, передбачає підготовку до різних видів суспільної діяльності, і покликана сприяти всебічному розвитку людини, вдосконалювати фізичні та духовні здібності, розширювати арсенал життєво важливих рухових умінь, підвищувати їх надійність у складних умовах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна працездатність та розумові здібності курсантів, які займаються спортом під час навчання. К. Пронтенко, Г. Грибан, І. Охріменко, В. Бондаренко... - 2019.
2. Антоненко С. А. Бойовий хортинг як засіб виховання всебічно розвиненої особистості / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 14-15 липня 2020 р. / Ірпінь : Університет ДФС України. С. 399–415.
3. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
4. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 343–353.
5. Бадьора С. М. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу / С. М. Бадьора, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 334–346.
6. Біла В. Р. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 242–254.
7. Бобік С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / С. П. Бобік, Е. А. Єрмоєнко, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 23–38.
8. Боднарчук О. Г. Бойовий хортинг для підготовки співробітників правоохоронних органів / О. Г. Боднарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 226–242.
9. Бойовий хортинг: фізіологічні показники адаптації спортсменів до фізичних навантажень / Е. А. Єрмоєнко, Б. Б. Шаповалов, Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, О. О. Ляховець // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 321–334.
10. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. Бухтіяров, Е. Єрмоєнко, О. Буток, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
11. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі / С. Параниця, Е. Єрмоєнко, Г. Коломовець, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 105–115.
12. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації, фізичної реабілітації і художніх творів спортсменами підліткового та студентського віку / С. Бадьора, Е. Єрмоєнко, М. Тимчик, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць. – 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.
13. Бойовий хортинг у загальній системі фізичної та спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 368–377.
14. Бойовий хортинг у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, Ю. В. Черпак, І. В. Суліма // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 544–553.
15. Бойовий хортинг у комплексі функціональної та професійної підготовки курсантів до служби в правоохоронних органах / В. А. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 14–28.
16. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. Литвиненко, Е. Єрмоєнко, О. Остапенко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.
17. Бойовий хортинг у програмі навчання і професійно-прикладної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей закладів вищої освіти України / В. Біла, Е. Єрмоєнко, В. Гришук, О. Бухтіяров // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 6–19.
18. Бойовий хортинг у системі підготовки співробітників правоохоронних органів до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла,

- В. В. Бондарчук, С. П. Бобік // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 513–527.
19. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла, В. А. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 72–95.
20. Бойовий хортинг як засіб виховання всебічно розвиненої особистості / С. А. Антоненко, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 399–415.
21. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. Болтвінець, Е. Єрьоменко, О. Остряньська, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
22. Бойовий хортинг як засіб військово-прикладної та фізичної підготовки особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / Е. А. Єрьоменко, С. С. Полторацький, І. В. Суліма, О. І. Марченко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 43–58.
23. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної фізичної підготовки студентів і курсантів правоохоронних спеціальностей / А. В. Зверев, Е. А. Єрьоменко, М. В. Тимчик, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 385–399.
24. Бойовий хортинг як засіб фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів / О. Буток, Е. Єрьоменко, С. Болтвінець, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 220–231.
25. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. Остапенко, М. Зубалій, Е. Єрьоменко, М. Тимчик // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.
26. Бойовий хортинг як засіб функціональної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей і види контролю у процесі занять / О. В. Буток, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла, А. В. Зверев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 353–368.
27. Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості / Т. Федорченко, Е. Єрьоменко, І. Суліма, С. Полторацький // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 42–51.
28. Бондарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Бондарчук, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.
29. Боровець Н. О. Організація занять з бойового хортингу для підвищення функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів / Н. О. Боровець, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 447–462.
30. Брухно Ю. С. Бойовий хортинг як засіб формування фізичної культури студентів і курсантів / Ю. С. Брухно, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 200–214.
31. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.
32. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.
33. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.
34. Впровадження навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» у систему освіти України / Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів

України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 101–126.

35. Ганчева В. І. Бойовий хортинг: методика застосування дихальних вправ у процесі занять / В. І. Ганчева, Е. А. Єрьоменко, Г. А. Коломоєць // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 667–682.

36. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.

37. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у новій українській школі / Л. О. Гречана, О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 262–273.

38. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрьоменко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.

39. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.

40. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.

41. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 537–544.

42. Грищук В. Л. Службовий обов'язок та етичні цінності правоохоронців як результат виховання у системі бойового хортингу / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 80–101.

43. Деркач О. В. Розвиток фізичних якостей у співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу за методом функціонального тренування / О. В. Деркач, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 384–403.

44. Діхтяренко З. Бойовий хортинг – національна система підготовки професійних захисників України / З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 20–28.

45. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.

46. Ерєменко Э. А. Воспитание настойчивости у детей 6–7 лет в процессе занятий хортингом / Э. А. Ерєменко // Сибирский педагогический журнал : научное периодическое издание. – Новосибирск, 2013. – № 6. – С. 209–213.

47. Ерєменко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерєменко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.

48. Ерєменко Э. А. (2020). Боевой хортинг в комплексе научно-педагогических средств воспитания физической культуры и основ здоровья студентов. Научные записки. Серия: Педагогические науки, (189), 120-128. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189>.

49. Єрьоменко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.

50. Єрьоменко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу та медико-педагогічний контроль за станом здоров'я учасників / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 232–250.

51. Єрьоменко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з хортингу / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. другою міжнар. наук.-практ. конф. до 10-річчя заснування хортингу, 23–24 березня 2019 р. ; ред. кол. : Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во

освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Видавець Паливода А. В., 2019. – С. 156–171.

52. Єрмоєнко В. Е. Медичний контроль змагальної діяльності з бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 195–215.

53. Єрмоєнко В. Е. Методичні рекомендації щодо профілактики стоматологічних захворювань у школярів, які займаються хортингом / В. Е. Єрмоєнко // Фізичне виховання в рідній школі : наук.-метод. журнал. – Вип. 2 (115). – К. : Педагогічна преса, 2018. – С. 36–41.

54. Єрмоєнко В. Е. Профілактика основних стоматологічних захворювань у хортингістів дитячо-юнацького віку / В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.

55. Єрмоєнко В. Е. Профілактика стоматологічних захворювань працівників правоохоронних органів у період виконання службово-бойових завдань / В. Е. Єрмоєнко, М. О. Єрмоєнко, Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 79–86.

56. Єрмоєнко В. Стоматологічне здоров'я дітей та молоді як чинник спортивних успіхів у бойовому хортингу / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 96–111.

57. Єрмоєнко В. Е. Стоматологічне здоров'я спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, Е. А. Єрмоєнко, І. Р. Ільницький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 288–306.

58. Єрмоєнко В. Стоматологічне здоров'я спортсменів бойового хортингу у процесі тренувальної та змагальної діяльності / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 103–120.

59. Єрмоєнко В. Е. Характеристика стоматологічної захворюваності у поліцейських та спортсменів, які займаються поліцейським хортингом / В. Е. Єрмоєнко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. Першої міжнар. наук.-практ. конф. до Дня заснування хортингу, 22-23 березня 2018 р. / ред. кол.: Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 37–44.

60. Єрмоєнко Е. А. Актуальні напрями тактичної підготовки в бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 460 с.

61. Єрмоєнко Е. А. Аналіз результатів наукового дослідження стану вихованості у студентів фізичної культури та основ здоров'я в процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту : педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – Вип. 2.

62. Єрмоєнко Е. А. Бойове коріння і воїнське призначення бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 793–812.

63. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Збірник навчальних програм : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 245 с.

64. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 146 с.

65. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Збірник навчальних програм позакласних занять для учнів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 240 с.

66. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 215 с.

67. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма для шкіл вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 154 с.

68. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Програма гурткових занять для учнів молодшого шкільного віку : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 91 с.

69. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Програма оздоровчих занять для дитячого гуртка : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 68 с.

70. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг. Програма спортивної секції для студентів закладів вищої освіти : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 63 с.
71. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг: аспекти профілактики травм під час проведення змагань і тренувань / Е. А. Єрмоєнко, І. Р. Ільницький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 322–334.
72. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг: вогнева підготовка співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко ; Тези доповідей студентсько-курсантської інтернет-конференції «Тактика поводження зі зброєю» (06 листопада 2020 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 32–36.
73. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг: криміналістичні аспекти незаконного обігу вогнепальної зброї в Україні / Е. А. Єрмоєнко ; Тези доповідей студентсько-курсантської інтернет-конференції «Тактика поводження зі зброєю» (06 листопада 2020 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 37–41.
74. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.
75. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг – національний бренд України у світі / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 29–54.
76. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.
77. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – система вдосконалення особистості : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2020. – 514 с.
78. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг для здобувачів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 78 с.
79. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг для студентів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 70 с.
80. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг і система формування фізичної готовності спортсменів : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – ГС «ВФХ», 2019. – 441 с.
81. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг на уроці фізичної культури. 5 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 117 с.
82. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву, школах вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 222 с.
83. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у дитячо-юнацькій спортивній школі : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 220 с.
84. Єрмоєнко Е. А. (2020). Бойовий хортинг у комплексі науково-педагогічних засобів виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (189), 120-128. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189>.
85. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у комплексі науково-педагогічних засобів виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 189. – С. 120–128.
86. Єрмоєнко Е. А., & Вехтєв В. В. (2020). Бойовий хортинг у програмі позааудиторних занять із загальнофізичної підготовки, виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (190).
87. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у програмі позакласних занять для школярів 10–11 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 112 с.
88. Єрмоєнко Е. А., & Карасевич С. А. (2020). Бойовий хортинг у системі виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської і студентської молоді. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 6(126), 48-58. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).12](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).12).
89. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі вищої освіти як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко // Фізичне виховання: проблеми та перспективи : монографія / Мін-во освіти і науки України, Поліський нац. ун-т. – Житомир : Рута, 2020. – С. 255–270.
90. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійного вдосконалення співробітників органів внутрішніх справ / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-

практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 185–195.

91. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійної підготовки співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 28–40.

92. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 249 с.

93. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.

94. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 215 с.

95. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 221 с.

96. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у школах вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 215 с.

97. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 32–41.

98. Єрмоєнко Е. А., & Кукушкін К. М. (2020). Бойовий хортинг як засіб виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (5(125)), 71-80. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).

99. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів [Електронний ресурс] / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт /. – 2020. – Вип. 5 (125). – С. 71–80. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).

100. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.

101. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.

102. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-прикладної та фізичної підготовки особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький, І. В. Суліма, О. І. Марченко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези доп. наук.-практ. семінару (15 травня 2020 року). – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – С. 43–58.

103. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.

104. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.

105. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.

106. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як професійно-прикладний вид спорту співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Організація служби правоохоронних органів: теорія і практика : монографія ; М-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. – С. 231–289.

107. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних

органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.

108. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 8 (128) 20. С. 61–69.

109. Єрмоєнко Е. А. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів, 6-й клас / Е. А. Єрмоєнко // Здоров'я та фізична культура, 2014. – № 8. – С. 29–32.

110. Єрмоєнко Е. А. Викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури. 6 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 118 с.

111. Єрмоєнко Е. А. Викладання хортингу у дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву, школах вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.

112. Єрмоєнко Е. А. Викладання хортингу у спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 142 с.

113. Єрмоєнко Е. А. Використання елементів техніки бойового хортингу на уроці фізичної культури в школі : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 85 с.

114. Єрмоєнко Е. А. Вимоги програми позакласних занять з бойового хортингу для школярів 3 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 103 с.

115. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.

116. Єрмоєнко Е. А. Виховання вольових якостей особистості у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 138–157.

117. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять хортингом через педагогічні умови / Е. А. Єрмоєнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Випуск 46. – С. 233–240.

118. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості в школярів 6–7 років як умова ефективності навчальних занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 12 (39). – С. 39–47.

119. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Процес виховання у координатах духовного розвитку особистості : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (за результатами науково-дослідної роботи Інституту проблем виховання НАПН України у 2012 році) / [за ред. І. Д. Бега, О. В. Мельника]. – К., 2013. – Вип. 1. – С. 224–225.

120. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Сучасні виховні технології: соціальні виклики і педагогічний контекст : матеріали звіт. наук.-практ. конф. НАПН України (30 жовт. 2013 р., м. Київ, Національна акад. пед. наук України). – К., 2013. – Вип. 1. – С. 125–127.

121. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6-7 років у процесі занять хортингом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 19 с.

122. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.

123. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичних якостей у бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – ГС «ВФХ», 2019. – 438 с.

124. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 867 с.

125. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.

126. Єрмоєнко Е. Виховна система бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 161–177.

127. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 360 с.
128. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
129. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнка про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
130. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
131. Єрмоєнко Е. А. Військово-патріотичне виховання старшокласників засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // К. : Паливода А. В., 2020. – 1110 с.
132. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
133. Єрмоєнко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. А. Єрмоєнко, В. І. Чибісов, О. О. Говоруха, Ю. І. Рейдерман // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.
134. Єрмоєнко Е. А. Впровадження бойового хортингу у систему закладів позашкільної освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 539 с.
135. Єрмоєнко Е. А. Впровадження бойового хортингу у систему спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 216 с.
136. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
137. Єрмоєнко Е. А. Всеукраїнські правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // затвер. Мін-вом України у справах сім'ї, молоді та спорту 19 серпня 2010 р., Київ, 2010. – 88 с.
138. Єрмоєнко Е. А. Вступне слово співзасновника збірника Едуарда Єрмоєнка / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. Вип. 1. – С. 8–9.
139. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
140. Єрмоєнко Е. А. Дитячий гурток з бойового хортингу закладу позашкільної освіти та прогнозований результат реалізації програми занять : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 146 с.
141. Єрмоєнко Е. А. Дозування вправ та організація позакласних занять з бойового хортингу для школярів 7 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 113 с.
142. Єрмоєнко Е. А. Дозування тренувальних навантажень і проведення позакласних занять з бойового хортингу для школярів 8 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 114 с.
143. Єрмоєнко Е. А. Духовні основи бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 812–827.
144. Єрмоєнко Е. А. Забезпечення навчально-тренувального процесу з бойового хортингу для дітей : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – ГС «ВФХ», 2019. – 116 с.
145. Єрмоєнко Е. А. Завдання і прогнозований результат реалізації навчальної програми з бойового хортингу для закладів позашкільної освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 210 с.
146. Єрмоєнко Е. А. Завдання програми позакласних занять з бойового хортингу основного рівня навчання для школярів 4 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 108 с.
147. Єрмоєнко Е. А. Загальна програма практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 467 с.

148. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
149. Єрмоєнко Е. А. Засоби та методи позитивного впливу хортингу на формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 120–131.
150. Єрмоєнко Е. А. Засоби тренування в бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2020. – 267 с.
151. Єрмоєнко Е. А. Засоби формування міжособистісної злагоди у вихованців 5–6 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко, О. А. Остряньська // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 14 (41) 13. – С. 54–61.
152. Єрмоєнко Е. А. Застосування елементів бойового хортингу на уроках фізичної культури для школярів 8–9 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 64 с.
153. Єрмоєнко Е. А. Застосування спеціальних фізичних вправ у процесі виховання наполегливості у школярів 6–7 років під час секційних занять хортингом в загальноосвітніх навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Інституту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред. І. Д. Беґа, О. В. Мельника]. – К., 2014. – Вип 1. – С. 325–327.
154. Єрмоєнко Е. А. Застосування співробітниками поліції прийомів бойового хортингу при затриманні злочинців / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 477–493.
155. Єрмоєнко Е. А. Збірник навчальних програм з бойового хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 157 с.
156. Єрмоєнко Е. А. Збірник програм позакласних занять з хортингу для учнів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 236 с.
157. Єрмоєнко Е. А. Зміст і методика проведення занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 6 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
158. Єрмоєнко Е. А. Зміст програми позакласних занять з бойового хортингу основного рівня навчання для школярів 5 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 111 с.
159. Єрмоєнко Е. А. Зміст, форми і методи проведення занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 8 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
160. Єрмоєнко Е. А. Зміст, форми і методи формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. Першої міжнар. наук.-практ. конф. до Дня заснування хортингу, 22-23 березня 2018 р. / Мін-во молоді та спорту України, Ірпінська міська рада, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – С. 44–53.
161. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – Вип. 11 (119). – 2019. – С. 71–79.
162. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.
163. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфер., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.
164. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.

165. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України. 2020.
166. Єрмоєнко Е. Концепція розвитку бойового хортингу в Україні / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 71–81.
167. Єрмоєнко Е. Майстерність педагога в професійному розвитку студентів-хортингістів щодо використання комп'ютерних технологій у наукових дослідженнях / Е. Єрмоєнко, Д. Самоха // Хортинг – національний вид спорту України: досвід і перспективи : матер. І всеукр. наук.-практ. конф., 28-29 листопада 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 61–65.
168. Єрмоєнко Е. А. Медико-біологічні основи впливу бойового хортингу на організм людини / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 121–136.
169. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
170. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.
171. Єрмоєнко Е. А. Методи і зміст тренувальних навантажень програми позакласних занять з бойового хортингу для школярів 6 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 106 с.
172. Єрмоєнко Е. А. Методика вдосконалення спеціальної фізичної готовності спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 460 с.
173. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 890 с.
174. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури. 7 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 117 с.
175. Єрмоєнко Е. Методика викладання бойового хортингу у закладах вищої освіти / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 147–163.
176. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти: монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 302 с.
177. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 318 с.
178. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – К. : Паливода А. В., 2020. – 476 с.
179. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання хортингу у спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
180. Єрмоєнко Е. А. Методика військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 713–732.
181. Єрмоєнко Е. А. Методика підвищення навантажень і проведення позакласних занять з бойового хортингу для учнів 9 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 108 с.
182. Єрмоєнко Е. А. Методика планування і проведення позакласних занять з бойового хортингу для учнів середньої школи 8–9 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 114 с.
183. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури. 9 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 118 с.
184. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення позакласних занять з бойового хортингу для учнів молодшого шкільного віку 3–4 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 104 с.
185. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення практичних занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 79 с.

186. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення занять з бойового хортингу у закладах позашкільної освіти для вихованців 10–11 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 156 с.
187. Єрмоєнко Е. А. Методика розвитку фізичних якостей спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 460 с.
188. Єрмоєнко Е. А. Методичне забезпечення навчальної програми з бойового хортингу закладів позашкільної освіти для юніорів та молоді 16–21 рік : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 166 с.
189. Єрмоєнко Е. А. Методичні плани навчально-тренувальної роботи з бойового хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 75 с.
190. Єрмоєнко Е. А. Методичні рекомендації щодо проведення занять з бойового хортингу у закладах освіти : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 145 с.
191. Єрмоєнко Е. А. Методологія виховання спеціальних фізичних якостей у бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 456 с.
192. Єрмоєнко Е. А. Міжнародна спортивна програма хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 24 с.
193. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.
194. Єрмоєнко Е. А. Місія бойового хортингу як виду спорту і бойового мистецтва / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 852–867.
195. Єрмоєнко Е. А. Моделювання процесу військово-патріотичного виховання школярів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 620–638.
196. Єрмоєнко Е. А. Модернізація професійно-прикладної фізичної підготовки на основі бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 287–296.
197. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гуртка, курсу за вибором з оздоровчого хортингу для 10–11 класів: навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 300 с.
198. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
199. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 217 с.
200. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2020. – 517 с.
201. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.
202. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 209 с.
203. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для студентів і курсантів закладів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 74 с.
204. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.
205. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для шкіл вищої спортивної майстерності : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 211 с.
206. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 20 с.

207. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура в школі. 1–4, 5–9 клас. Навчальні програми. – Київ : Літера ЛТД, 2016. – С. 298–320.
208. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» / Е. А. Єрмоєнко // Фізичне виховання в рідній школі / – К.: Педагогічна преса, 2014. – Вип. 1. – С. 5–13.
209. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 31 с.
210. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 15 с.
211. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативний модуль «Хортинг» (профільний рівень, 10–11 класи) : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 200 с.
212. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 5–9 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 69 с.
213. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 78 с.
214. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 10–11 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 62 с.
215. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 157 с.
216. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для закладів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 58 с.
217. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з «Хортингу» для закладів загальної середньої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Збірник програм гуртків, факультативів, курсів за вибором із фізичної культури. Навчальні програми з 1 по 11 класи. – К. : Літера ЛТД, 2019. – С. 420–455.
218. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : ІТЗО Мін-ва освіти і науки, молоді та спорту України, 2012. – 78 с.
219. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів. 8 років навчання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2012. – 78 с.
220. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для шкіл вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 162 с.
221. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для учнів 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 63 с.
222. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 79 с.
223. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 54 с.
224. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять з бойового хортингу для молодших школярів 1–4 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 100 с.
225. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять з бойового хортингу для учнів середнього шкільного віку 5–9 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 116 с.
226. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять з бойового хортингу для учнів старшого шкільного віку 10–11 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 91 с.
227. Єрмоєнко Е. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 178–189.

228. Єрмоєнко Е. А. Навчальний матеріал програми з бойового хортингу закладів позашкільної освіти для юніорів 16–17 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 155 с.
229. Єрмоєнко Е. А. Навчальні нормативи і програма викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 10 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 139 с.
230. Єрмоєнко Е. Навчально-тренувальна діяльність і самопідготовка в поліцейському хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська нац. федерація хортингу. – Паливода А. В., 2015. – Вип. 3. – С. 113–123.
231. Єрмоєнко Е. А. Навчально-тренувальні завдання програми з бойового хортингу для вихованців 14–15 років закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 155 с.
232. Єрмоєнко Е. А. (2020). Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (3(123), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).
233. Єрмоєнко Е. А. Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом [Електронний ресурс] / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт /» – 2020. – Вип. 3(123). – С. 47–56. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).
234. Єрмоєнко Е. А. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра «Хортинг-Патріот» як форма національно-патріотичного та фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 163–185.
235. Єрмоєнко Е. А. Оздоровчий хортинг і методика викладання : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 323 с.
236. Єрмоєнко Е. А. Організація дитячого гуртка з бойового хортингу у закладах позашкільної освіти для вихованців 5–7 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 158 с.
237. Єрмоєнко Е. А. Організація занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури. 10 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 119 с.
238. Єрмоєнко Е. А. Організація занять з бойового хортингу, тактичної, вогневої та фізичної підготовки співробітників органів внутрішніх справ / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 415–427.
239. Єрмоєнко Е. А. Організація занять з фізичної культури з елементами бойового хортингу для школярів 10–11 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 70 с.
240. Єрмоєнко Е. А. Організація занять і методика викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 9 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
241. Єрмоєнко Е. А. Організація занять та основи викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 11 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 139 с.
242. Єрмоєнко Е. А. Організація і проведення занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури. 11 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 119 с.
243. Єрмоєнко Е. А. Організація навчально-виховної роботи педагога з бойового хортингу у закладі позашкільної освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 204 с.
244. Єрмоєнко Е. А. Організація навчально-тренувальної діяльності з бойового хортингу у спортивному клубі : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 85 с.
245. Єрмоєнко Е. А. Організація позакласних занять з бойового хортингу для учнів молодшого шкільного віку 1–2 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 94 с.

246. Єрмоєнко Е. А. Організація спортивної секції з бойового хортингу у закладі вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 107 с.
247. Єрмоєнко Е. А. Організація тренувальної діяльності з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 262 с.
248. Єрмоєнко Е. А. Основи бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 495 с.
249. Єрмоєнко Е. А. Основи воїнського звичаю та філософське підґрунтя бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 514–538.
250. Єрмоєнко Е. А. Основи проведення навчальних занять з бойового хортингу на уроках фізичної культури для учнів 6–7 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 62 с.
251. Єрмоєнко Е. А. Основи хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 482 с.
252. Єрмоєнко Е. А. Основні принципи проведення позакласних занять з бойового хортингу для школярів 11 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 94 с.
253. Єрмоєнко Е. Основні принципи бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 22–31.
254. Єрмоєнко Е. А. Особливості базової психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 139–155.
255. Єрмоєнко Е. А. Особливості проведення гурткових занять з бойового хортингу для дітей у закладах позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 142 с.
256. Єрмоєнко Е. А. Особливості проведення уроку фізичної культури з елементами бойового хортингу для учнів 7–8 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 69 с.
257. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.
258. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.
259. Єрмоєнко Е. А. Перспективність і наступність у реалізації змісту з основ здорового способу життя старших дошкільників та молодших школярів (на прикладі програми «Хортинг для здоров'я, наполегливості, злагоди дитини») / Е. А. Єрмоєнко, О. А. Остряньська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 13 (40). – С. 88–98.
260. Єрмоєнко Е. А. Підвищення спеціальної фізичної підготовленості спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 434 с.
261. Єрмоєнко Е. А. Підвищення тактичної підготовленості спортсменів у системі бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 456 с.
262. Єрмоєнко Е. А. Підготовка спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 55–63.
263. Єрмоєнко Е. А. Планування та організація позакласних занять з бойового хортингу для учнів середнього шкільного віку 7–8 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 111 с.
264. Єрмоєнко Е. А. Показники загальної фізичної готовності спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 292 с.
265. Єрмоєнко Е. А. Поняття фізичної культури особистості у системі бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 157–171.

266. Єрмоєнко Е. А. Принципи організації позакласних занять з бойового хортингу для школярів 10 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 88 с.
267. Єрмоєнко Е. А. Проведення занять з бойового хортингу на уроці фізичної культури. 8 клас : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «ВФХ», 2019. – 118 с.
268. Єрмоєнко Е. А. Проведення уроків фізичної культури з елементами бойового хортингу для учнів 5–6 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 62 с.
269. Єрмоєнко Е. А. Програма викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 5 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 137 с.
270. Єрмоєнко Е. А. Програма дитячого гуртка з бойового хортингу для вихованців 8–9 років закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 154 с.
271. Єрмоєнко Е. А. Програма з бойового хортингу для спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 212 с.
272. Єрмоєнко Е. А. Програма занять з хортингу для спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 142 с.
273. Єрмоєнко Е. А. Програма навчально-тренувальних занять з хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 146 с.
274. Єрмоєнко Е. А. Програма навчально-тренувальних занять з хортингу для спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 135 с.
275. Єрмоєнко Е. А. Програма навчально-тренувальних занять з хортингу для шкіл вищої спортивної майстерності : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 137 с.
276. Єрмоєнко Е. А. Програма навчально-тренувальної роботи з бойового хортингу закладів позашкільної освіти для молоді 18–21 рік : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 158 с.
277. Єрмоєнко Е. А. Програма основного рівня навчання з бойового хортингу для вихованців 8–15 років закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 177 с.
278. Єрмоєнко Е. А. Програма позакласних занять з бойового хортингу початкового рівня навчання для школярів 2 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 101 с.
279. Єрмоєнко Е. А. Програма початкового рівня другого року навчання з бойового хортингу для вихованців 6–7 років закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 153 с.
280. Єрмоєнко Е. А. Програма початкового рівня навчання з бойового хортингу у закладах позашкільної освіти для дітей 5 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 152 с.
281. Єрмоєнко Е. А. Програма початкового рівня навчання позакласних занять з бойового хортингу для школярів 1 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 87 с.
282. Єрмоєнко Е. А. Програма самостійних занять бойовим хортингом для вихованців закладів позашкільної освіти : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 145 с.
283. Єрмоєнко Е. А. Програмний матеріал для проведення уроків фізичної культури за методикою бойового хортингу з учнями 9–10 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 66 с.
284. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.
285. Єрмоєнко Е. Поясна система та підвищення кваліфікації спортсменів бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 200–213.

286. Єрмоєнко Е. А. Правомірність застосування службово-прикладних прийомів фізичного впливу системи бойового хортингу в екстремальних умовах соціального характеру у межах необхідної самооборони / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 95–110.
287. Єрмоєнко Е. А. Практичний матеріал програми хортингу для виховання наполегливості у дітей 6–7 років / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми фізичної культури та спорту. – 2013. – № 28 (3). – С. 69–74.
288. Єрмоєнко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.
289. Єрмоєнко Е. А. Програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу для дитячих спортивних секцій : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 72 с.
290. Єрмоєнко Е. А. Програма позакласних занять з хортингу для молодших школярів 1–4 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 96 с.
291. Єрмоєнко Е. А. Програма позакласних занять з хортингу для учнів середнього шкільного віку 5–9 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 112 с.
292. Єрмоєнко Е. А. Програма позакласних занять з хортингу для учнів старшого шкільного віку 10–11 класів : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 87 с.
293. Єрмоєнко Е. А. Програмний матеріал з дисципліни «Теорія і методика бойового хортингу» для закладів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 201 с.
294. Єрмоєнко Е. А. Професійно-психологічна підготовка співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Організація служби правоохоронних органів: теорія і практика : монографія ; М-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. – С. 290–354.
295. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.
296. Єрмоєнко Е. А. Психологічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 159 с.
297. Єрмоєнко Е. А. Психологічне забезпечення високих спортивних досягнень у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 171–185.
298. Єрмоєнко Е. А. Психологія бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 164 с.
299. Єрмоєнко Е. А. Реалізація проблеми наступності в процесі виховання наполегливості у дошкільників та молодших школярів засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Сучасне дошкілля: реалії та перспективи : матеріали праць VI Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовт. 2013 р., м. Київ, Інститут розвитку дитини НПУ імені М. П. Драгоманова). – К. : Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 68–74.
300. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 84 с.
301. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 49 с.
302. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу для дітей : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 67 с.
303. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу для різних груп населення : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 59 с.
304. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 23 с.
305. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрмоєнко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.
306. Єрмоєнко Е. А. Розвиток бойового хортингу в позашкільній освіті : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 537 с.

307. Єрмоєнко Е. А. Самозахист як основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 214–226.
308. Єрмоєнко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, С. І. Болтвівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
309. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання особистості в бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 461 с.
310. Єрмоєнко Е. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 188–205.
311. Єрмоєнко Е. Складові здорового способу життя студентів, які займаються хортингом / Е. Єрмоєнко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 березня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 171–181.
312. Єрмоєнко Е. А. Спортивне тренування в бойовому хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 141 с.
313. Єрмоєнко Е. А. Статут Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 25 березня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
314. Єрмоєнко Е. А. Статут Міжнародної громадської організації «Міжнародна Федерація Хортингу» / Е. А. Єрмоєнко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 06 липня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
315. Єрмоєнко Е. А. Стратегічне управління розвитком бойового хортингу в Україні : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 141 с.
316. Єрмоєнко Е. А. Тактика бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 462 с.
317. Єрмоєнко Е. А. Тактика і стратегія бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 464 с.
318. Єрмоєнко Е. А. Тактика поведження зі зброєю за методикою бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко ; Тези доповідей студентсько-курсантської інтернет-конференції «Тактика поведження зі зброєю» (06 листопада 2020 року). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 27–31.
319. Єрмоєнко Е. А. Тактична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
320. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.
321. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні основи викладання хортингу у закладах вищої освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 690 с.
322. Єрмоєнко Е. А. Теоретична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 490 с.
323. Єрмоєнко Е. А. Теорія і методика бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 752 с.
324. Єрмоєнко Е. А. Теорія і практика фізичної підготовки спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 393 с.
325. Єрмоєнко Е. А. Теорія та методика бойового хортингу : навч. посіб. : у 2-х ч. / Е. А. Єрмоєнко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – Ч. 1. – 462 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 75).
326. Єрмоєнко Е. А. Теорія та методика бойового хортингу : навч. посіб. : у 2-х ч. / Е. А. Єрмоєнко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – 420 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 75).
327. Єрмоєнко Е. А. Теорія і методика хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – 450 с.
328. Єрмоєнко Е. А. Техніка бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 653 с.
329. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.
330. Єрмоєнко Е. А. Технологія навчально-тренувальної роботи педагога у системі бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 269 с.

331. Єрмоєнко Е. А. Тренувальні завдання програми з бойового хортингу для вихованців 12–13 років закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 155 с.
332. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.
333. Єрмоєнко Е. Тренування спортсменів бойового хортингу на етапі підготовки до головних змагань / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 251–260.
334. Єрмоєнко Е. А. Фізична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
335. Єрмоєнко Е. А. Фізична підготовка та методика розвитку фізичних якостей спортсменів бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 394 с.
336. Єрмоєнко Е. А. Фізичне самовдосконалення особистості підлітків, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 377–385.
337. Єрмоєнко Е. А. Фізіологічні та біохімічні аспекти фізичної підготовки співробітників поліції у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 225–240.
338. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
339. Єрмоєнко Е. А. Філософсько-методологічні засади поліцейського хортингу як підготовча база працівників поліції в Україні / Е. А. Єрмоєнко // Матер. наук.-практ. семінару, присвяченого Першому чемпіонату України з поліцейського хортингу / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – С. 104–111.
340. Єрмоєнко Е. А. Форми і методика викладання бойового хортингу на уроці фізичної культури для учнів 7 класів : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 137 с.
341. Єрмоєнко Е. А. Формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 585 с.
342. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
343. Єрмоєнко Е. Формування цінностей здорового життя дітей, учнівської та студентської молоді у процесі занять хортингом / Е. Єрмоєнко // Хортинг – національний вид спорту України: досвід і перспективи : матер. І всеукр. наук.-практ. конф., 28-29 листопада 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 5–12.
344. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – 436 с.
345. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – 440 с.
346. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 608 с.
347. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
348. Функції військово-патріотичного виховання дітей та молоді засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора, А. В. Тишин, В. Е. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 750–765.
349. Єрмоєнко Е. А. Характеристика програми навчання з хортингу для дітей та молоді / Е. А. Єрмоєнко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківець]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – Вип. 3. – С. 391–394.
350. Єрмоєнко Е. А. Хортинг / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура в школі : навчальна програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – С. 336–353.

351. Єрмоєнко Е. А. Хортинг / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура в школі: навчальна програма для 10–11 класів (рівень стандарту). – Київ : Літера ЛТД, 2019. – С. 155–164.
352. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Збірник навчальних програм для закладів освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 311 с.
353. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
354. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Програма спортивної секції для студентів і курсантів закладів вищої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 48 с.
355. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.
356. Єрмоєнко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрмоєнко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
357. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – виховна система особистості : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 627 с.
358. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
359. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – система оздоровлення учнівської молоді: навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 124 с.
360. Єрмоєнко Е. А. Хортинг для старшокласників : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 229 с.
361. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у дитячо-юнацьких спортивних школах та спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 138 с.
362. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у дитячо-юнацькій спортивній школі : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 144 с.
363. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 654 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 66).
364. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у формуванні здорового способу життя школярів : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 467 с.
365. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у школах вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
366. Єрмоєнко Е. А. Хортинг фехтування : монографія / Е. А. Єрмоєнко, Р. Г. Фалєєв, С. В. Саксєєв // К. : Паливода А. В., 2020. – 450 с.
367. Єрмоєнко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в школярів 6–7 років / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (44) 14. – С. 238–242.
368. Єрмоєнко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в школярів 6–7 років / Е. А. Єрмоєнко // Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 березня 2014 р., м. Київ, Інститут фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова). – К., 2014. – С. 87–91.
369. Зверев А. В. Бойовий хортинг у методиках вдосконалення силових якостей спортсменів різних вікових груп / А. В. Зверев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 593–603.
370. Зміст, форми і методи формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. Е. Єрмоєнко - Редакційна колегія.
371. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.
372. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.

373. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.
374. Коломоєць Г. А. Бойовий хортинг і принципи формування духовно-моральної вихованості учнів / Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Деревянко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 776–793.
375. Колос М. А. Бойовий хортинг: швидко-силово підготовка та оптимізація управління навчально-тренувальним процесом / М. А. Колос, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Сидоренко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 493–502.
376. Кольченко А. П. Патріотично-орієнтована діяльність бойового хортингу як результат привласнення всіх видів соціального досвіду / А. П. Кольченко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 765–776.
377. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.
378. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.
379. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.
380. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.
381. Ляховець О. О. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у дітей дошкільного віку / О. О. Ляховець, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 305–315.
382. Медичні і фізіологічні показники самоконтролю студентів у процесі тренування з бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, Е. А. Єрмоєнко, І. Р. Ільницький, Р. В. Кіблицький, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 550–564.
383. Методика викладання бойового хортингу для студентів та курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / Е. Єрмоєнко, В. Чмелюк, В. Гришук, С. Бадьора. // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 196–219.
384. Методика проведення занять з бойового хортингу для співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин, О. В. Буток, А. П. Кольченко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 273–288.
385. Методична система використання фітнес-технологій у фізичному вихованні студентів / В. Жамардій, Г. Грибан, О. Школа, О. Фоменко... - 2020.
386. Мухін О. А. Бойовий хортинг як засіб військово-фізичної підготовки та явище бойової культури українців / О. А. Мухін, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 732–750.
387. Навчальна програма гуртка з хортинг фехтування для закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, І. В. Кузора, Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 76 с.
388. Національний професійно-прикладний вид спорту України – бойовий хортинг / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 38–52.
389. Національно-патріотичне та фізичне виховання школярів, студентів і курсантів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та

діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 263–273.

390. Оптимізація функціональної підготовки курсантів та співробітників правоохоронних органів за методиками бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 62–80.

391. Оржеховська В. М. Бойовий хортинг: регламентація і спрямованість рухової активності спортсменів / В. М. Оржеховська, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Мухін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 652–667.

392. Основи функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 357–373.

393. Особливості військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора, А. В. Тішин, В. Е. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 682–695.

394. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування у старшокласників готовності до військової служби / О. І. Остапенко, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 638–652.

395. Остряньська О. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. Остряньська, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.

396. Параниця С. П. Методи професійно-прикладної фізичної підготовки студентів і курсантів правоохоронних спеціальностей засобами бойового хортингу / С. П. Параниця, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 462–477.

397. Петрович Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрович, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.

398. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.

399. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.

400. Принципи застосування прикладних прийомів бойового хортингу співробітниками правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 254–263.

401. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.

402. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. Зубалій, М. Зубалій, Е. Єрмоєнко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.

403. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.

404. Рамазанова У. В. Бойовий хортинг як чинник спеціально-фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів / У. В. Рамазанова, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 438–447.

405. Розвиток фізичних якостей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, Н. О. Боровець, О. В. Буток, О. В. Деркач // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 306–321.

406. Рудей Д. Ю. Бойовий хортинг у комплексі виховних засобів спортсменів шкільного віку / Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер.

Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 334–343.

407. Сидоренко О. М. Бойовий хортинг і соціально-педагогічні аспекти військово-патріотичного виховання школярів / О. М. Сидоренко, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 603–620.

408. Силова підготовка школярів 14-17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. Єрмоєнко, С. Болтівець, І. Суліма, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.

409. Система фізичного виховання студентів і курсантів за програмою бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 373–384.

410. Сичов С. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. Сичов, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.

411. Складові здорового способу життя студентів, які займаються хортингом. Е. Єрмоєнко - Редакційна колегія.

412. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Бутко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.

413. Суліма І. В. Бойовий хортинг – національний вид спорту і школа підготовки українського воїна / І. В. Суліма, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін, С. С. Полторацький // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 71–82.

414. Тимчик М. В. Бойовий хортинг і виховання учнів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 575–593.

415. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // Фізичне виховання в рідній школі. – Вип. 1. – К.: Педагогічна преса, 2014. – С. 38–41.

416. Тішин А. В. Застосування прийомів бойового хортингу при вдосконаленні навчання у вищих освітніх установах правоохоронних органів України / А. В. Тішин, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 296–305.

417. Управління і контроль у процесі занять бойовим хортингом курсантів правоохоронних спеціальностей / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 422–438.

418. Фалєєв Р. Г. Викладання хортинг фехтування у закладах позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 73 с.

419. Фалєєв Р. Змагальна діяльність у хортинг фехтуванні : навч. посіб. / Р. Фалєєв, С. Саксєєв, Е. Єрмоєнко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 123 с.

420. Фалєєв Р. Г. Методика проведення занять з хортинг фехтування у закладах освіти : навч.-метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 78 с.

421. Фалєєв Р. Г. Основи хортинг фехтування : метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 83 с.

422. Фалєєв Р. Хортинг фехтування – український шабельний бій : навч. посіб. / Р. Фалєєв, С. Саксєєв, Е. Єрмоєнко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 120 с.

423. Фалєєв Р. Г. Хортинг фехтування у закладах загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 77 с.

424. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.

425. Хатько А. В. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / А. В. Хатько, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук, О. О. Ляховець // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 47–53.

426. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах

здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.

427. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг як чинник навчання і професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 8–23.

428. Шаповалов Б. Б. Перспективи розвитку бойового хортингу як засобу підготовки військовослужбовців правоохоронних органів військової структури до дій з ризиком для життя та здоров'я / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.

429. Antonenko, S. A., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia vsebichno rozvynenoi osobystosti [Combat horting as a means of educating a fully developed personality]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 399–415. Irpin.

430. Antonenko, S. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). Pidhotovka profesiynykh zakhysnykiv Ukrainy u systemi boyovogo khortyngu [Training of professional defenders of Ukraine in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 52–62. Irpin.

431. Baburnych, S. A., Yeromenko, E. A. (2020). Profesiograma sportyvnoho suddi z boyovogo khortyngu [Professiogram of a sports judge in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 343–353. Irpin.

432. Badiora S. M., Yeromenko, E. A., Tymchuk, M. V., Yeromenko, V. E. (2018). Boyovyi khortyng u vprovadzhenni naukovo-metodychnoi literatury z rekreatsii i fizychnoi rehabilitatsii sportsmeniv pidlitkovoho ta studentskoho viku [Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation and physical rehabilitation by adolescent and student athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 184–193). Kyiv: Palyvoda A. V.

433. Badiora, S. M., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). Metody psykhychnoi samoregulatsii spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv u systemi boyovogo khortyngu [Methods of mental self-regulation of law enforcement officers in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 334–346. Irpin.

434. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2019). Boyovyi khortyng u program navchannia i profesiyno-prukladnoi pidgotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [Combat horting in the program of training and professional and applied training of cadets of law enforcement specialties of higher education institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 11* (pp. 6–19). Kyiv: Palyvoda A. V.

435. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L. (2020). Boyovyi khortyng u zahalnyi systemi fizychnoi ta spetsialnoi pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting in the general system of physical and special training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 368–377. Irpin.

436. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). Viyskovo-patriotychne vykhovannia shkoliariv i studentiv u protsesi zaniat boyovym khortyngom [Military-patriotic education of schoolchildren and students in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 242–254. Irpin.

437. Bobik, S. P., Yeromenko, E. A., Paranytsia, S. P. (2020). Formuvannia profesiyno-psykholohichnykh zdbnostei spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv u protsesi zaniat boyovym khortyngom [Formation of professional and psychological abilities of law enforcement officers in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 23–38. Irpin.

438. Bodnarchuk, O. G., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). Boyovyi khortyng dlia pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting for the training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 226–242. Irpin.

439. Boltivets, S. I., Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A., Yeromenko, V. E. (2018). Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia spravedyvosti v molodshykh shkoliariv u protsesi hurtkovykh zaniat [Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9* (pp. 148–160). Kyiv: Palyvoda A. V.

440. Bondarchuk, V. V., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia profesiyno-prukladnykh yakosteï kursantiv i pratsivnykiv sylovykh struktur [Combat horting as a means of forming professional and applied qualities of cadets and law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 188–200. Irpin.

441. Borovets, N. O., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). Organizatsia zaniat z boyovogo khortyngu dlia pidvyshchennia funktsionalnoi pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Organization of combat horting classes to improve the functional training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 447–462. Irpin.

442. Brukhno, Yu. S., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia fizychnoi kultury studentiv i kursantiv [Combat horting as a means of forming the physical culture of students and cadets]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 200–214. Irpin.
443. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditey ta molodi [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9* (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.
444. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). Boyovyi khortyng yak systema pidhotovky ukrainskoho profesynoho voina-patriota [Combat horting as a system of training a Ukrainian professional patriot soldier]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 126–139. Irpin.
445. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). Boyovyi khortyng i zdorovya liudyny [Combat horting and human health]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 564–575. Irpin.
446. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Yeromenko, V. E. (2019). Boyovyi khortyng yak zasib fizychnoi i psykholoichnoi pidgotovky ta formuvannia profesynnykh yakosteiv kursantiv i pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting as a means of physical and psychological training and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 11* (pp. 220–231). Kyiv: Palyvoda A. V.
447. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Zverev, A. V. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib funktsionalnoi pidhotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei i vydy kontroliu u protsesi zaniat [Combat horting as a means of functional training of cadets of law enforcement specialties and types of control in the process of training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 353–368. Irpin.
448. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi fizychnoho vykhovannia studentiv i kursantiv [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 72–95. Irpin.
449. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Bondarchuk, V. V., Bobik, S. P. (2020). Boyovyi khortyng u systemi pidgotovky spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv do protydyi nezakonomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl [Combat horting in the system of training law enforcement officers to combat the illegal movement of goods in the areas of the joint forces operation] / Shliakhy udoskonalennia profesynnykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. – Kyiv. – P. 513–527.
450. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). Boyovyi khortyng u pidrozdilakh derzhavnoi mytnoi sluzhby dlia pidhotovky spivrobotnykiv do protydyi nezakonomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy [Combat horting in the units of the State Customs Service to prepare employees to combat the illegal movement of goods in the areas of the Joint Forces Operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonomu peremishchenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku).* Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 7–25.
451. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). Boyovyi khortyng yak chynnyk navchannia i profesynnoi pidhotovky kursantiv zakladiv vyschoi osvity pravookhoronnoi spriamovanosti [Combat horting as a factor of education and professional training of cadets of higher education institutions of law enforcement orientation]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 8–23. Irpin.
452. Derkach, O. V., Yeromenko, E. A., Butok, O. V. (2020). Rozvytok fizychnykh yakosteiv u spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv zasobamy boyovogo khortyngu za metodom funktsionalnogo trenuvannia [Development of physical qualities in law enforcement officers by means of combat horting by the method of functional training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 384–403. Irpin.
453. Ivashkovskiy, V. V., Yeromenko, E. A. (2017). Psykhomotoryka ta psykho-fiziologichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv boyovogo khortyngu [Psychomotor skills and psycho-physiological features of training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8* (pp. 130–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
454. Faleev, R., Sakseev, S., Yeromenko, E. (2020). Khortyng fekhturnia – ukrainskyi shabelnyi biy [Horting fencing is a Ukrainian saber fight]. *Navchalnyi posibnyk.* P. 120. Palyvoda A. V.
455. Faleev, R. G., Yeromenko, E. A. (2020). Khortyng fekhturnia u zakladakh zahalnoi serednioi osvity [Fencing horting in general secondary education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 77 p.
456. Faleev, R. G., Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka provedennia zaniat z khortyng fekhturnia u zakladakh osvity [Methods of conducting horting fencing classes in educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 78 p. Irpin.
457. Faleev, R. G., Kuzora, I. V., Kolomoyets, G. A., Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa gurtka z khortyng fekhturnia dlia zakladiv zahalnoi serednioi osvity ta zakladiv pozashkilnoi osvity [Horting fencing club curriculum for general secondary and out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 72 p.
458. Faleev, R. G., Yeromenko, E. A. (2020). Osnovy khortyng fekhturnia [Basics of horting fencing]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 83 p. Kyiv: GS "NFBHU".

459. Faleev, R. G., Yeromenko, E. A. (2020). Vykladannia khortyng fekhturnia u zakladakh pozashkilnoi osvity [Teaching horting fencing in out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 73 p.
460. Faleev, R. G., Sakseev, S. V., Yeromenko, E. A. (2020). Zmahalna diyalnist u khortyng fekhturni [Competitive activity in horting fencing]. Monograph. Palyvoda A. V. 138 p.
461. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). Boyovyi khortyng i metodyka provedennia zaniat v umovakh zdorovyazberezhualnoi pedahohiky [Combat horting and methods of conducting classes in health pedagogy]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 695–713. Irpin.
462. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Sulima, I. V., Poltoratskyi, S. S. (2018). Boyovyi khortyng yak systema moralno-etychnoho vykhovannia osobystosti [Combat horting as a system of moral and ethical education of the individual]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9 (pp. 42–51). Kyiv: Palyvoda A. V.
463. Gancheva, V. I., Yeromenko, E. A., Kolomoyets, H. A. (2020). Boyovyi khortyng: metodyka zastosuvannia dykhalnykh vprav u protsesi zaniat [Combat horting: methods of applying breathing exercises during training]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 667–682. Irpin.
464. Garbovskiyi, L. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). Boyovyi khortyng i metodyka vykladannia u zakladakh vyschoi osvity [Combat horting and teaching methods in higher education institutions]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 155–173. Irpin.
465. Grechana, L. O., Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u noviy ukrainskiy shkoli [Combat horting in a new Ukrainian school]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 262–273. Irpin.
466. Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka vykladannia boyovoho khortyngu v protsesi hurtkovo roboty u zakladakh zahalnoi serednioi osvity [Methods of teaching combat horting in the process of group work in general secondary education]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 251–262. Irpin.
467. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Bila, V. R., Bukhtiyarov, O. A. (2020). Boyovyi khortyng u kompleksi funktsionalnoi ta profesiynoi pidgotovky kursantiv do sluzhby v pravookhoronnykh orhanakh [Combat horting in the complex of functional and professional training of cadets for service in law enforcement agencies]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 14–28. Irpin.
468. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi, funktsionalnoi pidgotovky studentiv, kursantiv i slukhachiv spetsializovanykh zakladiv vyshchoi osvity ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting as a means of professionally applied, functional training of students, cadets and students of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnosti fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. – Kyiv. P. 537–544.
469. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi pidgotovky pravookhorontsiv do vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavdan z protydii kontrabandi u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl [Combat horting as a means of professional and applied training of law enforcement officers to perform combat missions to combat smuggling in the areas of the Joint Forces Operation]. Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 59–73.
470. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). Sluzhbovyi obovyazok ta etychni tsinnosti pravookhorontsiv yak rezultat vykhovannia u systemi boyovogo khortyngu [Duty and ethical values of law enforcement officers as a result of education in the system of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 80–101. Irpin.
471. Karasevych, S. A., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib moralno-etychnoho vykhovannia osobystosti [Combat horting as a means of moral and ethical education of the individual]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 346–357. Irpin.
472. Kiblit'skyi, R. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). Boyovyi khortyng: kontseptualni zasady rozvytku i populiaryzatsii v Ukraini [Combat horting: conceptual principles of development and popularization in Ukraine]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 502–514. Irpin.
473. Kolchenko, A. P., Yeromenko, E. A., Baburnych, S. A. (2020). Patriotychno-orijentovana diyalnist boyovogo khortyngu yak rezultat pryvlasnennia vsikh vydiv sotsialnoho dosvidu [Patriotic-oriented activities of combat horting as a result of appropriation of all types of social experience]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 765–776. Irpin.
474. Kolomoyets, H. A., Yeromenko, E. A., Derevianko, V. V. (2020). Boyovyi khortyng i pryntsy py formuvannia dukhovno-moralnoi vykhovanosti uchniv [Combat horting and principles of formation of spiritual and moral education of students]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 776–793. Irpin.
475. Kolos, M. A., Yeromenko, E. A., Sydorenko, O. M. (2020). Boyovyi khortyng: shvydkisno-sylova pidgotovka ta optymizatsia upravlinnia navchalno-trenavalnym protsesom [Combat horting: speed and strength training and optimization of training process management]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 493–502. Irpin.

476. Kukushkin, K. M., Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkoliariv u protsesi zaniat boyovym khortynhom* [Methods of military-patriotic education of schoolchildren in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 6–14. Irpin.
477. Kuzora, I. V., Yeromenko, E. A., Vekhtiev, V. V. (2020). *Viyskovo-patriotychna programa boyovogo khortynhu* [Military-patriotic program of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 840–852. Irpin.
478. Lyakhovets, O. O., Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotyzmu u ditei doshkilnogo viku* [Combat horting as a means of educating patriotism in preschool children]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 305–315. Irpin.
479. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng – kompleksna systema fizychnogo vykhovannia osobystosti* [Combat horting – a comprehensive system of physical education]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 403–422. Irpin.
480. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Ostapenko, O. I., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u metodytsi vdoskonalennia sylovykh yakosti sportsmeniv riznogo viku* [Combat horting in the method of improving the strength of athletes of different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 9* (pp. 214–222). Kyiv: Palyvoda A. V.
481. Mukhin, O. A., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib viyskovo-fizychnoi pidhotovky ta yavysheche boyovoi kultury ukraintsiiv* [Combat horting as a means of military physical training and a phenomenon of combat culture of Ukrainians]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 732–750. Irpin.
482. Orzhekhovska, V. M., Yeromenko, E. A., Mukhin, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng: rehlamentatsia i spriamovanist rukhovoï aktyvnosti sportsmeniv* [Combat horting: regulation and direction of motor activity of athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 652–667. Irpin.
483. Ostapenko, O. I., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia u starshoklasnykiv hotovnosti do viyskovoï sluzhby* [Combat horting as a means of forming high school students' readiness for military service]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 638–652. Irpin.
484. Ostapenko, O. I., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia v shkoliariv fizychnykh zdbnostei yak osnovy tverezogo sposobu zhyttia v maybutniy zhyttediyalnosti* [Combat horting as a means of forming physical abilities in schoolchildren as the basis of a sober lifestyle in future life]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 166–172). Kyiv: Palyvoda A. V.
485. Ostrianska, O. A., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni tvorchykh zdobutkiv peredovogo regionalnogo pedagogichnogo dosvidu formuvannia u starshykh doshkilnykiv sotsialno-komunikatyvnykh umin u teatralizovaniy diyalnosti z vykorystanniam khortyng-lialioik* [Combat horting in the implementation of creative achievements of advanced regional pedagogical experience in the formation of senior preschoolers' social and communicative skills in theatrical activities with the use of horting puppets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 173–186). Kyiv: Palyvoda A. V.
486. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Kolomoyets, H. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – fundamentalnyi oseredok voïnskykh tradytsiy ukrainskoi zemli* [Combat horting is a fundamental center of military traditions of the Ukrainian land]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 9* (pp. 105–115). Kyiv: Palyvoda A. V.
487. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V. (2020). *Metody profesiyno-prukladnoi fizychnoi pidhotovky studentiv i kursantiv pravookhoronnykh spepsianostei zasobamy boyovogo khortynhu* [Methods of professional and applied physical training of students and cadets of law enforcement specialties by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 462–477. Irpin.
488. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 34–45). Kyiv: Palyvoda A. V.
489. Petrochko, Zh. V. & Yeromenko, E. A. (2015). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukraintsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.
490. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2016). *Khortynh – shkola syly i chesti yunoho ukraintsia* [Horting – the school of strength and honor of young Ukrainian: methodical manual]. Kyiv: Palyvoda A. V.
491. Poltoratskyi, S. S., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni voïnskykh tradytsiy ukrainskoho narodu* [Combat horting in the implementation of military traditions of the Ukrainian people]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 538–550. Irpin.
492. Prsyazhnyiuk, S. I., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta problema aktyvnogo vidpochynku sportsmeniv u rizni vikovi periody* [Combat horting and the problem of active recreation of athletes at different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 8* (pp. 206–218). Kyiv: Palyvoda A. V.
493. Ramazanova, U. V., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak chynnyk spetsialno-fizychnoi pidhotovky spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting as a factor of special physical training

of law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 438–447. Irpin.

494. Rudei, D. Yu., Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u kompleksi vykhovnykh zasobiv sportsmeniv shkilnogo viku [Combat horting in the complex of educational tools for school-age athletes]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 334–343. Irpin.

495. Savchenko, A., Yeromenko, E. (2017). Combat horting – educational practice for young people. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 88–95). Kyiv: Palyvoda A. V.

496. Savchenko, A. (2017). Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.

497. Shapovalov, B. B., Yeromenko, E. A. (2020). Perspektyvy rozvytku boyovoho khortyngu yak zasobu pidhotovky viyskovosluzhbovtziv pravookhoronnykh orhaniv viyskovoї struktury do diy z ryzykom dlia zhyttia ta zdorovya [Prospects for the development of combat horting as a means of training military servicemen of military structures to act at risk to life and health]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 315–322. Irpin.

498. Stepura, T. M., Yeromenko, E. A., Butok, O. V. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia spetsyfichnykh psykhychnykh vlastyvostei spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting as a means of forming specific mental properties of law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 173–188. Irpin.

499. Sychov, S. O., Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng ta osoblyvosti optymizatsii upravlinnia atletychnym trenuvanniam u protsesi sportyvnoi diyalnosti [Combat horting and features of optimization of athletic training management in the process of sports activity]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 219–225). Kyiv: Palyvoda A. V.

500. Sydorenko, O. M., Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). Boyovyi khortyng i sotsialno-pedahohichni aspekty viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkoliariv [Combat horting and socio-pedagogical aspects of military-patriotic education of schoolchildren]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 603–620. Irpin.

501. Tishyn, A. V., Yeromenko, E. A. (2020). Zastosuvannia pryomiv boyovoho khortyngu pry vdoskonalenni navchannia u vyshchykh osvitynikh ustanovakh pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy [Application of combat horting techniques in improving training in higher educational institutions of law enforcement agencies of Ukraine]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 296–305. Irpin.

502. Tymchyk, M. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). Boyovyi khortyng i vykhovannia uchniv [Combat horting and education of students]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 575–593. Irpin.

503. Tymchyk, M., Yeromenko, E. (2014). Khortynh yak zasib vykhovannia napolehlyvosti u molodshykh shkoliariv [Horting as a means of educating persistence in primary schoolchildren]. In *Fizychne vykhovannia v ridnii shkoli*. Issue 1. Kyiv: Pedahohichna presa.

504. Yeriomenko, E.A. (2009). *Trenuvannia v hortynhu* [Training in Horting]. Kyiv.

505. Yeromenko, E. A. (2020). Aktualni napriamy taktychnoi pidhotovky v boyovomu khortyngu [Current areas of tactical training in combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 460 p. Irpin.

506. Yeromenko, E. A. (2020). Analiz rezultativ naukovoho doslidzhennia stanu vykhovanosti u studentiv fizychnoi kultury ta osnov zdorovya v protsesi zaniat boyovym khortynhom [Analysis of the results of scientific research on the state of education of students of physical culture and basics of health in the process of combat horting]. *Zb. nauk. prats Berdyanskoho derzh. ped. un-tu : pedagogichni nauky*. – Berdiansk : BDPU – Vyp. 2.

507. Yeromenko, E. A. (2020). Boyove korinnia i voinskyke pryznachennia boyovogo khortyngu [Combat roots and military purpose of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 793–812. Irpin.

508. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng. Navchalna programa dlia dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil [Combat horting. Curriculum for children and youth sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 146 p.

509. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng. Navchalna programa dlia shkil vyshchoi sportyvnoi maysternosti [Combat horting. Curriculum for schools of higher sportsmanship]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 154 p.

510. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng. Programa gurtkovykh zaniat dlia uchniv molodshoho shkilnogo viku [Combat horting. The program of group classes for primary school students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 91 p.

511. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng. Zbirnyk navchalnykh program [Combat horting. Collection of educational programs]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 245 p.

512. Yeromenko, E. A., Ilytskyi, I. R. (2020). Boyovyi khortyng: aspekty profilaktyky travm pid chas provedennia zmagani i trenuvan [Combat horting: aspects of injury prevention during competitions and training]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 322–334. Irpin.

513. Yeromenko, E. A., Shapovalov, B. B., Rudei, D. Yu., Grechanyi, O. M., Iyakhovets, O. O. (2020). Boyovyi khortyng: fiziologichni pokaznyky adaptatsii sportsmeniv do fizychnykh navantazhen [Combat horting: physiological

indicators of athletes' adaptation to physical activity]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 321–334. Irpin.

514. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng: kryminalistychni aspekty nezakonnoho obigu vognepalnoi zbroi v Ukraini [Combat horting: forensic aspects of illicit trafficking in firearms in Ukraine]. Tactics of handling weapons. Irpen. P. 37–41.

515. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng: vogueva pidhotovka spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting: fire training of law enforcement officers]. Tactics of handling weapons. Irpen. P. 32–36.

516. Yeromenko, E. A. (2019). Boyovyi khortyng – natsionalnyi brend Ukrainy u sviti [Combat Horting – national brand of Ukraine in the world]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 11 (pp. 29–54). Kyiv: Palyvoda A. V.

517. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng – systema vdoskonalennia osobystosti [Combat horting is a system of personality improvement]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 514 p. Kyiv: GS "NFBHU".

518. Yeromenko, E. A., Grechanyi, O. M. (2020). Boyovyi khortyng – vykhovna systema shkolariv Ukrainy [Combat horting is an educational system for schoolchildren in Ukraine]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 240–251. Irpin.

519. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng dlia studentiv [Combat horting for students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 70 p. Irpin.

520. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng dlia zdobuvachiv vyschoi osvity [Combat horting for higher education seekers]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 78 p. Irpin.

521. Yeromenko, E. A. (2019). Boyovyi khortyng i systema formuvannia fizychnoi hotovnosti sportsmeniv [Combat horting and the system of formation of physical fitness of athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "WHF". 441 p.

522. Yeromenko, E. A. (2019). Boyovyi khortyng na urotsi fsychnoi kultury. 5 klas [Combat horting in a physical education lesson. 5 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 117 p. GS "WHF".

523. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortynh u kompleksi naukovo-pedagogichnykh zasobiv vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv [Combat horting in the complex of scientific and pedagogical means of educating physical culture and basics of student health] Scientific notes: pedagogical sciences – Kropyvnytskyi : RVV CDPU im. V. Vynnychenka. – Vyp. 189.

524. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u programi pozaklasnykh zaniat dlia shkolariv 10–11 klasiv [Combat horting in the program of extracurricular activities for students of 10–11 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 112 p. Kyiv: GS "NFBHU".

525. Yeromenko, E. A., Vekhtev, V. V. (2020). Boyovyi khortyng u programi pozaaudytornykh zaniat iz zahalnofizychnoi pidgotovky, vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv [Combat horting in the program of extracurricular classes in general physical training, physical education and basics of student health]. Naukovi zapysky. Vyp. 190.

526. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u spetsializovanykh dytyacho-yunatskykh shkolakh olimpiyskoho rezervu [Combat horting in specialized children's and youth schools of the Olympic reserve]. Monograph: Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 215 p.

527. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u spetsializovanykh navchalnykh zakladakh sportyvnoho profilu [Combat horting in specialized sports schools]. Monograph: Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 221 p.

528. Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L. (2018). Boyovyi khortyng u systemi fizychnogo vykhovannia studentiv i kursantiv [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9 (pp. 52–60). Kyiv: Palyvoda A. V.

529. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi fizychnogo vykhovannia zdobuvachiv vyschoi osvity [Combat horting in the system of physical education of higher education seekers]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 249 p. Irpin.

530. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi profesiynoi pidhotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Combat horting in the system of professional training of law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 28–40. Irpin.

531. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi profesiynoho vdoskonalennia spivrobitnykiv organiv vnutrishnikh sprav [Combat horting in the system of professional development of law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 185–195. Irpin.

532. Yeromenko, E. A., Karasevych, S. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya uchnivskoi ta studentskoi molodi [Combat horting in the system of education of physical culture and basics of health of pupils and students]. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Vyp. 6 (126).

533. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng u systemi vyschoi osvity yak zasib vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv [Combat horting in the higher education system as a means of educating physical culture and the basics of student health]. Physical education: problems and prospects. Zhytomyr: Ruta. P. 255–270.

534. Yeromenko, E. A., Kuzora (2020). Boyovyi khortyng yak chynnyk formuvannia viyskovo-patriotychnykh zdibnostei, fizychnoi kultury ta osnov zdorovya uchnivskoi molodi [Combat horting as a factor in the formation of military-patriotic abilities, physical culture and the basics of student youth health]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K. : Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 8 (128) 20. – P. 61–69.
535. Yeromenko, E. A. (2018). Boyovyi khortyng yak efektyvnyi zasib viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkoliariv i studentiv [Combat horting as an effective means of military-patriotic education of schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu.* Issue 9 (pp. 32–41). Kyiv: Palyvoda A. V.
536. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng yak systema formuvannia gotovnosti spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv do diy v ekstremalnykh sytuatsiyakh [Combat horting as a system of forming the readiness of law enforcement officers to act in extreme situations]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 110–128. Irpin.
537. Yeromenko, E. A. (2017). Boyovyi khortyng yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv I kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh organiv [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu.* Issue 8 (pp. 19–33). Kyiv: Palyvoda A. V.
538. Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib viyskovo-patriotychnoho vykhovannia starshoklasnykiv [Combat horting as a means of military-patriotic education of high school students]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 273–287. Irpin.
539. Yeromenko, E. A., Poltoratskyi, S. S., Sulima, I. V., Marchenko, O. I. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib viyskovo-prykladnoi ta fizychnoi pidhotovky osobovoho skladu pidrozdiliv z protydii nezakonnomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy [Combat horting as a means of military-applied and physical training of personnel of units to combat illegal movement of goods in the areas of the joint forces operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonnomu peremishchenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku).* Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 43–58.
540. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib prykladnoi psykhofizychnoi pidhotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei vidomchykh zakladiv vyshchoi osvity [Combat horting as a means of applied psychophysical training of cadets of law enforcement specialties of departmental institutions of higher education]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 128–138. Irpin.
541. Yeromenko, E. A. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Combat horting as a means of educating physical culture and the basics of health of students of higher education institutions]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 215–225. Irpin.
542. Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotychnykh yakostei, fizychnoi kultury ta osnov zdorovya shkolyariv i studentiv [Combat horting as a means of educating patriotic qualities, physical culture and the basics of health of schoolchildren and students]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports).* Vyp. 5 (125). P. 71–80.
543. Yeromenko, E. A. (2013). *Characteristics of the curriculum for horting for children and youth / Modern educational process: essence and innovative potential: materials report. scientific-practical conf. Institute of Problems of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.* Ivano-Frankivsk: NAIR, Issue. 3. P. 391–394.
544. Yeromenko, E. (2019). *Combat horting and culture of athletes / E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу.* – 2019. – Вип. 11. – С. 94–102.
545. Yeromenko, E., & Kukushkin, K. (2020). *Combat horting as a means of education of patriotic qualities, physical culture and fundamentals of health schoolchildren and students. Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports), (5(125), 71-80.* [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).
546. Yeromenko E. A. (2020). *Combat horting in the complex of scientific and pedagogical means of education of physical culture and fundamentals of health of students. Academic Commentaries. Series: Pedagogical Sciences, (189), 120-128.* <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189>.
547. Yeromenko E., & Karasevych S. (2020). *Combat horting in the system of physical education and health fundamentals of schoolchildren and student youth. Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports), (6(126), 48-58.* [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).12](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).12).
548. Yeromenko, E. A. (2011). *Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 5–9. Variable module «Horting» / K.: Inst. of Innovation. technologies and content of education. 20 p.*
549. Yeromenko, E. A. (2011). *Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 5–9, 10–11. Variable module «Horting» / K.: Inst. of Innovation. technologies and content of education. 31 p.*
550. Yeromenko, E. A. (2011). *Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 10–11. Variable module «Horting» / K.: Inst. of Innovation. technologies and content of education. 15 p.*

551. Yeromenko, E. A. (2012). Curriculum on horting for out-of-school educational institutions / K.: IITZO Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine. p. 78.
552. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, circles) in horting for students of 1-4 grades of secondary schools / Ministry of Ukraine for Youth and Sports, Institute of Innovation technologies and content of education, [etc.]. - K. : DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine. p. 63.
553. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, clubs) in horting for students 5-9 grades of secondary schools / Ministry of Education and Science of Ukraine, Institute of Innovative Technologies and Content of Education, [etc.]. – K. : DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine, p. 79.
554. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, circles) in horting for 10–11 grades of secondary schools / Ministry of Education and Science of Ukraine, Institute of Innovative Technologies and Content of Education, [etc.]. - K. : DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine. p. 54.
555. Yeromenko, E. A. (2012). Curriculum on horting for out-of-school educational institutions / K.: IITZO Ministry of Education and Science, Ministry of Youth and Sports of Ukraine. 78 p.
556. Yeromenko, E. A. (2008). Declaration of horting in the world / Board of the Ministry of Ukraine in matters of family, youth and sports : Kyiv. 12 p.
557. Yeromenko, E. A. (2020). Dozuvannia trenuvalnykh navantazhen i provedennia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu dlia shkoliariv 8 klasiv [Dosing of training loads and carrying out of extracurricular employment on combat horting for schoolboys of 8 classes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 114 p. Kyiv: GS "NFBHU".
558. Yeromenko, E. A. (2020). Dozuvannia vprav ta organizatsia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu dlia shkoliariv 7 klasiv [Dosing of exercises and organization of extracurricular classes in combat horting for 7th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 113 p. Kyiv: GS "NFBHU".
559. Yeromenko, E. A. (2020). Dukhovni osnovy boyovogo khortyngu [Spiritual bases of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 812–827. Irpin.
560. Yeromenko, E. A. (2020). Dytyachyi gurtok z boyovogo khortyngu zakladu pozashkilnoi osvity ta prognozovanyi rezultat realizatsii programy zaniat [Children's circle on combat horting of out-of-school education institution and the expected result of the program implementation]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 146 p. Irpin.
561. Yeromenko, E. (2019). Education of physical culture and basic health among students in the process of Combat Horting training. Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University: Vol. 15. Issue 10 (118) (pp. 49-56). Kyiv: MP Dragomanov National Pedagogical University.
562. Yeromenko, E. (2020). Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting training / E. Yeromenko // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 533–537.
563. Yeromenko, E. (2020). Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting training / Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. Kyiv. P. 533–537.
564. Yeromenko, E. A. (2009). International horting rules / Kyiv: INGO «International Horting Federation». 85 p.
565. Yeromenko, E. A. (2018). Filosofia boyovogo khortyngu [Philosophy of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9 (pp. 82–104). Kyiv: Palyvoda A. V.
566. Yeromenko, E. A. (2020). Fiziologichni ta biokhimichni aspekty fizychnoi pidhotovky spivrobotnykiv politsii u protsesi zaniat boyovym khortyngom [Physiological and biochemical aspects of physical training of police officers in the process of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 225–240. Irpin.
567. Yeromenko, E. A. (2020). Fizychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortyngu [Physical training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 455 p.
568. Yeromenko, E. A. (2020). Fizychna pidhotovka ta metodyka rozvytku fizychnykh yakosti sportyveniv boyovogo khortyngu [Physical training and methods of development of physical qualities of combat horting athletes]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 394 p.
569. Yeromenko, E. A., Baburnych, S. A. (2020). Fizyчне samovdoskonalennia osobystosti pidlitkiv, yaki zaymayutsia boyovym khortyngom [Physical self-improvement of the personality of teenagers who are engaged in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 377–385. Irpin.
570. Yeromenko, E. A. (2019). Formuvannia fizychnoi kultury ta tsinnosti zdorovoho sposobu zhyttia studentskoi molodi yak peredumova sportyvnykh uspihiv u boyovomu khortyngu [Formation of physical culture and values of a healthy way of life of student's youth as a precondition of sports successes in fighting horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 11 (pp. 261–274). Kyiv: Palyvoda A. V.
571. Yeromenko, E. A. (2017). Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu [Formation of values of a healthy life of student's youth by means of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V. p. 440.
572. Yeromenko, E. A. (2019). Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu [Formation of values of healthy life of student youth by means of horting] : monograph. – Kyiv: Palyvoda A. V. p. 608.

573. Yeromenko, E. (2016). Formuvannia tsinnoctei zdorovoho zhyttia uchnivskoi ta studenskoj molodi na zaniattiakh khortynhom u navchalnykh zakladakh [Formation of values of healthy life of students and students at Horting classes in educational institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu: Issue 6* (pp. 115–123). Kyiv: Palyvoda A. V.
574. Yeromenko, E. A. (2020). Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia uchnivskoi ta studenskoj molodi zasobamy boyovogo khortynhu [Formation of a healthy lifestyle of pupils and students by means of combat horting]. Monograph. Palyvoda A. V. 585 p.
575. Yeromenko, E. A. (2020). Formy i metodyka vykladannia boyovogo khortynhu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 7 klasiv [Forms and methods of teaching combat horting in a physical education class for 7th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 137 p. Kyiv: GS "NFBHU".
576. Yeromenko, E. A., Kuzora, I. V., Tishyn, A. V., Yeromenko, V. E., Vekhtiev, V. V. (2020). Funktsii viyskovo-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi zasobamy boyovogo khortynhu [Functions of military-patriotic education of children and youth by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 750–765. Irpin.
577. Yeromenko, E. A. (2010). Horting. The curriculum for youth sports schools / E. A. Yeromenko. – K. Palyvoda, 2010. – 108 p.
578. Yeromenko, E. A. (2011). Horting. Working program and methodical plans of educational and training work for public organizations of physical culture and sports direction and sports clubs, groups of different forms of ownership / Ministry of Ukraine for Family, Youth and Sports, Ukrainian Horting Federation. Kyiv: NGO «Ukrainian Horting Federation». p. 40.
579. Yeromenko, E. A. (2012). Horting: curriculum of group (sectional) work for schoolchildren of 1–11 classes of secondary schools / Kyiv: Palyvoda A. V.
580. Yeromenko, E. A. (2012). Horting – philosophy of Ukrainian wrestler / Martial arts - the keys to perfection: a periodical. Kharkiv: Technology Center. 2012. № 6. P. 4–5.
581. Yeromenko, Eduard. (2019). Horting – the national brand of Ukraine in the world: the olympic perspective and methods for forming the values of healthy life. Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. Другої міжнар. наук.-практ. конф. до 10-річчя заснування хортингу, 23–24 березня 2019 р. / ред. кол.: Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. К. : Паливода А. В., 2019. С. 24–39.
582. Yeromenko, Eduard. (2019). Horting – the National Brand of Ukraine in the world: the Olympic perspective and methods for forming the values of healthy life / Eduard Yeromenko // *Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу* – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 175–197.
583. Yeromenko, E. A. (2014). Horting as a means of educating persistence in schoolchildren 6–7 years / E. A. Yeromenko // *Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanova. Series № 15. «Scientific and pedagogical problems of physical culture»*. Kyiv: MPU Publishing House. Dragomanova. Issue 3K (44) 14. P. 238–242.
584. Yeromenko, E. A. (2010). Khortynh. Navchalna prohrama dlia dytiacho yunatskykh sportyvnykh shkil [Horting. The curriculum for youth sports schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
585. Yeromenko, E. A. (2010). Khortynh. Prohrama dlia dytiacho yunatskykh sportyvnykh shkil, Kyiv: Palyvoda. 108 p.
586. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh. Programa sportyvnoi sektsii dlia studentiv i kursantiv zakladiv vyshchoi osvity [Horting. The program of the sports section for students and cadets of higher education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 48 p.
587. Yeromenko, E. A. (2014). Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
588. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh – systema ozdorovlennia uchnivskoi molodi [Horting is a system of rehabilitation of student youth]. Palyvoda A. V. 124 p.
589. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh – vykhovna systema osobystosti [Horting – the educational system of the individual]. Monograph. Ministry of Finance of Ukraine. Palyvoda A. V. 627 p.
590. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh dlia starshoklasnykiv [Horting for high school students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. Palyvoda A. V. 229 p.
591. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh u dytyacho-yunatskiy sportyvniy shkoli [Horting in children's and youth sports school]. Monograph: Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 144 p.
592. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh u dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkolakh ta spetsializovanykh navchalnykh zakladakh sportyvnoho profiliiu [Horting in children's and youth sports schools and specialized sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. 138 p. Irpin.
593. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh u shkolakh vyshchoi sportyvnoi maysternosti [Horting in schools of higher sportsmanship]. Monograph: Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 138 p.
594. Yeromenko, E. A. (2020). Khortynh u zakladakh vyschoi osvity [Horting in higher education institutions] : Tutorial. – Irpin : Publishing house of University of the State Fiscal Service of Ukraine. – p 654.

595. Yeromenko, E. A. (2020). Kompleksne vykorystannia potentsialu boyovoho khortynhu dlia zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh zovnishniioyi agresii [Comprehensive use of the potential of combat horting to ensure the national security of Ukraine in the face of external aggression]. Aktualni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky ta sproshchennia protsedur mizhnarodnoi torhivli : zb. tez IV nauk.-prakt. internet-konf. (m. Irpin – m. Khmelnytskyi, 25–31 travnia 2020 r.). Khmelnytskyi: Naukovo-doslidnyi tsentr mytnoi spravy, 2020. P. 18–23.
596. Yeromenko, E. A. (2018). Kontseptsiya rozvytku boyovogo khortynhu v Ukraini [The concept of combat horting development in Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 9 (pp. 71–81). Kyiv: Palyvoda A. V.
597. Yeromenko, E. A. (2020). Kvalifikatsiyna systema boyovoho khortynhu : monografia [Qualification system of combat horting: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovogo khortynhu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 155 p.
598. Yeromenko, E. A. (2019). Medyko-biologichni osnovy vplyvu boyovogo khortynhu na orhanizm liudyny [Medico-biological bases of influence of combat horting on a human body]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 11 (pp. 121–136). Kyiv: Palyvoda A. V.
599. Yeromenko, E. A. (2017). Medyko-biologichni ta morfofunktsionalni osoblyvosti boyovogo khortynhu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovia studentiv [Medico-biological and morphofunctional features of combat horting in the process of educating physical culture and basics of student health]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 8 (pp. 112–121). Kyiv: Palyvoda A. V.
600. Yeromenko, E. A. (2018). Medyko-fiziologichni chynnyky samokontrolyu za fizychnym navantazhenniam na trenuvanniakh z boyovogo khortynhu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury studentiv [Medical and physiological factors of self-control over physical activity during combat horting training in the process of educating students' physical culture]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 9 (pp. 127–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
601. Yeromenko, E. A. (2020). Metodologiya vykhovannia spetsialnykh fizychnykh yakosteï u boyovomu khortynhu [Methodology of education of special physical qualities in combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 456 p. Irpin.
602. Yeromenko, E. A. (2020). Metody i zmist trenuvalnykh navantazhen programy pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynhu dlia shkoliariv 6 klasiv [Methods and content of training loads of the program of extracurricular classes on combat horting for schoolchildren of 6 classes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 106 p. Kyiv: GS "NFBHU".
603. Yeromenko, E. A. (2020). Metodychne zabezpechennia navchalnoi programy z boyovogo khortynhu zakladiv pozashkilnoi osvity dlia yunioriv ta molodi 16–21 rik [Methodical support of the curriculum on combat horting of out-of-school education institutions for juniors and youth 16–21 years]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 166 p. Irpin.
604. Yeromenko, E. A. (2020). Metodychni plany navchalno-trenuvальноi roboty z boyovogo khortynhu [Methodical plans of educational and training work on combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 75 p.
605. Yeromenko, E. A. (2020). Metodychni rekomendatsii schodo provedennia zaniat z boyovogo khortynhu u zakladakh osvity [Methodical recommendations for conducting combat horting classes in educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 145 p. Irpin.
606. Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka pidvyshchennia navantazhen i provedennia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynhu dlia uchniv 9 klasiv [Methods of increasing the load and conducting extracurricular classes in combat horting for students of 9th grade]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 108 p. Kyiv: GS "NFBHU".
607. Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka planuvannia i provedennia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynhu dlia uchniv serednyoi shkoly 8–9 klasiv [Methods of planning and conducting extracurricular classes in combat horting for high school students in grades 8-9]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 114 p. Kyiv: GS "NFBHU".
608. Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka provedennia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynhu dlia uchniv molodshogo shkilnogo viku 3–4 klasiv [Methods of conducting extracurricular classes in combat horting for primary school students of 3-4 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 104 p. Kyiv: GS "NFBHU".
609. Yeromenko, E. A. (2020). Metodyka provedennia praktychnykh zaniat z boyovogo khortynhu na urotsi fizychnoi kultury [Methods of conducting practical classes in combat horting in a physical education class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 79 p. Irpin.
610. Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V., Butok, O. V., Kolchenko, A. P. (2020). Metodyka provedennia zaniat z boyovogo khortynhu dlia spivrobotnykiv pravoohoronnykh orhaniv [Methods of conducting combat horting classes for law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 273–288. Irpin.
611. Yeromenko, E. A. (2019). Metodyka provedennia zanyat z boyovogo khortynhu na urotsi fsychnoi kultury. 9 klas [Methods of conducting combat horting classes in physical education lesson. 9 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 118 p. GS "WHF".

612. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka provedennia zaniat z boyovogo khortyngu u zakladakh pozashkilnoi osvity dlia vykhovantsiv 10–11 roktiv* [Methods of conducting combat horting classes in out-of-school educational institutions for pupils aged 10–11]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 156 p. Irpin.
613. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vdoskonalennia spetsialnoi fizychnoi hotovnosti sportsmeniv boyovogo khortyngu* [Methods of improving the special physical fitness of combat horting athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 460 p. Irpin.
614. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka viyskovo-patriotychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortyngu* [Methods of military-patriotic education of combat horting athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 713–732. Irpin.
615. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovoho khortyngu* [Methods of teaching combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 890 p.
616. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gruschuk, V. L., Badiora, S. M. (2019). *Metodyka vykladannia boyovogo khortyngu dlia studentiv ta kursantiv zakladiv vyschoi osvity pravookhoronnoi spryamovanosti* [Methods of teaching combat horting for students and cadets of higher education institutions of law enforcement]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 11* (pp. 196–219). Kyiv: Palyvoda A. V.
617. Yeromenko, E. A. (2019). *Metodyka vykladannia boyovogo khortyngu na urotsi fszychnoi kultury. 7 klas* [Methods of teaching combat horting in a physical education lesson. 7 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 117 p. GS "WHF".
618. Yeromenko, E. A. (2019). *Metodyka vykladannia boyovogo khortyngu u zakladakh vyshchoi osvity* [Methods of teaching combat horting in higher education institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 11* (pp. 147–163). Kyiv: Palyvoda A. V.
619. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovogo khortyngu u zakladakh zahalnoi serednioi osvity* [Methods of teaching combat horting in general secondary education institutions]. Monograph. Palyvoda A. V. 318 p.
620. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovogo khortyngu u zakladakh osvity: monografia* [Methods of teaching combat horting in education institutions: monograph]. K. : Palyvoda A. V. – 302 p.
621. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia khortyngu u spetsializovanykh navchalnykh zakladakh sportyvnoho profilii* [Methods of teaching horting in specialized sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 138 p.
622. Yeromenko, E. A. (2020). *Misiya boyovogo khortyngu yak vydu sportu i boyovogo mystetstva* [The mission of martial arts as a sport and martial art]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 852–867. Irpin.
623. Yeromenko, E. A. (2009). *Mizhnarodna sportivna programa khortyngu* [The international sports program of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
624. Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Modernizatsia profesiyno-prykladnoi fizychnoi pidhotovky na osnovi boyovoho khortyngu* [Modernization of professional and applied physical training on the basis of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 287–296. Irpin.
625. Yeromenko, E. A. (2020). *Modeliuvannia protsesu viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkoliariv, yaki zaymayutsia boyovym khortynhom* [Modeling the process of military-patriotic education of schoolchildren engaged in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 620–638. Irpin.
626. Yeromenko, E. A. (2015). *Natsionalna dytiacho-yunatska viyskovo-sportyvna hra «Khortynh-patriot» yak forma natsionalno-patriotychnoho ta fizychnoho vykhovannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [National junior military sport game «Horting-patriot» as a form of national-patriotic and physical training of pupils in Ukrainian public schools]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu: Issue 4* (pp. 163–185). Kyiv: Palyvoda A. V.
627. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Natsionalno-patriotychno ta fizychno vykhovannia shkoliariv, studentiv i kursantiv zasobamy boyovogo khortyngu* [National-patriotic and physical education of schoolchildren, students and cadets by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 263–273. Irpin.
628. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Natsionalnyi profesiyno-prukladnyi vyd sportu Ukrainy – boyovyi khortyng* [The national professional and applied sport of Ukraine is combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 38–52. Irpin.
629. Yeromenko, E. A. (2018). *Navchalna prohrama fakultatyvu dlia uchniv starshykh klasiv «Boyovyi khortyng»* [Elective curriculum for high school students «Combat Horting»]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9* (pp. 178–189). Kyiv: Palyvoda A. V.
630. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoï (seksiynoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of «Horting» for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
631. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z boyovogo khortyngu dlia spetsializovanykh dytyachyo-yunatskykh shkil olimpiyskoho rezervu* [Combat Horting Training Program for Specialized Children's and Youth Schools of the Olympic Reserve]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 209 p.

632. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna prohrama z boyovogo khortynhu dlya uchniv 1–11 klasiv zakladiv zagalnoi serednyoi osvity [Combat horting curriculum for students of grades 1–11 of general secondary education institutions]: training manual.– Kyiv: Palyvoda A. V. – p. 280.
633. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z khortynghu dlia dytyachy-yunatskykh sportyvnykh shkil [Horting curriculum for children and youth sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 157 p.
634. Yeromenko, E. A. (2012). Navchalna prohrama z khortynhu dlia pozashkilnykh navchalnykh zakladiv [Curriculum on Horting for out-of-school educational institutions]. Kyiv [in Ukrainian].
635. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z khortynghu dlia shkil vyshchoi sportyvnoi maysternosti [Horting curriculum for schools of higher sportsmanship]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 162 p.
636. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z khortynghu dlia zakladiv vyschoi osvity [Horting curriculum for higher education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 58 p.
637. Yeromenko, E. A. (2012). Navchalna prohrama z fizychnoi kultury dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: khortynh [Training Program of Physical Culture for secondary schools: horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
638. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednioi osvity, 5–9 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortyngh» [Curriculum in physical culture for general secondary education, classes 5–9. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 69 p.
639. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednioi osvity, 5–9, 10–11 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortyngh» [Curriculum in physical culture for general secondary education, classes 5–9, 10–11. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 78 p.
640. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednioi osvity, 10–11 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortyngh» [Curriculum in physical culture for secondary schools, classes 10–11. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 62 p.
641. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalni normatyvy i programa vykladannia boyovogo khortynghu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 10 klasiv [Training standards and the program of teaching combat horting in a physical education class for 10th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 139 p. Kyiv: GS "NFBHU".
642. Yeromenko, E. A. (2015). Navchalno-trenavalna diialnist i samopidhotovka v policeyskomu hortynhu [Educational and training activities, selfpreparation in the police Horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriia i metodyka hortynhu. Issue 3 (pp. 113–123). Kyiv: Palyvoda A. V.
643. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalno-trevalni zavdannia programy z boyovogo khortynghu dlia vykhovantsiv 14–15 rokiv zakladiv pozashkilnoi osvity [Educational and training tasks of the combat horting program for pupils aged 14–15 of out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 155 p. Irpin.
644. Yeromenko, E. A. (2020). Navchalnyi material programy z boyovogo khortynghu zakladiv pozashkilnoi osvity dlia yunioriv 16–17 rokiv [Educational material of the program on combat horting of out-of-school educational institutions for juniors aged 16–17]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 155 p. Irpin.
645. Yeromenko, E. A. (2020). Naukove obgruntuvannia psykholoho-pedagogichnykh vymoh vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zanyat boyovym khortynhom [Scientific substantiation of psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and bases of health of students in the course of employment by fighting horting]. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K. : Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University.
646. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia dytyachoho gurtka z boyovogo khortynghu u zakladakh pozashkilnoi osvity dlia vykhovantsiv 5–7 rokiv [Organization of a children's circle on combat horting in out-of-school educational institutions for pupils of 5–7 years]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 158 p. Irpin.
647. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). Optyimizatsia funktsionalnoi pidhotovky kursantiv ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv za metodykamy boyovogo khortynghu [Optimization of functional training of cadets and law enforcement officers according to the methods of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 62–80. Irpin.
648. Yeromenko, E. A. (2019). Organizatsia i provedennia zanyat z boyovogo khortynghu na urotsi fszychnoi kultury. 11 klas [Organization and holding of combat horting classes in physical education lesson. 11 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 119 p. GS "WHF".
649. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia navchalno-trevalnoi diyalnosti z boyovogo khortynghu u sportyvnomu klubi [Organization of educational and training activities in combat horting in a sports club]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 85 p. Irpin.
650. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia navchalno-vykhovnoi roboty pedagoga z boyovogo khortynghu u zakladi pozashkilnoi osvity [Organization of educational work of a teacher of combat horting in an out-of-school education institution]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 204 p. Irpin.
651. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynghu dlia uchniv molodshogo shkilnogo viku 1–2 klasiv [Organization of extracurricular classes in combat horting for primary school students of 1-2 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 94 p. Kyiv: GS "NFBHU".

652. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia sportyvnoi sektsii z boyovogo khortynghu u zakladi vyschoi osvity [Organization of a sports section on combat horting in a higher education institution]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 107 p. Irpin.
653. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia trenuvalnoi diyalnosti z boyovoho khortynghu [Organization of training activities in combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 262 p.
654. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia zaniat i metodyka vykladannia boyovogo khortynghu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 9 klasiv [Organization of classes and methods of teaching combat horting in a physical education class for 9th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 138 p. Kyiv: GS "NFBHU".
655. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia zaniat ta osnovy vykladannia boyovogo khortynghu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 11 klasiv [Organization of classes and basics of teaching combat horting in a physical education class for 11th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 139 p. Kyiv: GS "NFBHU".
656. Yeromenko, E. A. (2019). Organizatsia zanyat z boyovogo khortynghu na urotsi fsychnoi kultury. 10 klas [Organization of combat horting classes in physical education lesson. 10 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 119 p. GS "WHF".
657. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia zaniat z boyovoho khortynghu, taktychnoi, vohnevoi ta fizychnoi pidhotovky spivrobitnykiv organiv vnutrishnikh sprav [Organization of classes on combat horting, tactical, fire and physical training of law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 415–427. Irpin.
658. Yeromenko, E. A. (2020). Organizatsia zaniat z fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortynghu dlia shkoliariv 10–11 klasiv [Organization of physical education classes with elements of combat horting for students of 10–11 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 70 p. Irpin.
659. Yeromenko, E. A. (2020). Osnovni pryntsypy provedennia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortynghu dlia shkoliariv 11 klasiv [Basic principles of extracurricular combat horting classes for 11th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 94 p. Kyiv: GS "NFBHU".
660. Yeromenko, E. A. (2018). Osnovopolozhni pryntsypy boyovogo khortynghu [Basic principles of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortynghu. Issue 9 (pp. 22–31). Kyiv: Palyvoda A. V.
661. Yeromenko, E. A. (2020). Osnovy boyovogo khortynghu [Basics of combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 495 p. Kyiv: GS "NFBHU".
662. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bondarchuk, V. V. (2020). Osnovy funktsionalnoi pidhotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv zasobamy boyovogo khortynghu [Fundamentals of functional training of law enforcement officers by means of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 357–373. Irpin.
663. Yeromenko, E. A. (2020). Osnovy khortynghu [Basics of horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 482 p. Kyiv: GS "NFBHU".
664. Yeromenko, E. A. (2020). Osnovy provedennia navchalnykh zaniat z boyovogo khortynghu na urokakh fizychnoi kultury dlia uchniv 6–7 klasiv [Basics of conducting training sessions on combat horting in physical education lessons for students of 6–7 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 62 p. Irpin.
665. Yeromenko, E. A. (2020). Osnovy voinskoho zvychayu ta filosofske pidhruntia boyovogo khortynghu [Fundamentals of military custom and philosophical basis of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 514–538. Irpin.
666. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti bazovoi psykholohichnoi pidhotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv zasobamy boyovogo khortynghu [Features of basic psychological training of law enforcement officers by means of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 139–155. Irpin.
667. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti fizychnoi i psykholohichnoi pidgotovky ta formuvannia profesiynykh yakosti kursantiv I pratsivnykiv pravookhoronnykh organiv zasobamy boyovoho khortynghu [Features of physical and psychological training and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers by means of combat horting]. Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 39–42.
668. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti provedennia gurtkovykh zaniat z boyovogo khortynghu dlia ditei u zakladakh pozashkilnoi osvity [Peculiarities of conducting group classes in combat horting for children in out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 142 p. Irpin.
669. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti provedennia uroku fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortynghu dlia uchniv 7–8 klasiv [Features of conducting a physical education lesson with elements of combat horting for students of 7–8 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 69 p. Irpin.
670. Yeromenko, E. A. (2020). Osoblyvosti samovykhovannia v boyovomu khortynghu [Features of self-education in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 40–55. Irpin.
671. Yeromenko, E. A., Kuzora, I. V., Tishyn, A. V., Yeromenko, V. E., Vekhtiev, V. V. (2020). Osoblyvosti viyskovo-patriotychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortynghu u zakladakh zahalnoi serednioi osvity [Peculiarities of military-patriotic education of combat horting athletes in general secondary education institutions]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 682–695. Irpin.

672. Yeromenko, E. A. (2020). Ozdorovchyi khortyng i metodyka vykladannia [Wellness horting and teaching methods]. Ministry of Finance of Ukraine. Palyvoda A. V. 323 p.
673. Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A. (2013). Perspektyvnist i nastupnist u realizatsii zmistu z osnov zdorovoho sposobu zhyttia starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv (na prykladi programy «Khortyng dlia zdorovya, napolehlyvosti, zlagody dytyny») [Perspectives and continuity in the implementation of the content on the basics of a healthy lifestyle of older preschoolers and younger students (on the example of the program «Horting for health, perseverance, consent of the child»)]. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 13 (40). – P. 88–98.
674. Yeromenko, E. A. (2020). Pidhotovka sportsmeniv boyovoho khortyngu [Training of combat horting athletes]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 55–63. Irpin.
675. Yeromenko, E. A. (2020). Pidvyschennia spetsialnoi fizychnoi pidgotovlenosti sportsmeniv boyovoho khortyngu [Improving the special physical fitness of combat horting athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 434 p. Irpin.
676. Yeromenko, E. A. (2020). Pidvyschennia taktychnoi pidgotovlenosti sportsmeniv u systemi boyovoho khortyngu [Improving the tactical training of athletes in the system of combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 456 p. Irpin.
677. Yeromenko, E. A. (2020). Planuvannia ta organizatsia pozaklasnykh zaniat z boyovoho khortyngu dlia uchniv serednyogo shkilnogo viku 7–8 klasiv [Planning and organization of extracurricular classes in combat horting for middle school students of 7-8 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 111 p. Kyiv: GS "NFBHU".
678. Yeromenko, E. A. (2020). Pokaznyky zahalnoi fizychnoi hotovnosti sportsmeniv boyovoho khortyngu [Indicators of general physical fitness of combat horting athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 292 p. Irpin.
679. Yeromenko, E. A. (2020). Ponyattia fizychnoi kultury osobystosti u systemi boyovoho khortyngu [The concept of physical culture of the individual in the system of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 157–171. Irpin.
680. Yeromenko, E. A. (2018). Poyasna systema ta pidvyschennia kvalifikatsii sportsmeniv boyovoho khortyngu [Belt system and advanced training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9 (pp. 200–213). Kyiv: Palyvoda A. V.
681. Yeromenko, E. A. (2013). Praktychnyi material programy khortynhu dlia vykhovannia napoleglyvosti u ditei 6–7 rokiv [Practical material of the horting program for education of persistence at children of 6-7 years]. Actual problems of physical culture and sports (IV scientific direction: health problems of different segments of the population): coll. Science. against DNDIFKiS. K. 2013. № 28 (3).
682. Yeromenko, E. A. (2020). Pravomirnist zastosuvannia sluzhbovo-prykladnykh pryomiv fizychnoho vplyvu systemy boyovoho khortyngu v ekstremalnykh umovakh sotsialnogo kharakteru u mezhakh neobkhdnoi samooborony [The legitimacy of the use of service-applied methods of physical influence of the combat horting system in extreme social conditions within the necessary self-defense]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 95–110. Irpin.
683. Yeromenko, E. A. (2020). Programa dytyachogo gurtka z boyovoho khortyngu dlia vykhovantsiv 8–9 rokiv zakladiv pozashkilnoi osvity [The program of the children's club on combat horting for pupils of 8-9 years of out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 154 p. Irpin.
684. Yeromenko, E. A. (2020). Programa navchalno-trenavalnoi roboty z boyovoho khortyngu zakladiv pozashkilnoi osvity dlia molodi 18–21 rik [The program of educational and training work on combat horting of out-of-school education institutions for young people aged 18–21]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 158 p. Irpin.
685. Yeromenko, E. A. (2020). Programa navchalno-trevalnykh zanyat z boyovoho khortyngu dlia dytyachykh sportyvnykh sektiiv [Program of training sessions on combat horting for children's sports sections]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 72 p.
686. Yeromenko, E. A. (2020). Programa navchalno-trevalnykh zaniat z khortyngu dlia dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil [Horting training program for children and youth sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 146 p.
687. Yeromenko, E. A. (2020). Programa navchalno-trevalnykh zaniat z khortyngu dlia shkil vyshchoi sportyvnoi maysternosti [Horting training program for schools of higher sportsmanship]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 137 p.
688. Yeromenko, E. A. (2020). Programa navchalno-trevalnykh zaniat z khortyngu dlia spetsializovanykh dytyacho-yunatskykh shkil olimpiyskoho rezervu [Horting training program for specialized children's and youth schools of the Olympic reserve]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 135 p.
689. Yeromenko, E. A. (2020). Programa osnovnogo rivnia navchannia z boyovoho khortyngu dlia vykhovantsiv 8–15 rokiv zakladiv pozashkilnoi osvity [The program of the basic level of training in combat horting for pupils of 8–15 years of out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 177 p. Irpin.
690. Yeromenko, E. A. (2020). Programa pochatkovogo rivnia drugogo roku navchannia z boyovoho khortyngu dlia vykhovantsiv 6–7 rokiv zakladiv pozashkilnoi osvity [The program of the initial level of the second year of training in

combat horting for pupils of 6–7 years of out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 153 p. Irpin.

691. Yeromenko, E. A. (2020). Programa pochatkovogo rivnia navchannia pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu dlia shkoliariv 1 klasiv [The program of the initial level of training of extracurricular classes on combat horting for schoolchildren of 1 classes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 87 p. Kyiv: GS "NFBHU".

692. Yeromenko, E. A. (2020). Programa pochatkovogo rivnia navchannia z boyovogo khortyngu u zakladakh pozashkilnoi osvity dlia ditei 5 rokiv [The program of the initial level of training in combat horting in out-of-school educational institutions for children of 5 years]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 152 p. Irpin.

693. Yeromenko, E. A. (2020). Programa pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu pochatkovogo rivnia navchannia dlia shkoliariv 2 klasiv [The program of extracurricular classes on combat horting of the initial level of training for students of 2 classes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 101 p. Kyiv: GS "NFBHU".

694. Yeromenko, E. A. (2020). Programa samostiynykh zaniat boyovym khortyngom dlia vykhovantsiv zakladiv pozashkilnoi osvity [The program of independent classes in combat horting for pupils of out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 145 p. Irpin.

695. Yeromenko, E. A. (2020). Programa vykladannia boyovogo khortyngu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 5 klasiv [The program of teaching combat horting in a physical education class for 5th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 137 p. Kyiv: GS "NFBHU".

696. Yeromenko, E. A. (2020). Programa z boyovogo khortyngu dlia spetsializovanykh navchalnykh zakladiv sportyvnoho profilu [Combat horting program for specialized sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 212 p.

697. Yeromenko, E. A. (2020). Programa zaniat z khortyngu dlia spetsializovanykh navchalnykh zakladiv sportyvnoho profilu [Horting program for specialized sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 142 p.

698. Yeromenko, E. A. (2020). Programnyi material dlia provedennia urokiv fizychnoi kultury za metodykoyu boyovogo khortyngu z uchniamy 9–10 klasiv [Program material for physical education lessons according to the method of combat horting with students of 9–10 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 66 p. Irpin.

699. Yeromenko, E. A. (2020). Provedennia urokiv fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortyngu dlia uchniv 5–6 klasiv [Conducting physical education lessons with elements of combat horting for students of 5–6 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 62 p. Irpin.

700. Yeromenko, E. A. (2019). Provedennia zanyat z boyovogo khortyngu na urotsi fszychnoi kultury. 8 klas [Conducting combat horting classes in a physical education lesson. 8 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 118 p. GS "WHF".

701. Yeromenko, E. A. (2020). Pryntsypy organizatsii pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu dlia shkoliariv 10 klasiv [Principles of organizing extracurricular classes in combat horting for students of 10th grade]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 88 p. Kyiv: GS "NFBHU".

702. Yeromenko, E. A. (2009). Pryntsypy vykonannia y metodyka vyvchennia bazovykh tekhnichnykh elementiv khortynhu [Principles of implementation and methodology of teaching the basic technical elements of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.

703. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). Pryntsypy zastosuvannia prukladnykh pryomiv boyovogo khortyngu spivrobotnykamy pravookhoronnykh orhaniv [Principles of application of applied methods of combat horting by law enforcement officers]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 254–263. Irpin.

704. Yeromenko, E. A. (2020). Psykhichni protsesy v boyovomu khortyngu [Mental processes in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 63–72. Irpin.

705. Yeromenko, E. A. (2020). Psykhologia boyovogo khortyngu [Psychology of combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 164 p. Kyiv: GS "NFBHU".

706. Yeromenko, E. A. (2020). Psykhologichna pidhotovka sportsmena boyovoho khortyngu [Psychological training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 159 p.

707. Yeromenko, E. A. (2020). Psykhologichne zabezpechennia vysokykh sportyvnykh dosiagnen u boyovomu khortyngu [Psychological support of high sports achievements in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 171–185. Irpin.

708. Yeromenko, E. A. (2020). Robocha programa fizkulturno-ozdorovchykh zanyat z boyovogo khortyngu dlia ditei [Working program of physical culture and health classes on combat horting for children]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 67 p.

709. Yeromenko, E. A. (2020). Robocha programa fizkulturno-ozdorovchykh zanyat z boyovogo khortyngu dlia riznykh grup naseleennia [Working program of physical culture and health-improving classes on combat horting for different groups of the population]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 59 p.

710. Yeromenko, E. A. (2020). Robocha programa navchalno-trenavalnykh zanyat z boyovogo khortyngu [Working program of training sessions on combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 84 p.

711. Yeromenko, E. A. (2020). Rozvytok boyovogo khortyngu v pozashkilniy osviti [Development of combat horting in out-of-school education]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 537 p. Irpin.

712. Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Borovets, N. O., Butok, O. V., Derkach, O. V. (2020). Rozvytok fizychnykh yakosti spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv u protsesi zaniat boyovym khortynгом [Development of physical qualities of law enforcement officers in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 306–321. Irpin.*
713. Yeromenko, E. A. (2020). Samozakhyst yak osnova boyovogo khortynгу [Self-defense as the basis of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 214–226. Irpin.*
714. Yeromenko, E. (2020). Scientific substantiation of the psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and fundamentals of students' health in the process of combat horting. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports), (3(123), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).*
715. Yeromenko, E. (2020). Scientific substantiation of the psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and fundamentals of students' health in the process of combat horting. ... *Dragomanov University. Series 15. Scientific and ...*
716. Yeromenko, E. (2019). Significance of physical culture values and basic health for students and cadets engaged in Combat Horting. *Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University: Vol. 15. Issue 11 (119) (pp. 71-79). Kyiv:MP Dragomanov National Pedagogical University.*
717. Yeromenko, E. A. (2020). Sportyvne trenuvannia v boyovomu khortynгу [Sports training in combat horting]. *Ministry of Education and Science of Ukraine. 141 p. Irpin.*
718. Yeromenko, E. A. (2019). Statut Mizhnarodnoi hromadskoi organizatsii "Mizhnarodna Federatsia Khortynгу" [Charter of the International Non-Governmental Organization "International Horting Federation"]. *Ministry of Justice of Ukraine (July 6, 2009). Kyiv. 25 p.*
719. Yeromenko, E. A. (2019). Statut Vseukrainskoi hromadskoi organizatsii "Ukrainska Federatsia Khortynгу" [Charter of the All-Ukrainian public organization "Ukrainian Horting Federation"]. *Ministry of Justice of Ukraine (March 25, 2009). Kyiv. 25 p.*
720. Yeromenko, E. A. (2020). Strategichne upravlinnia rozvytkov boyovogo khortynгу v Ukraini [Strategic management of combat horting development in Ukraine]. *Ministry of Education and Science of Ukraine. 141 p. Kyiv: GS "NFBHU".*
721. Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Sulima, I. V., Yeromenko, V. E. (2017). Sylova pidgotovka shkoliariv 14–17 rokiv na urokakh fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortynгу [Strength training of schoolchildren aged 14–17 in physical education lessons with elements of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynгу. Issue 8 (pp. 158–165). Kyiv: Palyvoda A. V.*
722. Yeromenko, E. A. (2020). Systema fizychnoho vykhovannia osobystosti v boyovomu khortynгу [The system of physical education of the individual in combat horting]. *Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 461 p.*
723. Yeromenko, E. A. (2017). Systema fizychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortynгу [The system of physical education of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynгу. Issue 8 (pp. 187–205). Kyiv: Palyvoda A. V.*
724. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Paranytsia, S. P. (2020). Systema fizychnoho vykhovannia studentiv i kursantiv za prohramoyu boyovogo khortynгу [The system of physical education of students and cadets according to the program of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 373–384. Irpin.*
725. Yeromenko, E. A. (2020). Taktychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynгу [Tactical training of a combat horting athlete]. *Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 455 p.*
726. Yeromenko, E. A. (2020). Taktyka boyovogo khortynгу [Combat horting tactics]. *Ministry of Education and Science of Ukraine. 462 p. Irpin.*
727. Yeromenko, E. A. (2020). Taktyka i strategiya boyovogo khortynгу [Tactics and strategy of combat horting]. *Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. 464 p. Irpin.*
728. Yeromenko, E. A. (2020). Taktyka povodzhennia zi zbroyeyu za metodykoyu boyovogo khortynгу [Tactics of handling weapons according to the method of combat horting]. *Tactics of weapons handling (November 6, 2020): Ministry of Finance of Ukraine. Irpin. P. 27–31.*
729. Yeromenko, E. A. (2020). Tekhnichna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynгу [Technical training of a combat horting athlete]. *Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 652 p.*
730. Yeromenko, E. A. (2020). Tekhnika boyovogo khortynгу [Combat horting technique]. *Ministry of Education and Science of Ukraine. 653 p. Irpin.*
731. Yeromenko, E. A. (2020). Tekhnologiya navchalno-trenavalnoi roboty pedagoga u systemi boyovogo khortynгу [Technology of educational and training work of a teacher in the system of combat horting]. *Ministry of Education and Science of Ukraine. 269 p. Irpin.*
732. Yeromenko, E. A. (2020). Teoretychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynгу [Theoretical training of a combat horting athlete]. *Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 490 p.*

733. Yeromenko, E. A. (2020). Teoretyko-metodychni osnovy vykladannia khortyngu u zakladakh vyschoi osvity [Theoretical and methodological bases of teaching horting in higher education institutions]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 690 p.
734. Yeromenko, E. A. (2014). Teoriya i metodyka khortyngu [Theory and Methods of Horting]. – Kyiv: Palyvoda A. V. p. 450.
735. Yeromenko, E. A. (2020). Teoriya i praktyka fizychnoi pidhotovky sportsmeniv boyovogo khortyngu [Theory and practice of physical training of combat horting athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 393 p. Irpin.
736. Yeromenko, E. A. (2020). Trenuvanni zavdannia program z boyovogo khortyngu dlia vykhovantsiv 12–13 rokiv zakladiv pozashkilnoi osvity [Training tasks of the combat horting program for pupils of 12–13 years of out-of-school educational institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 155 p. Irpin.
737. Yeromenko, E. A. (2019). Trenuvannia sportsmeniv boyovogo khortyngu na etapi pidhotovky do golovnykh zmahaniy [Training of combat horting athletes at the stage of preparation for the main competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 11 (pp. 251–260). Kyiv: Palyvoda A. V.
738. Yeromenko, E. A. (2009). Trenuvannia v khortynhu [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
739. Yeromenko, E. A. (2014). Viiskovo-patriotychna prohrama ta prykladnui khortunh [Military-patriotic program and applied Horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka horytnhu. Issue 1 (pp. 10–19). Kyiv: Palyvoda.
740. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). Upravlinnia i kontrol u protsesi zaniat boyovym khortyngom kursantiv pravookhoronnykh spriamovanosti [Management and control in the process of combat horting of law enforcement cadets]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 422–438. Irpin.
741. Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). Viiskovo-patriotychne vykhovannia starshoklasnykiv zasobamy boyovogo khortyngu : monografia [Military-patriotic education of high school students by means of combat horting: monograph]. K. : Palyvoda A. V., 2020. 1110 p.
742. Yeromenko, E. A. (2013). Vospitanie nastoychivosti u detei 6–7 let v protsesse zaniatykh khortyngom [Education of persistence in children of 6–7 years in the process of horting] Siberian Pedagogical Journal: scientific periodical. Novosibirsk. № 6. P. 209–213.
743. Yeromenko, E., Chybisov, V., Hovorukha, O., & Reiderman, Yu. (2015). Vplyv zdorovia na biomekhanichni pokaznyky sertsia sportsmeniv vyshchoi kvalifikatsii za rezultatamy danykh ekhokardiohrafii [The impact on health indicators biomechanical heart sportsmen of high qualification on the results of echocardiography data]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka horytnhu. Issue 4 (pp. 92–103). Kyiv: Palyvoda A. V.
744. Yeromenko, E. A. (2020). Vprovadzhennia boyovogo khortyngu u systemu spetsializovanykh navchalnykh zakladiv sportyvnoho profilu [Introduction of combat horting in the system of specialized educational institutions of sports profile]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 216 p. Irpin.
745. Yeromenko, E. A. (2020). Vprovadzhennia boyovogo khortyngu u systemu zakladiv pozashkilnoi osvity [Introduction of combat horting in the system of out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 539 p. Irpin.
746. Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). Vprovadzhennia navchalnoi dystsypliny «Boyovy khortyng» u system osvity Ukrainy [Introduction of the discipline "Combat Horting" in the education system of Ukraine]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 101–126. Irpin.
747. Yeromenko, E. A. (2017). Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u sprianni rozvytku boyovogo khortyngu [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8 (pp. 56–79). Kyiv: Palyvoda A. V.
748. Yeromenko, E. A. (2019). Vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zaniat boyovym horytnhom [Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting] Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University, 2019. – Issue. 10 (118) 19. – P. 49–56.
749. Yeromenko, E., A. (2016). Vykhovannia napolehlyvosti u shkoliariv 6–7 rokiv u protsesi zaniat horytnhom [Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training]. (PhD abstract dissertation, Kyiv).
750. Yeromenko, E. A. (2016). Vykhovannia napolehlyvosti u shkoliariv 6–7 rokiv u protsesi zaniat horytnhom [Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training]. (PhD dissertation, Kyiv).
751. Yeromenko, E. A. (2020). Vykhovannia voliovykh yakosti osobystosti u protsesi zaniat boyovym khortyngom [Education of strong-willed qualities of personality in the process of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 138–157. Irpin.
752. Yeromenko, E. A. (2018). Vykhovna systema boyovogo khortyngu [Educational system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9 (pp. 161–177). Kyiv: Palyvoda A. V.
753. Yeromenko, E. A. (2020). Vykhovnyi potentsial boyovoho khortyngu [Educational potential of combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 360 p.

754. Yeromenko, E. A. (2017). Vykhovnyi potentsial ta filosofska osnova boyovogo khortyngu [Educational potential and philosophical basis of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 147–157). Kyiv: Palyvoda A. V.
755. Yeromenko, E. A. (2019). Vykladannia boyovogo khortyngu na urotsi fsychnoi kultury. 6 klas [Teaching combat horting in a physical education lesson. 6 class]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 118 p. GS "WHF".
756. Yeromenko, E. A. (2020). Vykladannia khortyngu u spetsializovanykh dytyacho-yunatskykh shkolakh olimpiyskoho rezervu [Teaching horting in specialized children's and youth schools of the Olympic reserve]. Monograph: Ministry of Youth and Sports of Ukraine. GS "NFBHU". 142 p.
757. Yeromenko, E. A. (2020). Vykorystannia elementiv tekhniky boyovogo khortyngu na urotsi fizychnoi kultury v shkoli [The use of elements of combat horting technique in a physical education class at school]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 85 p. Irpin.
758. Yeromenko, E. A. (2020). Vymogy programy pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu dlia shkoliariv 3 klasiv [Requirements of the program of extracurricular classes in combat horting for students of 3rd grade]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 103 p. Kyiv: GS "NFBHU".
759. Yeromenko, E. A. (2019). Vytoky ta istoria rozvytku boyovogo khortyngu v Ukraini i za kordonom [Origins and history of combat horting in Ukraine and abroad]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 11 (pp. 55–70). Kyiv: Palyvoda A. V.
760. Yeromenko, E. A. (2009). Working program of training sessions on horting / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 49 p.
761. Yeromenko, E. A. (2009). Working program of physical culture and health classes in horting / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 23 p.
762. Yeromenko, E. A. (2009). Working program of physical culture and health classes in horting for children / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 32 p.
763. Yeromenko, E. A. (2019). Zabezpechennia navchalno-trevalnoho protsesu z boyovogo khortyngu dlia ditei [Providing a training process for combat horting for children]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "WHF". 116 p.
764. Yeromenko, E. A. (2020). Zagalna programa praktychnykh zaniat zi spetsialnoi fizychnoi pidhotovky sportsmeniv boyovogo khortyngu [General program of practical classes on special physical training of combat horting athletes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 467 p. Irpin.
765. Yeromenko, E. A. (2016). Zasady formuvannya tsinnostei zdorovogo zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy khortyngu [Principles of forming the values of a healthy life of pupils and students by means of horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University*. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (80) 16. P. 38–44.
766. Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A. (2013). Zasoby formuvannya mizhosobystisnoi zlagody u vykhovantsiv 5–6 rokiv u protsesi zanyat khortyngom [Means of forming interpersonal harmony in pupils 5-6 years old in the process of horting]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University*. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 14 (41) 13. – P. 54–61.
767. Yeromenko, E. A. (2020). Zasoby trenuvannia v boyovomu khortyngu [Means of training in combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 267 p. Kyiv: GS "NFBHU".
768. Yeromenko, E. A. (2020). Zastosuvannia elementiv boyovogo khortyngu na urokakh fizychnoi kultury dlia shkoliariv 8–9 klasiv [Application of elements of combat horting in physical education lessons for students of 8–9 grades]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 64 p. Irpin.
769. Yeromenko, E. A. (2020). Zastosuvannia spivrobotnykamy politsii pryomiv boyovogo khortyngu pry zatrymanni zlochyntsv [The use of combat horting techniques by police officers when apprehending criminals]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 477–493. Irpin.
770. Yeromenko, E. A. (2020). Zavdannia i prognozovanyi rezultat realizatsii navchalnoi programy z boyovogo khortyngu dlia zakladiv pozashkilnoi osvity [Tasks and projected result of the combat horting training program for out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 210 p. Irpin.
771. Yeromenko, E. A. (2020). Zavdannia programy pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu osnovnogo rivnia navchannia dlia shkoliariv 4 klasiv [Tasks of the program of extracurricular classes on combat horting of the basic level of training for pupils of 4 classes]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 108 p. Kyiv: GS "NFBHU".
772. Yeromenko, E. A. (2020). Zbirnyk navchalnykh program z khortyngu [Collection of training programs on horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 237 p.
773. Yeromenko, E. A. (2020). Zmist i metodyka provedennia zaniat z boyovogo khortyngu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 6 klasiv [Content and methods of conducting combat horting classes in a physical education class for 6th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 138 p. Kyiv: GS "NFBHU".

774. Yeromenko, E. A. (2020). Zmist, formy i metody provedennia zaniat z boyovogo khortyngu na urotsi fizychnoi kultury dlia uchniv 8 klasiv [Content, forms and methods of conducting combat horting classes in a physical education class for 8th grade students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 138 p. Kyiv: GS "NFBHU".

775. Yeromenko, E. A. (2020). Zmist programy pozaklasnykh zaniat z boyovogo khortyngu osnovnogo rivnia navchannia dlia shkoliariv 5 klasiv [The content of the program of extracurricular classes in combat horting of the basic level of education for students of 5th grade]. Ministry of Education and Science of Ukraine. 111 p. Kyiv: GS "NFBHU".

776. Yeromenko, E. A. (2019). Znachymist tsinnosti fizychnoi kultury ta osnov zdorovya dlya shkolyariv i kursantiv, yaki zaymayutsia boyovym hortynhom [Importance of values of physical culture and bases of health for schoolboys and cadets who are engaged in combat horting] Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University, 2019. – Issue. 11 (119) 19. – P. 71–79.

777. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2019). Medychne obslugovuvannia sportyvnykh zmahan z boyovogo khortyngu ta medyko-pedagogichniy kontrol za stanom zdorovya uchasnykiv [Medical service of sports competitions in combat horting and medical and pedagogical control over the state of health of participants]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 11 (pp. 232–250). Kyiv: Palyvoda A. V.

778. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A., Ilnytskyi, I. R., Kibliitskyi, R. V., Karasevych, S. A. (2020). Medychni i fiziologichni pokaznyky samokontroliu studentiv u protsesi trenuvannia z boyovogo khortyngu [Medical and physiological indicators of students' self-control in the process of training in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 550–564. Irpin.

779. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2020). Medychnyi kontrol zmahalnoi diyalnosti z boyovoho khortyngu [Medical control of competitive activity in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 195–215. Irpin.

780. Yeromenko, V. E. (2017). Profilaktyka osnovnykh stomatologichnykh zakhvoryuvan u khortyngistiv dytjachounatskogo viku [Preventive care of major dental diseases among young and adolescent Horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka hortyngu: Issue 7 (pp. 38–47). Kyiv: Palyvoda A. V.

781. Yeromenko, V. E., Yeromenko, M. O., Yeromenko, E. A. (2020). Profilaktyka stomatologichnykh zakhvoryuvan pratsivnykiv pravookhoronnykh organiv u period vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavdan [Prevention of dental diseases of law enforcement officers during the performance of combat missions]. Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 79–86.

782. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2017). Stomatologichne zdorovya ditei ta molodi yak chynnyk sportyvnykh uspihiv u boyovomu khortyngu [Dental health of children and youth as a factor of sports success in combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8 (pp. 96–111). Kyiv: Palyvoda A. V.

783. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A., Ilnytskyi, I. R. (2020). Stomatologichne zdorovya sportsmeniv boyovogo khortyngu [Dental health of combat horting athletes]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 288–306. Irpin.

784. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2018). Zasoby profilaktyky osnovnykh stomatologichnykh zakhvoryuvan u studentiv, kursantiv, sportsmeniv boyovogo khortyngu ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Means of prevention of major dental diseases in students, cadets, combat horting athletes and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9 (pp. 116–126). Kyiv: Palyvoda A. V.

785. Vekhtiev, V. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). Boyovyi khortyng u viyskovomu mystetstvi [Martial horting in martial arts]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 827–840. Irpin.

786. Zubaliy, N. P., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2017). Psykhologichni ta sotsialni osnovy vykhovannia osobystosti u systemi boyovogo khortyngu [Psychological and social bases of personality education in the system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8 (pp. 122–129). Kyiv: Palyvoda A. V.

787. Zverev, A. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). Boyovyi khortyng u metodykakh vdoskonalennia sylovykh yakosti sportsmeniv riznykh vikovykh grup [Combat horting in methods of improving the strength of athletes of different ages]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 593–603. Irpin.

788. Zverev, A. V., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Tishyn, A. V. (2020). Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi fizychnoi pidhotovky studentiv i kursantiv pravookhoronnykh spetsialnosti [Combat horting as a means of professional and applied physical training of students and cadets of law enforcement specialties]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 385–399. Irpin.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ З ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА БОЙОВОГО ХОРТИНГУ» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

для підготовки здобувачів вищої освіти першого бакалаврського рівня вищої

освіти денної форми навчання

галузь знань 26 «Цивільна безпека»

спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»

спеціалізація «Кримінальний аналіз»,

«Оперативно-тактичне забезпечення правоохоронної діяльності»

Статус дисципліни: вибіркова

Структура та зміст робочої програми навчальної дисципліни

Зміст робочої програми:

Передмова

Мета курсу *«Теорія і методика бойового хортингу»* є задоволення потреб окремих людей і суспільства у вихованні засобами бойового хортингу фізично досконалих, всебічно духовно і фізично розвинених людей, фізично підготовлених до праці та захисту вітчизни.

Завдання курсу: вивчення теорії і методики бойового хортингу, всебічний розвиток фізичних якостей (здібностей) і на підґрунті рухових навичок удосконалення будови тіла, зміцнення здоров'я, досягнення та збереження високої працездатності.

Об'єкт вивчення курсу – є процес фізичного виховання засобами бойового хортингу.

Предметом вивчення курсу виступають загальні закономірності управління процесом фізичного виховання людини.

Після вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають знати і вміти:

Знати і розуміти вихідні поняття теорії і методики викладання бойового хортингу;

Засоби фізичного виховання у процесі занять бойовим хортингом;

Методи фізичного виховання засобами бойового хортингу;

Форми організації занять з бойового хортингу;

Планування, контроль і облік у фізичному вихованні засобами бойового хортингу;

Уміти організовувати і проводити заняття з бойового хортингу застосовуючи різні форми;

Розвивати фізичні якості застосовуючи правильні методичні прийоми;

Застосовувати методологічні, педагогічні і фізіологічні основи в процесі формування рухових дій спортсменів і управління ними;

Контролювати рівень фізичних навантажень під час занять бойовим хортингом, процеси стомлення і відновлення при виконанні фізичних вправ.

Методи та форми навчання:

Лекційні заняття, семінарські заняття, самостійна робота студента.

Організація поточного та підсумкового контролю знань:

Поточний модульний контроль, залік, екзамен.

Опис навчальної дисципліни

Предмет. Предметом є вивчення методик викладання бойового хортингу і їх реалізація в педагогічному процесі для задоволення суб'єктивних і суспільних потреб в конкретному напрямі.

Зміст. Розширення педагогічного аспекту і перетворення теорії і методики бойового хортингу в педагогіку фізичної культури.

Мета: Підготувати висококваліфікованого фахівця озброївши його знаннями організації, проведення навчально-тренувальних занять з бойового хортингу в системі фізичної культури і спорту для підготовки майбутніх переможців змагань з бойового хортингу.

Повна форма навчання термін навчання: 3 роки, 10 місяців

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань спеціальність спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 19	Рівень вищої освіти: Перший бакалаврський рівень	Вибіркова:	
Модулів – 2	Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 570		Семестр	
		7–8-й	7–8-й
		Лекції	
	Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»	50 год.	20 год.
		Практичні	
		140 год.	18 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		371 год.	528 год.
		Індивід.-консультац. робота:	
		9 год.	4 год.
		Форма семестрового контролю: залік, екзамен	

Скорочена форма навчання термін навчання: 1 рік, 10 місяців

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань спеціальність спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 19	Рівень вищої освіти: Перший бакалаврський рівень	Вибіркова:	
Модулів – 2	Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 570		Семестр	
		3–4-й	3–4-й
		Лекції	
	Спеціальність: 262	140 год.	18 год.

	«Правоохоронна діяльність»	Практичні	
		28 год.	18 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	528 год.
		Індивід.-консультац. робота:	
		4 год.	4 год.
		Форма семестрового контролю: екзамен / екзамен	

Таблиця 3

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (орієнтовно)

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	Самостійна робота студента (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ I						
ЗМ 1. Загальні основи теорії і методики бойового хортингу						
T. 1	Предмет, структура і зміст теорії і методики бойового хортингу.	4	10		7	
T. 2	Вид спорту бойовий хортинг як соціальне явище.	4	20		4	
T. 3	Педагогічний процес у сфері викладання бойового хортингу.	4	20		20	
T. 4	Засоби фізичного виховання спортсменів бойового хортингу.	4	20		30	
T. 5	Техніка і тактика бойового хортингу.	4	30	2	40	
T. 6	Фізичне навантаження і відпочинок у процесі занять бойовим хортингом.	4	6	2	40	
Всього по модулю:						
Форма контролю: залік						
МОДУЛЬ II						
ЗМ 2. Методологічні основи теорії і методики бойового хортингу						
T. 7	Методи, які використовуються в підготовці спортсменів бойового хортингу.	4	4	2	40	
T. 8	Навчання основним руховим діям і прийомам бойового хортингу.	4	4	2	40	
T. 9	Розвиток фізичних якостей спортсменів бойового хортингу	10	10	1	20	

Т. 10	Форми організації занять з бойового хортингу.	2	4		50	
Т. 11	Планування, контроль і управління навчально-тренувальним процесом з бойового хортингу.	2	4		40	
Т. 12	Фізичне виховання спортсменів бойового хортингу у системі вищої освіти.	4	4		40	
Всього по модулю:						
Форма контролю: екзамен						
Форма підсумкового контролю – ПМК						
Разом годин з курсу:		50	140	9	371	570

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Загальні основи теорії і методики бойового хортингу

Тема № 1. Предмет, структура і зміст теорії і методики бойового хортингу

Подається уявлення про навчальний предмет його зміст, структуру, об'єкт і предмет навчальної дисципліни, основні понятійні терміни, історичні джерела та етапи розвитку теорії і методики бойового хортингу, методів його викладання.

Ключові терміни та поняття: бойовий хортинг, теорія, методика викладання, фізична культура, фізичне виховання, фізичне здоров'я, фізична підготовленість, фізичний стан, фізичні якості, фізична рекреація, фізична реабілітація, рухова активність, викладання бойового хортингу.

Лекція № 1. Предмет, структура і зміст теорії і методики фізичного виховання.

1. Об'єкт і предмет теорії і методики фізичного виховання.
2. Вихідні поняття теорії і методики фізичного виховання.
3. Етапи розвитку теорії і методики фізичного виховання.
4. Структура теорії і методики фізичного виховання.
5. Методи досліджень в теорії і методиці фізичного виховання.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Теорія і методика бойового хортингу як наукова і навчальна дисципліна.

2. Вихідні поняття.
3. Етапи розвитку ТМБХ (теорія і методика бойового хортингу).
4. Структура ТМБХ.
5. Методи дослідження в ТМБХ.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що є об'єктом і предметом вивчення теорії і методики бойового хортингу?
2. Поясніть зміст основних понять теорії і методики бойового хортингу: фізичне виховання засобами бойового хортингу, фізичне здоров'я, фізична підготовленість, фізичний стан, фізичні якості, фізична рекреація, фізична реабілітація, рухова активність?
3. Який зміст вкладається у поняття «Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України»?
4. Охарактеризуйте етапи розвитку теорії і методики бойового хортингу як науки?
5. Назвіть структуру дисципліни «Теорія і методика бойового хортингу»?
6. Надайте характеристику основних методів дослідження у теорії і методиці бойового хортингу?

План семінарського заняття № 1.

1. Об'єкт і предмет теорії і методики бойового хортингу.
2. Вихідні поняття теорії і методики бойового хортингу.
3. Етапи розвитку теорії і методики бойового хортингу.
4. Структура теорії і методики бойового хортингу.
5. Методи досліджень в теорії і методиці бойового хортингу.

Тема № 2. Вид спорту бойовий хортинг як соціальне явище

Розглядаються питання і фактори, які обумовлюють виникнення та розвиток виду спорту бойовий хортинг, напрями функціонування бойового хортингу як соціального явища, специфічні ознаки і систему фізичного виховання засобами бойового хортингу.

Лекція № 2. Фізичне й етичне виховання засобами бойового хортингу як соціальне явище.

1. Фактори виникнення та розвитку бойового хортингу в Україні.
2. Напрями функціонування бойового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту України.
3. Специфічні ознаки фізичного виховання.
4. Система фізичного виховання.

Ключові терміни та поняття: національний професійно-прикладний вид спорту, біологічні умови, об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення і розвитку бойового хортингу, система фізичного виховання засобами бойового хортингу.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Основні фактори, які обумовили виникнення, розвиток та функціонування бойового хортингу?
2. Розвиток бойового хортингу в Україні?
3. Напрями функціонування Національної федерації бойового хортингу України?
4. Аспекти фізичного виховання засобами бойового хортингу?
5. Завдання бойового хортингу?
6. Основні принципи фізичного виховання засобами бойового хортингу?
7. Система фізичного та етичного виховання засобами бойового хортингу?

Перелік питань для самоконтролю:

1. Які фактори обумовлюють виникнення та розвиток бойового хортингу?
2. Що спонукає людину займатися спеціальною організованою руховою активністю, якою є бойовий хортинг?
3. Що розуміється під виховною системою бойового хортингу?
4. Які основні напрями функціонування Національної федерації бойового хортингу України?
5. В чому полягають специфічні ознаки бойового хортингу?
6. Яка мета бойового хортингу?
7. Охарактеризувати завдання фізичного виховання засобами бойового хортингу?

8. Назвати принципи бойового хортингу та пояснити способи їх реалізації на практиці?

9. Що входить у поняття «національний професійно-прикладний вид спорту»?

План семінарського заняття № 2.

1. Фактори виникнення та розвитку бойового хортингу.
2. Напрями функціонування бойового хортингу.
3. Специфічні ознаки бойового хортингу.
4. Система фізичного виховання засобами бойового хортингу.

Тема № 3. Педагогічний процес у сфері викладання бойового хортингу

Вивчаються принципи та їх значення у сфері теорії і методики викладання, специфічні особливості та структурні компоненти педагогічного процесу при формуванні фізичної культури спортсмена бойового хортингу, методичні принципи фізичного виховання, а також розглядаються питання побудови занять у процесі підготовки спортсменів.

Лекція № 3. Принципи та їх значення у системі бойового хортингу.

1. Принципи бойового хортингу та їх значення.
2. Специфічні особливості та структурні компоненти педагогічного процесу в бойовому хортингу.

Лекція № 4. Методологічні принципи бойового хортингу.

1. Методичні принципи бойового хортингу.
2. Принципи побудови занять з бойового хортингу.
3. Особистість викладача, вимоги до його професійної майстерності.

Ключові терміни та поняття: принципи бойового хортингу, методичні принципи, принципи побудови занять з бойового хортингу.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Групи принципів, які існують у системі бойового хортингу?
2. Структурні компоненти педагогічного процесу в бойовому хортингу?
3. Загальні принципи формування фізичної культури людини засобами бойового хортингу?

4. Вимоги принципу зв'язку методик бойового хортингу із життєдіяльністю людини?
5. Методичні принципи бойового хортингу і їх характеристика?
6. Принципи побудови занять з бойового хортингу та їх характеристика?
7. Професійні вимоги до тренера-викладача з бойового хортингу?

Перелік питань для самоконтролю:

1. У чому полягають специфічні особливості бойового хортингу?
2. Що розуміється під принципами у теорії фізичного виховання засобами бойового хортингу?
3. У чому полягають соціальні принципи формування фізичної культури спортсмена бойового хортингу?
4. Надати характеристику методичних принципів занять з бойового хортингу?
5. У чому полягає роль фізичної культури у формуванні особистих якостей спортсмена бойового хортингу?
6. Як здійснюється патріотичне, моральне, правове і естетичне виховання у процесі занять бойовим хортингом?
7. Скласти професійну характеристику тренера-викладача з бойового хортингу.

План семінарського заняття № 3.

1. Принципи бойового хортингу.
2. Методичні принципи фізичного виховання засобами бойового хортингу.
3. Принципи побудови занять з бойового хортингу.
4. Вимоги до професійної майстерності тренера-викладача з бойового хортингу.

Тема № 4. Засоби фізичного виховання спортсменів бойового хортингу

Розглядаються питання про засоби – фізична вправа, прийом бойового хортингу, основний і спеціальний засіб підготовки спортсменів, вплив фізичних вправ, класифікація фізичних вправ, зміст і форма фізичних вправ та прийомів бойового хортингу.

Лекція № 5. Поняття про засоби.

1. Фізична вправа – основний і спеціальний засіб фізичного виховання спортсмена бойового хортингу.

Лекція № 6.

1. Класифікація фізичних вправ в системі бойового хортингу.

Ключові терміни та поняття: фізична підготовка спортсмена бойового хортингу, фізичні вправи, зміст фізичної вправи, форма фізичних вправ, прийом бойового хортингу.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Поняття: фізична вправа, прийом бойового хортингу.
2. Фактори що визначають вплив фізичних вправ на фізичну підготовленість спортсмена бойового хортингу.
3. Класифікація фізичних вправ системи бойового хортингу.
4. Зміст і форми фізичних вправ бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Чому фізична вправа є основним засобом фізичного виховання в бойовому хортингу?
2. Які фактори визначають дію фізичних вправ і прийомів бойового хортингу?
3. Що лежить в основі класифікації фізичних вправ бойового хортингу?
4. Чим характеризується зміст і форма фізичних вправ і прийомів бойового хортингу?

План семінарського заняття № 4.

1. Фізична вправа – основний і спеціальний засіб фізичного виховання спортсменів бойового хортингу.
2. Класифікація фізичних вправ і прийомів бойового хортингу.
3. Техніка фізичних вправ бойового хортингу та їх характеристика.

Тема № 5. Техніка і тактика бойового хортингу

Вивчаються поняття про техніку і тактику бойового хортингу, особливості фізичних вправ та їх характеристику. Сили природи та гігієнічні фактори як засоби фізичного виховання спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 7. Техніка прийомів бойового хортингу і тактика їх застосування.

1. Поняття про техніку і тактику бойового хортингу та їх характеристика.
2. Удосконалення техніки і тактики бойового хортингу.

Ключові терміни та поняття: техніка прийомів, тактичні дії, просторові характеристики, часові характеристики, просторово-часові характеристики, силові характеристики, ритмічні характеристики.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Поняття про техніку і тактику бойового хортингу.
2. Характеристика прийомів бойового хортингу та фізичних вправ.
3. Тактичні дії спортсмена бойового хортингу як засіб досягнення перемоги.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що розуміється під технікою прийомів бойового хортингу?
2. Що розуміється під тактичними діями спортсмена бойового хортингу?
3. Що розуміється під просторовими, часовими, просторово-часовими, силовими і ритмічними характеристиками?

План семінарського заняття № 5.

1. Техніка прийомів бойового хортингу, фізичних вправ та їх характеристика.
2. Тактика спортсмена бойового хортингу.

Тема № 6. Фізичне навантаження і відпочинок у процесі занять бойовим хортингом

Вивчаються питання, які пов'язані з навантаженням і відпочинком при виконанні спортивних прийомів, фізичних вправ, зовнішня та внутрішня сторона

фізичних навантажень спортсменів бойового хортингу, теорія адаптації та закономірності її використання у фізичному вихованні спортсменів.

Лекція № 8. Навантаження і відпочинок як взаємопов'язані компоненти підготовленості спортсменів бойового хортингу.

1. Зовнішня сторона фізичних навантажень.
2. Внутрішня сторона фізичних навантажень.
3. Відпочинок між фізичними навантаженнями.

Лекція № 9. Адаптація.

1. Види та стадії формування адаптаційних реакцій організму спортсмена бойового хортингу.
2. Поняття функціональних резервів організму.

Ключові терміни та поняття: фізичне навантаження, гомеостаз, адаптація, інтервал відпочинку.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Поняття фізичне навантаження.
2. Зовнішнє фізичне навантаження.
3. Внутрішнє фізичне навантаження.
4. Класифікація фізичних навантажень спортсменів бойового хортингу.
5. Види відпочинку між фізичними навантаженнями.
6. Види та стадії формування адаптаційних реакцій організму спортсмена бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що означає поняття «фізичне навантаження» в системі бойового хортингу?
2. Які існують сторони фізичних навантажень?
3. Назвіть класифікацію фізичних навантажень спортсменів бойового хортингу?
4. Охарактеризуйте зовнішню сторону фізичних навантажень?
5. Охарактеризуйте внутрішню сторону фізичних навантажень?
6. Що таке відпочинок і його значення при фізичних навантаженнях?
7. Які існують види відпочинку?

8. Розкрийте зміст поняття «гомеостаз»?
9. Дайте визначення поняття «адаптація»?
10. Що таке «функціональні резерви» і як вони витрачаються спортсменами бойового хортингу?

План семінарського заняття № 6.

1. Зовнішня і внутрішня сторони фізичних навантажень спортсменів бойового хортингу.
2. Відпочинок між фізичними навантаженнями в тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 7.

1. Адаптаційні реакції спортсмена бойового хортингу на фізичні навантаження.
2. Функціональні резерви спортсменів бойового хортингу різної кваліфікації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Методологічні основи теорії і методики бойового хортингу

Тема № 7. Методи, які використовуються в підготовці спортсменів бойового хортингу

Вивчаються вихідні поняття «Метод», «Методичний прийом», «Методика», «Методичний підхід», «Методичний напрям». Сучасні уявлення про класифікацію методів. Загальні вимоги до їх вибору. Тренувальні методи спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 10. Методи у фізичному вихованні спортсменів бойового хортингу. Вихідні поняття.

1. Вихідні поняття методів, що застосовуються у фізичному вихованні спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 11. Класифікація тренувальних методів у бойовому хортингу, вимоги до їх вибору.

1. Класифікація методів навчально-тренувальної роботи в бойовому хортингу.
2. Загальні вимоги до вибору методів у фізичному вихованні спортсменів бойового хортингу.

Ключові терміни та поняття: методика тренувань, метод, методичний прийом, методика, методичний підхід, методичний напрям.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Поняття: методика тренувань, метод, методичний прийом, методичний підхід, методичний напрям.
2. Методи спрямовані на здобуття знань.
3. Методи виконання прийомів бойового хортингу, вправ, спрямовані на оволодіння руховими вміннями і навичками.
4. Методи виконання прийомів бойового хортингу, вправ у цілому.
5. Методи повторення прийомів бойового хортингу, вправ.
6. Методи контролю у навчально-тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу.
7. Методи контролю фізичної підготовленості.
8. Адекватність фізичних навантажень можливостям спортсмена бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дати характеристику понять «методика тренувань», «метод», «методичний прийом», «методичний підхід», «методичний напрям» і на практичному прикладі розкрити співвідношення між цими категоріями.
2. Які фактори та умови визначають вибір і застосування конкретного методу в тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу?
3. Розкрити класифікацію методів, що застосовуються при навчанні прийомів бойового хортингу та інших рухових дій.
4. Описати класифікацію методів, пов'язаних з нормуванням навантаження та управління ними, у процесі відпрацювання прийомів бойового хортингу, виконання вправи.

5. В чому відмінність методів ігрового, змагального та колового тренування в системі бойового хортингу?
6. Скласти приклад колового тренування з бойового хортингу.
7. Дати характеристику фронтального, групового, індивідуального методів організації учнів на тренуванні з бойового хортингу.
8. Як визначити адекватність і неадекватність фізичного навантаження під час занять бойовим хортингом?

План семінарського заняття № 8.

1. Вихідні поняття методики тренувань з бойового хортингу.

План семінарського заняття № 9.

1. Класифікація методів у тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу.
2. Загальні вимоги до вибору методів тренувального процесу спортсменів бойового хортингу.

Тема № 8. Навчання основним руховим діям і прийомам бойового хортингу

Розглядаються питання та методологічні основи теорії навчання прийомів бойового хортингу, основних рухових дій, педагогічні основи навчання рухових дій, фізіологічні основи управління руховими діями спортсменів бойового хортингу. Предмет і завдання навчання у фізичному вихованні спортсменів. Структура процесу навчання основним прийомам бойового хортингу.

Лекція № 12. Методологічні основи теорії навчання прийомів бойового хортингу і рухових дій.

1. Теорія навчання прийомам бойового хортингу, руховим діям, педагогічні основи навчання рухових дій.
2. Фізіологічні основи управління руховими діями при проведенні прийомів бойового хортингу.

Лекція № 13. Предмет і завдання у тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу.

1. Вивчення прийомів бойового хортингу та рухових дій.
2. Структура процесу вивчення прийомів бойового хортингу та рухових дій.

Ключові терміни та поняття: вивчення прийомів бойового хортингу та рухових дій, вміння, рухова навичка, помилка (недопустима дія тренера-викладача).

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Стадії формування рухових навичок при вивченні прийомів бойового хортингу.
2. Педагогічні основи вивчення прийомів бойового хортингу та рухових дій.
3. Фізіологічні основи управління руховими діями при проведенні прийомів бойового хортингу.
4. Особливості процесу вивчення прийомів бойового хортингу.
5. Рухова навичка при освоєнні техніки прийому бойового хортингу.
6. Фази формування рухових навичок при освоєнні техніки прийому бойового хортингу.
7. Передумови засвоєння рухових дій при освоєнні техніки прийомів бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Розкрити теорію вивчення прийомів бойового хортингу, рухових дій і шляхи їх розвитку.
2. Дати характеристику рухових умінь при освоєнні техніки прийому бойового хортингу.
3. Коротко охарактеризувати поняття «автоматизоване управління рухами» у процесі освоєння техніки прийому бойового хортингу.
4. Описати фази формування рухової навички при освоєнні техніки прийому бойового хортингу.

5. Охарактеризувати особливість використання методу слова і показу на етапі поглибленого розучування техніки прийомів бойового хортингу.
6. Назвати етапи вивчення прийомів бойового хортингу, рухових дій і мету на кожному етапі.
7. Визначити мету і завдання етапу вдосконалення рухової навички при освоєнні техніки прийому бойового хортингу.

План семінарського заняття № 10.

1. Теорія рухових дій при вивченні техніки прийомів бойового хортингу.
2. Педагогічні і фізіологічні основи рухових дій при вивченні техніки прийомів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 11.

1. Предмет і завдання вивчення прийомів бойового хортингу та рухових дій.
2. Структура вивчення прийому бойового хортингу та рухової дії.

Тема № 9. Розвиток фізичних якостей спортсменів бойового хортингу

Вивчаються загальні характеристики фізичних здібностей і фізичних якостей. Основи методики розвитку силових якостей, розвитку швидкості, витривалості, гнучкості та координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 14. Загальна характеристика фізичних здібностей і фізичних якостей. Основи методики розвитку силових якостей.

1. Фізичні здібності спортсменів бойового хортингу.
2. Фізичні якості спортсменів бойового хортингу.
3. Режим роботи м'язів та види силових якостей спортсменів бойового хортингу.
4. Методи, що застосовуються у процесі силової підготовки спортсменів бойового хортингу.
5. Контроль силових якостей спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 15. Основи методики розвитку швидкості в бойовому хортингу.

1. Види швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу і фактори, що їх визначають.
2. Методика розвитку швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 16. Основи методики розвитку витривалості в бойовому хортингу.

1. Види м'язової діяльності і витривалості спортсменів бойового хортингу.
2. Загальні основи розвитку витривалості спортсменів бойового хортингу.
3. Розвиток загальної і спеціальної витривалості спортсменів бойового хортингу.
4. Контроль витривалості спортсмена бойового хортингу.

Лекція № 17. Основи методики розвитку гнучкості в бойовому хортингу.

1. Види і значення гнучкості спортсменів бойового хортингу. Фактори, що визначають рівень гнучкості.
2. Методика розвитку гнучкості спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль гнучкості спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 18. Основи методики розвитку координаційних здібностей в бойовому хортингу.

1. Загальна характеристика факторів, що визначають координацію спортсменів бойового хортингу.
2. Загальні положення методики і основні засоби поліпшення координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.

Ключові терміни та поняття: фізичні якості спортсменів бойового хортингу, фізичні здібності, методи розвитку якостей, контроль якостей спортсменів бойового хортингу.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Визначення: «фізичні якості» і «фізичні здібності».
2. Визначення, що таке сила.
3. Режими роботи м'язів.
4. Види силових якостей спортсменів бойового хортингу.
5. Основні фактори що обумовлюють рівень силових якостей спортсменів бойового хортингу.
6. Методи які застосовуються в процесі розвитку силових якостей спортсменів бойового хортингу.
7. Методи контролю силових якостей спортсменів бойового хортингу.
8. Визначення, що таке швидкість.
9. Латентний час простої реакції.
10. Методи розвитку швидкості спортсменів бойового хортингу.
11. Контроль швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу.
12. Визначення, що таке витривалість.
13. Види витривалості в бойовому хортингу.
14. Загальні основи розвитку витривалості.
15. Методика підвищення аеробної витривалості спортсменів бойового хортингу.
16. Особливості розвитку спеціальної витривалості спортсменів бойового хортингу.
17. Спортивно-педагогічні методи оцінки аеробної і анаеробної витривалості в бойовому хортингу.
18. Визначення, що таке гнучкість.
19. Види гнучкості в бойовому хортингу.
20. Методики розвитку гнучкості в бойовому хортингу.
21. Методи оцінки гнучкості спортсменів бойового хортингу.
22. Основні види координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.
23. Координація рухів спортсмена бойового хортингу і методика їх удосконалення.

24.Методика контролю координаційних рухів спортсменів бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть види силових якостей спортсменів бойового хортингу?
2. Дайте характеристику максимальної сили?
3. Дайте характеристику швидкісної сили?
4. Дайте характеристику силової витривалості?
5. Перерахуйте вправи, за допомогою яких оцінюють різні прояви силових здібностей?
6. Що слід розуміти під швидкісними здібностями спортсмена бойового хортингу?
7. Назвіть засоби швидкісної підготовки спортсменів бойового хортингу?
8. Які вимоги ставляться до системи оцінки швидкісних здібностей в бойовому хортингу?
9. Назвіть етапи удосконалення швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу і охарактеризуйте їх?
10. Назвіть методичні прийоми, які сприяють розвитку швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу?
11. Назвіть різновиди контролю швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу?
12. Які існують види витривалості в бойовому хортингу?
13. Назвіть фактори, що обумовлюють рівень анаеробних можливостей спортсменів бойового хортингу?
14. Як потрібно розвивати загальну витривалість спортсменів бойового хортингу?
15. Розкажіть про особливості розвитку спеціальної витривалості в бойовому хортингу?
16. Які спортивно-педагогічні методи використовуються для оцінки витривалості спортсменів бойового хортингу?
17. Що називається гнучкістю?
18. Які прийнято відрізняти види гнучкості в бойовому хортингу?

19. Розкажіть про методику розвитку гнучкості спортсменів бойового хортингу?
20. Як слід оцінювати гнучкість спортсменів бойового хортингу?
21. Перелічіть фактори, що визначають рівень координації спортсмена бойового хортингу?
22. Назвіть основні види координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу?
23. Назвіть загальні положення методики підвищення координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу?
24. Розкажіть про методику контролю координованості рухів спортсмена бойового хортингу?

План семінарського заняття № 12.

1. Фізичні здібності, якості спортсменів бойового хортингу.
2. Види силових якостей спортсменів бойового хортингу.
3. Методи розвитку сили спортсменів бойового хортингу.
4. Контроль силових якостей спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 13.

1. Види швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу і фактори, що їх визначають.
2. Методи розвитку швидкості спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль швидкісних здібностей спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 14.

1. Загальна і спеціальна витривалість спортсменів бойового хортингу.
2. Методи розвитку витривалості спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль рівня витривалості у спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 15.

1. Види гнучкості спортсменів бойового хортингу. Фактори, що визначають рівень гнучкості.
2. Методика розвитку гнучкості спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль гнучкості спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 16.

1. Фактори, що визначають координацію спортсменів бойового хортингу.
2. Загальні положення методики і основні засоби поліпшення координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.
3. Контроль координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.

Тема № 10. Форми організації занять з бойового хортингу

Питання загальної характеристики занять з бойового хортингу, структура занять у фізичному вихованні, урочні та позаурочні форми організації занять у закладі освіти та дитячо-юнацькій спортивній школі.

Лекція № 19. Форми організації занять з бойового хортингу.

1. Загальна характеристика і теоретичне обґрунтування структури навчально-тренувальних занять з бойового хортингу.
2. Класифікація форм занять з бойового хортингу.
3. Урочні форми організації занять з бойового хортингу.
4. Загальна характеристика занять з бойового хортингу позаурочного типу.

Ключові терміни та поняття: форма заняття з бойового хортингу, урочні форми, позаурочні форми.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Структура занять з бойового хортингу.
2. Позаурочні форми занять з бойового хортингу.
3. Класифікація форм занять з бойового хортингу.
4. Загальна характеристика занять з бойового хортингу

Перелік питань для самоконтролю:

1. Обґрунтуйте структуру заняття з бойового хортингу?
2. Розкрийте взаємозв'язок фаз зміни працездатності і структури частин заняття з бойового хортингу?
3. Розкрити вимоги до змісту і методики проведення занять з бойового хортингу урочного, тренувального типу.
4. Охарактеризувати мету, завдання та зміст заняття з бойового хортингу позаурочного типу?

План семінарського заняття № 17.

1. Класифікація занять з бойового хортингу урочного типу. Структура уроку.
2. Позаурочні типи занять з бойового хортингу.

Тема № 11. Планування, контроль і управління навчально-тренувальним процесом з бойового хортингу

Поняття про планування занять з бойового хортингу, його види та зміст, вимоги до планування, основні документи планування у підготовці спортсменів бойового хортингу. Контроль та облік у процесі занять. Управління, моделювання і прогнозування у фізичному вихованні спортсменів.

Лекція № 20. Планування, контроль у процесі і управління процесом занять з бойового хортингу.

1. Вимоги до планування занять з бойового хортингу.
2. Характеристика основних документів планування занять з бойового хортингу.
3. Контроль та облік занять з бойового хортингу.

Ключові терміни та поняття: планування занять з бойового хортингу, навчальний план, навчальна програма, план-конспект уроку, педагогічний контроль.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Перспективне, поточне і оперативне планування занять з бойового хортингу.
2. Вимоги до планування у системі бойового хортингу.
3. Вихідна інформація планування занять з бойового хортингу.
4. Основні документи планування у бойовому хортингу.
5. Контроль у процесі занять з бойового хортингу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що таке перспективне, поточне і оперативне планування занять з бойового хортингу?
2. Охарактеризуйте основні вимоги до планування в бойовому хортингу.

3. На які вихідні дані необхідно посилається або враховувати при плануванні занять з бойового хортингу.
4. Дайте характеристику основним видам документів планування занять з бойового хортингу (загальний план, навчальний план, навчальна програма, робочий план, план-конспект заняття, план-календар фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів).

План семінарського заняття № 18.

1. Вимоги до планування в бойовому хортингу.
2. Характеристика основних документів планування в системі бойового хортингу.
3. Контроль під час занять з бойового хортингу.

Тема № 12. Фізичне виховання спортсменів бойового хортингу у системі вищої освіти

Мета, завдання і спрямованість фізичного виховання студентів закладів вищої освіти, діяльність спортивних клубів і спортивно-оздоровчих центрів для студентської молоді. Зміст і структура фізичної підготовки у Збройних Силах України та інших силових відомствах.

Лекція № 21. Бойовий хортинг у системі закладів вищої освіти України.

1. Основні напрями діяльності кафедри бойового хортингу закладу вищої освіти.
2. Робота спортивного клубу бойового хортингу закладу вищої освіти.
3. Рухова активність студентів – спортсменів бойового хортингу.

Лекція № 22. Бойовий хортинг у системі Збройних Сил України.

1. Завдання і принципи фізичної підготовки військовослужбовців засобами бойового хортингу.
2. Форми організації занять фізичною підготовкою засобами бойового хортингу в ЗСУ.
3. Управління фізичною підготовкою та військово-прикладним хортингом у ЗСУ.

Ключові терміни та поняття: кафедра бойового хортингу, кафедра фізичного виховання, спортивний клуб бойового хортингу, фізична підготовка військовослужбовця, військово-прикладний хортинг.

Самостійна робота студентів, перелік питань:

1. Зміст, методи і завдання фізичного виховання студентів засобами бойового хортингу.
2. Основні напрями діяльності кафедри бойового хортингу, кафедри фізичного виховання та спортивного клубу бойового хортингу.
3. Норма рухової активності студентів – спортсменів бойового хортингу.
4. Фактори, що визначають зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів – спортсменів бойового хортингу.
5. Принципи і основні форми фізичної підготовки військовослужбовців засобами бойового хортингу.
6. Мета і завдання військово-прикладного хортингу, фізичної підготовки в ЗСУ.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Розкрити зміст, методи і завдання фізичного виховання студентів – спортсменів бойового хортингу.
2. Назвіть основні напрями діяльності кафедри бойового хортингу, кафедри фізичного виховання та спортивного клубу бойового хортингу закладу вищої освіти.
3. Назвіть основні положення роботи спортивного клубу бойового хортингу закладу вищої освіти.
4. Як забезпечується норма рухової активності студентської молоді засобами бойового хортингу.
5. Які фактори визначають зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів – спортсменів бойового хортингу.
6. Охарактеризувати принципи та основні форми фізичної підготовки військовослужбовців ЗСУ, які займаються бойовим хортингом.
7. Визначити спрямованість фізичної підготовки у ЗСУ засобами військово-прикладного хортингу.

8. Охарактеризувати порядок організації та проведення фізичної підготовки в особливий період.

План семінарського заняття № 19.

1. Робота спортивного клубу бойового хортингу закладу вищої освіти.
2. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів – спортсменів бойового хортингу.

План семінарського заняття № 20.

1. Характеристика основних форм занять з військово-прикладного хортингу у ЗСУ.
2. Завдання і принципи фізичного виховання військовослужбовців засобами військово-прикладного хортингу.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Таблиця 4

Розподіл балів, які отримують студенти (залік і екзамен)

Модуль 1						Модуль 2						ІНДЗ	Підсумковий екзамен	Сума
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2								
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Т. 9	Т. 10	Т. 11	Т. 12	10	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Т 1, Т 2 ... Т 12 – теми змістовних модулів;

ІНДЗ – індивідуальні науково-дослідні завдання: написання наукової тези (5 балів), наукової статті (10 балів), виступ на конференції з презентацією (5–10 балів).

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Критерії оцінювання студентів

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен/Диференційований залік	Залік
90–100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	
80–89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивний - варіативний)	добре	зараховано
70–79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
60–69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задов.	
50–59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			

35–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (для навчальної дисципліни, що вивчається протягом одного, двох і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену):

Таблиця 6

Сума балів та відповідність оцінки рівню компетентності

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
				Екзамен/диференційований залік	залік
40–50	A	відмінно	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
40–44	B	дуже добре	Достатній (конструктивно - варіативний)	добре	
35–39	C	добре			
30–34	D	задовільно	Середній (репродуктивний)	задовільно	
25–29	E	достатньо			
17–24	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0–16	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту			

Результати складання екзаменів і диференційованих заліків оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вносяться у відомість обліку успішності студента, залікову книжку, індивідуальний навчальний план студента (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

Перелік питань до поточного контролю

1. Що є об'єктом і предметом вивчення теорії і методики бойового хортингу?
2. Поясніть зміст основних понять теорії і методики бойового хортингу: фізична культура, фізичне виховання, фізичне здоров'я, фізична підготовленість, фізичний стан, фізичні якості, фізична рекреація, фізична реабілітація, рухова активність.
3. Який зміст вкладається у поняття «підготовка спортсмена бойового хортингу»?
4. Охарактеризуйте етапи розвитку теорії і методики бойового хортингу як науки?
5. Назвіть структуру дисципліни «Теорія і методика бойового хортингу»?
6. Надайте характеристику основних методів дослідження у теорії і методиці бойового хортингу?
7. Які фактори обумовлюють виникнення та розвиток фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?
8. Що спонукає людину займатися бойовим хортингом як видом спорту та спеціальною організованою руховою активністю?
9. Що розуміється під руховими потребами спортсмена бойового хортингу?
10. Які основні напрями функціонування фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
11. В чому полягають специфічні ознаки фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
12. Яка мета фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
13. Охарактеризувати завдання фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
14. Назвати принципи фізичного виховання спортсменів бойового хортингу та пояснити способи їх реалізації на практиці?
15. Що входить у поняття «фізичне виховання спортсмена бойового хортингу»?
16. У чому полягають специфічні особливості фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?

17. Що розуміється під принципами у теорії викладання бойового хортингу?
18. У чому полягають соціальні принципи формування фізичної культури спортсменів бойового хортингу?
19. Надати характеристику методичних принципів занять бойовим хортингом?
20. У чому полягає роль бойового хортингу у формуванні особистих якостей?
21. Як здійснюється патріотичне, моральне, правове і естетичне виховання у процесі занять бойовим хортингом?
22. Скласти професійну характеристику тренера-викладача з бойового хортингу.
23. Чому фізична вправа є основним засобом фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
24. Які фактори визначають дію фізичних вправ і прийомів бойового хортингу?
25. Що лежить в основі класифікації фізичних вправ і прийомів бойового хортингу?
26. Чим характеризується зміст і форма фізичних вправ у бойовому хортингу?
27. Що розуміється під технікою прийомів бойового хортингу?
28. Що розуміється під просторовими, часовими, просторово-часовими, силовими і ритмічними характеристиками у тренуванні спортсменів бойового хортингу?
29. За яких умов природні і гігієнічні фактори стають засобами фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
30. Що означає «поняття фізичне навантаження в бойовому хортингу»?
31. Які існують сторони фізичних навантажень у бойовому хортингу?
32. Назвіть класифікацію фізичних навантажень у бойовому хортингу?
33. Охарактеризуйте зовнішню сторону фізичних навантажень у бойовому хортингу?
34. Охарактеризуйте внутрішню сторону фізичних навантажень у бойовому хортингу?
35. Що таке відпочинок і його значення при фізичних навантаженнях спортсменів бойового хортингу?
36. Які існують види відпочинку після тренувань у бойовому хортингу?
37. Розкрийте зміст поняття «гомеостаз» у процесі занять бойовим хортингом?
38. Дайте визначення поняття «адаптація» до тренувальних навантажень у бойовому хортингу?

39. Що таке «функціональні резерви організму» і як вони витрачаються спортсменами бойового хортингу?
40. Дати характеристику понять «метод», «методичний прийом», «методичний підхід», «методичний напрям» у системі бойового хортингу і на практичному прикладі розкрити співвідношення між цими категоріями.
41. Які фактори та умови визначають вибір і застосування конкретного методу в тренуванні спортсмена бойового хортингу?
42. Розкрити класифікацію методів, що застосовуються при навчанні рухових дій спортсменів бойового хортингу.
43. Описати класифікацію методів, пов'язаних з нормуванням навантаження спортсменів бойового хортингу та управління ними, у процесі виконання вправи.
44. В чому відмінність методів ігрового, змагального та колового тренування у системі бойового хортингу?
45. Скласти приклад колового тренування спортсменів бойового хортингу.
46. Дати характеристику фронтального, групового, індивідуального методів організації спортсменів бойового хортингу під час занять.
47. Як визначити адекватність і неадекватність фізичного навантаження на заняттях з бойового хортингу?
48. Розкрити теорію навчання рухових дій спортсмена бойового хортингу і шляхи її розвитку.
49. Дати характеристику рухових умінь спортсмена бойового хортингу.
50. Коротко охарактеризувати поняття «автоматизоване управління рухами» у процесі формування рухової навички спортсмена бойового хортингу.
51. Описати фази формування рухової навички спортсмена бойового хортингу.
52. Охарактеризувати особливість використання методу слова і показу на етапі поглибленого розучування прийому бойового хортингу.
53. Назвати етапи навчання рухових дій спортсмена бойового хортингу і мету на кожному етапі.
54. Визначити мету і завдання етапу вдосконалення рухової навички спортсмена бойового хортингу.
55. Назвіть види силових якостей спортсменів бойового хортингу.
56. Дайте характеристику максимальної сили спортсмена бойового хортингу.
57. Дайте характеристику швидкісної сили спортсмена бойового хортингу.
58. Дайте характеристику силової витривалості спортсмена бойового хортингу.

59. Перерахуйте вправи за допомогою яких оцінюють різні прояви силових здібностей спортсменів бойового хортингу.
60. Що слід розуміти під швидкісними здібностями спортсмена бойового хортингу?
61. Назвіть засоби швидкісної підготовки спортсмена бойового хортингу?
62. Які вимоги ставляться до системи оцінки швидкісних здібностей спортсмена бойового хортингу?
63. Назвіть етапи удосконалення швидкісних здібностей спортсмена бойового хортингу і охарактеризуйте їх.
64. Назвіть методичні прийоми, які сприяють розвитку швидкісних здібностей спортсмена бойового хортингу.
65. Назвіть різновиди контролю швидкісних здібностей спортсмена бойового хортингу.
66. Які існують види витривалості в бойовому хортингу?
67. Назвіть фактори, що обумовлюють рівень анаеробних можливостей спортсмена бойового хортингу.
68. Як потрібно розвивати загальну витривалість в бойовому хортингу?
69. Розкажіть про особливості розвитку спеціальної витривалості спортсмена бойового хортингу.
70. Які спортивно-педагогічні методи використовуються для оцінки витривалості спортсменів бойового хортингу?
71. Що називається гнучкістю в бойовому хортингу?
72. Які прийнято відрізняти види гнучкості спортсмена бойового хортингу?
73. Розкажіть про методику розвитку гнучкості спортсмена бойового хортингу.
74. Як слід оцінювати гнучкість спортсмена бойового хортингу?
75. Перелічіть фактори, що визначають рівень координації спортсмена бойового хортингу.
76. Назвіть основні види координаційних здібностей спортсмена бойового хортингу.
77. Назвіть загальні положення методики підвищення координаційних здібностей спортсмена бойового хортингу.
78. Розкажіть про методику контролю координованості рухів спортсмена бойового хортингу.
79. Обґрунтуйте структуру заняття з бойового хортингу.
80. Розкрийте взаємозв'язок фаз зміни працездатності і структури частин заняття з бойового хортингу.

81. Розкрийте вимоги до змісту і методики проведення занять з бойового хортингу урочного, тренувального типу.
82. Охарактеризувати мету, завдання та зміст заняття з бойового хортингу позаурочного типу.
83. Що таке перспективне, поточне і оперативне планування в бойовому хортингу?
84. Охарактеризуйте основні вимоги до планування у тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу.
85. На які вихідні дані необхідно посилались або враховувати при плануванні занять з бойового хортингу?
86. Дайте характеристику основним видам документів планування у навчально-тренувальній діяльності в бойовому хортингу (загальний план, навчальний план, навчальна програма, робочий план, план-конспект уроку, план-календар фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів).
87. Розкрити зміст, методи і завдання фізичного виховання спортсмена бойового хортингу.
88. Назвіть основні напрями діяльності клубу бойового хортингу закладу вищої освіти.
89. Назвіть основні положення роботи спортивного клубу бойового хортингу.
90. Як забезпечується норма рухової активності студентської молоді під час занять бойовим хортингом?
91. Які фактори визначають зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, які займаються бойовим хортингом?
92. Охарактеризувати принципи та основні форми фізичної підготовки військовослужбовців засобами військово-прикладного хортингу.
93. Визначити спрямованість фізичної підготовки військовослужбовців засобами військово-прикладного хортингу.
94. Охарактеризувати порядок організації та проведення фізичної підготовки спортсменів бойового хортингу перед змаганням.
- Перелік питань з курсу**
1. Що є об'єктом і предметом вивчення теорії і методики бойового хортингу?
  2. Поясніть зміст поняття «фізична культура спортсмена бойового хортингу».
  3. Поясніть зміст поняття «фізичне виховання спортсмена бойового хортингу».
  4. Поясніть зміст поняття «фізичне здоров'я спортсмена бойового хортингу».

5. Поясніть зміст поняття «фізична підготовленість спортсмена бойового хортингу».
6. Поясніть зміст поняття «фізичний стан спортсмена бойового хортингу».
7. Поясніть зміст поняття «фізичні якості спортсмена бойового хортингу».
8. Поясніть зміст поняття «фізична рекреація спортсмена бойового хортингу».
9. Поясніть зміст поняття «фізична реабілітація спортсмена бойового хортингу».
10. Поясніть зміст поняття «рухова активність спортсмена бойового хортингу».
11. Надайте характеристику основних методів дослідження у теорії і методиці бойового хортингу.
12. Назвіть основні напрями функціонування фізичного виховання у суспільстві.
13. У чому полягають специфічні ознаки фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?
14. Яка мета фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?
15. Охарактеризуйте завдання фізичного виховання спортсменів бойового хортингу.
16. Назвіть принципи фізичного виховання спортсмена бойового хортингу та поясніть способи їх реалізації на практиці.
17. Що входить у поняття «система підготовки спортсмена бойового хортингу»?
18. Як взаємодіють між собою педагогічна і соціальна підсистеми на практиці під час проведення занять з бойового хортингу?
19. Що розуміється під принципами у теорії і методиці бойового хортингу?
20. У чому полягають соціальні принципи формування фізичної культури спортсмена бойового хортингу?
21. Надайте характеристику методичних принципів занять бойовим хортингом фізичними вправами.
22. Охарактеризуйте принципи побудови занять з бойового хортингу.
23. Як здійснюється патріотичне, моральне, правове і естетичне виховання у процесі фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?
24. Складіть професійну характеристику особистості тренера-викладача з бойового хортингу.
25. Чому фізична вправа є основним засобом фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?

26. Які фактори визначають дію фізичних вправ спортсмена бойового хортингу?
27. Що лежить в основі класифікації фізичних вправ спортсмена бойового хортингу?
28. Чим характеризується зміст і форма фізичних вправ спортсмена бойового хортингу?
29. Що розуміється під технікою бойового хортингу?
30. Що розуміється під просторовими, часовими, просторово-часовими, силовими і ритмічними характеристиками в тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу?
31. За яких умов природні сили і гігієнічні фактори стають засобом фізичного виховання спортсмена бойового хортингу?
32. Дайте визначення поняття «метод». Охарактеризуйте його у сфері бойового хортингу.
33. Дайте визначення поняття «методичний прийом». Охарактеризуйте його у сфері фізичного виховання спортсменів бойового хортингу.
34. Дайте визначення поняття «методичний підхід». Охарактеризуйте його у сфері фізичного виховання спортсмена бойового хортингу.
35. Дайте визначення поняття «методичний напрям». Охарактеризуйте його у сфері бойового хортингу.
36. Які фактори та умови визначають вибір і застосування конкретного тренувального методу в бойовому хортингу?
37. Розкрийте класифікацію методів, що застосовується при навчанні руховим діям та прийомам бойового хортингу.
38. Розкрийте відмінність методів ігрового, змагального та колового тренування в бойовому хортингу.
39. Складіть приклад схеми колового тренування з бойового хортингу.
40. Дайте характеристику фронтального, групового, індивідуального методів організації спортсменів бойового хортингу під час занять.
41. Як визначити адекватність і неадекватність фізичного навантаження на заняттях з бойового хортингу.
42. Розкрийте теорію навчання руховим діям спортсмена бойового хортингу і шляхи її розвитку.
43. Охарактеризуйте методіку управління рухами в бойовому хортингу.
44. Дайте характеристику рухових умінь спортсмена бойового хортингу.
45. Коротко охарактеризуйте поняття «автоматизоване управління рухами» у процесі формування рухової навички спортсмена бойового хортингу.
46. Опишіть фази формування рухової навички спортсмена бойового хортингу.

47. Назвіть етапи навчання рухових дій спортсмена бойового хортингу і мету на кожному етапі.
48. Що є сигналом для припинення повторення вправи та надання інтервалу для відпочинку спортсмена бойового хортингу на етапі початкового розучування?
49. Що є основою методики навчання рухових дій спортсмена бойового хортингу на етапі поглибленого розучування?
50. Опишіть методи ідеомоторного тренування спортсмена бойового хортингу, сенсорного орієнтування, імітаційний, що використовується у процесі навчання рухових дій.
51. Якими основними способами відбувається чергування навантаження та відпочинку на етапі поглибленого розучування рухових дій в бойовому хортингу?
52. Охарактеризуйте особливість використання методу слова і показу на етапі поглибленого розучування рухових дій спортсменів бойового хортингу.
53. Визначте мету і завдання етапу вдосконалення рухової навички в бойовому хортингу.
54. Яка роль термінової інформації на етапі поглибленого розучування і вдосконалення в бойовому хортингу?
55. Дайте визначення поняття «сила» як фізичної якості спортсмена бойового хортингу.
56. Назвіть існуючі різновиди силових якостей спортсмена бойового хортингу.
57. Назвіть режими роботи м'язів спортсмена бойового хортингу.
58. Які фактори обумовлюють силові можливості спортсмена бойового хортингу?
59. Назвіть групи вправ, що застосовуються для розвитку сили спортсмена бойового хортингу.
60. Навести приклади типових тестів і контрольних вправ, які застосовуються для контролю за розвитком різних проявів силових здібностей спортсменів бойового хортингу.
61. Дайте визначення поняття «швидкість» як рухової якості спортсмена бойового хортингу.
62. Які різновидності швидкості існують в системі бойового хортингу?
63. Які фактори обумовлюють швидкісні можливості спортсмена бойового хортингу?
64. Розкрийте поняття «швидкісний бар'єр спортсмена бойового хортингу», причини його виникнення та шляхи уникнення.
65. Яких вимог необхідно дотримуватися при проведенні контролю за розвитком швидкості спортсменів бойового хортингу?

66. Дайте визначення поняття «загальна витривалість спортсмена бойового хортингу».
67. Дайте визначення поняття «швидкісна витривалість спортсмена бойового хортингу».
68. Дайте визначення поняття «силова витривалість спортсмена бойового хортингу».
69. Які фактори обумовлюють прояв витривалості в бойовому хортингу?
70. Назвіть найбільш ефективні засоби для розвитку у спортсмена бойового хортингу витривалості: загальної, швидкісної і силової.
71. Навести приклади тестів. Які застосовуються для контролю за розвитком видів витривалості під час занять бойовим хортингом.
72. Дайте визначення поняття «гнучкість» як фізичної якості спортсмена бойового хортингу.
73. Назвіть види гнучкості спортсмена бойового хортингу.
74. Які фактори обумовлюють прояв гнучкості спортсмена бойового хортингу?
75. Розкрити особливості методики розвитку гнучкості в системі бойового хортингу.
76. Дайте визначення координаційним здібностям і види їхніх проявів у бойовому хортингу.
77. Які фактори обумовлюють прояв координаційних здібностей спортсмена бойового хортингу?
78. Розкрийте особливості методики розвитку координаційних здібностей спортсмена бойового хортингу.
79. Навести приклади тестів для контролю за розвитком координаційних здібностей спортсменів бойового хортингу.
80. Обґрунтуйте структуру занять у системі бойового хортингу.
81. Розкрити взаємозв'язок фаз зміни працездатності і структури частин заняття з бойового хортингу.
82. Охарактеризувати типову структуру заняття з бойового хортингу.
83. Що визначає послідовність вирішення завдань в основній частині заняття з бойового хортингу і якою вона є?
84. Дайте характеристику методів організації учнів у процесі занять бойовим хортингом.
85. Розкрити вимоги до змісту і методики проведення занять з бойового хортингу урочного типу.
86. У чому полягають особливості занять з бойового хортингу позаурочного типу, і дати їхню класифікацію?
87. Охарактеризуйте мету, завдання та зміст занять з бойового хортингу позаурочного типу.

88. Що розуміють під поняттям «управління» у процесі фізичного виховання спортсмена бойового хортингу.
89. Які особливості системи «вчитель-учень» («тренер-спортсмен») у системі бойового хортингу?
90. Назвіть основні умови управління у фізичному вихованні спортсмена бойового хортингу.
91. Що розуміють під терміном «моделювання» та які можливості його застосування у фізичному вихованні спортсменів бойового хортингу?
92. Дайте характеристику прогнозування як складового елемента управління тренувальним процесом у бойовому хортингу.
93. Які завдання і функції попереднього, оперативного, поточного та етапного контролю в системі фізичного виховання спортсменів бойового хортингу?
94. Розкрити зміст поняття «програмування» у фізичному вихованні спортсменів бойового хортингу.
95. Що входить до складу алгоритму програмування занять з бойового хортингу?
96. У чому полягає технологія корекції програм занять з бойового хортингу?
97. Визначити мету і основні завдання навчально-тренувального процесу з бойового хортингу в системі середньої освіти.
98. Зміст та особливості викладання бойового хортингу в школі.
99. Розкрити зміст понять «моторна» і «загальна» щільність заняття з бойового хортингу.
100. Особливості розвитку силових здібностей спортсмена бойового хортингу у шкільному віці.
101. Особливості розвитку швидкісних здібностей спортсмена бойового хортингу в шкільному віці.
102. Особливості розвитку витривалості спортсмена бойового хортингу в шкільному віці.
103. Особливості розвитку гнучкості спортсмена бойового хортингу в шкільному віці.
104. Особливості розвитку спритності спортсмена бойового хортингу в шкільному віці.
105. Дайте характеристику загальній, підготовчій і спеціальній медичним групам школярів, які займаються бойовим хортингом.
106. Особливості дозування фізичного навантаження у ослаблених дітей під час занять бойовим хортингом.
107. Охарактеризувати особливості методики фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу у підготовчій групі.

108. Зміст, методи і завдання фізичного виховання студентів у процесі занять бойовим хортингом.

109. Особливості організації самостійної роботи студентів з фізичного виховання засобами бойового хортингу.

110. Основні положення роботи спортивного клубу бойового хортингу.

111. Як забезпечується норма рухової активності студентської молоді засобами бойового хортингу?

112. Які фактори визначають зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, які займаються бойовим хортингом?

113. Принципи фізичної підготовки військовослужбовців засобами військово-прикладного хортингу.

114. Основні форми організації занять фізичною підготовкою військовослужбовців засобами військово-прикладного хортингу.

115. Охарактеризуйте рекреаційно-оздоровчі заняття з бойового хортингу.

116. Охарактеризуйте профілактично-оздоровчі заняття з бойового хортингу.

117. Охарактеризуйте кондиційне заняття з бойового хортингу.

118. Методика проведення фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу.

119. Сутність індивідуальних програм фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу.

120. Основні поняття адаптивного бойового хортингу.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ І КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Концепція програми

Дана освітня програма розроблена на основі типової програми з бойового хортингу і посібників з тематики бойового хортингу відомих фахівців, а також багаторічного особистого тренерського і викладацького педагогічного досвіду.

Широкі можливості ведення сутички на всіх дистанціях за допомогою рук і ніг, ліктів і колін приносять бойовому хортингу величезну видовищність поряд з високою ефективністю. Відсутність складних елементів дають великі можливості спортсменам різного віку реалізувати себе. Надійність захисних засобів і універсальність правил змагань дозволяє брати участь у турнірах з бойового хортингу представникам багатьох видів єдиноборств.

З кожним роком бойовий хортинг набуває все більшого поширення, особливо серед підлітків і юнаків нашої країни, як ефективний засіб різнобічного виховання.

Заняття бойовим хортингом роблять позитивний вплив на нервову систему. Поліпшення функцій нервової системи проявляється у збільшенні швидкості реагування і орієнтування, в більшій швидкості сприйняття, перемикання уваги, врівноваженості і стриманості.

Бойовий хортинг вимагає від спортсмена високого ступеня не тільки фізичного, а й розумового розвитку. У сутичці перемагає спортсмен, який «швидко думає», здатний творчо розбиратися в постійно мінливих ситуаціях на хорті, добре підготовлений технічно і тактично.

В даний час Україна є однією з провідних країн у розвитку бойового хортингу. Збірні команди України є багаторазовими переможцями та призерами чемпіонатів світу та Європи. Акцентування спортсменів на цих перемогах служить потужним стимулом патріотичного виховання. Як національний професійно-прикладний вид спортивних єдиноборств бойовий хортинг є хорошою підготовкою для служби у Збройних Силах України, правоохоронних органах та інших силових структурах держави.

Отримані навички дозволяють швидко адаптуватися і успішно виконувати свій військовий обов'язок.

Основними завданнями реалізації даної програми є:

широке залучення до занять спортом студентів;

освоєння учнями даної програми;

виконання спортивних розрядів;

підготовка спортсменів для участі в спортивних заходах високих досягнень.

2. Загальна характеристика програми

Програма з бойового хортингу для закладів вищої освіти складена на основі законодавчих актів, постанов і розпоряджень Уряду України, постанов і наказів Міністерства культури, молоді та спорту України, Міністерства освіти і науки України, Національної федерації бойового хортингу України, що регламентують роботу державних закладів вищої освіти, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкованості та з урахуванням сучасного стану бойового хортингу як виду спорту.

При розробці цієї програми використані результати наукових досліджень і практичної діяльності провідних тренерів з підготовки спортсменів бойового хортингу різних вікових груп, дані наукових досліджень з проблем теорії і методики юнацького спорту, практичні рекомендації спортивної медицини, вікової фізіології та психології, теорії і методики фізичного виховання і педагогіки, біохімії та біоенергетичного забезпечення рухової діяльності спортсменів.

Програма, спираючись на особливості сучасного етапу розвитку спорту, охоплює основні методологічні та методичні положення, на основі яких будуються раціональна єдина педагогічна система багаторічного спортивного тренування і навчання у закладі вищої освіти та передбачає:

залучення студентів до регулярних занять бойовим хортингом;

спадкоємність у вирішенні завдань щодо формування особистості спортсмена, зміцненню здоров'я, гармонійного розвитку всіх органів і систем організму;

спадкоємність завдань, засобів, методів, організаційних форм підготовки спортсменів усіх вікових груп;

цільову спрямованість по відношенню до вищої спортивної майстерності в процесі підготовки спортсменів бойового хортингу усіх вікових груп;

забезпечення всебічної загальної та спеціальної фізичної підготовки тих, хто займається бойовим хортингом;

оволодіння випереджальним формуванням техніко-тактичної майстерності;

комплексну систему контролю та аналізу стану підготовленості спортсменів, як на етапах підготовки, так і на етапах вікового розвитку.

Програма містить: мету і завдання; навчальний матеріал за розділами підготовки (теоретичної, фізичної, технічної, тактичної, психологічної); засоби і форми підготовки спортсменів; систему контрольних вправ і нормативів (нормативні вимоги щодо відбору – приймальні, перевідні – після кожного року навчання, і випускні – для переведення з груп початкової підготовки в навчально-тренувальні групи); систему медико-педагогічного контролю.

Програма є основним навчально-методичним документом при організації та проведенні занять з бойового хортингу у закладах вищої освіти. Однак в окремих випадках, відповідно до конкретних умов роботи в спортивних клубах закладів вищої освіти, дирекція клубів (тренерська рада клубу) може вносити необхідні зміни у зміст даної програми, зберігаючи при цьому її основну спрямованість.

3. Особливості багаторічної підготовки спортивного резерву в бойовому хортингу

Систему багаторічної підготовки спортсменів у бойовому хортингу становлять взаємопов'язані етапи, кожен з яких створює передумови для забезпечення поступального розвитку, становлення і вдосконалення спортивної майстерності, для досягнення високих результатів. Перше знайомство з бойовим хортингом можливе і у закладі вищої освіти.

На першому етапі (етап попередньої підготовки 1–2 курс університету, студенти 17–19 років) провідними завданнями є: зміцнення здоров'я, всебічний розвиток рухових здібностей, особливо координаційних можливостей і швидкості рухових дій, швидкості і загальної витривалості. Це досягається за допомогою застосування рухливих і спортивних ігор, неспецифічних рухових вправ (вправ з легкої атлетики, плавання, гімнастичних і акробатичних вправ тощо). Основні методи – рівномірний та ігровий. Етап в основному служить виявленню у спортсмена здатності до занять бойовим хортингом, можливості формування спеціальних здібностей, необхідних для успішної спеціалізації в цьому виді спорту. Вся тренувальна діяльність підпорядкована розвитку природних задатків, виявленню придатності, орієнтації і відбору. Змагання проводяться в основному для контролю за ходом розвитку рухових здібностей і виявлення рівня фізичної працездатності. Вони проводяться раз в 1,5–2 місяці, мають важливе тренувальне і виховне значення, а також служать своєрідним стимулом для тих, хто займається.

Етап підготовки спортсменів бойового хортингу навчально-тренувальних груп (3–4 курс) – включає два етапи багаторічної підготовки: 1-й етап початкової спортивної спеціалізації; та 2-й етап поглибленого тренування в бойовому хортингу.

Відмітна особливість етапу початкової спортивної спеціалізації в підготовці спортсменів бойового хортингу – формування навичок і адаптація окремих систем і органів організму спортсменів. Тому одним з найважливіших розділів навчально-тренувальної роботи на цьому етапі стає загальна фізична підготовка (ЗФП), що забезпечує всебічний фізичний розвиток та сприяє зниженню стомлюваності студентів.

Другий етап охоплює підготовку спортсменів 20–23 років. До цього періоду рівень фізичного розвитку студентів наближається до рівня дорослих спортсменів. Розширюються можливості адаптації не тільки до фізичних навантажень помірної і великої інтенсивності, але і до навантажень субмаксимальної потужності, що супроводжується утворенням значного кисневого боргу. Це дає можливість широко використовувати у тренувальному процесі засоби і методи, використовувані в підготовці спортсменів бойового хортингу високої кваліфікації, і здійснювати фізичну підготовку переважно з використанням спеціально-підготовчих вправ і тренувальних форм змагального режиму.

Морфофункціональні характеристики м'язової системи (функціональна рухливість і функціональна потужність м'язів, будова окремих м'язових волокон) на цьому етапі близькі до рівня дорослих. Це дозволяє більш широко використовувати в тренувальному процесі не тільки динамічні, але і статичні вправи, що сприяють удосконаленню силових можливостей і спеціальної витривалості.

Для спортсменів бойового хортингу цієї вікової групи вже характерний досить високий рівень стійкості нервових процесів, функціональних можливостей серцево-судинної і дихальної систем, психологічної стійкості до відчуттів втоми. Тому одним з найважливіших напрямів фізичної підготовки на цьому етапі має стати сприяння розвитку спеціальної витривалості, що дозволяє спортсменам бойового хортингу старшого студентського віку зберігати вибухову швидкість і темп прискорень при проведенні прийомів сутички. Основними завданнями технічної підготовки на цьому етапі є максимальне пристосування техніки до індивідуальних особливостей спортсмена (перш за все, до морфофункціональних параметрів та рівня розвитку фізичних якостей), виявлення і вдосконалення найбільш ефективно виконуваних технічних прийомів, розширення кількості варіантів виконання вивчених технічних прийомів і вдосконалення вміння вільно переходити від одних прийомів до інших, підвищення стабільності і надійності виконання технічних дій при впливі збивальних факторів і при активному опорі суперника під час проведення сутички.

4. Організація навчально-тренувального процесу

Основні форми навчально-тренувальної роботи у спортивній секції з бойового хортингу закладу вищої освіти – теоретичні і практичні тренувальні заняття, участь у змаганнях і контрольних сутичках, навчально-тренувальні збори, заняття в оздоровчо-спортивних таборах, медико-відновлювальні заходи, перегляд і аналіз навчальних кіно- та відеоматеріалів з виступами спортсменів

високої кваліфікації, відеозаписів змагань за участю провідних спортсменів бойового хортингу України і світу.

Тривалість 1 заняття:

у групах попередньої підготовки не перевищує 2 академічних год;

у навчально-тренувальних групах – 3 год.

Кількість навчально-тренувальних занять на тиждень визначає тренерська рада спортивної секції закладу вищої освіти, виходячи із завдань виконання програмних вимог, підготовки до змагань тощо.

Таблиця 1

Методи тренування студентів – спортсменів бойового хортингу

Методи	Зміст
Рівномірний	Постійна інтенсивність у виконанні вправи впродовж тривалого часу
Перемінний	Постійна зміна інтенсивності виконання вправи
Повторний	Відпрацювання одного елемента різними методичними прийомами, чергуючи їх з відпочинком
Інтервальний	Чергування роботи високої інтенсивності з інтервалами відпочинку. Система відрізків сутички
Ігровий	Підвищення емоційності та високої інтенсивності роботи в іграх, що розвивають спритність і швидкість мислення
Круговий	Послідовне і досить довготривале виконання ряду простих вправ зі снарядами і без них по колу
Змагальний	Безпосереднє суперництво спортсменів у боротьбі за досягнення ними високих результатів

Таблиця 2

Основні методичні прийоми навчання техніки бойового хортингу

Методичний прийом	Практика
Групове освоєння прийому (без партнера) за загальною командою тренера в строю з однієї шеренги	Навчання новачка на першому етапі. Відпрацювання окремих елементів бойового хортингу
Групове освоєння прийому (з партнером) за загальною командою тренера в строю з двох шеренг	Навчання новачка на другому етапі. Відпрацювання дистанцій, атаквальних і захисних дій
Самостійне освоєння прийому за завданням тренера у парах, що вільно пересуваються по залу, хорту	Основа техніко-тактичної майстерності (ТТМ)
Умовна сутичка з діями супротивників, що обмежені вузьконапраленим завданням	Удосконалення техніко-тактичної майстерності (ТТМ)

Індивідуальне освоєння прийому в роботі з тренером на лапах, рукавицях, з манекеном тощо	Відпрацювання ТТМ, виправлення помилок
Вільна сутичка (сутичка без обмеження дій супротивників)	Вироблення особистої манери і стиля ведення сутички

Засоби навчання і тренування спортсменів бойового хортингу

Основними засобами навчання і тренування спортсменів бойового хортингу є фізичні вправи

Таблиця 3

Зміст фізичних вправ бойового хортингу

Фізичні вправи	Зміст
Спеціальні бойові вправи	Вдосконалення техніко-тактичної майстерності (ТТМ) у парах. Умовні, вільні, змагальні сутички
Спеціально-підготовчі вправи	Схожість в особливостях нервово-м'язових зусиль, що розвиваються, зі спеціальними ударними, захватними, захисними та іншими діями спортсмена (вправи з обтяженнями)
Загальнорозвивальні бойові вправи	Різнобічні впливи на організм спортсмена, що сприяють виробленню широкого кола рухових навичок. Використання вправ з інших видів підготовки і спорту

Таблиця 4

Розподіл річного навантаження

Зміст занять	Навчально-тренувальні групи 1–2 рік навчання		Навчально-тренувальні групи 3–4 рік навчання	
	1	2	3	4
Кількість годин на рік	172	172	258	258
Кількість занять на рік	86	86	129	129
Кількість годин на тиждень	4	4	6	6
Кількість занять на тиждень	2	2–3	3	3
Тривалість заняття	2	2	2–3	2–3
Варіант побудування тижневого циклу	2–3	3–3	3–4	3–4

Таблиця 5

Навчально-тематичний план

№	Блок (тема)	НТГ – 1 (1 рік навч)	НТГ – 2 (2 рік навч)	НТГ – 3 (3 рік навч)	НТГ – 4 (4 рік навч)
I	Ввідний (теоретична підготовка)	6	7	8	9
II	Фізична підготовка	100	90	132	100
III	Технічна підготовка	30	34	50	60
IV	Тактична підготовка	24	26	50	68
V	Психологічна підготовка	6	8	10	12
IV	Виховна робота	6	7	8	9
	Всього;	172	172	258	258

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК ОСВОЄННЯ ПРОГРАМИ

Таблиця 6

Навчально-тренувальна група 1-й рік навчання,
4 години на тиждень / 172 години на рік

Розділ програми	Всього годин	Місяці								
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Теоретична підготовка	6	-	-	-	-	1	1	1	2	1
Фізична підготовка	100	15	15	10	10	10	10	10	10	10
Технічна підготовка	30	3	3	3	3	3	3	5	4	3
Тактична підготовка	24	2	2	2	2	2	4	4	4	4
Психологічна підготовка	6	-	-	-	-	-	1	2	2	1
Виховна робота	6	1	1	1	1	1	1	-	-	-
РАЗОМ:	172	21	21	16	16	17	20	22	22	17

Таблиця 7

Навчально-тренувальна група 2-й рік навчання,
4 години на тиждень / 172 години на рік

Розділ програми	Всього годин	Місяці								
		Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Теоретична підготовка	7	-	-	-	-	1	1	2	2	1
Фізична підготовка	90	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Технічна підготовка	34	3	3	4	4	4	4	4	4	4
Тактична підготовка	26	2	2	2	2	3	3	4	4	2

Психологічна підготовка	8	-	-	-	1	1	1	2	2	1
Виховна робота	7	1	1	1	1	1	1	1	-	-
РАЗОМ:	172	16	16	17	18	20	20	23	22	18

Таблиця 8

**Навчально-тренувальна група 3-й рік навчання,
6 годин на тиждень / 258 годин на рік**

Розділ програми	Всього годин	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Теоретична підготовка	8	-	-	-	1	1	1	2	2	1
Фізична підготовка	132	17	17	14	14	14	14	14	14	14
Технічна підготовка	50	5	5	5	5	6	6	7	6	5
Тактична підготовка	50	5	5	5	5	6	6	7	6	5
Психологічна підготовка	10	-	-	1	1	1	1	2	3	1
Виховна робота	8	-	1	1	1	1	1	1	1	1
РАЗОМ:	258	27	28	26	27	29	29	33	32	27

Таблиця 9

**Навчально-тренувальна група 4-й рік навчання,
6 годин на тиждень / 258 годин на рік**

Розділ програми	Всього годин	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Теоретична підготовка	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Фізична підготовка	100	15	15	10	10	10	10	10	10	10
Технічна підготовка	60	6	6	6	6	6	7	8	9	6
Тактична підготовка	68	7	7	7	7	7	7	10	11	7
Психологічна підготовка	12	1	1	1	1	1	1	2	3	1
Виховна робота	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
РАЗОМ:	258	31	31	26	26	26	27	32	35	26

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Таблиця 10

1. Блок. Теоретична підготовка

Зміст курсу занять	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Техніка безпеки, пожежна безпека, правила поведінки	1	1	1	1
Витоки та історія розвитку бойового хортингу	1	1	1	1
Основи гігієни, спортивний режим, значення фізичної підготовки	1	1	1	1
Правила змагань з бойового хортингу. Термінологія	1	1	1	2
Спортивний інвентар. Захисне екіпірування. Правила експлуатації	1	2	2	2
Основи долікарської медичної допомоги. Спортивний травматизм	1	1	2	2
Всього:	6	7	8	9

Таблиця 11

2. Блок. Фізична підготовка

Зміст занять	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Загальна фізична підготовка				
Вправи для розвитку сили				
вправи з власною вагою	15	6	6	3
вправи з партнером	12	6	6	3
вправи з обтяженням	-	-	6	3
Вправи для розвитку швидкості				
розвиток загальної швидкості	12	10	10	10
розвиток спеціальних швидкісних якостей	10	10	15	10
Вправи для розвитку витривалості	12	10	12	8
Вправи для розвитку гнучкості	15	10	12	8
Вправи для розвитку спритності	10	10	12	8
Спеціальна фізична підготовка				
Вправи з використанням інвентаря бойового хортингу (мішок, груша, настінна подушка, лапи, ракетки, манекени)	5	20	33	35

Вправи з використанням інвентаря (скакалка, набивний м'яч, тенісний м'яч тощо)	9	18	20	12
Всього:	100	90	132	100

Таблиця 12

3. Блок. Технічна підготовка

Зміст занять з бойового хортингу	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Стійки	1	1	1	1
Пересування	1	1	1	1
Дистанції в бойовому хортингу	1	1	1	1
Удари руками				
Прямий ближньою рукою	1	1	1	1
Прямий дальньою рукою	1	1	1	1
Боковий ближньою рукою	1	1	1	1
Боковий дальньою рукою	1	1	1	1
Знизу ближньою рукою	1	1	1	1
Знизу дальньою рукою	1	1	1	1
Удари ліктем	1	1	1	1
Удари ногами				
Прямий ближньою ногою	1	1	1	1
Прямий дальньою ногою	1	1	1	1
Боковий ближньою ногою	1	1	1	1
Боковий дальньою ногою	1	1	1	1
Удар ногою вбік	1	1	1	1
Удар ногою зверху	1	1	1	1
Удар ногою назад	1	1	1	1
Круговий ближньою ногою	1	1	1	1
Круговий дальньою ногою	1	1	1	1
Удар п'ятою з розворотом	1	1	1	1
Удар коліном	1	1	1	1
Кидки (згідно арсеналу техніки бойового хортингу)				
Підсічки	1	1	1	1
Підніжки (передня, задня, бокова)	1	1	1	1
Зачепа	1	1	1	1
Кидки через стегно, спину	1	1	1	1
Підхвати, підсади	1	1	1	1
Перевороты	1	1	1	1
Прийоми партеру				
Утримання	1	1	1	1
Больові прийоми на руку	1	1	1	1
Больові прийоми на ногу	1	1	1	1

Задушливі прийоми	1	1	2	2
Комбінаційні дії				
Захист від ударів руками і ногами	1	1	1	1
Контрприйоми проти кидків	1	1	1	1
Ударно-борцівські комбінації у стійці і партері, в атаці та захисті	1	1	1	1
Всього:	30	34	50	60

Таблиця 13

4. Блок. Тактична підготовка

Зміст занять	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Форми ведення сутички (розвідки, наступ, оборона)	4	4	10	15
Сутичка на дальній дистанції	4	4	5	5
Сутичка на середній дистанції	4	4	5	5
Сутичка на ближній дистанції, у клінчу	4	4	5	5
Тактика пересування і сутичка в стійці	2	2	2	2
Облудні дії, маневри, фінти	4	3	3	9
Тактика сутички у партері	2	3	8	18
Сутичка проти «темповика»	-	-	2	4
Сутичка проти «силовика»	-	-	2	4
Сутичка проти «ігровика»	-	-	2	5
Сутичка проти «універсала»	-	-	2	5
Сутичка проти «лівші»	-	2	4	6
Всього:	24	26	50	68

Таблиця 14

5. Блок. Психологічна підготовка

Зміст курсу занять	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Загальна психологічна підготовка	2	2	2	2
Формування у спортсменів необхідних властивостей особистості, вольових якостей	2	2	2	2
Підготовка спортсменів до тривалих фізичних навантажень	1	2	2	2
Підготовка спортсменів бойового хортингу до продуктивної роботи в екстремальних умовах спортивних змагань				
Аутогенне тренування	1	2	2	2
Вивчення сильних і слабих сторін супротивника	-	-	1	2
Створення психологічної підготовленості до сутички	-	-	1	2
Всього:	6	8	10	12

6. Блок. Виховна робота

Зміст занять	НТГ 1 рік навчання	НТГ 2 рік навчання	НТГ 3 рік навчання	НТГ 4 рік навчання
Державна символіка, прапор і Гімн України	1	1	1	1
Історія клубу, секції. Студенти закладу освіти, які загинули, виконуючи воїнський обов'язок	1	1	1	1
Розповіді з життя видатних спортсменів бойового хортингу	1	1	1	1
Бесіди на тему «Шкідливі звички»	1	1	1	1
Участь у заходах, що пропагують здоровий спосіб життя	1	1	1	1
Участь в обладнанні спортзалу, прибиранні території	1	1	1	1
Колективна робота, створення збірної команди, традиції, шефство	-	1	3	3
Участь у загальнозначущих заходах	-	-	2	3
Індивідуальна робота	За необхідністю			
Всього:	6	7	8	9

7. Основні завдання підготовки і зміст навчально-тренувального процесу

Групи початкової підготовки (етап попередньої підготовки 1–2 рік навчання) – студенти 17–19 років

Основними завданнями підготовки спортсменів бойового хортингу на даному етапі є:

1. Зміцнення здоров'я і сприяння правильному фізичному розвитку.
2. Підвищення загальної фізичної підготовленості (особливо таких якостей, як швидкість, спритність, швидкісно-силові якості, гнучкість).
3. Навчання основам базової техніки бойового хортингу.
4. Початкове навчання тактичним діям у сутичці.
5. Прищеплення навичок участі в змагальній діяльності.
6. Прищеплення студентам стійкого інтересу до занять бойовим хортингом.
7. Відбір здібних студентів у навчально-тренувальні групи.

У зміст навчально-тренувальних занять у групах початкової підготовки вводять:

загальна підготовка з широким діапазоном засобів всебічного фізичного впливу;

підготовчі вправи, що сприяють оволодінню різноманітними техніко-тактичними прийомами бойового хортингу;

теоретичні заняття за програмою; підвідні та основні вправи, що сприяють оволодінню технічними і тактичними прийомами; підготовчі навчальні сутички та вправи з партнером;

відбір здібних та обдарованих студентів дня занять бойовим хортингом на основі розроблених тестів.

Основний принцип побудови навчально-тренувальної роботи в групах початкової підготовки – універсальність у постановці завдань, виборі засобів і методів по відношенню до всіх спортсменів, дотримання вимог щодо індивідуального підходу і глибокого вивчення особливостей кожного, хто займається бойовим хортингом. Основна спрямованість програми – навчальна, що полягає в прагненні створити передумови для успішного освоєння спортсменами бойового хортингу широкого техніко-тактичного арсеналу, у досягненні високого рівня спеціальної фізичної підготовленості в процесі підготовки на наступних етапах багаторічного тренувального процесу.

Навчально-тренувальні групи (етапи початкової спортивної спеціалізації та поглибленого тренування 3–4 рік навчання) – студенти 20–23 роки

Основні завдання підготовки та зміст навчально-тренувального процесу.

Заняття в навчально-тренувальних групах 1-го і 2-го років навчання відповідають етапу початкової спортивної спеціалізації. У цей час цілеспрямовано освоюються техніко-тактичні прийоми бойового хортингу і застосування їх в змагальній діяльності під час проведення сутичок. У той же час, важливе місце в підготовці спортсменів бойового хортингу продовжує займати загальна фізична підготовка, що забезпечує всебічний розвиток систем організму, підвищення їх функціональних можливостей. Основними завданнями підготовки спортсменів на етапі початкової спортивної спеціалізації (в навчально-тренувальних групах 1–2 років навчання) є:

1. Досягнення всебічної фізичної та функціональної підготовленості і розвиток спеціальних фізичних якостей.
2. Розвиток спеціальних здібностей і психічних якостей, що сприяють успішному оволодінню технікою і тактикою сутички.
3. Оволодіння основами техніки бойового хортингу і її вдосконалення.
4. Придбання та накопичення змагального досвіду.

У зміст навчально-тренувальних занять у групах 1 і 2 років навчання входять:

загальна фізична підготовка, спрямована на всебічний гармонійний розвиток органів і систем спортсменів: вправи для виховання швидкісних, швидкісно-силових і координаційних здібностей, в тому числі рухливі ігри;

підготовчі та підвідні вправи, що сприяють успішному оволодінню техніки і тактики проведення сутички; вправи з навчання та вдосконалення техніки виконання прийомів бойового хортингу:

теоретичні заняття за програмою;

загальна фізична підготовка;

вправи щодо освоєння індивідуальної техніки прийомів;

контрольні та навчально-тренувальні сутички;

контрольні випробування з оцінкою рівня фізичної та технічної підготовленості;

вправи для виховання спеціальних рухових якостей: силових, швидкісно-силових, швидкісних і координаційних, у тому числі вправи на спеціальних тренажерних пристроях; спарингові вправи з партнером для вдосконалення техніко-тактичних прийомів сутички в ускладнених умовах, в різних поєднаннях; вправи з освоєння варіантів тактичних схем проведення сутички у нападі та захисті;

теоретичні заняття за програмою; навчально-тренувальні, товариські і календарні змагання з конкретними завданнями на установках і подальшим розбором сутичок; індивідуальні заняття, спрямовані на поліпшення якостей, які відстають у розвитку, і розвиток сильних сторін з урахуванням індивідуалізації;

контрольні випробування з оцінкою рівня фізичної, технічної і тактичної підготовленості.

Відповідно до завдань роботи спортивної секції з бойового хортингу закладу вищої освіти на даних етапах і на основі врахування вікових особливостей студентської молоді, спрямованість у роботі навчально-тренувальних груп пов'язана, з одного боку, з універсальним підбором засобів і методів для всіх спортсменів з метою міцного оволодіння технікою і тактикою бойового хортингу, розвитку фізичних якостей, а з іншого – спрямована на досягнення у перспективі високої індивідуальної спортивної майстерності.

Навчання спортсменів бойового хортингу в навчально-тренувальних групах 3-го року навчання відповідає етапу поглибленого тренування, спрямованого на розучування і вдосконалення техніко-тактичних прийомів сутички в органічній єдності з розвитком спеціальних фізичних і психічних якостей, у стандартних і ускладнених умовах тренувальної і змагальної діяльності.

До числа основних завдань підготовки спортсменів бойового хортингу на етапі поглибленої підготовки (в навчально-тренувальних групах 3-го року навчання) входять:

розвиток спеціальних фізичних якостей: швидкісних, силових, швидкісно-силових, спеціальної витривалості і підвищення спеціальної підготовленості;

розвиток психофізичних якостей, швидкості реакції, точності рухів тощо;
розширення технічного арсеналу, вдосконалення техніки проведення прийомів бойового хортингу в умовах, що моделюють змагальні;

поглиблене освоєння основних тактичних систем ведення сутички в нападі та захисті;

визначення технічного амплуа індивідуалізації підготовки;

розширення досвіду змагальної боротьби.

Психологічна підготовка спортсменів бойового хортингу

Психологічна підготовка в бойовому хортингу є важливішою за будь-яку іншу, адже головна її мета – виховання у спортсмена справжніх «бійцівських» якостей, які також мають назву «воля до перемоги».

Якщо провести аналогію між класом спортсмена і формою дитячої піраміди – на стрижень якої нанизуються диски різного калібру як усі якості, то психологія, психологічна стійкість і буде тим стрижнем, на якому тримаються всі інші якості спортсмена бойового хортингу.

При загальній психологічній підготовці розвиваються:

вольові риси характеру;

цілеспрямованість;

наполегливість;

сміливість і рішучість;

спеціалізовані сприйняття;

увага;

мислення;

рухова пам'ять;

уява.

Сила волі. Одне з найбільш важливих якостей спортсмена бойового хортингу. Уміння змусити себе зробити те, що йде врозріз з власними бажаннями, в істотній мірі залежить від характеру спортсмена. Це вміння можна виховати тренуванням і постійним стимулюванням. І навпаки, неважко позбутися його, якщо не розвивати, не виховувати волю до праці і перемоги.

Цілеспрямованість – виявляється тоді, коли спортсмен бойового хортингу розуміє значення мети, до якої він прагне, і усвідомлює, що досягнення і вирішення поставлених завдань нерозривно пов'язане з його прагненням та об'ємом виконаної роботи на тренуваннях.

Наполегливість – важливо, щоб спортсмен бойового хортингу вірив у перспективу своєї спортивної діяльності, був переконаний, що працьовитість під час виконання вправ і стійкість у сутичці сприятимуть формуванню і підвищенню його спортивної майстерності. Слід постійно виробляти вміння стійко переносити у сутичках больові відчуття, долати неприємні почуття, які

проявляються при максимальних навантаженнях і втомі, при скиданні ваги, обмеженому прийнятті їжі, зміні режимів тренувань тощо.

Сміливість і рішучість – якості, для розвитку яких тренер має змушувати спортсмена бойового хортингу долати боязнь іду в атаку, приглушувати інертність, активно працювати в обороні та контратакувати.

Розвиток почуття дистанції

Для успішного ведення сутички на різних дистанціях спортсмену бойового хортингу необхідно ясно розрізняти ознаки цих дистанцій (клінчу, ближньої, середньої і дальньої). Спортсмен має розуміти, що для суперників з різним ростом і довжиною рук і ніг ці дистанції значно відрізняються один від одної.

Для перевірки вміння оцінювати дистанцію під час занять в парах, одному партнеру пропонується наносити чіткі «удари з дальньої дистанції, а іншому випробувати їх далекобійність, застосовуючи різні захисти та маневруючи по хорту.

Проводячи «двобій з тінню» і наносячи по повітрю імітаційні удари руками та ногами, спортсмен повинен уміти наносити удари, прагнучи потрапити в певні точки простору, де знаходяться вразливі місця уявного противника. Такі місця він має візуально чітко представляти.

Для вдосконалення почуття дистанції використовуються також снаряди і лапи, вправляючись з ними спортсмен бойового хортингу має частіше змінювати відстань до снарядів і запам'ятовувати ті відчуття, які з'являються при нанесенні ударів з різних дистанцій.

Розвиток вміння орієнтуватися на хорті

Ведучи напружену сутичку, спортсмен повинен уміти в будь-який момент визначати своє положення на хорті щодо його кутів, площини майданчику, місцезнаходження рефері, в той же час не відволікаючись від дій противника.

Для вироблення вміння орієнтуватися на хорті партнерам пропонується в умовних сутичках проводити бойові дії в кутах і біля межі хорта, частіше робити виходи звідти.

Для ускладнення умов орієнтування ці завдання можна давати відразу двом парам спортсменів, які перебувають на хорті. При цьому кожна з пар змушена враховувати дії інших.

Розвиток почуття свободи рухів

Почуття свободи рухів, тобто розкутості, створюється у результаті оволодіння спортсменом бойового хортингу координації рухів і оптимальним чергуванням розслаблення і напруження.

Для вироблення почуття свободи рухів корисно застосовувати вправи перед дзеркалом, супроводжувати вправи веселою і легкою музикою.

Розвиток почуття удару

Почуття удару пов'язане зі складним сприйняттям швидкості та різкості руху в кінцевій фазі удару, а також ступеня жорсткості, міцності ланок тіла в момент зіткнення ударної поверхні з ціллю.

Для розвитку почуття удару застосовуються вправи в нанесенні ударів по рукавичках, лапах, снарядах. При нанесенні ударів спортсмен бойового хортингу має відчувати:

- їх різкість;
- тривалість і жорсткість зіткнення ударної поверхні з ціллю;
- положення руки або ноги, котра завдає удару;
- ступінь включення в удар тулуба, міру його повороту.

Удари слід наносити з різною різкістю і швидкістю. Особливо ефективні для розвитку почуття удару вправи з лапами. Під час виконання цих вправ тренер бойового хортингу може регулювати жорсткість удару.

Розвиток почуття часу

Почуття часу дозволяє спортсмену оцінювати:

- тривалість сутички;
- тривалість перерви;
- мікроінтервали часу, протягом яких наносяться удари, проводяться прийоми партеру і виконуються захисти.

Для розвитку почуття тривалості сутичок і перерв, між ними тренер варіює ці часові проміжки і називає їх тривалість. Іноді самим спортсменам може даватися завдання визначити закінчення такого часового проміжку.

Найчастіше спортсменам бойового хортингу пропонують спарингові вправи, навчальні сутички протягом 3-х, 2-х або 1 хв, а проміжки між раундами складають: 1,5, 1 або 0,5 хв.

Мікроінтервали усвідомлюються та оцінюються при порівнянні швидкісних дій різних партнерів, часу власних рухів і реакції при роботі в парах.

Розвиток бойової уваги

Без зосередженості та особливої уваги на положеннях і діях противника неможливо реагувати і діяти власними діями і рухами. Тому бойова увага тісно пов'язана зі швидкістю реакції, і всі вправи тля розвитку швидкості реакції служать одночасно вправами дня розвитку бойової уваги.

Найважливіша властивість бойової уваги – інтенсивність, що характеризує напруженість уваги, ступінь зосередженості її на певних діях суперника. Для того, щоб спортсмен бойового хортингу міг із залишковою інтенсивністю зосередити увагу на всіх своїх діях, він у результаті тренувань має виробити в собі постійне прагнення концентрувати своє сприйняття і мислення на виконуваних технічних прийомах рукопашної сутички.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО СУДДІВСЬКУ КОЛЕГІЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ

1. Загальні положення

1.1. Дане положення є нормативним документом, який регламентує роботу суддів з бойового хортингу в Україні. Воно розроблене відповідно до положень Закону України «Про фізичну культуру і спорт», «Про об'єднання громадян», Статуту Національної федерації бойового хортингу України та визначає умови і порядок присвоєння почесного спортивного звання «Суддя з бойового хортингу».

1.2. Положення регламентує порядок присвоєння кваліфікаційних категорій спортивних суддів з бойового хортингу і вимоги до кандидатів на присвоєння даних категорій.

1.3. Почесне спортивне звання «Суддя з бойового хортингу» (надалі – Звання) впроваджене з метою визнання особистих заслуг людей, які мають відповідну підготовку у суддівстві кваліфікованих спортсменів України на змаганнях з бойовому хортингу різного рівня.

1.4. Суддівство змагань з бойового хортингу є почесною і відповідальною громадською роботою, що виконується на добровільних засадах.

1.5. Судді Національної федерації бойового хортингу України (надалі – Федерації) об'єднуються у Суддівську колегію (надалі - Колегія), загальне керівництво якої здійснює Рада Колегії.

1.6. Суддями бойового хортингу можуть бути громадяни України, які мають відповідну кваліфікаційну підготовку, виявили бажання брати участь в організації, проведенні та суддівстві змагань. До суддівської роботи залучаються фахівці, спортсмени та любителі бойового хортингу. Призначення суддів на змагання відповідного масштабу залежить від рівня їх підготовленості та здійснюється безпосередньо членами ради Колегії.

1.7. Суддя з бойового хортингу має бути чесним і неупередженим під час суддівства змагань, бути прикладом для спортсменів і тренерів, дотримуватись правил змагань, постійно сприяти вихованню спортсменів, вести боротьбу з випадками недисциплінованості і грубості, нетактовності, порушенням правил змагань, активно сприяти популяризації бойового хортингу в Україні і за кордоном.

1.8. Дане Положення є загальним для керування суддями змагань з бойового хортингу в усіх структурах Федерації. Сфера застосування даного Положення розповсюджується на змагання всіх рівнів, серед усіх вікових груп та вагових категорій бойового хортингу в усіх розділах змагань, починаючи з клубних змагань, і закінчуючи чемпіонатом та Кубком України.

1.9. Дія кваліфікаційної категорії спортивного судді, привласненої в бойовому хортингу, не розповсюджується на інші види спорту.

1.10. Дія кваліфікаційної категорії спортивного судді, привласненої в інших видах спорту, не розповсюджується на бойовий хортинг.

2. Мета і завдання Колегії

2.1. Колегія засновується для обслуговування змагань з бойового хортингу всіх рівнів, рангів, категорій та розділів.

2.2. Колегія у відповідності до пунктів даного Положення:

надає практичну допомогу спортивним організаціям, регіональним, обласним, міським та міськрайонним федераціям, спортивним клубам і секціям з бойового хортингу в підготовці та проведенні змагань;

узагальнює та залучає до роботи передовий досвід організації, проведення та суддівства змагань з бойового хортингу;

організовує роботу щодо делегування суддів з бойового хортингу на різні змагання, сприяє формуванню суддівських колегій змагань та підвищенню кваліфікації суддів;

проводить суддівські навчальні семінари, організує роботу щодо вивчення та практичного застосування Правил змагань серед тренерів, спортсменів та інших фахівців з виду спорту.

3. Склад і структура Колегії

3.1. До складу Колегії можуть входити судді, які мають бажання брати участь у суддівстві змагань з бойового хортингу, підтримують і приймають пункти даного Положення, є членами Федерації. До складу Колегії входять судді з бойового хортингу, які мають міжнародну, національну, першу, другу, третю категорії, суддя-стажер та категорію «юний суддя з бойового хортингу».

3.2. Для того, щоб потрапити до складу Колегії, суддя зобов'язаний пройти курс підготовки національного суддівського семінару, виконати необхідні вимоги тестів та успішно скласти іспит з теорії і практики суддівства змагань з бойового хортингу.

3.3. Безпосереднє управління діяльністю Колегії здійснюється Президія Федерації. Голова Колегії за посадою входить до Президії Федерації.

3.4. Структура Колегії:

3.4.1. Колегією керує голова Суддівської колегії Федерації, який призначається президентом Федерації відповідним наказом. Голова Колегії, у випадку невиконання своїх зобов'язань, може бути достроково звільнений зі своєї посади рішенням Президії Федерації або наказом Президента Федерації.

Голова Колегії має наступні повноваження:

за дорученням президента Федерації керує роботою Колегії Федерації;

розподіляє обов'язки між членами Колегії за основними напрямками діяльності;

призначає голів комітетів суддів в розділах змагань «Рукопашна сутичка», «Борцівська сутичка», «Самозахист», «Форма»;

рекомендує кандидатури суддів для проведення фінальних сутичок на чемпіонатах і кубках України, а також всеукраїнських змагань;

призначає голів обласних, міських та районних суддівських комітетів з бойового хортингу;

відповідає перед Президентом та Президією Федерації за якість роботи суддів на змаганнях, які проводяться на території України;

вносить пропозиції щодо поліпшення роботи Колегії та організації суддівства змагань;

організує і проводить суддівські семінари для всіх категорій суддів, тренерів, спортсменів, інших фахівців виду спорту;

надає практичну допомогу спортивним організаціям, дитячо-юнацьким спортивним школам, навчальним закладам у підготовці та проведенні змагань з бойового хортингу;

організує роботу щодо підвищення кваліфікації суддів в областях, містах, районах України;

забезпечує кваліфіковану роботу суддів на всіх національних змаганнях;

організує роботу з навчання і розуміння представниками федерації правил змагань, нюансів суддівства серед тренерів і спортсменів;

звітує на щорічних звітних загальних зборах Федерації перед Президією Федерації про проведену роботу Колегії та особисту діяльність за звітний період;

у разі своєї відсутності, призначає одного зі своїх заступників для організації роботи Колегії.

3.4.2. Заступники Голови Колегії.

За клопотанням Голови Колегії, Президія Федерації затверджує двох заступників Голови (Першого заступника і заступника Голови) та 25 членів ради Колегії, по одному в кожній області України.

Перший Заступник Голови Колегії є відповідальним за проведення суддівських семінарів та навчання суддів.

Заступник Голови Колегії є відповідальний за організаційно-технічну роботу.

Заступники Голови Колегії відповідно до пунктів даного Положення здійснюють безпосередню організаційну роботу, займаються навчанням та підбором суддівських кадрів, комплектацією регіональних федерацій необхідними засобами суддівства, суддівської форми, суддівських таблиць, прапорців, навчальних і методичних видань щодо здійснення суддівства змагань;

готують пропозиції щодо забезпечення суддівства національних та місцевих змагань, організації заходів з підготовки суддів, суддівських семінарів, нарад, тощо.

3.5. Члени ради Колегії призначаються зі складу найбільш досвідчених суддів по одному від кожної області України та мають наступні обов'язки: виконують функції, визначені Головою Колегії; здійснюють контроль за якістю роботи суддів на змаганнях; надають практичну допомогу в підготовці суддів, беруть безпосередню участь у вирішенні основних завдань Колегії.

3.6. Член ради Колегії є головою обласного суддівського комітету, який підпорядковується керівництву обласної федерації, проводить роботу в своєму регіоні щодо підвищення кваліфікації суддів, організує суддівство обласних, міських та районних змагань з бойового хортингу в області.

3.7. Колегія має чотири Суддівських комітетів за розділами змагань з бойового хортингу розділені на наступні спеціалізації:

3.7.1. Суддівський комітет розділу «Рукопашна сутичка» займається питаннями суддівства змагань свого розділу, забезпечує суддівство сутичок, згідно особливостям даної спеціалізації, має свою структуру і органи управління: голову, заступника голови, членів комітету.

3.7.2. Суддівський комітет розділу «Борцівська сутичка» займається питаннями суддівства змагань свого розділу, проводить суддівство сутичок, згідно особливостям даної спеціалізації, досліджує і вдосконалює принципи та методики використання техніки боротьби в бойовому хортингу, має свою структуру і органи управління: голову, заступника голови, членів комітету.

3.7.3. Суддівський комітет розділу «Самозахист» займається питаннями суддівства змагань свого розділу, проводить суддівство виступів учасників, які демонструють прийоми самозахисту, розробляє і вдосконалює практики застосування прийомів самооборони та демонстрації техніки розділу, згідно особливостям даної спеціалізації, має свою структуру і органи управління: голову, заступника голови, членів комітету.

3.7.4. Суддівський комітет розділу «Форма» займається питаннями суддівства змагань свого розділу, проводить суддівство з демонстрації форм, досліджує і вдосконалює принципи та методики базової техніки бойового хортингу, згідно особливостям даної спеціалізації, має свою структуру і органи управління: голову, заступника голови, членів комітету.

3.8. У разі невиконання своїх обов'язків, Колегія може бути доповнена, реорганізована, розформована рішенням Президії Федерації.

4. Зміст роботи Колегії

4.1. Колегія виконує наступні функції:

здійснює контроль підготовки місць змагань у відповідності до вимог Міжнародних правил змагань з бойового хортингу;

забезпечує організаційний комітет змагань необхідною кількістю кваліфікованих суддів, членів Колегії;

заслуховує звіти головних суддів національних, обласних, міських, районних і клубних змагань про підсумки проведення та загальний аналіз рівня суддівства;

здійснює підготовку і підвищення кваліфікації суддівських кадрів шляхом організації семінарів, суддівських нарад, консультацій, курсів підвищення кваліфікації суддів;

проводить іспити та екзаменаційні тести на знання Правил змагань з бойового хортингу, суддівської термінології та спеціальних суддівських знань;

оцінює організаційну діяльність, практичне суддівство окремих суддів, їх дисципліну;

організовує заходи щодо обміну досвідом роботи обласних суддівських комітетів та провідних суддів з різних міст країни, заходи щодо підвищення культури проведення змагань, популяризації бойового хортингу та поліпшення взаємовідносин з глядачами та вболівальниками змагань;

здійснює нагляд та інспектування підготовки і проведення змагань, призначає спостерігачів змагань;

розглядає подання щодо присвоєння суддівських категорій, веде особистий облік роботи кожного судді;

розглядає матеріали щодо зняття суддівської категорії з некваліфікованого судді, який не виконує суддівських зобов'язань, або за порушення суддівської дисципліни;

здійснює підготовку суддів-початківців для вступу і складання іспитів на право бути членом Суддівської Колегії України, отримати звання судді-стажера або юного судді;

готує пропозиції щодо випуску обладнання та атрибутики для проведення змагань, суддівської форми;

розглядає подання і клопотання про заохочення та покарання членів Колегії;

проводить конкурси для визначення кращих суддів на національних змаганнях, кращих суддів Федерації за підсумками спортивного календарного року.

4.2. Суддівська Колегія оцінює загальну роботу кожного судді впродовж звітнього періоду, його професійні навички та суддівську дисципліну і класифікує їх за трьома рівнями *високим, середнім і низьким*:

робота судді високого рівня: обслуговування і суддівство змагань практично без помилок і зауважень, відсутність порушень суддівської дисципліни;

робота судді середнього рівня: обслуговування і суддівство змагань із зауваженнями та помилками незначного характеру, які не впливають на правильність винесення рішення щодо визначення переможця сутички, бажання

навчатися та вдосконалювати свій професійний рівень, правильне реагування на зауваження, незначні порушення дисципліни виражені в особистій неорганізованості;

робота судді низького рівня: обслуговування і суддівство змагань з істотною кількістю зауважень і помилок, які впливають на визначення переможця сутички, наявність вагомих порушень дисципліни, виявлення небажання прислуховуватися до зауважень та виконувати загальноприйняті норми поведінки суддів під час змагань.

4.3. Колегія проводить кваліфікаційну оцінку суддів за трьома рівнями на всіх без виключення змаганнях з бойового хортингу, що проводяться в Україні, на основі письмового звіту головного судді чи голови оргкомітету змагань. Роботу головних суддів та голів оргкомітетів оцінює безпосередньо Колегія у співпраці з керівництвом суддівського комітету області та комітету розділу змагань.

4.4. Судді, які отримали оцінку високого рівня на календарних змаганнях України з бойового хортингу мають право обслуговувати наступні національні, регіональні та місцеві змагання, проводити суддівство фінальних сутичок в якості арбітра хорта, рефері та бокового судді, надавати клопотання щодо організації і проведення обласних і місцевих змагань.

4.5. Судді, які отримали оцінку середнього рівня на календарних змаганнях України з бойового хортингу не отримують права обслуговувати в якості арбітра або рефері наступні національні, регіональні та місцеві змагання, проводити суддівство фінальних сутичок в якості арбітра хорта, рефері, надавати клопотання щодо організації змагань з виду спорту на місцях. Вони зберігають за собою право працювати в суддівських бригадах тільки в якості бокового судді, судді при учасниках.

4.6. Судді, які отримали оцінку низького рівня на календарних змаганнях України з бойового хортингу не допускаються до суддівства наступних національних, регіональних змагань і понижуються в кваліфікації на одну категорію або дискваліфікуються строком на один рік з моменту отримання оцінки роботи низького рівня. Таким суддям дозволяється брати участь в суддівстві міських, районних і клубних змагань, підвищуючи свій суддівський рівень та виправляючи помилки суддівства.

5. Атестація суддів з бойового хортингу

5.1. Атестація суддів з бойового хортингу проходить 1 раз на рік з метою надання суддівської ліцензії на поточний рік. Головними заходами, які є кваліфікованими для видання суддівської ліцензії, є національній суддівський семінар, семінари, що проводяться за один день до початку чемпіонату України з бойового хортингу серед дорослих чи Кубку України.

5.2. Суддя, який не пройшов атестацію в поточному році, не допускається до суддівства на чемпіонатах України та наступних офіційних змаганнях календарного спортивного року.

5.3. При необхідності атестація суддів може проводитись частіше ніж 1 раз у рік перед офіційними змаганнями з бойового хортингу за рішенням Президії Федерації.

5.4. Для проходження суддівської атестації необхідно пройти базовий суддівський семінар, на якому судді знайомляться з правилами та принципами суддівства, що містять наступні питання:

- основні критерії суддівства дитячих та юнацьких змагань;
- принципи суддівства змагань у розділах «Рукопашна сутичка», «Борцівська сутичка», «Самозахист», «Форма»;
- критерії суддівських оцінок;
- традиції та зміст суддівського етикету;
- суддівська документація;
- особливості жестикуляції та сигналізації рефері і бокових суддів;
- принцип підрахунку результативних атак арбітром хорта;
- особливості суддівства міжнародних змагань;
- зміни та доповнення в Положеннях і Правилах змагань, регламентуючих документах Федерації.

5.5. Після базового семінару суддя здає атестаційний іспит, під час якого визначається його рівень теоретичної і практичної підготовки в кожному розділі змагань, у якому він претендує на суддівство.

5.6. Після атестації відбувається засідання атестаційної комісії, на якому підтверджується підвищення або пониження суддівської категорії суддям за наступними критеріями:

- відповідність своїй суддівській категорії впродовж року;
- рівень підготовлених спортсменів, їх присутність у збірних командах;
- виконання етичних норм поведінки;
- участь у суддівських, тренерських, атестаційних та інших семінарах;
- участь в якості судді на змаганнях;
- кількість проведених навчально-тренувальних семінарів з бойового хортингу;
- кількість організованих і проведених змагань в якості головного судді;
- участь зі своїми спортсменами в міжнародних змаганнях в Україні та за кордоном;

активна суддівська та інструкторська позиція, бажання працювати в питаннях розвитку і популяризації бойового хортингу в Україні та за кордоном.

5.7. Суддівська категорія підвищується на 1 рівень на кожній атестації. В окремих випадках, враховуючи особливі здобутки суддів, категорія може

підвищуватись на 2 рівня. Категорія понижується на 1 рівень, якщо суддя національної або першої категорії протягом сезону не мав достатньої суддівської практики: провів суддівство менше, ніж 5 змагань на рік; судді нижчих категорій (другої та третьої) – менше, ніж 3 змагання на рік та провів суддівство менше ніж 25 виступів спортсменів за змагання, або взагалі не був присутнім на спортивних заходах Федерації.

5.8. Протокол результатів атестаційної комісії затверджує Президія Федерації, підписує Президент Федерації та за підсумками семінару видаються відповідні кваліфікаційні суддівські документи особам, які успішно склали іспити. Результати семінарів офіційно публікуються на сайті Федерації.

6. Класифікація суддів з бойового хортингу

6.1. У Федерації встановлюються наступні суддівські категорії:

6.1.1. Юний суддя з бойового хортингу;

6.1.2. Суддя з бойового хортингу III категорії;

6.1.3. Суддя з бойового хортингу II категорії;

6.1.4. Суддя з бойового хортингу I категорії;

6.1.5. Суддя з бойового хортингу національної категорії;

6.1.6. Рефері з бойового хортингу національної категорії;

6.1.7. Суддя з бойового хортингу міжнародної категорії;

6.1.8. Рефері з бойового хортингу міжнародної категорії.

7. Застосування кваліфікаційних суддівських категорій та органи, які їх присвоюють

7.1. Суддя, який має кваліфікацію «Юний суддя з бойового хортингу», має право обслуговувати наступні змагання з бойового хортингу, при умові, що в них приймають участь спортсмени з 1 по 6 учнівський ранк – спортивний рівень, які мають перший юнацький – третій дорослий спортивний розряд:

всеукраїнські дитячі змагання новачків;

чемпіонат області серед юнаків;

рейтингові обласні турніри серед юнаків;

клубні та міжклубні змагання обласного та міського рівня серед юнаків;

першості закладів освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл серед юнаків;

клубні та міжклубні турніри закладів освіти серед юнаків.

Кваліфікацію «юний суддя з бойового хортингу» присвоює керівний орган клубу, районної, міської федерації бойового хортингу.

7.2. Суддя, який має кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу III категорії», має право обслуговувати наступні змагання з бойового хортингу, при умові, що в них приймають участь спортсмени з 1 по 10 учнівський ранк – спортивний рівень, які мають перший юнацький – другий дорослий спортивний розряд:

всеукраїнські відкриті змагання серед юнаків, кадетів;

міжнародні турніри серед юнаків, кадетів, крім офіційних чемпіонатів, кубків, відкритих міжвідомчих турнірів;

міжобласні і міжрегіональні турніри серед юнаків, кадетів, юніорів;

чемпіонати області серед юнаків кадетів, юніорів;

рейтингові обласні турніри серед юнаків та юніорів;

клубні та міжклубні обласні турніри серед юнаків, кадетів та юніорів;

першості закладів, освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл серед юнаків, кадетів, та юніорів;

клубні та міжклубні турніри закладів освіти серед юнаків, кадетів та юніорів.

Кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу III категорії» присвоює Рада Колегії за поданням претендента на категорію.

7.3. Суддя, який має кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу II категорії», має право обслуговувати наступні змагання з бойового хортингу, при умові, що в них приймають участь спортсмени з I учнівського по III інструкторський ранг – спортивний рівень, які мають перший юнацький – перший дорослий спортивний розряд:

всеукраїнські відкриті змагання серед юнаків та юніорів;

міжнародні турніри серед юнаків, кадетів та юніорів, крім офіційних чемпіонатів, кубків, відкритих всесвітніх турнірів;

міжобласні і міжрегіональні турніри серед юнаків кадетів та юніорів;

чемпіонати області серед юнаків, кадетів, юніорів та молоді;

рейтингові обласні турніри серед юнаків, юніорів та молоді;

клубні та міжклубні обласні турніри серед юнаків, юніорів та молоді;

першості закладів освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл серед юнаків, юніорів та молоді;

клубні та міжклубні турніри закладів освіти серед юнаків, юніорів та молоді.

Кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу II категорії» присвоює Радою Колегії за поданням претендента на категорію.

7.4. Суддя, який має кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу I категорії», має право обслуговувати наступні змагання з бойового хортингу, при умові, що в них приймають участь спортсмени з кваліфікацією будь-який ранг – спортивний рівень, які мають перший юнацький розряд – кандидат у майстри спорту України:

чемпіонати України серед юнаків, кадетів та юніорів за рішенням Ради Федерації;

командні чемпіонати України серед юнаків, кадетів та юніорів за рішенням Ради Федерації;

всеукраїнські відкриті змагання категорії А будь-якої вікової групи;

міжнародні турніри серед юнаків, юніорів та молоді, крім офіційних чемпіонатів, кубків, відкритих всесвітніх турнірів;

міжобласні та міжрегіональні турніри серед юнаків, юніорів і молоді;

чемпіонати області серед юнаків, юніорів, молоді та дорослих;

рейтингові обласні турніри серед юнаків, юніорів, молоді та дорослих;

клубні та міжклубні обласні турніри серед юнаків, юніорів, молоді та дорослих;

першості закладів освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл серед юнаків, юніорів, молоді та дорослих;

клубні та міжклубні турніри закладів освіти серед юнаків, юніорів, молоді та дорослих.

Кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу I категорії» присвоює Рада Колегії за поданням претендента на категорію.

7.5. Суддя, який має кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу національної категорії», має право в якості бокового судді, заступника арбітра хорта обслуговувати національні змагання з бойового хортингу любого рангу і розділів змагань, любой вікової групи та проводити суддівство сутичок любого рівня майстерності спортсменів від спортсменів-розрядників до майстрів спорту України міжнародного класу. Суддя національної категорії має право брати участь у суддівстві змагань, засновниками яких є, як сама Федерація, так і її структурні підрозділи – обласні федерації, а також, за її дорученням, окремі спортивні клуби бойового хортингу, любі міжнародні змагання, крім офіційних чемпіонатів Європи та світу, кубків Європи та світу, відкритих всесвітніх турнірів.

Кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу національної категорії» присвоює Рада Колегії за поданням претендента на категорію.

7.6. Суддя з бойового хортингу, який має кваліфікацію «Рефері національної категорії», має право в якості рефері на хорті, арбітра хорта обслуговувати національні змагання з бойового хортингу любого рангу і розділів змагань, любой вікової групи та проводити суддівство сутичок любого рівня майстерності спортсменів від спортсменів-розрядників до майстрів спорту України міжнародного класу. Рефері національної категорії має право брати участь у суддівстві змагань в якості рефері, арбітра хорта, засновниками яких є, як сама Федерація, так і її структурні підрозділи – обласні федерації, а також за її дорученням окремі спортивні клуби бойового хортингу, любі міжнародні змагання, крім офіційних чемпіонатів Європи та Світу, кубків Європи та світу, відкритих всесвітніх турнірів.

Кваліфікацію «Рефері національної категорії» присвоює Рада Колегії за поданням претендента на категорію.

7.7. Суддя, який має кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу міжнародної категорії», «Рефері з бойового хортингу міжнародної категорії» має право обслуговувати від імені України офіційні чемпіонати, Кубки Європи і світу, відкриті міжнародні турніри всесвітнього рейтингу Всесвітньої федерації бойового хортингу – World Combat Horting Federation.

Кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу міжнародної категорії», «Рефері з бойового хортингу міжнародної категорії» присвоює Міжнародний суддівський комітет Всесвітньої федерації бойового хортингу – World Combat Horting Federation за поданням Президії Федерації при успішному проходженні іспитів на міжнародних суддівських семінарах.

Для участі в Міжнародних суддівських семінарах на присвоєння категорії «Суддя міжнародної категорії», «Рефері міжнародної категорії», Президія Федерації рекомендує фахівців тільки із числа спортивних суддів національної категорії.

8. Порядок оформлення кваліфікаційних документів

8.1. Особи, кандидатури яких подані на присвоєння суддівських категорій, розглядаються відповідними колегіями суддів з бойового хортингу. Присвоєння суддівських категорій оформлюється відповідними наказами.

8.2. Для оформлення суддівських категорій: «Юний суддя з бойового хортингу» подаються наступні документи:

заява претендента встановленого зразка;

оформлена картка обліку спортивної суддівської діяльності;

2 фотокартки розміром 3×4 см;

копія свідоцтва про народження (для присвоєння кваліфікаційної категорії юного спортивного судді);

рішення керівного органу обласної федерації бойового хортингу;

8.3. Для оформлення суддівських категорій: «Суддя з бойового хортингу III категорії», «Суддя з бойового хортингу II категорії», «Суддя з бойового хортингу I категорії», «Суддя з бойового хортингу національної категорії», «Рефері з бойового хортингу національної категорії» подаються наступні документи:

заява претендента встановленого зразка;

оформлена картка обліку спортивної суддівської діяльності;

2 фотокартки розміром 3×4 см;

ксерокопія паспорта (сторінка з прізвищем, ім'ям та по-батькові);

рішення Ради Суддівської колегії національної федерації.

9. Умови присвоєння суддівських категорій

9.1. Суддівські категорії «Юний суддя з бойового хортингу», «Суддя з бойового хортингу III категорії», «Суддя з бойового хортингу II категорії»,

«Суддя з бойового хортингу I категорії» присвоюються Колегією за умов виконання наступних вимог:

9.1.1. Суддівська категорія «Юний суддя з бойового хортингу» надається особам у віці від 14 років, які прослухали суддівський семінар і мають досвід суддівства не менш одного року в п'яти змаганнях.

9.1.2. Суддівська категорія «Суддя з бойового хортингу III категорії» – надається Радою Колегії Федерації за клопотанням профільного комітету особам у віці 16 років і більше, які мають досвід суддівства не менш півтора роки і приймали участь у суддівстві 7-ми змагань: першості клубу, району або міста, брали участь у суддівському семінарі за правилами змагань і успішно склали іспит кваліфікаційній комісії з питань знання Правил змагань, у тому числі приймали участь у 3-х змаганнях у складі суддівської бригади, укомплектованої з суддів інших клубів, федерацій, організацій бойового хортингу.

Категорія привласнюється при наявності категорії «Юний суддя з бойового хортингу». Претендент повинен мати практику роботи судді при учасниках, бокового судді, заступника арбітра хорта.

9.1.3. Суддівська категорія «Суддя з бойового хортингу II категорії» присвоюється Радою Колегії Федерації за клопотанням профільного комітету особам у віці 16 років і старше, які мають стаж суддівства не менш 2 років після присвоєння кваліфікації «Суддя з бойового хортингу III категорії», приймали участь у суддівстві 7 змагань: районних, міських, спортивних клубів, приймали участь у суддівському семінарі за правилами змагань і успішно склали іспит кваліфікаційній комісії в питаннях знання Правил змагань, а також приймали участь у 3 змаганнях в складі суддівської бригади, вкомплектованої з суддів інших клубів, федерацій, організацій бойового хортингу, приймали участь в організації і проведенні суддівського семінару для отримання кваліфікації «Юний суддя з бойового хортингу», «Суддя з бойового хортингу III категорії».

Претендент повинен мати практику роботи судді при учасниках, бокового судді, рефері, заступника арбітра хорта, заступника головного судді або помічника секретаря змагань.

9.1.4. Суддівська категорія «Суддя з бойового хортингу I категорії» присвоюється рішенням Ради Колегії Федерації за клопотанням профільного комітету особам, які мають категорію «Суддя з бойового хортингу II категорії» і стаж суддівства не менше 2 років після присвоєння кваліфікації «Суддя з бойового хортингу II категорії», стаж суддівства не менше 7 змагань міського, районного, обласного і 5 змагань національного рівня у складі суддівської бригади, укомплектованої з суддів інших клубів, федерацій, організацій бойового хортингу, мати досвід роботи в якості головного судді або заступника головного судді та головного секретаря змагань. Обов'язкова участь не менше, ніж у трьох семінарах з підготовки «Суддів з бойового хортингу III категорії» та

«Суддів з бойового хортингу II категорії», які проводяться за 40-годинною програмою: особисто провести в загальній складності не менше 8 годин занять програми семінару.

Претендент повинен мати практику роботи головним суддею, заступником головного судді або секретарем змагання, вміти правильно оформляти суддівську звітність.

9.2. Суддівські категорії «Суддя з бойового хортингу національної категорії», «Рефері з бойового хортингу національної категорії» присвоюються рішенням Ради Колегії Федерації за клопотанням профільного комітету. Дані суддівські категорії можуть бути присвоєні суддям, які мають I категорію і стаж суддівства не менше 4 років після її присвоєння, а також тим діючим суддям, які вже мають звання «Суддя з бойового хортингу національної категорії», «Рефері з бойового хортингу національної категорії», які мають практику суддівства за звітний період не менше 28 змагань, з них 14 календарних змагань Федерації, мати досвід роботи за цей період в якості головного судді у 2 змаганнях, заступника головного судді у 2 змаганнях, головного секретаря у 2 змаганнях. Для отримання даної кваліфікації необхідно взяти участь у 3 семінарах з підготовки «Суддів з бойового хортингу I категорії», які проводяться за 40-годинною програмою. Особисто провести не менше 12 годин занять, брати участь у семінарі і скласти кваліфікаційний іспит Колегії.

Претендент повинен мати практику роботи на всіх рівнях суддівства: судді при учасниках, бокового судді, рефері, заступника арбітра хорта, арбітра хорта, головного судді, заступника головного судді, секретаря змагання, здійснювати суддівство у збірній суддівській бригаді, уміти надавати консультації з оформлення суддівської документації.

9.2.1. Особа, яка призначається Головним суддею на національному змаганні повинна мати суддівську кваліфікацію «Суддя з бойового хортингу національної категорії», «Рефері з бойового хортингу національної категорії».

9.2.2. Суддя з бойового хортингу національної категорії, Рефері з бойового хортингу національної категорії, Суддя з бойового хортингу I категорії, Суддя з бойового хортингу II категорії, який не з'явився на Національний суддівський семінар без поважної причини, допускається до суддівства спортивних змагань Федерації на одну категорію нижче, строком до проведення наступного Національного суддівського семінару, з обов'язковим відвідуванням і проходженням тестів даним суддею.

10. Права та обов'язки суддів

10.1. Суддя з бойового хортингу має право:

у відповідності до своєї кваліфікації приймати участь у суддівстві змагань з бойового хортингу, семінарах щодо підвищення суддівської кваліфікації;

при суддівстві змагань використовувати всі необхідні суддівські атрибути, обумовлені правилами змагань;

проводити семінари та інструктажі за дорученням відповідних колегій суддів;

вимагати від організатора змагання, головного судді, Президії Федерації, Ради обласної спортивної федерації захисту своєї честі і гідності;

вимагати через головного суддю припинення змагань для усунення виявлених порушень правил поведінки;

відповідно до чинного законодавства отримувати грошові виплати та інші заохочення за виконання суддівської діяльності, в залежності від суддівської категорії і посади на змаганнях, отримувати відшкодування витрат, пов'язаних з від'їздом до місця проведення змагань;

подавати клопотання щодо підвищення суддівської категорії у відповідності з кваліфікаційними вимогами, якщо виконав для цього всі умови;

подавати апеляцію через Дисциплінарну колегію Федерації до Президії Федерації, Ради обласної федерації на рішення головного судді, організатора змагань, яке він вважає неправочинним, у відношенні до його особисто або спортсмена, виступ якого він судив;

бути звільненим від основної роботи на період участі в суддівстві змагань на підставі офіційного запрошення організацій або відповідних федерацій бойового хортингу;

клопотати про зняття покарань, відновлення втраченої суддівської категорії;

клопотати про видання дублікату посвідчення судді з бойового хортингу, у разі втрати оригіналу.

10.2. Суддя з бойового хортингу зобов'язаний:

чесно, об'єктивно і неупереджено оцінювати виступи учасників змагань, без врахування минулих досягнень, наявності звань, зайнятих раніше місць і рейтингів спортсменів, здійснювати суддівство кваліфіковано і професійно, виключаючи помилки, які можуть привести до несправедливої оцінки виступів і спотворення результатів змагань, своєчасно і справедливо вирішувати всі питання, які виникли в ході змагання;

досконало знати правила змагань, суворо і об'єктивно застосовувати їх у процесі суддівства, сприяти проведенню змагань на високому організаційному рівні;

постійно дбати про підвищення своєї суддівської кваліфікації, рівня підготовленості, передавати свої знання і досвід молодшим суддям, брати активну участь у роботі Колегії і популяризації неупередженого суддівства, в роботі семінарів з підготовки і підвищення кваліфікації суддів;

проводити семінари та інструктажі за дорученням відповідних суддівських комісій;

знаходячись на хорті в якості рефері або бокового судді під час суддівства, не вступати у розмови із глядачами, тренерами, секундантами, спортсменами, іншими спортивними суддями, не виявляти упередженості щодо виступів учасників або роботи інших суддів, поводити себе коректно і стримано, не залишати місце суддівства і не припиняти суддівство без дозволу головного судді змагання;

здійснювати суддівство змагань у заздалегідь підготовленій, охайній суддівській формі, встановленій правилами змагань;

виховувати в роботі толерантність, дисциплінованість, дотримання правил змагань учасниками, тренерами і представниками, бути коректним, ввічливим і доброзичливим по відношенню до всіх учасників і глядачів змагань;

до початку змагання, в перервах і по їх закінченні не вступати в обговорення з тренерами, учасниками, іншими суддями, організаторами, офіційними особами Федерації і глядачами оцінок виступів учасників і не намагатися з'ясувати думку вказаних осіб про виступ спортсменів, у перервах знаходитися тільки в кімнаті офіційних суддів;

бути прикладом дисциплінованості і організованості в ході проведення змагань, неупереджено та справедливо вирішувати спірні питання, непередбачені правилами змагань, сумлінно ставитись до своїх обов'язків;

не порушувати вимоги даного Положення, етичні норми поведінки судді з бойового хортингу, інші нормативні акти Федерації, які відносяться до питань організації і проведення змагань;

протистояти проявам грубості, неповаги, недисциплінованості, порушеннями правил змагань з боку учасників, тренерів, представників команд, глядачів;

виховувати спортсменів у дусі дотримання спортивної етики;

відмовитися від суддівства у разі участі в змаганні найближчих родичів або членів сім'ї, заявити головному судді до початку змагання про факт реєстрації такого члена родини для виступу у розділі, на який суддя був призначений обслуговувати змагання;

заздалегідь готуватися і з'являтися до місця проведення змагання, маючи при собі посвідчення спортивного судді і відповідну суддівську форму;

не входити в будь-яку іншу суддівську колегію, крім Колегії Федерації;

у перервах між сутичками, колами змагань, інформувати головного суддю змагань про виявлені порушення правил проведення змагань або інших положень, вимагати від нього та організатора змагань усунення недоліків;

відмовитися від суддівства розділів змагань бойового хортингу, які не відповідають його категорії;

підписати протокол змагання.

10.3. У разі порушення суддею будь-якої з вимог даного Положення, Президія Федерації може застосувати до нього наступні форми покарання:

- а) попередження;
- б) тимчасове усунення від суддівства змагань в Україні і / чи за кордоном;
- в) тимчасове припинення дії суддівської категорії, пониження категорії;
- г) виключення із членів Колегії Федерації.

11. Порядок формування суддівських бригад на змаганнях

11.1. Суддівські бригади чемпіонатів та кубків України формує і затверджує виключно Президія Федерації на підставі рекомендацій, розроблених Колегією, координаторами комітетів з розділів змагань.

11.2. До складу однієї суддівської бригади у розділі змагань «Рукопашна сутичка» на чемпіонаті або кубку України входять 5 чоловік, із яких 4 судді (арбітр хорта, заступник арбітра хорта – хронометрист, рефері і один боковий суддя) – судді національної або міжнародної категорії і один боковий суддя – суддя першої категорії. В цьому випадку даний боковий суддя може здавати практичний іспит на підвищення суддівської кваліфікації до національної категорії.

11.3. За рішенням Президії Федерації в одну суддівську бригаду на чемпіонаті чи кубку України можуть бути включені не більше одного судді міжнародної категорії із зарубіжної федерації – члена Всесвітньої федерації бойового хортингу.

11.4. Під час попередніх змагань (не напівфінальних і фінальних виступів) одна область, на території якої проводиться чемпіонат або кубок України, може бути представлена в суддівській бригаді двома судьями, кожна інша область – одним суддею.

11.5. Суддівство напівфінальних і фінальних сутичок на змаганнях національного рівня проводиться суддівською бригадою, укомплектованою по одному судді з кожної області. Два судді з однієї області не можуть обслуговувати напівфінальну і фінальну частину змагань ні в якому розділі змагань з бойового хортингу.

11.6. Забороняється включати в одну суддівську бригаду двох чи більше суддів від одного спортивного клубу бойового хортингу.

11.7. Забороняється включати в суддівську бригаду суддю, або призначати арбітром хорта, якщо в даному розділі змагання бере участь хоча б один член його родини (син, донька, внук, внучка, батько, мати), по лінії подружжя (обоє подружжя, в тому числі якщо вони знаходяться в громадянському шлюбі), а також по лінії брата або сестри (старші і молодші брати, сестри, племінники). Забороняється включати в одну суддівську бригаду спортивних суддів, які мають близькі або дальні родинні відносини: чоловік – жінка, в тому числі якщо вони

знаходяться в громадянському шлюбі, один з батьків – син/ донька, брат – брат, сестра – брат, сестра – сестра, також у відношенні до двоюрідних братів, сестер, дядів, тьоть, племінників, племінниць, дідусів, бабусь, внуків, внучок, братів чи сестер чоловіка або жінки тощо.

11.8. Запрошення в суддівську бригаду спортивних суддів, які не є членами Федерації, можливо на підставі спеціального рішення Президії Федерації.

11.9. Президія Федерація має право в окремих випадках включати в бригаду фахівців за своїм поглядом, до суддівства чемпіонатів серед молодших, старших юнаків можуть допускатися судді, які мають першу суддівську категорію.

11.10. На змаганнях суддівські бригади можуть мінятися між собою після кожного кола змагання в розділі «Рукопашна сутичка», «Борцівська сутичка», але в розділах «Самозахист» і «Форма» бригада суддів має судити змагання повністю від першого кола до фінальних виступів, включаючи фінали.

11.11. У випадку захворювання спортивного судді – члена укомплектованої бригади, порушення членом суддівської бригади норм суддівського етикету, пунктів даного Положення, норм поведінки члена Федерації, а також в інших виключних випадках, даний член суддівської бригади може бути замінений рішенням головного судді змагання на запасного суддю або іншого фахівця після консультації з членами Президії Федерації.

11.12. Керівний орган обласної федерації – колективного члена Федерації має право впровадити необхідні місцеві критерії, специфічні для даного регіону, щодо формування суддівських бригад для обслуговування змагань з бойового хортингу, які вона організовує. Дані критерії не повинні суперечити вимогам даного Положення.

11.13. Суддівські бригади чемпіонатів і кубків областей, інших обласних змагань формує суддівський комітет з бойового хортингу області на нараді суддів та представників під час мандатної комісії, представляє їх в оргкомітет змагання, сформований Виконкомом обласної федерації, а при недостатності кваліфікованих суддів в області узгоджує такі дії з Колегією Федерації.

11.14. Пропозиції по складу суддівських бригад міжнародних турнірів категорії А, відкритих всесвітніх турнірів, які проводить Всесвітня федерація бойового хортингу, у відповідності з пунктами розділу 11 даного Положення розробляє організатор змагання, який після їх узгодження з Президією Федерації, може представити Міжнародній суддівській колегії з бойового хортингу.

12. Права та обов'язки головного судді змагання перед Колегією Федерації

12.1. Очолює суддівську колегію та керує проведенням змагань Головний суддя змагань. У разі створення Оргкомітету змагань, Головний суддя за

посадою є одночасно заступником голови Оргкомітету. Головний суддя призначається організацією, що проводить змагання, а для всеукраїнських календарних змагань з бойового хортингу – Федерацією.

12.2. Головний суддя несе відповідальність за проведення змагань у відповідності з правилами змагань, даним Положенням, Регламентом (Положенням) про проведення змагань, керує роботою суддівської колегії змагань, звітує перед організацією, яка проводить змагання, і відповідає перед Федерації або обласною федерацією бойового хортингу (у залежності від статусу змагань).

12.3. Головний суддя змагань зобов'язаний:

перевіряти стан і готовність місця змагань до початку виступів спортсменів, інвентаря та устаткування, приміщень для суддів і учасників, документації, яка ведеться на змаганні;

заздалегідь з'явитися на місце проведення змагань і разом з організатором перевірити готовність усіх служб до проведення заходу і внести необхідні корективи щодо поліпшення роботи;

отримати в організатора змагань і вивчити сценарій урочистого відкриття, проведення заходу з хронометражем кіл змагань, перерв, включенням показових виступів, офіційних промов, церемонії нагородження та урочистого закриття змагань;

призначати суддів і посадових осіб для проведення зважування учасників, жеребкування і формувати суддівські бригади;

разом з організатором оглянути кімнату суддів, переконатися, що рішення Президії Федерації щодо відсутності алкогольних напоїв і цигарок будуть виконуватися, що для почесних гостей та інших запрошених осіб виділене окреме приміщення. До початку першого кола змагань провести інструктивну нараду з суддями і забезпечити заповнення ними бюлетеня про знання кодексу етичних норм поведінки суддів Федерації та даного Положення;

не допускати до участі у змаганнях спортсменів, суддів, представників команд, які не підготовлені і не відповідають вимогам правил змагань, даного Положення і Регламенту (Положення) про змагання;

разом з організатором перевірити наявність і готовність медичного персоналу в залі для надання допомоги учасникам змагань;

затверджувати дискваліфікацію учасників;

перед самим початком змагання або в ході першого тура оглянути всіх учасників, переконатися, що змагальні костюми відповідають вимогам Міжнародних правил змагань з бойового хортингу, реклама спонсорів на костюмах відповідає нормам Всесвітньої федерації бойового хортингу, а в разі виявлення порушень вимагати від представника команди, яку представляє даний

учасник, привести костюм у належний вигляд у відповідності з правилами змагань;

у ході всього змагання контролювати, щоб інформація про послідовність виступів учасників, протоколи сутичок, результати попереднього кола для учасників вивішувалися своєчасно і в доступному місці;

знімати зі змагань суддів, що допустили грубі помилки при суддівстві;

проводити засідання і наради суддівської колегії у всіх випадках, коли це буде потрібно (до початку, по ходу змагань і після їхнього закінчення);

проводити наради з медперсоналом, який обслуговує змагання;

при одержанні протесту приймати обґрунтоване рішення відповідно до правил змагань, даного Положення і Регламенту (Положення) про змагання;

разом з організатором змагання забезпечити припинення неетичної поведінки на змаганнях спортсменів, тренерів, глядачів, суддів, самому чітко виконувати етичні норми громадської поведінки;

відповідно до представлення інспекторської групи змагань і особистих спостережень, давати оцінку діям кожного члена суддівської колегії;

мати безпосередній постійний зв'язок з арбітром хорта, який підписує остаточний протокол рішення суддівської бригади щодо об'явлення перемоги чи поразки в певній сутичці;

приймати остаточне рішення у випадках, не обговорених правилами змагань, даним Положенням і Регламентом (Положенням) про змагання, а також при виникненні суперечливих ситуацій;

не пізніше ніж через 3 дні після закінчення змагань здати звіт, протоколи та інші обов'язкові документи в організацію, яка проводить змагання. Вислати короткий звіт чи копії вищевказаних документів в Секретаріат Федерації.

Головний суддя зобов'язаний не допустити суддю до суддівства змагань або вилучити його зі складу суддівської бригади, якщо суддя порушив будь-який із пунктів даного Положення.

12.4. Головний суддя змагань має право:

скасувати змагання, якщо місце їхнього проведення, устаткування чи інвентар не відповідають вимогам правил змагань;

припинити змагання, оголосити перерву, перенести початок змагань на більш пізніший час, при виникненні виключних обставин чи якщо глядачі своєю поведінкою заважають ефективному перебігу змагань;

не допускати до змагань учасників, які за своїм віком, спортивною кваліфікацією, зовнішнім виглядом або з інших причин не відповідають вимогам правил змагань або Регламенту (Положення) про проведення змагань;

внести зміни до програми і розкладу змагань, якщо за умовами їхнього проведення в цьому виникла необхідність;

переміщувати суддів по ходу змагань;

зупинити сутичку і дати необхідні вказівки суддям на хорті, у випадку явної помилки чи невірно прийнятого рішення;

в разі необхідності переформувувати суддівські бригади для ефективнішого проведення сутичок;

скасувати рішення судді, якщо сам особисто переконався в його помилковості, й прийняти своє рішення;

відсторонити від участі в суддівстві змагань суддів, що зробили грубі помилки і не справляються з виконанням покладених на них обов'язків;

під час перерви між сутичками, при виникненні необхідності, замінити рефері або бокового суддю сутички;

при невстановленні переможця сутички, за усним клопотанням рефері сутички, особистим рішенням призначати додатковий час, дане рішення може приймати виключно головний суддя, і воно не підлягає оскарженню і є остаточним для виявлення переможця;

дискваліфікувати учасників змагань за недисциплінованість або грубе порушення правил змагань;

за столом суддівської колегії можуть знаходитися тільки члени суддівської колегії даних змагань, персонально визначені головним суддею.

12.5. Спортивні результати змагань затверджуються суддівською колегією змагань, відповідні протоколи підписуються Головним суддею змагань і членами суддівської колегії, а результати повідомляються учасникам змагань до їх закриття.

13. Порядок призначення головного судді змагання

13.1. Головним суддею національного змагання може бути особа, яка має національну або міжнародну суддівську категорію з бойового хортингу.

13.2. Головний суддя національних змагань призначається виключно Президією Федерації.

13.3. Призначення Головного судді обов'язкове на будь-якому змаганні з бойового хортингу в системі Всесвітньої федерації бойового хортингу.

13.4. Головний суддя любого обласного змагання призначається Суддівським комітетом при керівному органі обласної федерації.

13.5. Організатор змагання рекомендує Президії в якості головного судді фахівця із числа кваліфікованих членів Колегії, а Президія Федерації призначає його головним суддею змагань.

13.6. Кандидатура Головного судді мінімум за 30 днів до початку змагання має бути представлена організатором на узгодження в:

Президію Федерації – на міжнародні та національні змагання, включаючи будь-які всеукраїнські рейтингові змагання;

керівний орган обласної федерації бойового хортингу – на обласні, міські, районні, клубні, міжклубні змагання, включаючи аби-які обласні рейтингові змагання.

13.7. Організатор відкритого турніру всесвітнього рейтингу, призначений Всесвітньою федерацією бойового хортингу за узгодженням з Федерацією, пропонує в якості головного судді тільки осіб, які мають міжнародну суддівську категорію і ліцензію на представлення Всесвітньою федерацією бойового хортингу в якості головного судді змагання. Даний список міжнародних суддів опублікований на офіційному сайті Всесвітньою федерацією бойового хортингу.

14. Заохочення

14.1. За кваліфіковане володіння і використання методики суддівства змагань з бойового хортингу, гідне і добросовісне виконання своїх суддівських обов'язків, за активну популяризацію бойового хортингу в Україні і за кордоном, регулярну участь в організації та проведенні змагань різного рівня судді з бойового хортингу можуть отримувати заохочення та відзнаки від організаторів, що проводять змагання, Колегії, Президії Федерації, Президента Федерації.

14.2. Види відзнак та заохочень:

нагородження дипломами, почесними грамотами, листами подяки, цінними подарунками, іншими почесними відзнаками спортивних організацій;

включення до списку кращих суддів року з врученням почесної грамоти, пам'ятної відзнаки і публікацією списку в засобах масової інформації, спортивних виданнях Федерації і її підрозділів;

подання на присвоєння наступної суддівської категорії;

у встановленому порядку клопотання до Міністерства молоді та спорту України, Міністерства освіти і науки України та інших державних органів про присвоєння спортивних і почесних звань.

15. Дисциплінарні покарання

15.1. За неналежне виконання суддівських обов'язків і неспортивну поведінку, порушення правил змагань та норм дисциплінарного характеру до судді можуть бути застосовані наступні засоби покарань:

зауваження;

попередження про невідповідність кваліфікації;

усунення від суддівства змагання до завершення змагання;

зниження оцінки за суддівську діяльність;

тимчасова дискваліфікація з встановленням строку її дії;

пониження суддівської категорії;

позбавлення суддівської категорії;

припинення членства в Колегії Федерації;

припинення членства в Федерації.

15.2. Скоєні судьями порушення розглядаються на нараді Суддівського комітету з розділу змагання, а при винесенні суворого покарання Радою Колегії не пізніше 3-х місяців з моменту припущеного порушення. Прийняті рішення оформляються постановами, фіксуються відповідними протоколами у встановленому порядку та доводяться до відома всіх членів Колегії та судді, до якого застосовано покарання.

15.3. У разі зниження суддівської категорії судді, вона може бути відновлена при повторному підтвердженні кваліфікаційних вимог, затверджених даним Положенням.

15.4. Питання про застосування покарань до суддів, які мають національну та першу категорію, вирішується на засіданні Ради Колегії.

15.5. Питання про застосування покарань до суддів, які мають другу, третю та категорію «Юний суддя», вирішується обласною або місцевою федерацією бойового хортингу на засіданні керівного органу даної обласної чи місцевої федерації.

15.6. Рішення про зниження або позбавлення національної, першої, другої та третьої суддівської категорії затверджується органом, який присвоїв відповідну категорію.

15.7. При позбавленні суддівської категорії за вагоме правопорушення, вона не може бути присвоєна знову.

15.8. За одне і теж порушення до судді не може бути застосовано декілька видів покарань.

16. Облік суддів

16.1. Судді міжнародної, національної, першої, другої та третьої категорії знаходяться на обліку в Колегії Федерації. Дані про їх рівень суддівської кваліфікації, загальні списки та інші дані використовуються при плануванні суддівських бригад для обслуговування всеукраїнських і обласних змагань.

16.2. Всі обласні та місцеві федерації за місцем проживання суддів ведуть їх облік і використовують дані обліку для формування суддівських бригад на обласні і місцеві змагання.

16.3. При зміні місця проживання суддя має стати на облік у відповідну районну, міську, обласну федерацію бойового хортингу за новим місцем проживання.

16.4. Обласні федерації щорічно, не пізніше 15 грудня кожного року в письмовій формі надають Раді Колегії Федерації інформацію і дані про кількість та кваліфікацію зареєстрованих в обласній федерації суддів.

16.5. Участь у суддівстві національних змагань з бойового хортингу реєструється в Суддівських комітетах з розділів змагань та подається до Ради Колегії Федерації. Участь у суддівстві також фіксується в особистій картці

обліку суддівської діяльності судді. Кількість змагань, на яких працював суддя впливає на присвоєння йому наступної суддівської кваліфікації.

16.6. Судді, дані про яких своєчасно не надаються до Колегії Федерації, не залучаються до суддівства національних змагань, чемпіонатів областей та відкритих всеукраїнських і обласних турнірів, а їх представлення та клопотання на присвоєння національної суддівської категорії в поточному році залишаються без розгляду.

17. Посвідчення та значок судді з бойового хортингу

17.1. Після отримання суддею певної суддівської категорії, присвоєння та реєстрації даної суддівської категорії відповідними фізкультурними організаціями, даній особі видається значок та іменне кваліфікаційне посвідчення судді єдиного зразка, встановленого Президією Федерації.

18. Фінансування роботи Колегії

18.1. Фінансування діяльності суддівської колегії окремого змагання здійснюється згідно Регламенту (Положення) про проведення змагань за кошторисом на їх проведення, який готує оргкомітет змагань.

18.2. Фінансування поточної, організаційної, навчально-методичної, видавничої та іншої діяльності Колегії, заохочення кращих суддів, відрядження суддів на змагання і семінари може здійснюватися за рахунок коштів організацій, які відряджають на змагання, та організацій, які проводять змагання.

19. Міжнародна діяльність суддів

19.1. Судді Колегії Федерації можуть рекомендуватися та залучатися до суддівства міжнародних змагань, які проводить Всесвітня федерація бойового хортингу, національні федерації бойового хортингу інших країн.

19.2. Тільки кваліфіковані судді національної та міжнародної категорії, які знаходяться на обліку в Колегії Федерації, мають достатній досвід роботи в суддівстві національних змагань та високий рівень особистої професійної дисципліни, можуть бути рекомендовані, а при робочій необхідності відряджені для участі в суддівстві міжнародних змагань від імені Федерації.

Наукове видання

ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В БОЙОВОМУ ХОРТИНГУ

Монографія

*Монографію схвалено до друку науково-методичною колегією
Громадської спілки «Національна федерація бойового хортингу України».
Затверджено рішенням Президії ГС «НФБХУ» № 1 від 02.01.2023 р.,
протокол № 1 від 02.01.2023 р.*

Редактори: В. Е. Єрьоменко, М. О. Єрьоменко
Коректори: О. М. Гречаний, Л. О. Гречана
Комп'ютерна верстка: І. Р. Ільницький

Підписано до друку 02.01.2023 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 57,39

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0215
Наклад 500 пр.

Підготовлено до друку Національною федерацією бойового хортингу України.
02081, вул. Дніпровська набережна, 19-64, м. Київ, Україна. Код ЄДРПОУ – 43479233.
E-mail: horting.combat@gmail.com, тел.: 050-226-85-09, 063-225-78-37.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
КИЇВ – 2023**